

Riksdagens protokoll 2003/04:42

Torsdagen den 4 december

Kl. 09.00 – 17.57
19.00 – 21.02

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 28 november.

2 § Meddelande om aktuell debatt

Förste vice talmannen meddelade att på begäran av Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt om den svenska alkoholpolitiken äga rum *tisdagen den 9 december kl. 9.00*.

Från regeringen skulle statsrådet Morgan Johansson delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Begäran om aktuell debatt om den svenska alkoholpolitiken

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen slagit fast att Sverige skall begränsa alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar genom att upprätthålla en restriktiv alkoholpolitik. Målsättningen har varit att minska den totala alkoholkonsumtionen genom bl.a. en uttalad högskattepolitik och ett lagstadgat detaljhandelsmonopol – tidigare även ett monopol i grossistledet. Förutsättningarna för denna politik har nu i grunden förändrats.

- Under en följd av år har reglerna för införsel av alkoholhaltiga drycker från andra EU-länder liberaliserats. Regeringen har emellertid förhållit sig reaktiv snarare än proaktiv till dessa förändringar. Nu slopas införselkvoterna helt.
- Flera länder – däribland Danmark och Finland – har anpassat sig till den nya situationen genom beslut om sänkta alkoholskatter. Även på denna punkt har Sverige underlåtit att agera. Alkohol försäljningen i Skåne sjunker nu kraftigt samtidigt som resandet till Danmark ökar i motsvarande mån.
- Högskattepolitiken har under senare år bidragit till såväl hembränning inom landet som till ökad smuggling av spritdrycker till Sverige.

- Vin & Sprit har utvecklats till en statlig storindustri som säljer vodka på internationella marknader med en offensiv reklam och marknadsföring riktad direkt mot bl.a. ungdomar.
- En serie avslöjanden har visat hur detaljhandelsmonopolet, som haft till uppgift att begränsa alkoholens tillgänglighet, genom att ta mutor har snedvridit konkurrensen och i stället hjälpt utvalda leverantörer att öka sin försäljning.
- Systembolaget har visat sig inte uppfylla villkoret om likabehandling av leverantörer och produkter, vilket kommer att granskas av EU-kommissionen.
- Det har avslöjats att mut- och korruptionskulturen är av gammalt datum. Näringsminister Pagrotsky har i TV 4-programmet Hetluft bekräftat att han redan på sin tid som styrelseledamot i Vin & Sprit AB hört ”snack” om ”relationer” och ”bekantskaper”.

Enligt vår mening innebär detta att grundvalarna för den restriktiva svenska alkoholpolitiken har raserats. Det kan ifrågasättas om alkoholpolitiken med sina långtgående inslag av förmynderi gentemot medborgarna längre främjar folkhälsan och om den överhuvudtaget är möjlig eller önskvärd att upprätthålla. Moderaterna begär att denna frågeställning blir föremål för en aktuell debatt i riksdagen.

Stockholm den 27 november 2003

Moderata riksdagsgruppen

Mikael Odenberg

gruppleadare

3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2003/04:43 till lagutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till *fredagen den 23 januari 2004*.

4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 december

Förste vice talmannen meddelade följande rättelse på sid. 207 i bet. 2003/04:TU1 res. 28:

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 28. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Fö268 yrkandena 6 och 7 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) och avslår regeringens proposition 2003/04:1 Utgiftsområde 22 punkt 21.

TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Punkt 1 (Mål- och resultatfrågor för politikområde Transportpolitik)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

4. res. 3 (c)

Förberedande votering 1:

41 för res. 2

18 för res. 3

239 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

47 för res. 1

41 för res. 2

210 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

192 för utskottet

47 för res. 1

59 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 26 kd, 24 v, 13 mp

För res. 1: 47 m

Avstod: 41 fp, 18 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 9 (Enskilda vägar m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp, kd, c)

Votering:

166 för utskottet

132 för res. 4

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 13 mp

För res. 4: 47 m, 41 fp, 26 kd, 18 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Prot. 2003/04:42

4 december

Punkt 19 (Handelssjöfartens kostnadsansvar)

1. utskottet
2. res. 10 (kd)

Votering:

184 för utskottet

26 för res. 10

88 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 18 c, 13 mp

För res. 10: 26 kd

Avstod: 47 m, 41 fp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 20 (Vänersjöfart samt övrig insjö- och kustsjöfart)

1. utskottet
2. res. 11 (fp, kd, c)

Votering:

214 för utskottet

83 för res. 11

1 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 24 v, 1 c, 13 mp

För res. 11: 40 fp, 26 kd, 17 c

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 22 (Fritidsbåtsregister)

1. utskottet
2. res. 13 (v)

Votering:

273 för utskottet

25 för res. 13

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 41 fp, 26 kd, 18 c, 12 mp

För res. 13: 24 v, 1 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 32 (Flygplatskapacitet i Stockholmsområdet)

1. utskottet

2. res. 21 (m, fp)

3. res. 22 (mp, v, c)

Förberedande votering:

90 för res. 21

60 för res. 22

147 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 21.

Huvudvotering:

132 för utskottet

88 för res. 21

78 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 1 kd, 10 v

För res. 21: 47 m, 41 fp

Avstod: 8 s, 25 kd, 14 v, 18 c, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 33 (Regionala flygplatser)

1. utskottet

2. res. 24 (fp, c)

Votering:

238 för utskottet

59 för res. 24

1 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 46 m, 26 kd, 24 v, 13 mp

För res. 24: 41 fp, 18 c

Avstod: 1 m

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 36 (Kollektivtrafik i glesbygd)

1. utskottet

2. res. 27 (c)

Votering:

279 för utskottet

19 för res. 27

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 40 fp, 26 kd, 24 v, 13 mp

För res. 27: fp, 18 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Hans Backman (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 51 (Postservice och grundläggande kassaservice)

1. utskottet

2. res. 31 (v)

Votering:

232 för utskottet

25 för res. 31

41 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 2 fp, 26 kd, 18 c, 10 mp

För res. 31: 24 v, 1 mp

Avstod: 39 fp, 2 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Carl B Hamilton (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU5 Riksdagens arbetsformer

Punkt 2 (Ärendenas väckande och ärendeberedningen i övrigt)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

285 för utskottet

13 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 41 fp, 26 kd, 24 v, 18 c

För res. 1: 13 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 4 (Forskningsbudget)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, kd, c)

Votering:

164 för utskottet

131 för res. 3

1 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 24 v, 12 mp

För res. 3: 47 m, 40 fp, 26 kd, 18 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 8 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 5 (Riksdagens kontrollfunktion)

1. utskottet
2. res. 4 (fp)

Votering:

257 för utskottet

41 för res. 4

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 26 kd, 24 v, 18 c, 13 mp

För res. 4: 41 fp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 10 (Arvoden och inkomstgaranti)

Yrkanden:

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. K308 (v)

3. res. 6 (mp)

Förberedande votering:

10 för mot.

12 för res. 6.

276 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

276 för utskottet

11 för res. 6.

11 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 41 fp, 26 kd, 14 v, 18 c, 1 mp

För res. 6: 11 mp

Avstod: 10 v, 1 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU6 Ändrade regler för CFC-beskattning

Punkt 1 (Avslag på propositionen m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, c)

Votering:

238 för utskottet

60 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 47 m, 2 fp, 23 kd, 24 v, 13 mp

För res. 1: 39 fp, 3 kd, 18 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Tredje vice talman Helena Höij (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Personer hos vilka CFC-beskattning skall ske)

1. utskottet

2. res. 2 (m, kd)

Votering:

178 för utskottet

72 för res. 2

48 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 11 fp, 24 v, 1 c, 13 mp

För res. 2: 47 m, 25 kd

Avstod: 30 fp, 1 kd, 17 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Hans Backman och Ulf Nilsson (båda fp) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Inkomster på vilka CFC-reglerna skall tillämpas)

1. utskottet

2. res. 3 (m, kd)

Votering:

173 för utskottet

73 för res. 3

51 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 6 fp, 24 v, 1 c, 13 mp

För res. 3: 47 m, 26 kd

Avstod: 35 fp, 16 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Ulf Nilsson (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Övergångsregler för inkomster från s.k. coordination centres i Belgien)

1. utskottet

2. res. 4 (mp, v)

Votering:

133 för utskottet

54 för res. 4

109 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 2 m, 1 fp, 1 kd

För res. 4: 1 m, 24 v, 16 c, 13 mp

Avstod: 44 m, 39 fp, 24 kd, 2 c

Frånvarande: 15 s, 8 m, 8 fp, 8 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Ulf Nilsson (fp) och tredje vice talman Helena Höij (kd) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkterna 5–9

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU8 Omedelbart avdrag för reparation och underhåll på näringsfastigheter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU13 Avdrag för utdelning på insatsemmissioner

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU14 Skatteadministrativt samarbete i EU

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU15 Nya faktureringsregler när det gäller mervärdesskatt

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU16 Skatteregler om värdering av lager av finansiella instrument

Kammaren biföll utskottets förslag.

5 § Hälsovård, sjukvård och social omsorg

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2003/04:SoU1

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2003/04:1 delvis).

Anf. 1 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! I socialutskottets betänkande nr 1 för detta riksdagsår behandlas regeringens förslag beträffande anslagen under utgiftsområde 9. Betänkandet tar också upp fem motionsyrkanden från allmänna motionstiden föregående år och drygt 270 motionsyrkanden från innevarande riksdagsår.

De anslagsområden som riksdagen nu ska debattera och besluta om gäller verksamheter kopplade till det som kan betecknas som välfärdens kärna. De utgörs av hälso- och sjukvårdspolitik, folkhälsa, barnpolitik, handikappolitik, äldrepolitik, tandvård, läkemedel, socialtjänstpolitik med mera.

Merparten av kostnaderna för dessa verksamhetsområden finansieras ju via kommunal- och landstingsskatt, men på viktiga områden har staten ett finansieringsansvar. Bland annat gäller detta självfallet de statliga myndigheter som är verksamma på detta område.

Den 19 november innevarande år fastställdes utgiftsramen för utgiftsområdet till drygt 37 miljarder kronor. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisningar, begärda bemyndiganden och lagförslag. Samtliga motionsyrkanden avstyrks. Utskottet föreslår dock, med anledning av motioner, två tillkännagivanden.

Det ena tillkännagivandet innebär att utskottet delar uppfattningen att det vore önskvärt med en mer stabil statlig finansiering av Rett Center, ett nationellt centrum för medicinsk specialistvård, forskning och information om Rett syndrom. Detta centrum är det enda av sitt slag i landet och beläget i Östersund. Utskottet menar att regeringen snarast bör göra en bedömning av verksamheten vid Rett Center och därefter återkomma till riksdagen med förslag till hur finansieringsfrågan kan lösas på lång sikt.

Det andra tillkännagivandet rör åtgärder för hemlösa. Utskottet menar att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder som hittills har vidtagits, vilket resultat insatserna har fått samt vilka åtgärder som regeringen planerar att vidta inom den närmaste framtiden i syfte att förbättra situationen för de mest utsatta i samhället.

Utskottet gör vidare ett uttalande angående spelberoende, där det betonas att utskottet noga kommer att följa problemet och att utskottets bedömning är att detta kommer att ges en betydande uppmärksamhet i framtiden.

Ett stort antal av motionerna handlar om den psykiatriska vården. Efter den inledande rundan i den debatt som nu följer kommer därför att följa en runda omkring den psykiatriska vården.

Till betänkandet har fogats 24 reservationer och ytterligare sju särskilda yttranden.

Herr talman! De politiska motiven för såväl majoritetens förslag som reservationerna och de särskilda yttrandena kommer att framgå av den debatt som nu följer med anledning av socialutskottets betänkande.

Anf. 2 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Det här betänkandet behandlar vida områden precis som Conny Öhman har redovisat. Det handlar om sjukvård, hälsovård, social omsorg, äldreomsorg. Det är väldigt många områden som utgiftsområdet hanterar. Man hinner inte beröra alla. Jag tänkte tala lite grann om sjukvården och sjukvårdens utveckling.

När jag tittar bakåt på de senaste åren kan jag konstatera att anslagen till sjukvården har ökat. Det har varit en viktig och nödvändig förstärkning. Det behövs resurser för att möta de behov som ökar i takt med att befolkningen blir äldre och i takt med att den medicinska vetenskapen gör alltfler framsteg. Sjukvården kan numera göra alltmer för alltfler.

Sjukvården och hälsovården har fått förstärkning. Också årets budget innehåller vissa förstärkningar, även om det inte märks i det här utgiftsområdet men inom utgiftsområde 25. Det handlar om tillgänglighetsmedel, och det handlar om att det så kallade sysselsättningsstödet förlängs och kommer att permanentas för 2005. Trots det uppvisar alltfler lands-ting underskott. Vården utsätts återigen för besparingar. Ett exempel är landstinget i Stockholms län, där den nuvarande majoriteten ärvt ett gig-

antiskt underskott från den tidigare borgerliga majoriteten vilket man nu tvingas hantera.

Den sammantagna bilden blir alltså att sjukvården behöver mer resurser. Det finns också en överenskommelse mellan de nuvarande samlingspartierna i 121-punktsprogrammet att vi ska tillföra mer resurser. Jag tycker själv att det är glädjande att socialministern i senaste Dagens Medicin gick ut och sade att det är absolut nödvändigt. Det är också Vänsterpartiets åsikt att detta måste till.

I årets budget handlar det om att vi förlänger anslagen till sjukvården på ungefär 4,7 miljarder. Det här är nödvändigt, och det krävs mer resurser. I dag finns det ett stort behov av att öka tillgängligheten i sjukvården. Det gäller också att säkra en god sjukvård i hela landet. Men vad vi inte behöver – det vill jag betona – är fler vinstintressen i vården så att de som har stora tjocka plånböcker kan köpa extra tjänster och skaffa sig förtur medan de som har behov men inte en tillräckligt tjock plånbok får vänta. För Vänsterpartiets del är det viktigt att markera att vinstintressen inte är något som vi ska ha in i sjukvården.

Det är bra att vi förlänger de tillfälliga stöden på 4,7 miljarder till kommun- och landstingssektorn och att de permanentas från 2005. Det är nödvändigt att vi från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tar ansvar och uppfyller vår överenskommelse i 121-punktsprogrammet att vi ska tillföra ytterligare resurser till sjukvården.

Jag vill övergå till att lyfta fram några andra förslag inom det här utgiftsområdet som leder framåt när det gäller att utveckla välfärden. Rikskvinnocentrumets anslag ökas till 9,2 miljoner kronor. Anslaget permanentas nu. Rikskvinnocentrum ska också bli ett nationellt institut. Det är en bra och nödvändig utveckling för att vi ska kunna vårda och behandla de kvinnor som utsatts för grovt våld och också kunna utveckla och sprida kunskap om behandlingsmetoder och forskning kring detta.

Det avsätts ytterligare 9 miljoner till kvinno- och mansjourernas verksamhet. Det är bra, tycker vi. Tandvårdsförmånen får ytterligare medel. Det är för att klara högkostnadsskyddet för personer över 65 år. Det avsätts medel för ersättning till talidomidskadade. Folkhälsoinstitutet disponerar 30 miljoner för förebyggande insatser mot tobak. Det tillförs ytterligare 10 miljoner 2004 för att förebygga och motverka den negativa sociala konsekvensen av spelande. För att fortsätta arbetet med att genomföra alkoholhandlingsplanen tillförs 75 miljoner för 2004. Det skapas ett nationellt kunskapscentrum vid Mo gård för samhällets stöd till personer med dövblindhet. Där avsätter vi 2 miljoner.

Det här är ett axplock av nya och förlängda satsningar i budgeten inom utgiftsområdet som vi i Vänsterpartiet tycker är viktiga. Vi gör också två tillkännagivanden som hela utskottet står bakom. Det gläder mig. Det handlar om Rett Center som Conny Öhman redovisade. Det handlar också om de hemlösa.

Jag tog fram ett gammalt anförande som handlade om det här utgiftsområdet, från 2001. Då konstaterade jag att det pågick en rad projekt ute i kommunerna när det gällde hemlösa men att det fortfarande fanns många människor som levde på parkbänkar, i tunnelbanan och i industriområden utan permanent boende. Detta var alltså för två år sedan.

Jag är nu väldigt glad dels över att vi i budgeten har avsatt medel, dels över att utskottet säger att det nu är dags att redovisa vad som är

gjort och vad man avser att göra. Det här är ett skammens märke som vi lever med i Sverige. Det är också något som finns i kommunerna oavsett majoritet; det vill jag gärna understryka. Jag tycker alltså att det är bra att utskottet nu tar ett samlat och gemensamt grepp i den här frågan.

Herr talman! Betänkandet handlar också om motioner från allmänna motionstiden. Här har Vänsterpartiet reserverat sig på några punkter. Elina Linna kommer senare i debatten att beröra reservationerna som handlar om psykiatri. Själv vill jag lyfta fram vår reservation nr 22 som jag härmed också yrkar bifall till. Den handlar om kvinnojourerna.

I dag saknar flera kommuner kvinnojourer. Det vet vi. Ändå är detta en viktig verksamhet. Vi menar att kommunerna har ett ansvar för att skapa sådana villkor att kvinnor kan och orkar arbeta inom ramen för kvinnojourerna. Kommunernas ansvar kan handla om att erbjuda bra lokaler, driftsbidrag, kontakt med socialtjänsten med mera.

På nationell nivå saknas det i dag en samlad kunskap om vilka kommuner som har kvinnojourer och vilket stöd dessa får av kommunerna. Jag har mött kvinnojourer som tvingas tugga kläder och leksaker och betala jourernas telefonräkning ur egen ficka.

Vi anser att regeringen ska få i uppdrag att kartlägga tillgången på kvinnojourer i landet med målsättningen att säkra alla kvinnors rätt och möjlighet att uppsöka kvinnojourer när man behöver det. Det här ska man kunna göra antingen i den egna kommunen eller i grannkommunen.

Tyvär har en utskottsmajoritet avvisat detta, och man har gjort det utan att motivera avslaget i ställningstagandet. Därför ser jag fram emot att majoriteten redovisar sina skäl för att inte kunna ta ansvaret att i varje fall skaffa sig kunskap om hur det ser ut över landet och var bristerna finns. Det är ju också första steget till att kunna åtgärda den problematik som faktiskt är verklighet för alltför många kvinnor i det här landet.

Med det, herr talman, tackar jag för mig.

Anf. 3 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till våra reservationer 3 och 24 och nämna att vi vid dagens beslut om budgeten inte deltar i detta eftersom budgetramarna i sin helhet redan tidigare är tagna. Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande i frågan.

En fråga som är viktig för oss alla är sjukvården. Det är inte konstigt då vi alla förr eller senare kommer att behöva vård i någon form. Därför är budgetfrågorna viktiga, inte de absoluta siffrorna men väl hur satsningarna fördelas.

Vår budget speglar på vilket sätt vi moderater vill ge förutsättningar för en fungerande sjukvård – en sjukvård där patienterna sätts i centrum, där personalen får förutsättningar att utöva sitt yrke, där kreativitet kan blomstra, där vårdköerna kan kapas, där misstroende och pekpinnar ersätts med erkännande och där vårdpersonalen inte längre förvandlas till pappersvändare.

Utvecklingen inom sjukvården visar på Socialdemokraternas misslyckande trots flera år vid regeringsmakten. Överallt kommer signalerna om att vårdköerna ökar beroende på det sparbetet som nu föreligger inom landstingen. En del landsting lyfter fram frågan vilket slags vård man har rätt till för de skattemedel man erlagt för sjukvården. Det är bra att denna debatt nu kommer, för detta visar misslyckandet i all sin prakt.

Det blir alltmer tydligt att den socialdemokratiska politiken leder fram till en sjukvård där olika försäkringar finner sin marknad. Trots Socialdemokraternas påstående att detta är man emot för man i verkligheten en politik där försäkringar alltmer blir en förutsättning för att få rätt vård i rätt tid. Detta, herr talman, är en mycket kraftfull signal om det socialdemokratiska misslyckandet i sjukvården.

För ett år sedan sade socialministern att man skulle införa en vårdgaranti från den 1 januari 2004. Jag undrade då: Kan vi lita på Socialdemokraterna nu? Den som lever får se.

Nu har vi fått se, och det vi ser är: Nej, det blir ingen vårdgaranti. Det blir inte ens en tummetott. Vi kan inte lita på regeringen.

Hade Lars Engqvist varit här i dag hade jag frågat honom om han inte ser detta som ett svek mot dem som nu står i allt längre vårdköer.

Herr talman! Vi vill införa en nationell vårdgaranti. Det skulle sätta patienterna i centrum. Men nej, nej och åter nej säger Socialdemokraterna, liksom tidigare då man vid ett flertal tillfällen avslagit vårdgarantin med hjälp av sina stödpartier.

För år 2004 avsätter vi 2 miljarder och för år 2005 1 ½ miljard till detta.

Sjukvården är en funktion och inte en indelning i olika politiska nivåer. Det krävs att patienten sätts i centrum genom samarbete och genom att nätverk mellan olika aktörer med olika kompetenser byggs upp. Vilka gör detta bäst? Ja, inte är det landstingen.

Hade Lars Engqvist varit här i dag hade jag frågat honom om det inte vore dags att avveckla landstingen.

Herr talman! Det finns stora problem med stigande läkemedelskostnader i Socialdemokraternas Sverige. Vi vill införa ett högkostnadsskydd för läkemedel som är annorlunda utformat än dagens. Med vårt högkostnadsskydd blir prisreglering av de flesta läkemedel överflödiga.

Vi anser också att en avreglering av det statliga apoteksmonopolet är grundläggande för en fungerande läkemedelsmarknad. Etableringsrätt och receptfria läkemedel till försäljning i licensierade dagligvarubutiker ger bättre tillgänglighet till läkemedel såväl i tätort som i glesbygd. Konkurrenter ger bättre prisspridning och en prissättning som mer svarar mot kundens vilja att betala för service och tillgänglighet. Förutsättningarna för att läkemedel ska kunna användas optimalt, framför allt på egenvårdsområdet, förbättras vid en avreglering.

Läkemedelskostnaderna måste också ses mot bakgrund av att nya mediciner, om än dyra, ökar livskvaliteten, minskar lidande och botar sjukdomar i allt större utsträckning samtidigt som man sparar vård dagar och operationer på sjukhus, exempelvis för de magsårssjuka. Det som kostar mer på ett ställe sparar man på andra. Detta belyses knappast alls i debatten. Därför måste sjukvårdsbudgeten och läkemedelsbudgeten hanteras som en helhet och inte som olika delar.

Vår hälso- och sjukförsäkring är inget annat än denna helhet. Och – lyssna nu alla mycket noga – den finansieras gemensamt via skatten, solidariskt. Lägga det på minnet!

Herr talman! Folkhälsoarbetet måste förändras. Institutioner måste träda tillbaka och arbetet förankras i mer lokala former där människor möts och där man samtalar. Då når informationen fram och känns viktig. Det är i sjukhusens väntrum, på mödravårdscentraler och barnvårdscent-

traler, på krogar och kasinon, inte genom storslagna nationella handlingsprogram utan i lokalt förankrade grupper som arbetar med problemen, som den största nyttan på sikt kan nås.

Herr talman! Vi vill avskaffa Systembolagets försäljningsmonopol. Nuvarande politik har inte minskat alkoholkonsumtionen. Detta om något måste väl vara ett bevis på att den förda alkoholpolitiken har misslyckats och att annat måste till i folkhälsans namn. Vi har nått vägs ände. Det behövs en annan politik där attityder och ansvarskänsla förändras och där försäljningsmonopolet upphör.

Den totala konsumtionen minskar inte trots vårt systembolagsmonopol, trots höga priser och trots alla försök att minska tillgängligheten. I stället får vi en ökad kriminalitet och en illegal marknad som inte känner åldersgränser eller öppettider.

Men även inom den legala marknaden har den senaste tiden visat på misstänkta olagligheter med mutor och bestickningar. Vari ligger logiken att tillåta konkurrerande aktörer i importerande grossistled men bevara ett försäljningsmonopol när det gäller konsumenterna? Hade Morgan Johansson varit här hade jag kanske fått svar på frågan: Hur kan denna politik förbättra folkhälsan?

Herr talman! Det är attityder och livsstil som behöver påverkas genom information. Fokus i debatten måste handla om detta, inte det snäva fokus som gäller nu med höga skatter och försök att bygga murar runt ett Sverige i ett fritt Europa med fri rörlighet. Flertalet människors förmåga att hantera sitt alkoholbruk måste respekteras. Tidigt förebyggande och attitydförändrande arbete måste vara lokalt förankrat. Personal inom primärvården måste utbildas för att tidigt kunna upptäcka alkoholrelaterade sjukdomssymtom. Missbrukarvården behöver förstärkas och psykiatriens och socialtjänstens ansvarsområde ses över.

Herr talman! Vi tillför 20 miljoner mer än regeringen för informationsinsatser inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdet och 25 miljoner mer till insatser mot hiv/aids.

Avslutningsvis, herr talman, har jag ett par områden till som är viktiga. De två övriga områdena är tandvården och handikappolitiken.

Vi föreslår en annan uppbyggnad av tandvårdsförsäkringen som gör att alla får bättre råd att gå till tandläkaren. Det är inte så att ett stort tandvårdsbehov endast föreligger hos de äldre. Även andra kan innan pensionsåldern ha detta behov. Vårt förslag till budget säkerställer detta.

På det sista området, handikappolitiken, föreslår vi dels en statlig finansiering på 1,9 miljarder för personliga assistenter, dels en förändring av bilstödet som tillsammans med bidrag till utrustning för elektronisk kommunikation utgör grunden till en hjälpmedelsgaranti. Där ger vi 18 miljoner mer än regeringen sammanlagt.

Vår politik för de psykiskt sjuka kommer att beröras i ett kommande anförande av Cristina Husmark Pehrsson.

Härmed, herr talman, yrkar jag återigen bifall till reservationerna nr 3 och 24. Jag står bakom våra övriga reservationer men jag yrkar inte bifall till dessa.

Anf. 4 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag begärde replik dels för att lugna Carl-Axel Johansson när det gäller vårdgarantin, dels för att ställa en fråga.

Vänsterpartiet står bakom överenskommelsen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att vi ska införa en vårdgaranti. För att detta ska vara möjligt behövs det pengar, och det behövs personal så att vi kan säkra prioriteringsordningen.

Det pågår i dag, såvitt jag vet, samtal med Landstingsförbundet för att se över vilka medel som behövs för att vi ska kunna införa detta. Vi har också skrivit om detta tidigare i Dagmarskrivelsen och i budgeten. Så Carl-Axel Johansson kan vara väldigt lugn.

Vad vi inte vill är att införa en vårdgaranti som renderar ökade underskott i landstingen. Såvitt jag förstår har vi ett resultat från Stockholms läns landsting, med en vårdgaranti, som visar ett underskott på, kanske 7 miljarder eller kanske 10 miljarder om vi samlar mandatperiodens underskott. Vi vill försäkra oss om att vi kan finansiera vårdgarantin.

Men jag vill ställa några frågor till Carl-Axel Johansson. Om vi nu skulle titta på de borgerliga alternativen ser vi att Moderaterna avsätter 2 miljarder, Folkpartiet 750 miljoner, Centerpartiet 500 miljoner och Kristdemokraterna 1,85 miljarder. Hur skulle den borgerliga vårdgarantin se ut? Vad är det för nivåer landstingen skulle få om vi så att säga hade möjlighet att ta ställning till det gemensamma borgerliga yttrandet? Vilka är beräkningsgrunderna, och vad handlar det som era partier gemensamt avser att ta ansvar för egentligen om? Ni har ju ett gemensamt yttrande?

Anf. 5 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! För att börja med vårdgarantin vill jag först tacka dig för att ni är med på att diskutera en vårdgaranti. Men vi har inte sett så mycket resultat ännu. Såvitt jag kan förstå bildar Socialdemokraterna och Vänsterpartiet inte majoritet i den här frågan, och hur Miljöpartiet ställer sig vet inte jag. Men det kanske vi kan få svar på sedan. Den typen av vårdgaranti som Ingrid Burman nu talar om finns det tydligen inget riktigt politiskt underlag för i majoriteten. Och verkligheten är ändå sådan att det just nu pågår en utveckling som går tvärtemot.

Beträffande underskotten som uppstått under den borgerliga tiden måste jag återigen framhålla att de inte beror på vår vårdgaranti. De beror på skatteutjämningsystemet som helt enkelt tar pengarna och skickar ut dem på annat håll. Det är där de stora underskotten ligger. Det håller man nu på att se över. Det beror alltså inte på vår vårdgaranti och inte på något annat.

Beträffande den borgerliga inställningen till vårdgarantin vill jag peka på att vi har en överenskommelse om att vi de första två åren av vår regeringsperiod, som kan komma, avsätter sammanlagt 3 ½ miljarder. De siffrorna kan kanske se annorlunda ut därför att de är budgeterade på lite annorlunda håll. Men vi är tre partier nu, om jag minns rätt, som har en post som heter nationell vårdgaranti. Så jag kan lugna Ingrid Burman med att det blir en vårdgaranti på de nivåer vi pratar om.

Det sista är att ska vi få pengar till och klara av det här, Ingrid Burman, måste vi till syvende och sist ha en tillväxtpolitik som ger resultat. Vi kan inte hålla på och omfördela pengar inom ramen för den budget vi har. Vi måste tillföra medel genom tillväxtpolitik. Det är det som det handlar om.

Anf. 6 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det är alltid roligt när man kan vara överens om någonting. Jag och Carl-Axel Johansson är fullständigt överens om att det krävs en politik för tillväxt bland annat för att öka skatteintäkterna för landstingen, men också för staten. Där är vi fullständigt eniga.

Jag ska ändå rekommendera Carl-Axel Johansson att ta del av ett antal dokument: Dagmarskrivelsen, där s, v och mp gemensamt skriver att vi ska införa en nationell vårdgaranti, förra årets budget, där detta utvecklades mer, och 121-punktsöverenskommelsen. Problemet som vi tre samverkande partier har är att vi också vill ha diskussioner med landstingen om vad detta kostar. Och de diskussionerna pågår just nu.

Vi vill ha ganska säkra underlag för att vi inte ska rucka på den prioriteringsordning som faktiskt innebär att de som har akut svåra sjukdomar ska få vård först och inte behöva vänta tre månader, till exempel om man har en cancersjukdom. Vi får inte utplåna prioriteringsordningen.

Det är då jag blir lite fundersam, om jag får uttrycka mig så, över vilket beräkningsunderlag de fyra borgerliga partierna har. Ni har ett gemensamt yttrande, men ni har helt olika beräkningsunderlag. Jag menar att när man ska genomföra en önskvärd och nödvändig reform gäller det också att ha siffror bakom detta. Här kan jag bara konstatera att de borgerliga partierna skiljer sig åt när det gäller beräkningarna. Jag är fortfarande nyfiken på underlaget bakom detta.

Slutligen är det klart att det går att skylla på utjämningsystem eller annat när det gäller att ta ansvar för en budget. Det är väldigt lätt att driva verksamheter om man kan strunta i ramarna för dem och i stället övervältra ansvaret för underskottet på en ny majoritet. Det är precis det som har hänt i Stockholms läns landsting.

Anf. 7 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Skillnaden mellan vårt förslag och Ingrid Burmans förslag liksom majoritetens förslag i övrigt är att vår vårdgaranti och den sjukvård vi pratar om i vårdgarantin är en statlig finansiering. Ingrid Burman envisas med att säga att landstingen ska ha pengarna. Hur detta går ser vi ju. Vi ser hur landstingen faktiskt nu prioriterar bort sjukdomar. Är inte det att rucka på prioriteringsordningen? Man kanske till och med kan missa diagnoser därför att man säger att detta har den offentligt finansierade sjukvården inte längre med att göra. Det är ju det man diskuterar. Det visar väl i all sin tydlighet att pengarna hanteras fel och inte räcker till. Så måste det ändå vara, Ingrid Burman.

Nu har Ingrid Burman inte rätt till ytterligare replik, men jag måste ändå ställa frågan. Jag kanske kan få svar på detta senare. Varför kan vi inte avskaffa landstingen, så kanske era pengar skulle räcka till bättre också? De räcker ju inte. Vi ser ju nu, trots Dagmarskrivelse och annat, hur sjukvårdskoerna ökar, hur man lägger ned avdelningar och hur svårt människor har att komma till sjukvården. Nog är det ändå så. Då är vårt förslag till vårdgaranti bättre. Och jag sade mycket noga i mitt anförande att det inte är de absoluta siffrorna som är intressanta utan att det är på det sätt man agerar och prioriterar. Vi måste ju börja någonstans för att bygga upp den här vårdgarantin, och då finner jag vårt förslag betydligt mer tilltalande och smakligt jämfört med majoritetens.

Anf. 8 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Våra förslag har ju fallit, så jag ska bara uppmärksamma en del frågor där vi skiljer oss från regeringens förslag.

Vi har i dag att diskutera ett område som kräver väldigt stora ekonomiska resurser. Vi har i både parti- och kommittémotioner från Folkpartiet lagt fram förslag om inriktningen av den ekonomiska politiken, där vi slagit fast att ekonomiska framsteg och välfärd endast är möjliga om befolkningen i yrkesaktiv ålder är i stort sett frisk, arbetsför och i arbete – detta speciellt nu när de äldres andel av befolkningen ökar i förhållande till de yrkesverksamma. Det är viktigt att vi försöker få mer för våra pengar och att vi får en ekonomisk politik som inriktas på detta.

Glädjande är det med de två tillkännagivandena om en mer stabil finansiering av Rett Center, en mycket viktig institution för de funktionshindrade med Retts syndrom. Jag har följt fler sådana ungdomar och även vuxna under årens lopp och sett vilket arbete man gör på Rett Center.

Dessutom påpekas att regeringen bör återkomma med besked om vilka åtgärder som vidtagits för hemlösa och tunga missbrukare. Det är en grupp i samhället vars röst inte hörs så ofta. Jag har själv jobbat och jobbar fortfarande inom Räddningsmissionen i Göteborg och ser hur mycket som återstår att göra för dessa utsatta. Vi i Räddningsmissionen i Göteborg serverar i stort sett varje vardag 50–60 personer kaffe och smörgås, och man får lite hjälp med kläder och så vidare, därför att man har det väldigt bekymmersamt när man av olika anledningar inte har någon bostad.

Så till våra förslag. Jag vill också komma in på den nationella vårdgarantin. Vi, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern är överens om att en nationell vårdgaranti ska införas. Den skulle innebära att alla får en uttalad rätt att få vård inom senast tre månader från det att behovet fastställs. Vi tror att det är speciellt viktigt i dag när sjukskrivningar och förtidspensioneringar ökar så enormt att möta denna utveckling med snabbare behandling och därmed snabbare rehabilitering. Det är bra att Vänstern är inne på samma linje, även om ni inte är det fullt ut, efter vad jag förstår. Jag tror säkert att vi borgerliga partier kan enas om hur vi ska lägga upp införandet av vårdgarantin. Vi har också Finsam som hjälp till finansieringen. Köerna kostar samhället stora summor, enligt Sprit 20 000 kr per månad och patient, så det är inga små pengar.

På anslaget för hälso- och sjukvård har vi 5 miljoner mer än regeringen för verksamheten vid Familjemedicinska institutet, som vi tycker är väldigt viktigt.

Herr talman! Snarast möjligt bör systemet med personlig assistans, i den del det nu är kommunalt, överföras från kommunerna till staten. I en tidigare fyrtipartimotion har vi begärt att det statliga kostnadsansvaret för LSS utreds, då detta är en så reglerad verksamhet utan påverkan i stort för kommunerna.

Vi hoppas att dessa förändringar av finansieringsansvar och huvudmannaskap ska kunna vara genomförda 2006. Från 2004 och framåt föreslår vi en förstärkning med 300 miljoner för att återställa genomförda försämringar i rätten till personlig assistent. Det har skett klara försämringar ute i landet. Vi tillför också 70 miljoner för förbättringar av bilstödet.

För de funktionshindrade önskar vi att en tillgänglighetsreform startar nästa år – det har vi talat om när vi debatterade handikapp för några dagar sedan – för att göra allmänna miljöer mer tillgängliga. Detta har det talats om år efter år, men Socialdemokraterna har gjort väldigt lite. Vi kan bara titta på detta hus som vi är i i dag som inte är särskilt handikappvänligt. Det behövs ett stimulansbidrag för att kommuner, fastighetsägare och andra ska komma i gång och jobba med de här frågorna.

Jag tror att vi alla någon gång har testat att åka omkring i rullstol i våra hemkommuner och upplevt hur svårt det är. Det finns jättemycket att göra i den offentliga miljön. Mycket återstår att göra trots regeringens löften under många år. Vi har i vårt budgetalternativ avsatt 500 miljoner för 2004 och 1 miljard för vart och ett av åren 2005 och 2006 för att få i gång en rejäl upprustning på det här området. Det är en skam att det ska behöva ta så lång tid för en så viktig och självklar åtgärd för att underlätta för de funktionshindrade.

För en fortsatt utveckling av anhörigstöd och förbättrade förhållanden när det gäller vård på andra språk än svenska har vi avsatt 70 miljoner extra till anslaget för stimulans och åtgärder inom äldrepolitiken. Anslaget bör också kunna användas till att underlätta införandet av kommunala omsorgsgarantier, äldreombudsmän och till exempel äldrevårdscentrum, där medicinska resurspersoner för äldre ska kunna samarbeta och samlas.

Ingrid Burman var inne på att kvinnojourerna behöver mer pengar. Det har vi också avsatt mer pengar för. Vi tycker att det behövs fungerande kvinnojourer i hela landet, därför att de är väldigt ojämnt fördelade ute i landet.

Vi har också i en motion lagt fram förslag och riktlinjer för en tandvårdsreform som ska genomföras stegvis från 2006. Jag tror att Gabriel Romanus återkommer till den när han talar om en stund.

En besparing har vi också gjort. Folkpartiet anvisar 300 miljoner mindre än regeringen för bidrag till läkemedelsförmåner genom nya bestämmelser för läkemedelsförskrivning. En sådan besparing bör kunna ske genom att reglerna ändras så att det normala ska vara att en läkare inte skriver ut ett visst företags preparat utan att ange den vetenskapliga beteckningen på receptet.

Vi vill också tillsammans med m, kd och c konkurrensutsätta detaljhandeln med läkemedel och avskaffa apoteksmonopolet. Jag var häromdagen på apoteket, och jag fick vänta i över en och en halv timme innan det blev min tur – köerna är jättelånga. Vi tror att kostnaderna kommer att kunna sänkas om apoteket konkurrensutsattes.

Områdena psykiatri och folkhälsa återkommer Kerstin Heinemann och Gabriel Romanus till.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 20 under punkt 28. När det gäller våra förslag som har fallit deltar vi inte under punkt 1.

Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Marita Aronson om detta med den nationella vårdgarantin, eftersom även Marita Aronsson lyfter fram den i sitt inlägg. Folkpartiet har avsatt 750 miljoner för nästa år. Ni skiljer er lite från de andra partierna, men ni står bakom ett gemensamt yttrande. Min första fråga är: Vilka beräkningsgrunder har Folkpartiet använt när det

gäller att säkra just detta att prioriteringsordningen följs och att landstingen har en möjlighet att klara av de uppgifter som en vårdgaranti innebär?

Min andra fråga är: Hur ska Folkpartiet kunna genomföra vårdgarantin tillsammans med Moderaterna? Delar Folkpartiet Moderaternas åsikt att det ska vara statliga pengar? Jag tolkade nämligen det Carl-Axel Johansson sade så, att de inte ska delas ut till landstingen. Eller är det landstingen som ska ha pengarna för att kunna genomföra vårdgarantin? Hur ser Folkpartiet på den delen?

Jag blev också nyfiken när Marita Aronson sade att detta med vårdgaranti är viktigt för att minska förtidspensioneringarna. Jag kan delvis hålla med henne, för ibland blir det stopp i den så kallade vårdkedjan. Men samtidigt vet jag att Folkpartiet drar in 1,4 miljarder från Arbetsmarknadsverket, som också kan ha en uppgift när det gäller att se till att folk kan använda restarbetsförmåga och finnas på arbetsmarknaden och inte i förtidspensionering. Hur ser Marita Aronson på detta i förhållande till just problematiken med förtidspensionering?

Anf. 10 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Hur ska vi enas för att få ihop pengar till en nationell vårdgaranti? När den dagen kommer, och jag hoppas den kommer snart, då vi får ta över regeringsansvaret i det här landet tror jag inte att det kommer att vara några större bekymmer. Vi har sagt 750 miljoner, och tanken var då att vi ville införa den stegvis. Vi har tittat på ekonomin och tänkt att det kanske var bäst att införa den stegvis. Det är kanske det vi kommer att enas om.

Om vi får genomföra Finsam kommer det att generera väldigt mycket pengar till sjukvården. På det sättet får vi resurser. Jag är inte alls orolig på samma sätt som Ingrid Burman.

Jag tror inte heller att det ska vara något bekymmer att jobba tillsammans med Moderaterna. Vi kan säkert enas om förslag om hur vi ska fördela pengarna också.

När det gäller det här med förtidspensioneringar vill jag gärna berätta att jag har en svägerska som just nu ska vara hemma i ett år innan hon kan få operera sitt knä. Hon är inte förtidspensionerad utan sjukskriven. Hon är lärare, och hon kan inte jobba på ett helt år utan måste ha en vikarie på jobbet. Det finns mängder med sådana fall som vi stöter på nästan varje dag, eftersom vi inte kan korta köerna. Köerna är ett jätteviktigt problem, och det kostar samhället väldigt mycket pengar i längden. Det skulle bli mycket bra både för patienten och för samhället om vi kunde ha en vårdgaranti.

Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det är alltid bra när man kan vara eniga om någonting. När det gäller att se till att människor får vård i tid pågår det nu ett arbete som jag hoppas mycket på, inom ramen för Ohälsogruppen. Det handlar om sjukskrivningsprocesser, försäkringskassans roll och samarbete mellan Riksförsäkringsverket och Arbetsmarknadsverket. Det handlar om diskussioner om vårdgarantier, och jag hoppas att vi där snart ska hitta sätt som är finansierade och som gör att de problemen kan minska.

När jag lyssnar på Marita Aronson kan jag konstatera att det i dag inte finns något enat och samlat förslag från de borgerliga partierna när det gäller en nationell vårdgaranti. Man har olika nivåer på finansieringen. Det är okänt om garantin ska vara statlig eller om pengarna ska gå ut till landstingen. Det hör jag att Marita Aronson säger. Det finns inget samlat förslag om detta. Om vi i dag skulle ta ställning till de borgerliga partiernas förslag skulle medborgarna inte veta vad det innebar, för det varierar ju på det här sättet.

Låt mig också konstatera att jag egentligen inte fick något svar på min fråga, som gällde att Folkpartiet vill dra in 1,4 miljarder från Arbetsmarknadsverket. Jag och Marita Aronson delar ju oron över det höga antalet förtidspensionärer. Finns det då inte anledning att fundera över om inte också Arbetsmarknadsverket har en roll när det gäller att se till att människor med restarbetsförmåga inte hamnar i förtidspension utan på arbetsmarknaden?

Anf. 12 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Jag börjar med frågan om arbetsmarknadspengarna. Som det har skötts har det kostat väldigt mycket. Vi tror att man kan göra det på ett helt annat sätt. Det handlar om strukturen och om hur man sköter den uppgiften. Därför har vi dragit av en del pengar. Vi menar att det inte har skötts bra. Vi vill till exempel lägga ned AMS och göra något annat i stället, för det fungerar inte bra i dag.

Så till detta om samverkan. Ni ser själva att när ni samverkar med Socialdemokraterna har ni haft olika ingångar, men ni har fått försöka hitta en gemensam väg ut. Så kommer det också att bli i en borgerlig regering. Vi har lite olika ingångar, och så gör vi en bra kompromiss av det. Jag är inte alls orolig för det – det kommer inte att bli bekymmersamt vare sig när det gäller pengar, nivå eller hur det ska fungera. Vi kommer att enas om ett bra sätt. Det viktigaste är att vi vill ha en nationell vårdgaranti och att vi jobbar mot det målet ordentligt.

Anf. 13 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Alla åhörare! Kristdemokraternas alla förslag i detta betänkande har mitt gillande, men jag begränsar mig till att yrka bifall till reservation 11, *Vård i livets slutskede*.

Kristdemokraterna har insikten att för att långsiktigt säkra sjukvård av god kvalitet till alla på lika villkor fordras tillväxtskapande åtgärder. I väntan på denna nödvändiga tillväxtfrämjande politik, som ska ge de nödvändiga skatteinkomsterna till kommuner och landsting, har vi att hantera en allt tuffare ekonomi för kommunerna och landstingen. Av största vikt är att vi månar om kommunernas och landstingens möjligheter att vara välfärdens utförare inom sjukvård och social omsorg.

Vi måste prioritera kommunerna ekonomiskt. I kampen om begränsade resurser ser vi att majoriteten inte orkar prioritera kommuners och landstings möjligheter att erbjuda god vård och omsorg. Kristdemokraterna lägger mer till kommuner och landsting än majoriteten i statsbidrag och på andra sätt.

Kommunförbundet och Landstingsförbundet har upprepade gånger visat att statsbidragens värde urholkats. Om min kommun, Falun, hade fått värdemässigt oförändrat statsbidrag i år jämfört med 1994 skulle det

ha blivit ett 80 miljoner kronor större statsbidrag än vi faktiskt får i år. Regering och riksdag följer inte finansieringsprincipen att reformer som har beslutats i riksdagen också ska finansieras av riksdagen. Notan ska inte skickas över till kommunerna. Regeringen ska inte vara god på kommunernas bekostnad.

Likväl fortsätter Socialdemokraterna i regering och riksdag med den bedrägliga nysvenskan att regeringen "satsar" när det handlar om nominellt oförändrade belopp till nästa år i förhållande med i år – trots att kommuner och landsting fortsätter att netto värdemässigt få mindre pengar i förhållande till de behov de är skyldiga att tillfredsställa.

Kristdemokraterna menar att vi måste anträda resan mot att använda 10 % av bruttonationalprodukten till sjukvården. Det finns förvisso mycket att göra av effektiviseringar, bättre styrning eller alternativa driftsformer för att pengarna bättre ska räcka till. Men det går inte att komma runt att det också måste ske övergripande nationella prioriteringar för att ge sjukvård och omsorg tillräckliga resurser.

Finns det något i majoritetens politik som antyder att något myrstege har tagits i riktning mot 10 %? Någon minister som kan ge besked har vi inte här i dag, utan det blir med oundviklighet socialutskottets majoritet som får svara – genom Kristina Zakrisson strax och kanske också genom Ingrid Burman.

I ett par motioner under det gångna riksdagsåret begärde Kristdemokraterna att kommunernas socialtjänst skulle få en prioriteringsutredning som vägledningshjälp för hur ett allt större åtagande ska klaras av, samtidigt som kommunerna enligt lag ska visa upp ett balanserat ekonomiskt resultat. Liknande krav har upprepade gånger framförts från Föreningen Sveriges socialchefer. Nu senast har även Senior 2005, biskop Ytterbergs beredning, formulerat samma förslag. Ansvarig minister har avvisat kravet med motiveringen att svaga grupper inte ska ställas mot varandra. Precis som om inte det är just vad som sker ute i kommunerna i dag!

Kristdemokraterna fortsätter att tillsammans med Moderaterna, Folkpartiet och Centern kräva införandet av en nationell vårdgaranti och lägger 1,85 miljarder mer än majoriteten för detta, medan Socialdemokraterna – trots att man sade ja till vårdgarantin när vi stod inför val 2002 – inte kommer till skott. Som det ser ut kommer de förmodligen inte heller att göra det 2004. Kristdemokraterna lägger också fram förslag om en rehabiliteringsförsäkring med finansiella muskler, som ska driva den enskildes sak mot rehabilitering och återinträde i arbetsgemenskapen.

Herr talman! Det har talats mycket om prioriteringar på sistone. Medicinska behov ska enligt Kristdemokraterna styra hur sjukvården ska prioritera. Kristdemokraterna i Östergötland har sagt nej till Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets prioriteringsförslag. Det går inte att avvisa personer bara på grund av allmänna symtom. Alla patienter måste ha rätt att träffa läkare för att få en diagnos, inte minst våra äldre.

Den demografiska utvecklingen kommer att ställa svensk välfärd på huvudet. Utskottsbetänkandet berör helt kort äldrefrågorna, men de kommer att fordra oerhört mycket uppmärksamhet under många år framöver. Vi har nu två stora utredningar: Senior 2005, och strax kommer Äldrevårdsutredningen, som man har lovat presentera i januari nästa år.

Det är oerhört viktigt att riksdagen lägger mycket kraft och energi på att ta till vara förslagen och ägna mycket uppmärksamhet åt detta. Det

blir en helt dominerande uppgift att ställa om välfärdssamhället för att inte ställa våra äldre vid sidan om.

Herr talman! Kristdemokraterna har motionerat om att regeringen ska återkomma med en proposition om vård i livets slutskede. I januari 2001 – i dagarna tre år sedan – lämnade Kommittén om vård i livets slutskede sitt slutbetänkande *Döden angår oss alla – värdig vård i livets slutskede*. Kommittén lämnade många förslag till förbättringar av den palliativa vården, men sedan blev det tyst.

Utskottet konstaterar att vård i livets slutskede tillhör prioriteringsgrupp 1 men landar i att det inte behövs något särskilt initiativ från riksdagen för att driva på regeringen i dessa frågor. Majoriteten i utskottet lutar sig tillbaka. Tre år är tydligen inte särskilt lång tid för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i denna fråga. Hur länge är det i sin ordning att vänta – tre år?

Jag hoppas få besked i någon mån om detta i dag från majoriteten.

Herr talman! Utskottet har i stor enighet behandlat alkohol- och narkotikafrågan i så måtto att vi i EU-sammanhang ska verka för en restriktiv svensk drogpolitik. Det har naturligtvis stor betydelse hur vi lyckas påverka i ett EU-sammanhang. Men det avgörande är naturligtvis hur vi själva lyckas på hemmaplan.

Nu när vi ser tio års förfärande utveckling i Sverige är naturligtvis den givna frågan: Har regering och riksdagsmajoritet intagit en så att säga europeisk passiv hållning till drogfrågorna, det vill säga att vi helt enkelt har gett upp ett antal medborgare?

Larm på larm kommer om att det faktiska läget är att det sker färre tvångsingripanden, samtidigt som vi sett en dramatisk ökning av alkohol- och narkotikamissbruket. Det är en mycket dålig tillgång på avgiftningsplatser. LVM-utredningen som pågår pekar på att landstingen inte klarar av att tillhandahålla avgiftningsplatser. Och efter eventuell avgiftning saknas planerad efterbehandling. Och det allra viktigaste är att vi felar och sviktar på en mängd områden när det gäller det förebyggande arbetet för barn så att de inte behöver gå in i en missbrukarkarriär.

Det har hittills varit mycket prat i narkotikafrågan. 1998 kom Narkotikakommissionen. Sedan har den avlösts av narkotikasamordnaren Björn Fries. Det enda förslag som vi hittills har sett med anledning av allt detta arbete sedan 1998 är att varje landsting ska få ansöka om ett sprututbytesprogram. Det förslaget torde komma till riksdagen nästa år. Sedan ska Socialstyrelsen avgöra om de ska få bedriva ett sådant program. Men resten då – var är hela narkomanvården i övrigt?

På Malmömessan hölls i förra veckan, tror jag, mässan Sverige mot narkotika. Där berättade Björn Fries att regeringen kommer att avsätta ½ miljard till vård och behandling inom narkotikaområdet. Jag efterfrågar naturligtvis i den här diskussionen i dag: Kommer ni att kunna lämna något besked om dessa pengar och kunna bekräfta att det blir en sådan satsning, alltså verkligen något av en verkstad när det gäller narkomanvården i Sverige? Kan ni ge ett tidsbesked i fråga om detta?

Anf. 14 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Ulrik Lindgren ställde en del frågor. Jag ska försöka reflektera över dem. Låt mig börja med prioriteringar och en prioriteringsutredning. Jag tror att Ulrik Lindgren väl känner till att Vänsterpartiet har

lämnat ett uppdrag först till Riksdagens revisorer, och nu ligger det hos Riksrevisorn, när det gäller att se hur man har hanterat detta i sjukvården. Den utredningen ska nu slutföras, och det tycker vi är bra.

Ulrik Lindgren kommer också senare i utskottet att kunna ta ställning till en motion från Vänsterpartiet när det gäller just hur man hanterar prioriteringar. Det har ännu inte behandlats. Jag hoppas då på Kristdemokraternas stöd i den frågan.

Både Ulrik Lindgren och jag står bakom det som står i utskottsbetänkandet, alltså att man inte kan göra mallar för prioriteringar. Jag är väldigt glad över att vi har ett enhälligt utskott i fråga om det. Jag tror därför att det finns en ganska stor samsyn inom socialutskottet i den frågan. Det tycker jag är bra.

När det gäller resurser till sjukvården har vi samma ambition. Vi uttrycker oss också om 10 % till sjukvården. Jag tror till och med att socialministern gör det. Låt oss titta bakåt. Då ser vi att under de år som vi har samverkat har andelen ökat. Det har gått sakta, och inte tillräckligt fort. Om jag tittar på Kristdemokraternas förslag ser jag att de vill finansiera sina satsningar med en ytterligare karensdag i sjukförsäkringen. Man plockar in 4 miljarder – det tycker jag är anmärkningsvärt – genom att överföra delar av sjukförsäkringen till trafikskadeförsäkringen, en obligatorisk trafikförsäkring. Och detta ska träda i kraft den 1 januari 2004. Vad skulle hända med vår ekonomi om vi fattade beslut om det? Detta är inte en realistisk finansiering, Ulrik Lindgren, för att låta något sådant träda i kraft den 1 januari 2004 är.

Anf. 15 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag välkomnar om Ingrid Burman tar avstånd från Östergötlands landstings förslag om prioriteringar. Det är bra om vi gemensamt har synen att en patient som söker vård faktiskt också måste få träffa en doktor och få en klar diagnos och inte bli avspisad på grund av att hon har allmänna symtom som pekar åt ett visst håll och att hon därmed inte ska få komma in i vården.

Beträffande prioriteringar och 10 % till vården redovisar Ingrid Burman enligt min mening inte något egentligt steg mot att vi ska uppnå ett mål på 10 % av bruttonationalprodukten till vården. Jag har också hört socialminister Lars Engqvist tala om detta. Men vilket är det konkreta myrsteget på vägen dit? Vi anvisar större generella statsbidrag än vad majoriteten gör. Vi sätter lite finansiella muskler i vårdgarantin. Vi talar om avvisande av den tredje sjuklöneveckan för kommuner och landsting som kommer att belasta dem hårt, inte minst ekonomiskt. Det är snarare så att majoriteten verkar åt det andra hållet, nämligen att det blir tuffare och tuffare för kommuner och landsting, även ekonomiskt, att komma åt det håll som vi alla påstår att vi alla gemensamt vill, nämligen att 10 % av BNP ska gå till vården.

Kristdemokraterna är inte heller rädda för att ange övergripande nationella prioriteringar. Vi står för det. Vi vet att vi har fått mycket kritik för det, till exempel den andra karensdagen. Men vi menar att partierna måste bli tydliga och våga ange att någonting måste väljas bort om man menar allvar med en sådan stor sak som att vi ska gå åt ett sådant håll att 10 % av bruttonationalprodukten ska gå till vården.

Anf. 16 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag vill först avliva en myt. Listorna i Östergötland innebär inte att patienter inte får träffa en läkare. Man har alltid tillgång till primärvården. Däremot är jag själv kritisk till inslag i dessa listor, vilket jag också har förmedlat både i medierna och på andra ställen. Det behöver jag därför inte ta upp här. Men myten att patienterna inte skulle få en diagnos ställd är felaktig, och det hoppas jag att Ulrik Lindgren också vet.

När det gäller vilka steg som är tagna i fråga om landstingen kan de heta försvarsmiljarder, tillgänglighetsmiljarder, 200-kronan, sysselsättningsstöd och så vidare. Låt mig säga att vi i årets budget permanentar tillfälliga stöd för 4,7 miljarder. Är det tillräckligt? Nej, det är det inte. Är steg tagna? Ja, man kan räkna från växlingen med ädel och psykädal och sedan se hur vi har byggt på detta. Det finns klara siffror på detta. Och jag tror att Ulrik Lindgren har tillgång till dem.

Men den stora skillnaden mellan Vänsterpartiet och Kristdemokraterna är att vi vill finansiera våra förslag utan att det ska drabba dem som är sjuka och utan att det ska drabba dem som är arbetslösa. Därför har vi också valt att samarbeta just med de partier som i grunden har den inställningen. Vi vill också ha en budget som håller över tiden. Det är fullständigt orealistiskt att tro att man kan använda 4 miljarder genom att växla dem från sjukförsäkringen till trafikskadeförsäkringen och låta detta träda i kraft den 1 januari 2004.

I dag är det den 4 december. Det är 26 dagar kvar till den 1 januari. Jag menar att det hela inte är seriöst. Ändå tycker jag att Kristdemokraterna har lovvärda ambitioner när det gäller att satsa på kommuner och landsting. Där skulle jag gärna se att vi kunde göra något gemensamt men finansieringen måste vara helt annorlunda.

Anf. 17 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är värdefullt med Ingrid Burmans precisering angående hur prioriteringen är tänkt att hanteras i Östergötland. Men primärvården i Östergötland har just varnat för systemet, att det skulle kunna bli så att diagnoser missas när slutenvården avvisar lite för allmänt och lite för generellt med hänvisning till primärvården och primärvården inte – åtminstone inte som det nu ser ut och inte heller i förslagen när det gäller Östergötland – kommer att få resurser som gör att primärvården kan vara överallt och ställa diagnoser. Inte heller har den alltid specialistkunskaper så att den kan ställa diagnoser. I stället varnas det mycket tydligt för ett införande av det här systemet därför att somliga patienter faktiskt skulle kunna missas i det.

Beträffande pengarna och prioriteringarna vill jag framhålla att Landstingsförbundet och Kommunförbundet upprepade gånger – det hjälps tydligen inte hur många gånger de än påvisar detta – visat att försvarsmiljarder, tillgänglighetspengar och så vidare netto inte kommer att tillföra landstinget mer än vad man faktiskt förlorar i statsbidragsvärde-minskning och på andra gungor och karuseller där man i det här systemet också förlorar i sina relationer till staten.

Det är välgörande att Ingrid Burman i alla fall inte använder ordet ”satsa”. Jag tycker att det är så obehagligt att höra Socialdemokraterna gång på gång använda det ordet. Det låter ju som att landsting och kom-

muner tillförs nya medel, så där tycker jag att det är riktigt och rätt av Ingrid Burman att tala klarspråk och berätta hur det är: inte mer pengar utan samma pengar nominellt som förra året. Där skiljer vi oss från er, för vi anvisar mer pengar till kommuner och landsting än vad majoriteten gör.

Prot. 2003/04:42
4 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 18 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 7 och 24 men står självfallet bakom övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Frågorna om folkhälsa, psykiatri och hemlöshet kommer min kollega Annika Qarlsson att belysa. Frågor om spelberoende kommer att belysas av Lars-Ivar Ericson.

Herr talman! Vi står inför stora utmaningar. Hur ska vi klara trygghetssystemen, vården och omsorgen då efterfrågan överstiger resurserna?

Vi har en åldrande befolkning och står inför en kommande arbetskraftsbrist. Och hur ska vi ta till vara de medicinska framstegen, speciellt i en tid då en allt större del av samhällets resurser betalas ut i form av passiva bidrag, då rehabiliteringsresurser saknas och vården i många delar går på knäna, då larmrapporterna avlöser varandra och då kommunsektorn redovisar stora underskott trots rekordstora skattehöjningar?

Det går inte att fortsätta som nu – alltså på skattehöjningsvägen, som vänstermajoriteten brukar ta. Det fungerar inte lång tid till. Och inte löses alla problem om Moderaterna får bort landstingen, begränsar politiken och plockar bort förtroendevalda.

Vi i Centerpartiet redovisar, herr talman, en annan politik – en politik som ger förutsättningar för att klara utmaningarna. Vi ser individens egen kraft och de sociala gemenskapernas betydelse som något som utgår från federalismens principer: att samhället, välfärden och företagsamheten ska växa underifrån. Vi behöver ökad tillväxt och ökade skatteintäkter, och det får vi genom ökat arbete och företagande.

Centerpartiets inkomstskatteförslag innebär att vi ersätter nuvarande grundavdrag med en skatte- och förvärvsrabatt. Det gynnar låg- och medelinkomsttagare. Det ökar rättvisan, stimulerar till arbete, ökar det individuella självbestämmandet och ger kommunerna stabila skattebaser motsvarande 55 miljarder kronor. Behovet av statsbidrag minskar. Kommunsektorn ges reella möjligheter att bedriva sin verksamhet utan statliga pekpinningar, utan godtyckliga ingrepp från staten. Att lokala, kommunala och regionala beslut ska fattas nära dem som berörs av besluten är Centerpartiets uppfattning.

Vi måste våga ta strukturella grepp. Statsministerns uppvaknande i fråga om socialförsäkringarna är nödvändigt. Centerpartiet anser att välfärdens kärnverksamhet – skolan, vården samt omsorgen om äldre, funktionshindrade, socialt utslagna och andra – måste prioriteras i förhållande till transfereringarna. Finansieringen av vården måste diskuteras, och passiviserande socialförsäkringar måste användas till rehabilitering och till att korta vårdköer. Vi måste satsa på förebyggande, på att ta tag i saker innan problem uppstår.

Vi måste våga prioritera, som Centerpartiet gjorde när försvarsmiljarderna överfördes till vården och omsorgen. Vi måste våga stå för prioriteringar lokalt och för resursplanering och styrning men vi ska självfallet inte exkludera patienter och nyttig vård.

En bättre samordning av IT kan spara miljarder åt sjukvården, samtidigt som service och vård förbättras. Läkemedelsåtgärder kan spara miljarder och förbättra vårdkvaliteten. En öppnare attityd till mångfald i driftsformer ökar valfriheten och stimulerar effektiviteten. Läkare och annan vårdpersonal ska självfallet huvudsakligen användas till att vårda patienter. När Komrev på Läkarestämman för inte så länge sedan redovisade att enbart 35 % av vårdpersonalen får ägna sig åt patienterna är någonting sjukt!

Jag ser behovet av ett högkostnadsskydd för att värna utsatta grupper. Men jag lyssnar också på landstingsföreträdare runt om i Sverige som säger att man vill ha ökad frihet att använda avgiftssystemet. Jag tycker att det är rimligt att vi får en översyn av högkostnadsskyddet. Det handlar då inte om att ifrågasätta dess syfte. Men det har legat stilla nivåmässigt. Det gör att systemet behöver ses över.

Herr talman! Centerpartiet har en alternativ ekonomisk inriktning för budgeten 2004. Därför deltar vi inte i budgetbeslutet avseende utgiftsområde 9, utan vi redovisar våra synpunkter via ett särskilt yttrande. Vi återkommer nu med ett preciserat och finansierat förslag när det gäller detta med en nationell vårdgaranti.

Gemensamt, Ingrid Burman, mellan de fyra borgerliga partierna är att vi under en tvåårsperiod anslår 1 miljard kronor utöver vad regeringen anslagit. Det är ett klart besked, så det tycker jag inte behöver diskuteras särskilt mycket mer.

Väntetiderna är på sina håll oacceptabelt långa, med värk och mänskligt lidande som följd. Ansvarskännande småföretagare ringer om att personal som man har behov av och som själv vill tillbaka till jobbet tvingas till långa sjukskrivningsperioder på grund av sjukvårdens väntetider. Så kan vi inte ha det!

Regeringen sparar, med stöd av bland annat Vänsterpartiets Ingrid Burman, på tillgänglighetspengarna, avsatta för att korta köerna, och skjuter på utlovad vårdgaranti – en vårdgaranti som, bland annat från statsministern, utlovats till den 1 januari 2003. Det var det första utspelet. Man fuskar bort den finansiella samordningen – åtgärder som ska hjälpa sjuka människor så att de slipper värk och kan komma tillbaka till jobbet. Det här är en politik som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Jag tycker att detta är mycket avslöjande.

Som en följd av den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården och en kraftsamling på bland annat primärvården bildades i början av 2002 ett familjemedicinskt institut – Fammi. Enligt vad jag förstår har Fammi kommit i gång bra med kunskapsutveckling och kunskapsspridning för att stärka och tydliggöra den svenska familjemedicinen. Inför socialutskottet har verksamheten presenterats på ett, enligt min mening, övertygande sätt.

20 miljoner kronor i tre år var satsningen. Det var anslaget, det var avtalet. Så vips plockar man bort 5 miljoner kronor utan förvarning. Handslaget är ingenting värt. Min raka fråga till Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet: Vad håller ni på med? Har ni förtroende för Fammi, eller har ni det inte? Jag tycker att inte minst Fammi behöver få besked av er. Från Centerpartiet säger vi: Träffar vi ett avtal, i det här fallet om 20 miljoner vartdera år under tre år, har vi för vana att stå för

det. Det är ren skär ärlighet. Jag tycker att det är ynkedomligt att man inte gör det i det här fallet.

Herr talman! Vi från Centerpartiet vill avmonopolisera Apoteksbolaget, utreda en statlig finansiering av assistansreformen, och regeringsförslag om vård i livets slutskede med mera. Det framgår av reservationerna. Jag nöjer mig för dagen med kommentaren att det hade varit bättre med tillkännagivanden än med reservationer.

Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag vill göra några korta kommentarer. När det gäller den nationella vårdgarantin hänvisar Kenneth Johansson till en gemensam ekonomi i två år. Jag är nyfiken på beräkningsunderlaget och nyfiken på om detta ska vara en statlig garanti eller om pengarna ska gå ut till landstingen, som ju Moderaterna vill avveckla men som jag vet Kenneth Johansson vill ha kvar.

Kenneth Johansson pratar väldigt mycket om kommuner och landsting och det regionala perspektivet, och det tycker jag är sympatiskt. Jag delar hans uppfattning där. Men jag får problem när jag tar del av Centrums motioner, där man spar 13 miljarder eller mer på arbetsmarknadspolitik och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Både Kenneth Johansson och jag vet hur mycket detta innebär för regionalpolitiken, hur mycket detta innebär för människors förutsättningar att leva ute i skogslön och på andra områden och hur mycket detta betyder för de kommunala skattebaserna. Jag får ändå bilden tills vidare att Centerpartiet ger med den ena handen och tar tillbaka mycket mer med den andra. Det vi kallar regionalpolitik är väldigt lite i det här landet. Det bärs upp av att vi ser till att människor har möjlighet att leva, bo och försörja sig. Där är arbetsmarknadspolitiken nyckeln. Såvitt jag förstår drar ni in 88 % av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Jag är väldigt nyfiken i den delen.

Det finns prioriteringar och besparingar i den här budgeten, och en av dem gäller Fammi. Kenneth Johansson väljer att i stället dra in 50 miljoner på Socialstyrelsen och 8 miljoner på Folkhälsoinstitutet. Vi prioriterar folkhälsa. Så är det. Vi tycker att det är bra med Socialstyrelsens tillsyn. Smittskyddsinstitutet förlorar i Kenneths budget 6 miljoner.

Anf. 20 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hörde inte ifrågasättandet av 1 miljard i två år till vårdgarantin utöver regeringens förslag. Jag hoppas att det nu är klart.

Självfallet ska pengarna gå till landstingen. Vart skulle de annars? Skulle de gå till kommunerna eller privata företag eller någonting annat? De ska dit där de gör nytta. De ska till dem som har ansvaret för vården och omsorgen. De ska självfallet ut till landstingen, Ingrid Burman.

Vi gör besparingar i administrativa system. Det gäller alla våra myndigheter runtom i landet. Vi vill ha pengar till vård och omsorg av enskilda människor i stället för att lägga dem i administrationer – därav våra besparingar på statliga myndigheter.

Vi har en annan politik för arbetsmarknadsåtgärder. Vi satsar offensivt, Ingrid Burman. Vi satsar på att få folk i jobb, i naturliga ordinarie jobb. Vi har en annan syn på arbetsmarknadspolitiken i den delen.

Jag ställde två frågor, men jag fick inget svar. Ni spar på tillgänglighetspengarna – många miljoner – vilket ökar köerna. Ni gör en halvme-

syrr när det gäller finansiell samordning. Dessutom har ni inga förslag för att ersätta dessa åtgärder med åtgärder för att korta värdköerna. Jag tycker att det är ganska hårda åtgärder när vi behöver mjuka insatser.

Har Vänsterpartiet och Ingrid Burman något förtroende för Fammi? Hur menar ni att det ska lösas när man med löften från statsmakterna har treåriga avtal, och så bara vips plockas pengarna av efter gjorda handslag? Är det ett sätt att jobba hederligt och sjyst, Ingrid Burman?

Anf. 21 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tackar för det tydliga beskedet från Kenneth Johansson att om en borgerlig nationell vårdgaranti sjösätts är det landstingen som ska hantera den. Det tycker jag personligen är bra. Jag uppmanar alla att läsa protokollet. Min uppfattning var att Moderaterna sade att detta skulle vara statliga medel och att det var staten som skulle hantera detta, för landstingen slösade bort pengarna. Jag ser fram emot den fortsatta diskussionen mellan Centerpartiet och Moderaterna.

Kenneth Johansson har rätt – det dras in 150 miljoner av statsfinansiella skäl från tillgänglighetsmiljarderna. Jag beklagar detta, men så ser det ut. I stället fortsätter man med 200-kronan och sysselsättningsstödet – ungefär 3 miljarder. Där tillför man 400 miljoner. Man förlänger tillfälliga stöd, och man plussar på dem med 400 miljoner. Samtidigt drar vi bort 150 miljoner. Så ser den matematiken ut. Jag hade önskat att vi inte hade dragit bort 150 miljoner. Det är rätt läst i budgeten, och det är tydligt utskrivet.

Jag kan konstatera att man från Centerpartiet drar in 88 % av anslagen till arbetsmarknadsutbildningar. Vi vet vad det betyder regionalt. Det är sant att Fammi åläggs en besparing. Man kan uttrycka det som ett brutet handslag. Jag kan ändå konstatera att Vänsterpartiet inte stod bakom dem som stödde inrättandet av Fammi. Det gjorde inte heller Moderaterna, utan det var en annan konstellation. Det är inte önskvärt att dra in anslag i någon verksamhet. Precis som det är med de 150 miljoner som av statsfinansiella skäl drogs in från tillgänglighetsmedel har andra verksamheter fått vidkänna detta – precis som Kenneth Johansson drar in från en rad myndigheter.

Anf. 22 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag börjar bakifrån med Fammi. Jag vet att Vänsterpartiet inte stod bakom handlingsplanen och uppgörelsen. Men jag har ändå uppfattat det så att när det tas majoritetsbeslut i riksdagen får man i demokratisk ordning finna sig i det. Om man träffar avtal, skriftliga sådana, i en handlingsplan och avsätter pengar och så vidare får man, även om man inte har fått sin vilja igenom, inte göra som barnet i sandlådan, utan man får finna sig i det och gilla läget. Jag tycker att man ska respektera besluten. Jag tycker att det är oförsvarligt att man bryter ingångna avtal på det flagranta sätt som man har gjort.

Vi har en annan syn på arbetsmarknadspolitiken. Vi satsar offensivt, Ingrid Burman, från Centerpartiets sida. Vi satsar på att ge småföretagandet och entreprenörskapet en rejäl uppmuntran för att kunna få många, många in på den ordinarie arbetsmarknaden. Sammantaget och på längre sikt är jag övertygad om att det är en mer hållbar och en för alla parter bättre lösning.

När det sedan gäller övriga delar om vårdgarantin och tillgängligheten konstaterar jag att när man plockar bort 150 miljoner utifrån vad man diskuterat ihop sig om med landstingsförbund och landsting så kommer det att få konsekvenser. Uppgjorda planer för att kapa vårdköer kommer inte att kunna förverkligas fullt ut. Jag tycker att det är ett passivt och ett osjyst sätt. Jag skulle vilja se mera av handlingskraft för att se till – och där är vi säkert fullständigt överens – att människor slipper värk, kan gå tillbaka till sina jobb och må bra.

Anf. 23 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Kära kamrater och åhörare! Jag har inte lyckan att ha en partikamrat som kan hjälpa mig i debatten, så jag måste prata om alltihop på en gång på åtta minuter, och det blir en pärs. Vi får se hur det går. Jag ska göra mitt bästa.

För att inte flumma ut för mycket ska jag försöka att hålla mig till det som står i betänkandet.

Det finns flera ljuspunkter i betänkandet. En ljuspunkt är att det ska anslås medel för upprättande av ett register i komplementärmedicin. Det är ett första steg. Registret ska visa vad det finns för utövare och branscher. Sedan kan man ta itu med momsbefrielse, legitimation, olika centrum och allt sådant där. Vi har också en motion om det här, men den ska inte behandlas förrän i höst.

En annan glädjepunkt är naturligtvis att det förhoppningsvis löser sig för Rett Center, det unika centrumet för den säregna, svårdiagnostiserade sjukdomen som drabbar främst flickor. Det är bra att man nu snabbt ska se över den långsiktiga finansieringen, så att man år efter år slipper leva i osäkerhet om man får fortsätta. Förhoppningen nu är att det också ska bli en nordiskt centrum.

Det finns små glädjepunkter på narkotika-, alkohol- och tobakssidan. Utskottet skriver att man vill ta itu med dessa frågor i EU-sammanhang. Jag är glad över att man ska ta itu med att försöka att få ned införselkvoterna för alkohol.

Utskottet skriver att man inte vill stödja EU när det gäller tobaksodling, men det här är lite dubbelt, och inte så lite heller förresten. Det har till exempel gått väldigt långsamt att införa rökfritt i Sverige. En del tycker kanske att det har gått fort, men detta med rökfria restauranger verkar tyvärr att ha stannat av lite. Jag läste till min glädje att det finns pubar i England som har infört rökfrihet. Det var överraskande och bra.

Utskottsinitiativet om spelberoende är också glädjande. Men här är det också dubbelt, tycker jag. Regeringen vill satsa mycket på att komma till rätta med spelberoende, på att kartlägga det och så vidare. Samtidigt uppmuntrar staten till spel på olika sätt.

Utskottsinitiativet om hemlösa är också glädjande. De hemlösa är psykiatrireformens förlorare. Många av dem har inget eget boende. En del av dem har då på olika vägar och genom dålig uppföljning blivit hemlösa. Andra har placerats på olika ställen av kommunerna, på vårdhem, sjukhem och allt möjligt. Socialstyrelsen anser att detta är mycket allvarligt. Man talar om transinstitutionalisering i stället för avinstitutionalisering. Det är viktigt att regeringen följer denna uppmaning. Nu behövs det åtgärder snabbt.

Ordningen är helt omvänd. Först ska man komma till rätta med sin psykiska hälsa och med sitt missbruk. Sedan får man kanske någonstans att bo. Men det är nästan omöjligt att komma till rätta med dessa problem om man inte har någonstans att bo.

Jag vill reservera mig till förmån för reservation 9 om abort i Sverige för utländska kvinnor. Det har förekommit skrämskott om att man på kvinnoklinikerna inte kommer att få syssla med något annat än att göra aborter på utländska kvinnor. Men det är bara skrämskott. Det är hederligt av oss om vi kan bjuda på det.

Nu övergår jag till psykiatrin.

Vad är psykiatri? Jo, det är vetenskapen om psykiska sjukdomar och deras botande. Så står det om man slår upp det ordet i en ordbok. Det är alltså en medicinsk vetenskap. Jag antar att det beror på att den som upptäckte detta med psykologi, själen och sådant var Freud, och han var läkare. I dag innefattar vi mycket mera i psykiatri, och då handlar det framför allt om psykologi.

Psykiatireformen blev, som sagt, inte riktigt vad man hade tänkt sig. Det blev inte det smörgåsbord av valfrihet och välfärd som utlovades. Det är vällovligt att det har tillsatts en psykiatrisamordnare. Det är väldigt mycket som den personen nu ska komma till rätta med. Han – det blev en han, fast socialministern sade till mig att det lika gärna kunde bli en hon – har tid på sig fram till november 2006. Jag hoppas innerligt att det händer någonting även under tiden.

En sak till apropå samordnaren: Det har talats om det länge, och vi i utskottet har fått uppgifter av socialministern, men det är faktiskt så att samordnaren ännu inte har börjat sitt arbete. Det finns inget kansli och inget kontor, och det är lite anmärkningsvärt och illavarslande, tycker jag. Jag hoppas verkligen att arbetet kommer i gång snart.

Jag delar regeringens uppfattning att ett stort problem när det gäller psykiatrin är tillämpningen av psykiatireformen. Men det är också en resursfråga, och framför allt handlar det om ett synsätt.

Vården bör organiseras så som vi själva skulle vilja ha den, så som vi själva skulle vilja bli mottagna den dag tillvaron rämnar. Om en anhörig ringer och vill ha hjälp ska han eller hon inte behöva bli bemött med: Säg åt personen att han själv får höra av sig. Det behövs alltså mycket ändringar i sättet att bemöta människor. Ett sätt att kanske lite snabbare komma åt denna attityd är att förstärka rättighetslagstiftningen.

Vi måste höja statusen i psykiatrin, om det nu ska fortsätta att kallas för psykiatri. Det finns till exempel olika status bland läkarkåren. Det är inte riktigt lika fint att vara psykiater som att vara kirurg. Den hierarkin har funnits länge och finns tyvärr fortfarande. Det här kanske vi kan hjälpa till med om vi också försöker att höja statusen.

Statusen för psykiskt funktionshindrade måste höjas – det är en dold grupp bland de funktionshindrade – liksom att vi måste höja statusen för funktionshindrade över huvud taget.

När det gäller psykiatrin måste man också arbeta förebyggande. Vårt samhälle tycks skapa psykisk ohälsa, verkar det som. För barn och ungdomar i Sverige är i dag psykiska problem den största orsaken till ohälsa. Sådant kan man se på barn redan från ett års ålder, säger Folkhälsoinstitutet.

Jag vill yrka bifall till reservation 8 som handlar om psykiatri. Det är i stort sett hela vår psykiatrimotion.

Det ställdes frågor här om vårdgarantin. Jag undrar: Varför i fridens namn ska vi gräla så om vårdgarantin när det verkar som att alla vill ha den? Alla förstår att det behövs pengar för att man ska kunna ha en sådan garanti. Det är ju ingen idé att införa en garanti om man inte har pengar för det. Jag tycker att det är onödigt att gräla om detta, för det borde vi kunna kom överens om.

Någon här nämnde också tandvården. Där vill jag fortsätta strida för att tandvård ska gälla för alla, inte bara vi 65-plussare.

Anf. 24 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill först göra en jättekort kommentar, och sedan har jag en fråga.

Kommentaren är: Varför ska vi gräla om den nationella vårdgarantin? Den frågan ställer jag mig också. Vi har ett konkret förslag. Vi har anslagit pengar i budgeten, 1 miljard kronor under två år utöver vad Kerstin-Maria Stalin har gjort i sitt budgetförslag. Det är bara att ställa upp på det konkreta förslaget. Vi ser till att prioriteringsgrupp 1 inte på något sätt berörs – den går alltid först – men sedan kommer den nationella vårdgarantin. Så inte behöver vi gräla, utan stöd förslagen som finns så inför vi den! Det skulle väl vara en stor framgång.

Den fråga jag vill ställa handlar om Familjemedicinska institutet. Jag utgår ifrån att Kerstin-Maria Stalin lyssnade på debatten mellan mig och Ingrid Burman. Vänsterpartiet var ju inte med om beslutet, men det var faktiskt Miljöpartiet. Det är socialdemokrater, centerpartister, folkpartister och miljöpartister som faktiskt är föräldrar till Familjemedicinska institutet. Därför är det ännu mera anmärkningsvärt, tycker jag, att man mitt under pågående avtal – som Kerstin-Maria Stalin också har hört inför socialutskottet – som är bindande under tre år i framtiden, har haft förmågan att plocka bort pengar ur deras budget. Jag måste ställa samma fråga som jag har ställt tidigare under debatten: Har Miljöpartiet förtroende för Familjemedicinska institutet? Om ni har det, hur kan ni bete er på detta vis?

Anf. 25 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! I ett sådant budgetläge som vi har är det lite svårt att ha förtroende för budgeten också, för det är en himla kamp. Jag vill svara ungefär likadant som Ingrid Burman: Måste vi gmeta och spara så är det vissa saker som man kanske måste dra in på. Det är en väldig avvägning av var vi kan dra in och var vi absolut inte får dra in. Det är hela tiden ett givande och tagande.

Kenneth Johansson börjar med att säga att vi inte ska gräla, och sedan börjar han så smått att gräla om vårdgarantin och säger: Bara du gör som vi tycker så blir det så bra, men gör som vi tycker! Det är det jag menar. Här skulle vi kanske kunna enas, faktiskt, för vi vill ju ha den allihopa.

Fammi kan jag inte diskutera så hemskt mycket mer, annat än att jag kan säga att jag känner till det du säger. Vi har varit med. Det är mycket man har varit med och beslutat om en gång, och sedan kommer det besparingskrav och då är man tvungen att ändra sig. Jag vet att vi var med från början. Sådant här är tråkigt.

Anf. 26 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vad gäller pengarna och förslagen till vårdgarantin är det inte att gräla, utan det handlar om att vi vill gå till handling. Vi vill komma till skott och se åtgärder. Vi vill inte att man ska minska pengarna i tillgänglighetsbudgetarna ute i landstingen, utan vi vill att man ska satsa resurser på att korta vårdköer. Men då räcker det inte att prata, utan då måste man också handla.

Ja, det var ju ett svar, på sitt sätt, som jag fick när det gäller Familje-
medicinska institutet. Ni har prioriterat det lägre än annat. I en budget
med miljarder har ni varit inne och plottrat bort 5 miljoner kronor. För
dem är det en ganska stor del av budgeten. Ni är till och med beredda att
bryta uppgjorda avtal och handslag. Det är ett besked som jag och Cen-
terpartiet verkligen beklagar, men det är ändå ett besked.

Anf. 27 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Vi vill också ha åtgärder vad beträffar vårdgarantin, så
där tycker vi precis likadant. Vi vill jobba för vårdgarantin också.

Anf. 28 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! Vi lever i ett fantastiskt land. I norra Sverige, som jag
kommer ifrån, har vi höga fjäll och orörda älvor. I södra Sverige har vi
lummig växtlighet och vackert kustlandskap. Och så har vi sist men inte
minst kanske världens vackraste huvudstad.

Men det räcker inte med vackra vyer för att vi ska kunna säga att vi
lever i ett välfärdssamhälle. Det räcker inte ens med ett aldrig så bra
skatteutjämningsystem. Det fordras en sammanhållen välfärdspolitik
som innebär att alla, oavsett bostadsort, privatekonomi eller etnisk bak-
grund kan ta del av välfärden.

Vi har en välfärd som håller en hög nivå och är jämlikt fördelad. Det
kan vi fortfarande säga, trots att det finns vissa brister och trots att det på
sina håll låter som om vi håller på att montera ned välfärdssamhället. I
internationella jämförelser kommer vi ofta i en tätposition, speciellt när
det gäller människornas levnadsvillkor och välfärdens kvalitet och för-
delning. Det har handlat om barnens situation, om förhållandet för
mammorna, om hälsa, utbildning och mycket annat. Det är resultatet av
en välfärdspolitik för alla, demokratiskt styrd och gemensamt finansi-
erad. Där har människors behov alltid varit utgångspunkten, där har vi
inte accepterat att göra kommers av vård och omsorg, och där har vi sett
till att hela landet har förutsättningar att bedriva en god välfärd.

Samtidigt finns det många som känner oro i dagens Sverige. Det finns
hos många en otrygghet inför framtiden. Ska pengarna räcka resten av
månaden? Kommer mamma att få den bästa vården nu när hon har blivit
sjuk? Får barnen det stöd de behöver i skolan, och hur blir det med alla
som mår psykiskt dåligt?

I dessa dagar, när skyltfönstren dignar av julklappstips är det många
som upplever att pengarna inte räcker till. Det som ligger där och frestar
barnen är inte möjligt att köpa åt dem.

I det goda samhället ska man inte behöva leva med oro för brister i
välfärden. Därför måste arbetet med att bygga välfärd ständigt bedrivas,
inte minst inom vårt område, socialutskottets område. Där pågår också
mycket arbete.

Barnens bästa ska vägleda allt beslutsfattande. Barnens situation uppmärksammas. Nu handlar det särskilt om de mest utsatta barnen: barn som lever i hushåll med svag ekonomi, barn som far illa av olika skäl och om åtgärder mot sexuella övergrepp.

I handlingsplanen för handikappolitiken, *Från patient till medborgare*, slår vi fast att handikappolitiken är allas vårt ansvar och att bemötandet av människor med funktionshinder måste bli bättre inom alla samhällsområden och i alla sammanhang.

Äldrepolitiken, som några har varit inne på, är en av våra stora utmaningar. Fler än tidigare lever allt längre, ofta i högönsklig välmåga, efter sitt yrkesverksamma liv. Samtidigt som allt färre finns på arbetsmarknaden behöver fler och fler vård och omsorg. Hur ska vi klara välfärdens framtid? Hur ska vi klara det ekonomiskt och personalmässigt? Och hur tar vi vara på de äldres resurser och kompetens i stället för att se ett ökande antal äldre som ett problem?

Narkotika, alkohol och tobak är också ett problem. Narkotikakommisionen och alkoholhandlingsplanen har att hantera två växande folkhälsoproblem: en ökad alkoholförtäring hos befolkningen och en oroande ökning av narkotikakonsumtionen, inte minst bland ungdomar. Här handlar det väldigt mycket om att förebygga och att begränsa tillgång och efterfrågan av narkotika.

Vi har de nationella målen för folkhälsan som vi antog i våras och som nu ska genomföras med gemensamma krafter inom alla områden. Det handlar bland annat om att minska ohälsoklyftorna, dels mellan olika samhällsklasser, dels mellan kvinnor och män, svenskar och invandrare. Det finns som sagt många områden att fortsätta att jobba aktivt på.

Fru talman! Att få vård när man är sjuk tillhör de centrala delarna i välfärdspolitiken. Vården ska ske på lika villkor efter behov. Den ska vara gemensamt betald och demokratiskt styrd. Det är viktiga principer. Det har också varit ett verktyg i uppbyggnaden av svensk sjukvård, som står sig väl i internationella jämförelser.

I en brittisk forskarundersökning bedöms Sverige ha det bästa sjukvårdssystemet av 19 industriländer. Den rapporten stöds av åtskilliga andra. Samtidigt bekräftar mätningar där patienterna får ge sin syn på vården att det mesta fungerar, att de flesta är nöjda och att vården håller en hög kvalitet.

Tillgängligheten i vården tillhör de viktigaste inslagen i sjukvårdshuvudmännens arbete. Det slås också fast i den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvården.

Det sker mycket positivt på fältet. Köer kortas faktiskt, tillgängligheten förbättras och väntetiderna minskar på många områden, på vissa håll ganska rejält.

Kökortningspengarna som tillfördes 2001 har medverkat till att väntetiderna har kortats betydligt, men vi kan naturligtvis inte slå oss till ro med att konstatera det. Så länge det finns patienter som lider i onödan för att de måste vänta på en operation som skulle ha gett dem smärtlindring eller rörligheten tillbaka måste arbetet för att förbättra förutsättningarna inom sjukvården fortsätta. Vi både är, och ska vara, inriktade på att angripa de brister som finns.

Fru talman! Det var många av oss som uppmärksammade mannen som redde sig ett bo bakom pelarna vid Mynttorget. Han ställde upp

kassarna som skydd mot vinden och drog upp sovsäcken över hela kroppen för att stänga ute kylan. Det var en väldigt konkret och nära påminnelse om att välfärden fortfarande inte når alla. Under de senaste åren har vi sett det mer öppet. Ändå visar flera olika kartläggningar att antalet hemlösa inte har ökat, åtminstone inte sedan 1993 trots krisåren.

Antalet har alltså inte ökat, men det har kommit mer i dagen och blivit mer öppet. Vi kan inte acceptera det. Det sociala trygghetsnätet fångar upp de allra flesta, men det räcker inte med de allra flesta. Ingen ska behöva ha en tillvaro där man, när man stiger upp på morgonen, inte vet var man ska tillbringa natten utom att det förmodligen blir utomhus eller möjligen i en port om någon har glömt att låsa den. Det här kan vi inte acceptera.

Socialstyrelsen har ett uppdrag att under åren 2002–2004 arbeta med att utveckla metoder som motverkar hemlöshet. De har fått 30 miljoner till det. Utskottet gör här ett av sina tillkännagivanden till regeringen genom att vi begär en redovisning av vad som har gjorts, vilka effekter det har fått och vad som planeras för framtiden.

Vi måste kunna utveckla de metoder som finns i dag så att vi kan hjälpa även de här människorna. Det handlar nog framför allt om insatser inom psykiatri och missbruksvården. Det är inte värdigt ett välfärds-samhälle att inte kunna erbjuda det vi alla andra betraktar som självklart, nämligen någonstans att bo.

Fru talman! Om vi jämför oss internationellt är stödet för välfärds-samhället brett. I det här landet kan man vinna val på att lova att inte sänka skatter, som någon tidigare har konstaterat. Det är ett tydligt uttryck för ett stöd för välfärdspolitiken och ett folkligt motstånd mot att rycka bort grunden till finansieringen.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Låt mig samtidigt konstatera att vi har en reservation beträffande utländska kvinnors rätt till abort som jag kan känna är lite överkurs. Det framgår i betänkandet att regeringen arbetar intensivt med den här frågan. Man kommer att återkomma med ett förslag till förändring som vi alla förhoppningsvis kommer att känna oss nöjda med.

Dessutom vill jag påtala att det på s. 79 i betänkandet har insmugit sig ett litet fel i texten. Det är ett fel av den karaktären att det inte påverkar beslutet. Det handlar om anslaget till Demensförbundet. Det påverkar inte heller Demensförbundets anslag. I betänkandet har vi skrivit att det kommer från ett anslag som det inte kommer ifrån. Det kommer från ett annat anslag. Det påverkar alltså ingenting i sak. Vi ska bara ändra texten så att det också blir rätt.

Anf. 29 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi har pratat mycket om vårdgarantier och tillgänglighet tidigare. Jag tänkte att Kristina Zakrisson inte skulle slippa att vara med i den diskussionen. Jag delar den uppfattning som Kristina Zakrisson framförde i sitt anförande om att det är väldigt avgörande och viktigt att man får vård när man är sjuk. Vi har också en vård med hög kvalitet. Jag håller också med om att det görs saker när det gäller tillgänglighet, men fortfarande finns det mycket kvar att göra. På vissa områden finns det väldigt stora problem.

Jag har uppfattat det så att regeringen, och ytterst statsministern, inför den 1 januari 2003 faktiskt har lovat en nationell vårdgaranti. Det har upprepats inför den 1 januari 2004. Nu vet man inte. Vi har hört att det pågår diskussioner med Landstingsförbundet. Min fråga är: När bedömer Kristina Zakrisson att ett skarpt konkret förslag kommer?

Dessutom säger Kristina Zakrisson att tillgänglighetspengarna har gjort nytta. Ja, det har de, men varför drar då regeringen, med stöd av riksdagsmajoriteten, ned dem med 150 miljoner när de är så värdefulla i det arbetet?

Sedan måste jag också få ett svar när det gäller Familjemedicinska institutet och det avtal som Kristina Zakrissons parti har varit med och träffat. Tycker Kristina Zakrisson att 5 miljoner kronor är ett så stort belopp i statens budget att man ska behöva bryta avtal och göra sig ovän med en verksamhet som faktiskt skapades för att gagna den nationella handlingsplanen och satsningen på primärvården?

Anf. 30 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! 5 miljoner kan betraktas som väldigt lite pengar i den totala budgeten, men 5 miljoner betraktas säkert som väldigt stora pengar för Fammi. Men det handlar ju också om många bäckar små. När man ska göra förändringar och måste gmeta ihop, som Kerstin-Maria Stalin sade tidigare, drabbar det alltid någon.

Jag delar Kenneth Johanssons uppfattning att det är olyckligt att man tar bort dessa pengar. Man har konstaterat att de får ett visst anslag under ett antal år, och sedan förändrar man det i efterskott. Regeringen vet ju också vad Fammi gör och planerar att göra. Man tycker att de gör ett bra jobb. Det pågår diskussioner om hur man ska lösa Fammis problem så att de kan fortsätta sin verksamhet. Jag hoppas att man kommer fram till en lösning som alla kan vara nöjda med.

Det har hänt rätt mycket när det gäller tillgängligheten. Men det är som med allt annat, att när man inte är nöjd är det det som hörs. När man inte kommer fram på telefon tar man upp det. Jag läste i tidningen Vårdfacket där man tog upp ett exempel – jag tror att det var från Härnösand – där personalen själv hade bestämt sig för att nu skulle man göra någonting åt det här med tillgängligheten och möjligheten att få den första kontakten med läkarna. Utan att det tillfördes mera pengar ställde man sig frågan vad som är det stora problemet och vad det är människor vill känna. Väldigt ofta är man orolig och behöver bara få svaret att man egentligen inte är så dålig och att man kommer att klara sig ganska bra. Ibland räcker det med det lilla. När de själva tog tag i detta förbättrade de tillgängligheten kraftigt. Det behövde alltså inte tillföras några pengar.

Jag tror att det i väldigt många sammanhang handlar om att personalen ska få större inflytande.

Anf. 31 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! I det sista är det lätt att instämma. Delaktighet ger god grund för ett bra jobb.

Men min fråga gällde de skarpa förslagen när det gäller vårdgarantin. Diskussioner har förts, och det har diskuterats många gånger och varit uppe till beslut många gånger. Alla gånger har det blivit nej.

Vi som vill ha en nationell vårdgaranti och som har anslagit pengar till en nationell vårdgaranti är naturligtvis måna om att det inte bara blir prat utan också skarpa förslag.

Jag upprepar därför frågan: När bedömer Kristina Zakrisson att det skarpa förslaget kan ligga på vårt bord för ställningstagande?

När det gäller Familjemedicinska institutet tycker jag att det är småttigt att ge fem miljoner i den stora budgeten. Jag tolkar Kristina Zakrisson som att diskussioner förs och att man nu jobbar aktivt för att finna en lösning så att de under treårsperioden kan få de förutsättningar som de faktiskt har blivit lovade.

Jag har en sista fråga. Den handlar om högkostnadsskydd och avgifter. Som jag sade i mitt anförande vill man från landstinget diskutera avgifterna. Man tycker att det tak som har legat fast ganska många år måste diskuteras, liksom möjligheten att kanske ha en något lägre avgift när man har nått taket.

Hur ser Kristina Zakrisson på det? Är Kristina Zakrisson beredd att ta initiativ till att se över högkostnadsskyddet i den delen?

Anf. 32 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Vi hoppas att man vid diskussioner kommer fram till en lösning när det gäller Fammi och att man närmare resonerar om inriktningen.

Det har inte funnits något skarpt förslag när det gäller högkostnadsskyddet, men det kanske kommer. Jag har också noterat att Landstingsförbundet diskuterat det. Personligen, utan att vi har tagit partipolitisk ställning, anser jag också att det är värt att diskutera.

Alla frågor måste kunna diskuteras. Inte när det gäller något av det vi en gång har beslutat kan vi säga: Detta beslutade vi 1997 och det ska för alltid vara så. Det måste naturligtvis gå att diskutera.

Grundprincipen måste fortfarande vara att ingen ska behöva avstå från vård eller behandling för att man inte har råd. Det måste vara grunden. Att diskutera frågan anser jag inte orimligt.

När det gäller vårdgarantin och skarpa förslag och mer verkstad än prat tycker jag också att det är viktigast att det fungerar i praktiken. Ingrid Burman var inne på att det har avsatts pengar och att det också händer en hel del på det området.

Vi har så kallade genombrottsprojekt. Landstingsförbundets egen undersökning visar att alltför få får sin behandling inom tre månader. Det går faktiskt framåt i praktiken. Det är det som är det viktiga för patienten. Det spelar ingen roll vad vi skriver och vilka förslag vi kommer med om de inte omsätts. Det viktiga är ju att det fungerar. Om det här börjar fungera innan det skarpa förslaget har lagts har jag ingenting emot det. Jag tycker att det är bra att det går framåt på rätt område.

Anf. 33 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag vill inledningsvis korrigera mig och yrka bifall till reservation 2, Vård i livets slutskede, och inte någon annan reservation.

Fru talman! Kristdemokraterna och Socialdemokraterna är givetvis eniga om att vi bor i ett vackert land, som Kristina Zakrisson berättade, och att vi har en hygglig välfärd i många avseenden. Men vi har faktiskt ett antal sprickor som känns obehagliga och som kan komma att vidgas.

I mitt inledningsanförande ställde jag ett antal frågor som jag behöver upprepa eftersom vi inte har fått besked.

Hur går det med att avsätta 10 % av bruttonationalprodukten till sjukvården, Kristina Zakrisson? Kan du redovisa något myrsteg som visar att vi är på väg åt det hållet? Det kanske är tvärtom. Statsbidragens värde urholkas, som vi har hört, nya pålagor läggs på kommuner och landsting, vi har delvis ofinansierade reformer och så vidare.

Kan Kristina Zakrisson redovisa att vi är på väg åt något annat håll i något avseende?

Kristdemokraterna fick inte heller besked om propositionen om vård i livets slutskede. Vi har väntat i tre år. Enligt utskottets majoritet behövs inga ytterligare initiativ i utskottet, utan vi ska bara vänta. Betyder det att något konkret är på väg från regeringen, eller slår socialutskottets majoritet sig till ro och väntar?

Jag ställde också frågan om hur det blir med den ökade narkotikaanvändningen. Kommer det någon konkret satsning eller kommer vi att fortsätta att prata och prata om narkotikan, men ingenting göra. Det har vi gjort sedan 1998 i det senaste svepet.

500 miljoner kronor talades det om på Malmökonferensen. Är de på väg? När i så fall?

Anf. 34 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! 10 % av bruttonationalprodukten, sade Ulrik Lindgren. Vi har under de senaste åren hela tiden tillfört pengar till sjukvården. Vi är nog alla överens om att det behövs ännu mer.

Någon av de tidigare talarna påpekade att det har hänt mycket inom sjukvården. Man kan göra mycket mer i dag än man kunde tidigare. Det finns alltså många fler behandlingar att tillgå. Då ökar naturligtvis också kraven från patienterna. Det som går att behandla och det som går att göra vill man naturligtvis ha gjort.

Det är mycket teknik som också kostar pengar.

Jag tror att vi alla delar uppfattningen att sjukvården behöver tillföras mer pengar. Från Socialdemokraternas partikongress har vi också ett beslut om att andelen av BNP måste ökas. Vi har samma uppfattning på de flesta håll. Däremot har vi väldigt olika uppfattningar om hur vi tycker att man ska tillföra pengarna och var de ska tas. Där tror jag att vi skiljer oss markant, även om någon – jag tror att det var Kenneth Johansson – sade att det skulle vara gemensamt och skattefinansierat. Vi verkar vara överens.

Vi är nog också många som är överens om att det inte går att höja skatterna hur mycket som helst.

Vi måste hitta en balans på det rimliga skatteuttaget och vilket område som ska stryka på foten. Jag tror att det är just där vi skiljer oss radikalt åt.

Som jag sade i inledningsanförandet är det viktigt för oss socialdemokrater att ha en sammanhållen välfärdspolitik. Vi måste ha en välfärdspolitik som gäller på arbetsmarknadsområdet lika väl som på socialområdet, om man blir sjuk och behöver sjukersättning.

Det är lätt att säga: Vi behöver 5 miljarder till. Vi tar det från arbetsmarknadspolitiken. Det tycker vi inte gagnar den svage i samhället.

Anf. 35 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi är eniga om mer pengar, säger Kristina Zakrisson. Men det är vi egentligen inte. Det är skillnad inför nästa år. Kristdemokraterna ger mer till kommuner och landsting generellt i statsbidrag. Vi tillför mer i vårdgarantin. Vi försöker avlasta kommuner och landsting genom att exempelvis säga nej till tredje sjuklöneveckan.

Kristina Zakrisson säger att man har tillfört pengar. Jag är glad att du i alla fall inte använder ordet satsning, som man annars så ofta hör i socialdemokratiska sammanhang.

Kommunförbundet och Landstingsförbundet har i ett antal sammanhang sagt att det inte blir mer pengar till kommuner och landsting, utan det blir mindre år för år.

Hur kan Socialdemokraterna samtidigt tala om 10 % av bruttonationalprodukten när inget steg i praktiken tas för att vi ska landa i 10 % av bruttonationalprodukten till sjukvården?

Kristina Zakrisson sade att vi är oeniga om hur man ska göra. Det kan vi visst vara – om det ska vara genom skatt eller prioritering. Men kom åtminstone med ett förslag. Redovisa något litet steg mot 10 %. Ingenting av detta hörs.

Jag upprepar frågorna om propositionen *Vård i livets slutskede*. Finns det något som helst besked eller någon vink om när arbetet kommer i gång och kan redovisas till riksdagen? Hur blir det med frågan om narkotikaanvändningen?

Jag är naturligtvis också mycket tacksam om Kristina Zakrisson kan lämna något besked om prioriteringsmodellen i Östergötland. Vad har socialministern berättat för er? Vilket är ert slutliga besked om hur ni ställer er till hur prioriteringarna ska göras i exempelvis Östergötland?

Vad gäller den tredje sjuklöneveckan har vi ibland hört en del röster säga att arbetsgivarna kanske ska kunna avlastas denna den 1 januari 2005. Är något sådant på gång inom det stora partiet?

Anf. 36 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Ulrik Lindgren har ett intressant sätt att debattera. Jag noterar att Ulrik säger att det flera gånger har poängterats att statsbidragens värde har urholkats. Jag har i dag bara hört Ulrik Lindgren poängtera detta.

Ulrik Lindgren säger också att Socialdemokraterna talar om 10 % av BNP. Jag sade inte ett ord om 10 %. Det var Ulrik Lindgren som sade att vi är överens om detta. Han har ett sätt att lägga ord i munnen på andra.

Däremot delar vi uppfattningen att sjukvården behöver tillföras mer pengar. Socialministern har faktiskt i veckans nummer av Dagens Medicin talat om att han ser stora kostnadsökningar. Jag vill poängtera att jag inte tror att man ska skylla detta på att så många gamlingar behöver vård. Det är inte den stora kostnadsökningen i sjukvården. Väldigt mycket handlar om att det går att utföra saker väldigt mycket mer avancerat, vilket kostar pengar.

Jag tror att det behövs mer pengar, men jag tror också att det går att göra rätt mycket mer inom den organisation som finns. Jag skulle vilja peka på ett exempel där personalen själv har fått vara med om att planera. Det kan verka som ett litet myrsteg, men man brukar ju tala om många bäckar små ...

På Faluns sjukhus hade man väldigt svåra problem med att få tag på nattsjuksköterskor. Man hade många vakanta tjänster, och man hade väldigt mycket dyr övertid. När personalen själv fick organisera arbetet kom man fram till en fantastiskt bra lösning. Man jobbar 75 % men har 100 % lön. Nu är alla de sju tjänsterna bemannade, och man har ingen kvalificerad övertid. Med sju personer, 75 % tjänst och 100 % lön har det blivit billigare än med den tidigare organisationen, därför att personalen själv har fått lägga upp arbetet.

Jag tror att det är mycket mer sådant här som det går att göra. Personalen kan dels se vad som är bättre för den själv, dels se vad som är bättre för patienterna. Det är ju personalen som träffar patienterna.

Anf. 37 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! När man hör Kristina Zakrisson tror man att vi har en riktigt fin idyll här i Sverige. Jag upplever oss nästan som tillbakaflyttade till det goda folkhemmet. Och det är inte utan att också jag i och för sig hellre hade sett ett gott folkhem än ett antal sådana icke fungerande folkinstitutioner som vi nu håller på att bygga upp här i landet.

Jag måste här lite grann hänvisa till statistik. Med statistik kan man ju egentligen bevisa vad som helst. Jag har i min hand ett litet urklipp som bygger på Världshälsoorganisationens rapport från år 2000 om sjukvårdssystemen i världen. Sverige ligger på 23:e plats vad gäller sjukvårdens resultat rent allmänt.

Jag vet inte om detta är speciellt bra, men man kan nu gå in och justera i den här undersökningen och lyfta upp Sverige lite grann. Resultatet blir framför allt bättre när till exempel dödligheten på grund av krans-kärslsjukdomar inte räknas med, och då hamnar Sverige på första plats. Men det är väl märkligt om vi inte ska räkna med detta i statistiken. Man måste nog ta statistik med en stor nypa salt och inte dra för stora slutsatser av den.

Jag menar att det räcker med att se hur det fungerar i verkligheten, Kristina Zakrisson. I Göteborgs-Posten i dag kan vi läsa följande:

Lång väntan på vård på Östras akut. Trycket på akuten på Östra sjukhuset är hårt. Patienterna får vänta i över 20 timmar på behandling.

Är det ett bra uttryck för välfärd att när man söker akut behöva vänta 20 timmar på en behandling? Nej, jag tycker nog, Kristina Zakrisson, att det välfärdssamhälle som du beskriver har kommit alltmer på marginalen. Visst visar den förda sjukvårdspolitiken att det mer och mer kommer att byggas upp ett försäkringssystem vid sidan om, som förhoppningsvis kommer att komplettera den offentligt finansierade sjukvården.

Anf. 38 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Carl-Axel Johansson har helt rätt i att man med statistik kan belysa precis vad man vill. Det är alldeles riktigt. Nu tror jag väl inte att den brittiska forskarrapport som jag hänvisar till i första hand har till syfte att gynna Sverige.

I pressmeddelandet står det så här: "I WHO:s mätning låg Sverige på 4:e plats." En liten förändring har alltså faktiskt skett. Det heter vidare: "Forskarna visar nu att när hälsoresultaten länkas till sjukdomar som mer direkt kan påverkas av hälso- och sjukvårdsinsatserna så förändras WHO:s ranking och Sverige hamnar på första plats."

Om vi bortser från förändringen finner vi att Sverige ändå låg på fjärde plats enligt WHO:s mätning. Jag tror väl inte att det som de här brittiska forskarna säger är rent ljug. Jag väljer att fortfarande tycka att det faktiskt fungerar väldigt bra och att de flesta får behandling. Men det finns fortfarande väntetider och människor som måste gå omkring med värk fastän de skulle kunna få smärtlindring.

Jag är övertygad om att vi skulle kunna få ned ohälsotalen och få tillbaka fler på arbetsmarknaden om vi inte hade några köer alls. Vi strävar naturligtvis ditåt.

Det exempel som Carl-Axel Johansson gav om att man måste vänta 20 timmar om man kommer in akut sjuk är naturligtvis inte acceptabelt. Jag utgår från att man på sjukhuset i fråga kommer att titta på detta och göra något åt förhållandena. Även om de som kommer in inte är allvarligt sjuka eller döende är de oroliga och rädda, och den första kontakten är väldigt viktig för att man ska kunna känna trygghet. Det händer också att man kommer in med små barn, och då sprider sig oron till flera personer.

Jag instämmer i att det inte är acceptabelt att behöva vänta i 20 timmar på en akutmottagning. Jag hoppas att man på sjukhuset kommer att ta itu med detta.

Anf. 39 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag hann tyvärr inte avsluta min replik och ställa min fråga.

Det system som Socialdemokraterna nu bygger upp gör att det kommer att utvecklas större och större behov av försäkringar för att man ska få rätt vård i rätt tid. Min mycket konkreta fråga är: Är det inte bättre, Kristina Zakrisson, att vi kan enas om en nationellt finansierad vårdgaranti som stärker patientens rätt och möjlighet att få rätt vård i rätt tid utan att behöva sitta 20 timmar på akuten och vänta?

Verkligheten visar ju att det system som ni nu diskuterar med era stödpartier, om tillgänglighet och så vidare, inte fungerar. Det måste vara bättre att man nationellt sätter av medel för att säkerställa en vårdgaranti som patienterna har nytta av. De behöver då inte teckna egna försäkringar för att få rätt vård i rätt tid. Det är detta som nu mer och mer håller på att utvecklas i Socialdemokraternas Sverige. Vi håller på att få en sjukvård som delas upp i offentligt finansierad och försäkringsfinansierad. Socialdemokraterna säger att de inte vill ha en sådan utveckling. Varför då inte nationellt finansiera en vårdgaranti som ett alternativ till detta?

Anf. 40 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag delar Carl-Axel Johanssons uppfattning att det är viktigt att vi har en vård som kommer alla till del och som är gemensamt finansierad. Det gläder mig också att Moderaternas representant talar för att vi fortfarande ska ha det systemet och inte talar för enskilda försäkringar. Med den samstämmigheten i stora delar av utskottet hoppas jag att vi ska kunna fortsätta att bedriva en sjukvårdspolitik som gör att alla kan få del av vården.

Jag är inte alls för att vi bygger upp ett system där enskilda ska teckna egna försäkringar, för det drabbar alltid låginkomsttagaren. Höginkomsttagare kan alltid få sina behov tillgodosedda på olika sätt. De har alltid

pengar att betala med och kan fara någon annanstans om det behövs. Men den som har det trångt ekonomiskt och har flera barn klarar inte av att betala en försäkring vid sidan om och ska inte behöva göra det, om man betalar skatt på sin inkomst. Då ska man kunna ta del av välfärden.

Vi kan trots vad statistiken säger på flera områden peka på att det går väldigt kraftigt framåt. Väntetiderna för behandling förkortas kraftigt, och vi har också infört ett fritt vårdval.

Jag får väl erkänna med lite av skammens rodnad att mitt eget lands-ting var ett av dem som länge kämpade emot och inte ville införa det fria vårdvalet eftersom man såg att det påverkade landstingets ekonomi på ett som man tyckte negativt sätt. Men det påverkade också patienternas möjligheter på ett positivt sätt när det gällde att få en behandling snabbare om de inte kunde få den i sitt eget län. Jag tycker att många steg har tagits i riktning mot att klara det som vi alla vill ha – en behandling så snart som möjligt.

Anf. 41 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Nu går vi över till avsnittet psykiatri. Jag kan börja med att slå fast att ingen vill vara sjuk. Ingen vill vara så sjuk att man skadar andra vare sig kroppsligt eller mentalt. Det gäller för psykiskt sjuka och det gäller för fysiskt sjuka.

Regeringen har beslutat om en psykiatrisamordnare, men det är inte tillräckligt. Nu har vi ju också hört här att samordnaren inte ens har börjat.

Vi menar att en utredning också måste tillsättas för att utvärdera psykiatrireformen i grunden. Låt oss inte behöva vänta på den utredningen lika länge som vi har fått vänta på utredningen om ädelreformen!

Men i väntan på att en sådan utredning kommer till stånd måste någonting hända nu och genast. Vi kan inte sitta och vänta på att psykiatrisamordnaren flyttar in i sina lokaler. Det är avsaknaden av de snabba, skarpa förslagen som vi från Moderaternas sida kritiserar regeringen för.

Fru talman! Moderaterna föreslår därför att fler vård- och boendeformer tillskapas. Antalet vårdplatser måste öka. De årslånga köerna till barn- och ungdomspsykiatri är inte acceptabla. Vi måste införa en vårdgaranti och ge barnen vård i tid. Inom psykiatri är ibland tvångsvård den enda lösningen. Men oavsett om vård och omsorg sker frivilligt eller med tvång så måste en möjlighet till försöksutskrivningar införas.

Enligt beräkningar finns i dag 150 000 äldre som har besvär med depression. Lika många har ångest eller psykotiska tillstånd. Flera undersökningar visar att primärvården inte kan ta hand om de äldre med de här tillstånden. Man hittar dem inte, och man förväxlar dem med demenssjukdomar. Därför har vi moderater hela tiden hävdat att vi måste få specialister till den öppna vården och ut till primärvården. Där behövs psykiatrikerna.

Bland hemlösa finns mycket av psykiska problem, liksom inom missbrukarvården. Många är rädda för samhället. De upplever många gånger oss andra som översittare. Den husläkarmottagning som finns på Hållpunkt Maria, tillsammans med det uppsökarteam som också finns, är väldigt bra. Det är ett bra exempel på hur hemlösa kan få vård, omsorg, fotvård och mycket annat. Det är det här som vi måste satsa på nu. Det

visar också att frivillighet och engagemang visar vägen till god vård och omsorg som ger resultat.

Vi kan också se i dag att psykiskt sjuka får allt mindre av aktiva arbetsmarknadsåtgärder. I stället erbjuds de förtidspensioneringar. Varje år betalar staten ut ungefär 10 miljarder kronor i förtidspensioneringar till psykiskt funktionshindrade. Vi måste hitta lösningar som i stället ger en smalare väg in i förtidspensioneringar och en bredare väg ut till en arbetsmarknad också för dessa personer. För dem som inte orkar och kan måste det satsas mycket mer på en meningsfull sysselsättning.

Fru talman! En av de mest lyckade reformerna under de senaste åren som har införts är personliga ombud. Verksamheten började som en försöksverksamhet 1995. Då den startade var tio kommuner med. Två av dessa finns i min valkrets – Helsingborg och Landskrona. Ett personligt ombud ska vara helt fri från alla myndigheter och i stället hjälpa klienterna att bevaka sina rättigheter främst när det gäller vård och omsorg.

År 2004 har regeringen tilldelat personliga ombud 90 miljoner kronor. Den summan räcker för att finansiera ungefär 300 personliga ombud. Vi kan ställa det emot att det i dag finns mellan 50 000 och 100 000 personer som lider av schizofreni eller schizofrena psykoser. Det betyder alltså att behovet är mycket större än de här 300 personliga ombuden. I dag avlönar staten de personliga ombuden, men kommunerna själva får stå för kringkostnaderna. Vilka kringkostnader kan det då handla om? Det kan vara utbildning, resor, datorer och så vidare. Därför ser många kommuner det i dag som en ekonomisk omöjlighet att anta statens erbjudande om att avlöna personliga ombud, särskilt mot bakgrund av alla de neddragningar för och uppsägningar av vårdpersonal som i dag sker i kommunerna.

Jag kan bara konstatera att regeringen återigen tar åt sig äran av att införa en reform – i det här fallet personliga ombud – medan det egentligen är kommunerna som står där med de stora kostnaderna. De får stå där med skammens rodnad för att de inte införde någonting som regeringen har tyckt att man ska göra.

Summan av de pengar som regeringen tillför, alltså 90 miljoner kronor, tycker jag är skamligt låg, inte minst mot bakgrund av de stora behov som finns. Det finns flera kommuner som skulle vilja anställa personliga ombud och som nu har möjlighet att göra det men som inte kan på grund av kringkostnader. Därför har Moderaterna i sitt budgetalternativ avsatt 200 miljoner kronor för personliga ombud. Det skulle räcka till att ytterligare anställa många personliga ombud, och därtill skulle pengarna kunna gå till viss kompensation för de kringkostnader som är förenade med sådana anställningar. Jag ser kommuner – i min valkrets Örkel-ljunga, Bjuv och Åstorp – som har undersökt möjligheterna att anställa personliga ombud men som fått tacka nej därför att de ser att kringkostnaderna blir så höga. Mot bakgrund av hur situationen ser ut så avstår man.

Jag och vi menar att om regeringen ska tillsätta personliga ombud för pengar så får man också se till att betala tjänsten och servicen fullt ut om man menar vad man har sagt.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att psykisk sjukdom inte bara innebär stort lidande för den som är sjuk utan också för anhöriga. Men hela samhället drabbas också, inte minst kommunerna. Vi kan konstatera

att psykiatrireformen till viss del har haft god effekt, men inte på alla plan. Det är inhumant och ovärdigt för Sverige att vi har människor som tvingas placeras på institutioner långt ifrån hemorten utan möjlighet att påverka och kontrollera sina liv och ibland med små möjligheter till vård och omsorg av god kvalitet.

Jag tror att vi kan vara eniga om att med god vård kan personer få ett mycket bra och rikt liv. Men det är vårt ansvar att se till att så sker.

Jag står, liksom Carl-Axel Johansson, bakom samtliga våra reservationer och särskilda yttranden och instämmer i bifall till reservation 3 och 24.

Fru talman! Till detta anförande vill jag lägga en röstförklaring. När det gäller reservation 18, som handlar om bidrag till nationella anhörigorganisationer, avser jag att vid en eventuell votering avstå. Bakgrunden är denna: Jag stöder naturligtvis innehållet i reservationen till fullo, men som ordförande för Anhörigrådet i Sverige har jag ett jävsförhållande att beakta. Därför kommer jag att avstå, men jag står bakom detta och jag anser att anhörigorganisationerna som stöder vård och omsorg i hemmet också av dementa har rätt att kräva att bli klassade som handikapporganisationer.

Anf. 42 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Den här viktiga debatten om hur vi ska komma till rätta med problemen inom psykiatrin har kombinerats med budgetdebatten, vilket jag tycker är olyckligt. De olika partiernas förslag i denna viktiga fråga kommer som en del av budgetdebatten.

Regeringen har tillsatt en samordnare som har det mycket svåra uppdraget att se till att det som behöver göras också görs. Vi får väl hoppas att det i uppdraget även ingår att ta del av de förslag som de politiska partierna i riksdagen fört fram eftersom våra yrkanden i stor utsträckning anses tillgodosedda med hänvisning till detta mycket omfattande uppdrag. Det är egentligen en mycket märklig motivering att man kan anse yrkanden tillgodosedda när det inte finns någon som helst uppfattning om vad som kommer att hända och utredaren ännu inte börjat arbeta. Det gör att jag vill yrka bifall till vår reservation nr 4.

Fru talman! Från Folkpartiet bedömer vi att det är nödvändigt att psykiatrin ges större resurser. På lång sikt måste de resurserna naturligtvis mobiliseras på det vanliga sättet genom landstingens skattefinansiering. Men med tanke på den ekonomiska situation som i dag råder i landstingen ser vi det som nödvändigt med ett tillfälligt statsbidrag de närmaste åren. I vår budgetmotion har vi föreslagit 500 miljoner för år 2004 och samma belopp för vardera år 2005 och 2006. Detta yrkande är nu avslaget.

Hur dessa pengar mer exakt skulle ha använts tyckte vi bäst kunde bedömas närmare de dagliga verksamheterna. Låt mig dock ge några exempel. Ett behov av 2 000 nya slutenvårdsplatser har nämnts i debatten. Det är möjligt att det behövs så många platser, men vi anser att det behövs fler platser också på små vårdhem och gruppboenden i förening med vissa ökade tvångsmöjligheter i öppenvården. I Sverige har vi i princip avskaffat de stora mentalsjukhusen – det är bra – men det måste finnas andra alternativ så att de som behöver vård också får vård.

När det gäller tvångsmöjligheter anser vi att sådana bör införas i den öppna vården. Det innebär att man kan vårdas i öppenvård på vissa villkor, exempelvis genom fortsatt regelbunden medicinering och regelbundna besök på en mottagning. Ett tvångsomhändertagande ska kunna ske om man inte följer dessa regler. Det är ungefär det som fanns tidigare och kallades försöksutskrivning.

Fru talman! Psykiatrisk vård handlar inte bara om svårt sjuka människor som kan utgöra en fara för sig själva eller andra. Dessa är ett fåtal. Lundbyundersökningen, där man följt 3 000 personers psykiska hälsa genom intervjuer under ca 50 års tid, visar att risken att före 60 års ålder någon gång drabbas av psykisk sjukdom var 43 % för män och 73 % för kvinnor. Vid en given tidpunkt har ca 15 % av befolkningen en psykiatrisk diagnos, och förekomsten av psykisk ohälsa ökar med stigande ålder.

Dessa siffror talar ett tydligt språk. Psykiatrin måste ha resurser för att kunna ge dessa människor den sjukvård de behöver. Tyvärr är det också så att många som lider av psykisk sjukdom eller psykiska besvär fortfarande tycker att det är besvärligt att erkänna detta och till och med att söka vård. Det är en tyst grupp, och därför är det vår plikt som politiker att föra dess talan.

Fru talman! Även om en klar majoritet av patienter med psykiatriska diagnoser fortfarande får bra och adekvat hjälp är det Folkpartiets uppfattning att bristerna inom svensk mentalvård är mycket stora. En brist som både vi och många andra påpekat under många år är den som finns inom barn- och ungdomspsykiatrin. Väntetiderna är alltför långa, och nedskärningarna inom skolhälsovården har lett till att alltför många inte får hjälp i tid utan måste söka sig till barn- och ungdomspsykiatrin där köerna bara växer och växer.

Vid i princip alla sjukdomstillstånd är det viktigt med en tidig insats för att sjukdomen inte ska förvärras, och det måste väl anses vara allra viktigast att barn och ungdomar får hjälp innan de utvecklar en allvarlig och kanske livslång sjukdom.

Tusentals utskrivna patienter får inte den hjälp och det omhändertagande de behöver. Dödligheten bland människor med psykiska sjukdomar är hög. Andelen psykiskt sjuka bland de hemlösa har ökat påtagligt. Depressionssjukdomar anses starkt underdiagnostiserade, och det är tragiskt att dessa människor inte får den hjälp som de behöver.

Trycket på slutenvårdsplatserna – de få som finns kvar – är ofta mycket starkt. Patienter som ber att få bli inlagda avvisas för att de som är ännu sjukare ska få vård. Det innebär att många människor far väldigt illa. Bland annat är självmord den fjärde vanligaste dödsorsaken bland människor med psykisk sjukdom. För åldersgruppen upp till 45 år utgör självmord den vanligaste enskilda dödsorsaken. Vi borde även där ha en nolltolerans.

Fru talman! Folkpartiet beskriver i sin motion en rad åtgärder som behöver vidtas. Jag kan inte i detalj gå in på alla, men jag vill nämna några exempel. Det behövs förbättrade vård- och boendeformer, satsning på mobila resursteam, utveckling av telefonrådgivning och integrerade sluten- och öppenvårdsformer – allt detta för att snabbt kunna ge personerna stöd. Bristen på ordnade boendeformer, såsom gruppboendestäder, är stor.

Tidiga insatser har jag talat om tidigare, och sådana är viktiga i många olika sammanhang. Handläggningstiderna kan förkortas genom att rehabilitering sätts in tidigare. Kuratorsverksamhet i primärvården bidrar till att psykosociala problem kan upptäckas bakom den medicinska diagnosen. Psykosocial kompetens anser vi ska finnas inom alla enheter i primärvården.

Det preventiva arbetet måste utvecklas. Högriskgrupper inom psykiatrin måste identifieras. Sådana grupper är barn till psykiskt sjuka, personer som gjort självmordsförsök, nyinsjuknade i psykoser med flera. Det är viktigt att det inom psykiatrin finns en beredskap för att ta hand om dessa grupper av patienter. Dessutom måste uppföljning och utvärdering av psykiatrivården bli bättre.

Fru talman! Av psykiatrins patienter har mellan 30 % och 50 % någon form av missbruksproblem, och de psykiska problemen har ofta föregått missbruket. Dessa patienter faller ofta mellan stolarna. Här ser vi att samarbete, bildande av vårdteam med olika kompetenser och fortbildning av personalen är viktiga förbättringar.

När ett brott begåtts kan enligt gällande lag den som lider av en allvarlig psykisk störning inte dömas till fängelsestraff. Efter en rättspsykiatrisk undersökning, som visar på en allvarlig psykisk störning, kan påföljden bli rättspsykiatrisk vård, det vill säga tvångsvård på en psykiatrisk klinik.

Folkpartiet anser att det krävs en omfattande reformering av det gällande systemet. Vi ställer oss därför bakom Psykiatriansvarskommitténs förslag att överlämnande till rättspsykiatrisk vård bör avskaffas som särskild påföljd. De normala reglerna om påföljdsbestämning ska även gälla för psykiskt störda lagöverträdare, vilket innebär att de kan dömas till fängelse. Det i sin tur innebär att man avtjänar sitt utdömda fängelsestraff på psykiatriskt sjukhus.

Folkpartiet anser också att staten ska ta ett större ansvar för den rättspsykiatriska vården och att resurserna ska fördelas annorlunda mot i dag. Det råder ingen tvekan om att den rättspsykiatriska vården i dag tränger ut annan slutna psykiatrisk vård. Det händer också att rättspsykiatrins patienter blandas med andra patienter på avdelningarna. Det har till och med hänt att brottsoffer och brottsling funnits på samma avdelning.

Vården av äldre med psykiska sjukdomar behöver utvecklas. Det finns i dag en brist på psykogeriatriker som kan bedöma och diagnostisera äldre som lider av psykisk ohälsa. Det är en växande grupp, och kunskap och kompetens måste därför utvecklas inom detta område.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 4. Jag vill också uppmana regeringens samordnare för psykiatrin att ta del av de förslag som Folkpartiet, och även andra partier i riksdagen, lagt fram för att kanske snabbare kunna komma med förslag.

Anf. 43 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Kära vänner! Under de senaste månaderna har en grupp människor som har det alldeles särskilt svårt i vårt land av olika skäl hamnat i fokus. Det är känsligt och svårt, och framför allt viktigt, att vi för den här debatten med värdighet och respekt.

Samtidigt, fru talman, är det oerhört viktigt att vi människor någon gång stannar upp, speciellt när människor som oftast inte själva kan föra

sin talan har det svårt. Vi tenderar ibland i vårt samhälle att bara lyssna på dem som är mest högröstade. Vi tenderar att ha ett särskilt öra för att lyssna på dem som tillfrågar och kräver vård, medan signalerna från dem som behöver vård, men inte själva kan efterfråga den, inte är så lätta att tolka. Därför är det bra att vi snabbt fick till stånd en debatt om psykiatrin samtidigt som vi också debatterar våra budgetförslag.

Jag ska börja med, så att jag inte glömmer bort det, att yrka bifall till reservation nr 5.

Kristdemokraterna anser att när man får larmsignaler om att något inte fungerar måste man göra något åt larmsignalerna. Det finns ingen mening med att utreda eller att sammanställa rapporter om man ändå inte gör någonting åt det.

Vi vet att Socialstyrelsen har lagt fram en rapport om att speciellt människor som har dubbeldiagnoser – en psykisk sjukdom och också ett missbruk – är i en alldeles särskilt utsatt situation. Där måste vi ta vara på den rapporten.

Vi behöver ha en översyn av huvudmannskapet för psykiatrin, eller rättare sagt det dubbla huvudmannskapet. Det finns väldigt många människor som inte passar någonstans eller där huvudmännen står och skyller på varandra att de har ansvar.

Kära vänner! Det är inte värdig vård att känna att ingen vill ansvara för min vård när jag redan mår dåligt.

Vi anser vidare att vi måste prioritera mer resurser till vård och omsorg. Jag skäms över att säga att vi ligger i bottenlistan över vad länder satsar på vård och omsorg. Vi satsar i dag 8,7 % medan USA satsar 13,6 %, tror jag det är. Vi ligger långt ned.

Vi har kunnat stoltsera med att vårt land har satsat mycket på vård och omsorg. Tyvärr ligger vi i bottenläget. Det är bekymmersamt. Vill vi någonting med en god vård måste vi vara med och säga: God vård och omsorg måste få kosta, och det kostar. Det är trots allt det viktigaste för oss människor i våra privata liv. Det är ett krav att 10 % av BNP bör gå till vård och omsorg.

Fru talman! Så till våra barn och ungdomar. Vi har anslutit oss till FN:s barnkonvention. Det är över tio år sedan. Trots det finns det många områden där våra barn och ungdomar står och väntar på vård och omsorg.

Jag tänker på barnpsykiatrin ute i landstingen. Det är inte bara på ett ställe. Jag vet platser där det är två års väntetid för att få en plats på barn- och ungdomspsykiatrin för vård. Det är fruktansvärt.

Jag har funderat mycket på hur de barnen kommer att hämmas i sin vanliga utveckling. De har fått en psykisk sjukdom och är också bedömda av en professionell person. Det är i varje fall mycket vanligt att det tar både ett halvår och ett år innan de får vård. Det måste vi göra någonting åt.

Samtidigt tror vi kristdemokrater att man inte kan vara så fyrkantig att man säger att när personen har fyllt 18 år slängs den ut från verksamheten. Man behöver flexibilitet i övergången, kanske i åldern 18–25 år.

Fru talman! En annan fråga som Kristdemokraterna har tagit upp i sin motion är vårdintygsinstrumentet. Det tycker vi inte längre fungerar som det borde. Om någon läkare på hemmaplan har sett en person som är så pass sjuk att den är farlig för sig själv eller sin omgivning skriver läkaren

ett vårdintyg på att den personen behöver vård. Personen kanske är så sjuk att den inte förstår att den är farlig för sig själv eller någon annan.

Nu händer det alltsomoftast att när patienten är förd till en psykiatrisk klinik rivs vårdintyget och patienten får åka hem igen. Det känns som ett nonchalant bemötande av i första hand patienten men kanske också den läkare som har skrivit vårdintyg och känner patienten så mycket bättre.

Där tycker vi att det vore självklart att patienten skulle observeras under tre dygn innan man släpper ut vederbörande igen. Det finns många som kan skärpa sig under några timmar. Men att skärpa sig i tre dygn tror vi inte fungerar.

Bristen på utbildad personal och psykiatriker är mycket stor i Sverige. En av utmaningarna är att vi som politiker ger goda förutsättningar. Vi kan inte bestämma vad människor ska utbilda sig till. Men vi kan skapa förutsättningarna och prioritera utbildningarna på detta område.

Framför allt tror jag att det är viktigt, som jag tror att Cristina Husmark Pehrsson sade, att vi även har psykiatriker inom primärvården. Vi har som kristdemokrater under många år krävt psykiatrisk kompetens på alla vårdcentraler. Fångar man upp dessa personer i ett tidigt skede är det betydligt mycket enklare att klara ut det.

Fru talman! Jag ska inte ta mer av kammarens viktiga tid. Jag vill påpeka att vi när det gäller vård och omsorg aldrig får glömma att vi särskilt ska beakta de personer som inte själva kan föra sin talan. Jag vill tillika med Ulrik Lindgren säga att det är beklämmande och väldigt jobbigt och att jag nästan blir arg över att vi inte får en proposition om vård i livets slutskede.

Av den anledningen har de borgerliga företrädarna i socialutskottet skickat ett brev till Göran Persson i dag där vi än en gång uppmanar regeringen att komma med en proposition om vård i livets slutskede. Det är en grupp till som inte själva kan tala för sig. Låt oss föra deras talan.

Anf. 44 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Jag vill inleda med en fråga. Har man någonsin här i riksdagen debatterat ämnet psykiatri så mycket som i höst? Jag tror inte det. Ett antal interpellationer, frågor, en aktuell debatt och nu över 40 motioner i betänkandet talar sitt tydliga språk. Det är inte enbart här i kammaren som psykiatrin har diskuterats. Tidningarnas insändarsidor, ledare, experter som uttalat sig, TV och radio har också flitigt deltagit i debatten.

Fru talman! Jag arbetade inom psykiatrin på 70-talet. Då som nu diskuterades psykiatrin mycket i medier. Kanske gjorde man det också här i kammaren, vad vet jag. Men beträffande debatten i medierna och hos allmänheten finns det en stor skillnad mellan dagens och 70-talets debatt. Då utgick debatten nästan enbart från patientperspektivet. Människor med egna erfarenheter av psykisk ohälsa och sjukdom deltog livligt i debatter och vittnade om sina upplevelser.

Jag vet att RSMH, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, har deltagit i diskussionerna nu också och försöker lyfta fram dess medlemmars åsikter. Men RSMH har svårt att överrösta dem som kräver hårdare tvångslagstiftning till skydd för samhället.

Jag menar att det är olyckligt att psykisk sjukdom och grova våldsbrott har sammankopplats i debatten. Sanningen är att sambandet mellan

farlighet och psykisk ohälsa är liten. Vänsterpartiet anser att lagstiftningen som finns i dag väl täcker behovet av tvångsvård.

Där skiljer vi oss från tidigare talare. Från Kristdemokraterna har man talat om skärpning vad gäller vårdintyg, och från både Moderaterna och Folkpartiet har man talat om återinförande av försöksutskrivning. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att fortsätta att humanisera psykiatrin och kämpa mot tabun och fördomar som ytterst drabbar den sjuke och dennes närstående.

Fru talman! Det finns ett drygt hundratal motionsyrkanden om vård och omsorg om psykiskt sjuka och psykiskt funktionshandikappade i betänkandet. Samtliga motioner avstyrks med hänvisning till uppdraget som psykiatrisamordnaren har fått. Det är synd eftersom det är viktigt att nu fortsätta att arbeta för att förbättra situationen för människor med psykiska funktionshinder.

Det finns en del som inte kan vänta på att psykiatrisamordnaren ska säga sitt. En sådan fråga som inte kan vänta är den om personliga ombud. År 2000 beslutade riksdagen att inrätta personliga ombud för människor med allvarliga psykiska sjukdomar och funktionshinder. Personliga ombud finansieras i dag i stor utsträckning med statsbidrag. Verksamheten drivs i projektform, och framtiden är därmed mycket osäker. En del kommuner saknar personliga ombud, och en del har redan aviserat nedläggning av verksamheten, trots de mycket goda erfarenheterna man hitintills fått. Vänsterpartiet anser att rätten till personligt ombud bör skrivas in i socialtjänstlagen. I denna fråga kan vi inte vänta på besked från psykiatrisamordnaren. I tider av ekonomisk knapphet i kommunerna finns det risk att denna verksamhet försvinner.

Fru talman! Enligt Nationella folkhälsokommitténs rapport *Hälsa på lika villkor* har den psykiska ohälsan hos befolkningen ökat och utgör ett allvarligt hot mot folkhälsan. Det krävs omfattande förebyggande insatser för att minska ohälsan hos befolkningen. Det är viktigt att samverkansproblemen, som tyvärr fortfarande finns mellan kommuner och landsting, undanröjs. När vi talar om psykiatri och om psykisk ohälsa ska vi komma ihåg att det är mångtydig problematik vi talar om. Det finns vissa perspektiv som jag tycker är viktiga att hålla i minnet när vi diskuterar psykisk ohälsa. Dessa perspektiv är genus och etnicitet. Det finns forskning som visar att män i huvudsak vårdas inom slutenvård såväl inom psykiatrin som inom rättspsykiatrin. Fler kvinnor än män vänder sig till öppenvården. Det är viktigt att hålla i minnet när behovet av fler slutenvårdsplatser lyfts fram. Riskerna är då att resurser tas från öppenvården och att kvinnors möjlighet att få adekvat vård försvåras. Jag förutsätter att psykiatrisamordnaren självklart kommer att ha ett genusperspektiv när han analyserar behoven inom och presenterar lösningar för den psykiatriska vården. Egentligen hade jag hoppats att psykiatrisamordnaren skulle finnas här i dag och lyssna på vad vi säger.

Fru talman! Jag ska säga några ord om etnicitet och psykiatri. Folkhälsoinstitutet utgav för drygt ett år sedan rapporten *Födelselandets betydelse*. Enligt undersökningen som rapporten bygger på upplever invandrare mer psykisk ohälsa än svenskfödda. Invandrare vårdas också oftare på psykiatriska avdelningar än svenskar. Vissa grupper av utlandsfödda löper också högre självmordsrisk i Sverige än i sina hemländer. Bland annat finländare och östeuropéer visar en ökad självmordsrisk jämfört

med i ursprungslandet boende landsmän samt jämfört med svenskfödda. Enligt samma undersökning har invandrare från Sydeuropa lägre risk att begå självmord än svenskfödda. Med dessa exempel, fru talman, vill jag lyfta fram vikten av att i psykiatriskt arbete ta hänsyn till etnicitet och kulturell bakgrund.

Fru talman! Vänsterpartiet välkomnar regeringens initiativ att tillsätta en psykiatrisamordnare för att skapa förutsättningar för en kraftsamling hos samtliga berörda aktörer för att utveckla kvaliteten i vården och omsorgen av människor med psykiska sjukdomar och psykiska funktionshinder. Det sista var taget ur direktiven. Samtidigt vill vi påpeka att det är viktigt att förslag till åtgärder för att förbättra psykiatrin kommer inom en snar framtid. I annat fall avser Vänsterpartiet att återkomma.

Fru talman! Jag vill sluta med att säga att jag självklart står bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer, men jag vill yrka bifall till reservation nr 15.

Anf. 45 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag har en kort fråga till Elina Linna. Den gäller den tidigare försöksutskrivningen.

Tycker Elina Linna att det är bättre att människor vårdas inom slutenvård eller kanske skrivs ut på en lägre risk i stället för att ges möjligheter att slussas ut i samhället, i ett boende, men med vissa restriktioner? Det ska ske en tillsyn, och klarar man inte medicinering och annat som har föreskrivits kan man tas in igen. Är det bättre att vistas en lång tid på slutenvårdsplats eller att ges chansen att under ordnade former komma tillbaka till samhället?

Anf. 46 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Alternativet behöver inte vara att vistas långa tider inom slutenvården. Alternativet kan också vara att den socialpsykiatriska verksamheten i kommunerna fungerar på ett bättre sätt så att man får stöd i sitt boende.

Det som brister i dag i stor utsträckning är att de psykiskt funktionshindrade saknar sysselsättning. Genom arbete finner man en plats i samhället, som många psykiskt funktionshindrade i dag inte har. De känner sig utanför samhällsgemenskapen.

Anf. 47 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att det viktigaste är att kunna slussa ut människor och att de får daglig sysselsättning. Där finns ingen motsättning.

Men det finns vissa psykiskt sjuka som är ganska så svårt sjuka. Det är endast dem vi pratar om. I stället för att vårda dem på en slutenvårdsavdelning skulle de kunna få chansen till en nystart genom att ge dem möjligheterna till öppenvårdsbehandling, men med vissa restriktioner. Det ska naturligtvis vara där det finns en vårdcentral och andra enheter att besöka. Det kan vara värdefullt för just den personen att veta att man måste sköta sig annars går det åt skogen igen – som det kanske har gjort många gånger tidigare.

Anf. 48 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att jag arbetade inom psykiatrin på 70-talet. De erfarenheter jag då fick bär jag med mig. Jag kan inte låta bli att reflektera över den möjlighet till försöksutskrivning som fanns då.

Den svenska psykiatriska lagstiftningen är hård jämfört med andra lagar internationellt. Möjligheten till försöksutskrivning som fanns tidigare gav ett osäkert rättsligt skydd för patienten. Bakom det tankesättet finns vi-och-dem-tänkandet. Man betraktar psykiskt sjuka människor som människor för vilka en annan typ av lagstiftning kan användas. Kerstin Heinemann använde uttrycket att ”skärpa sig”. Det är ju det hot som man har använt väldigt mycket inom psykiatrin: Skärp dig nu så kommer du lättare undan! De erfarenheterna har jag med mig från psykiatrin förr i världen.

Anf. 49 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Centerpartiets politik utgår i sin helhet från ett hälsosamt Sverige, grundar sig på människans egen kraft och förmåga att ta ansvar och påverka sin egen situation, och hur betydelsefull den sociala gemenskapen är för att vi ska må bra och tycka att livet är värt att leva. Om de här sakerna fungerade, och om vi hade känt att livet var i balans, lovar jag att det skulle minska trycket på hälso- och sjukvården betydligt – i balans är vi definitivt inte i Sverige i dag.

Vi ser en mängd varningslampor på flera områden. Det handlar om den ökande stressen bland både vuxna och barn, ökande alkoholkonsumtion, felaktiga kostvanor och så vidare. Under 90-talet såg vi ett trendbrott när det gäller ohälsan. Det är nya diagnoser – de psykosociala – som står för den största delen. Det som är mest skrämmande i det här är att ökningstakten är högst bland dem som är mellan 16 och 29 år. Fördelen med dessa prognoser är att de går att påverka och förebygga, och förebygga är enligt Centerpartiet hälso- och sjukvårdspolitikens viktigaste uppgift.

Elina Linna tog upp att det i höst har varit ett enormt fokus på psykiatris tillkortakommanden. Det har självfallet både för- och nackdelar. Det blir ett enormt tryck och en oro bland dem som känner sig utpekade. Men det är också en positiv del i det här, att det tydligt visar vilka brister som finns, speciellt för oss politiker, och att det finns ett ökat krav på att avgivna löften ska hållas och att mål ska levas upp till.

I handlingsplanen som antogs 2000 lyftes psykiatrin upp som ett av de fyra prioriterade områdena. Kommuner och landsting har inte levt upp till sin del av avtalet, mycket beroende på att regeringen har omöjliggjort en långsiktig ekonomisk planering genom att man samtidigt har lagt ut ofinansierade reformer på samma enheter. Avtalet har således inte fullföljts. Självfallet måste det åtgärdas, och i det har regeringen ett stort ansvar.

Det är självfallet ett första steg att det som är sagt ska göras. Men även andra steg måste till. Från Centerpartiet har vi pekat på vårdkedjan, som måste vändas och bli anpassad efter var och en, efter individen och individens behov, i stället för efter organisation och system, som i dag.

Med en ny lagstiftning som nu är på gång ges kommuner och landsting förbättrade möjligheter att skapa sammanhängande vårdkedjor. Den

möjligheten bör utnyttjas för att förstärka samordningen just kring denna grupp patienter, så att de möts av adekvata insatser när de skrivs ut.

I arbetet med att förebygga våldsbrott och rehabilitera unga personer med allvarliga psykiska och sociala problem måste en bredare modell för samverkan arbetas fram. Där ska socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, beroendevård, allmänpsykiatri, rättspsykiatri och frivilligorganisationer kunna ingå.

Fru talman! Utöver det här finns det självfallet vissa områden som vi anser behöver kompletteras. Vi pratar bland annat om förbättrade möjligheter att använda sig av så kallat mellantvång. Det innebär att patienten efter utskrivning från tvångsvård måste följa vissa råd om behandling och medicinering för sitt eget välbefinnande, för sina anhöriga och för sin omgivning, för att inte återigen omhändertas.

Psykiatrins förmåga att bedöma risken för utåtriktad våld måste också förstärkas och systematiseras, för att de som eventuellt kan bli farliga för sin omgivning eller för sig själva ska kunna identifieras tidigare. Olika modeller av vårdkedjor vid behandling av psykiskt sjuka och drog- och alkoholberoende behöver prövas. I vår reservation visar vi på till exempel trappstegsboende, men det finns säkerligen ett flertal andra modeller som man kan se över.

För att komma tillbaka till de ökande talen bland de yngsta, gruppen mellan 16 och 29 år, ser vi i statistiken i dag också – talare före mig har tagit upp det – att väntetiderna inom barn- och ungdomspsykiatri är alldeles för långa. Vi pratar om flickor som kanske anser att livet inte har någon mening över huvud taget. Ur både ett mänskligt perspektiv och ett samhällsansvarsperspektiv är det helt ohållbart. Vi lever inte ens upp till barnkonventionens krav på nödvändig sjuk- och hälsovård för alla barn på det här området.

Fru talman! Vi har också ett tillkännagivande i betänkandet. Det är en del av det som vi har motionerat om som inte hamnat i reservationer i slutet av betänkandet, utan som står med på första sidan. Det handlar om åtgärder som rör hemlösa. Där begär vi att regeringen ska komma tillbaka till riksdagen för att visa på vad som har gjorts, vad som görs och vad som kommer att göras för att förbättra de hemlösas situation. Det är personliga katastrofer som gömmer sig bakom statistiken. Den sociala utslagningen har ett högt pris, både ekonomiskt och mänskligt. Tusentals psykiskt sjuka och alkohol- och drogberoende människor lever i en oacceptabel materiell och psykisk misär och får inte den hjälp de behöver eller har rätt till.

Därför har vi från Centerpartiet krävt en kraftsamling för en human socialpolitik, som förbättrar de utslagnas villkor och ger fler chansen att komma tillbaka till ett ordnat liv i samhället. Jag hoppas att tillkännagivandet nu resulterar i en kraftfull handlingsplan med utgångspunkt i kartläggningen i betänkandet från Kommittén för hemlösa.

Både vårdkedjorna och det andra arbetet kring de psykiskt sjuka och arbetet för de hemlösa hänger tätt samman. Många av dem som har hamnat utanför samhällets skyddsnät och tillhör de hemlösas skara är de som hamnat mellan stolarna och hamnat ”som någon annans ansvar”, vilket blir allt vanligare i dagens Sverige. Därför måste system brytas ned och vården och hela samhället byggas efter individer och individers behov.

Min fråga är om majoriteten och regeringen också ser det behovet och om man är villig att ta i de verkligt grundläggande problemen.

Jag står bakom Centerpartiets reservationer i betänkandet.

Jag skulle vilja lyfta upp några bitar till, som inte rör just hemlösa eller de psykiskt funktionshindrades situation. Det handlar om rätten för utländska kvinnor att göra abort i Sverige. Överkurs, kallade Kristina det. Men när man lägger utredningar i stället för att komma med lagförslag tycker jag att det handlar om vilka man då är solidarisk med.

Jag vill också peka på behovet av en översyn av det offentliga stödet till HBT-organisationer. I dag är deras funktion enbart ett smittskyddspolitiskt instrument, men deras verksamhet är så mycket angelägnare, av psykosociala och regionalpolitiska skäl.

Anf. 50 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att begära replik när Annika Qarls-son tog upp frågan om utländska kvinnors rätt till abort i Sverige. Vänsterpartiet motionerade om detta förra riksdagsåret, och då fick vi inte gehör för det. Nu har regeringen tillsatt en utredning, och vi har nöjt oss med det.

Vi tycker, bland annat av rättssäkerhetsskäl, att vi inte kan införa en lagstiftning utan att först veta till exempel om det finns straffbestämmelser i landet man kommer från. Finns det konventioner mellan Sverige och det landet? Hur ska lagstiftningen utformas för att säkra skyddet också där? Finns det betalningsansvar i hemlandet som man kan utnyttja, använda sig av, inom ramen för detta med EU och sjukvård? Det handlar om att vi ska få en lagstiftning som håller.

Vi har faktiskt från Vänsterpartiets sida nöjt oss med det. Vi tycker att det här är jätteviktigt, men det handlar också om rättssäkerhet. Och när man utformar lagstiftning måste man ju först titta på vilka paragrafer som ska vara aktuella.

Nu tillhör Annika Qarls-son en majoritet som säger: Nej, det behövs inte. Skriv lag! Utred inte först!

Jag är lite nyfiken på hur ni har resonerat. Vi har ju faktiskt en tradition i Sveriges riksdag, nämligen att vi väljer att avvakta när en utredning är igångsatt och man har aviserat ett kommande lagförslag. Är det här en politisk markering, eller hur resonerar ni som står bakom reservationen?

Anf. 51 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Tack, Ingrid Burman, för att du tar upp den här diskussionen!

Jag tror faktiskt att väldigt mycket handlar om vilken tilltro vi har till den sittande regeringen. Det kan vara en viss skillnad beroende på om man befinner sig i opposition eller om man är med i regeringsunderlaget och också är ansvarig för den politik som förs.

Att oppositionen fortfarande driver den här frågan fast den utreds kan faktiskt ha att göra med att vi inte har de här kontakterna. Vi har inte vetskap om ifall det verkligen rör på sig. Jag vet inte hur många propositionslistor och lagförslag som vi väntar på i utskott efter utskott.

Om det här är på gång, och ni verkligen känner att det är det, är det jättebra. Huvudsyftet är ju att det ska komma fram en bra lag som håller och som kan vara ett stöd och visa på en solidaritet med kvinnor även utanför vårt eget land. Men den här kontakten har inte jag.

Anf. 52 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Jag ska av respekt för kammarens tid inte säga så mycket mer än att vi från Vänsterpartiets sida är väldigt glada över att den här utredningen nu sitter. Vi ser fram emot att vi snabbt får en lagstiftning som också är mycket bra och rättssäker. Det handlar inte minst om att den också ska skrivas utifrån skyddet för de kvinnor som jag hoppas väldigt snart ska få tillgång till abort i Sverige.

Anf. 53 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Då hoppas jag att den kommer snart.

Anf. 54 JAN EMANUEL JOHANSSON (s):

Fru talman! Patientens röst saknas i psykiatridebatten. Det är en rubrik i Psykologtidningens senaste nummer. Man refererar till en av våra många paneldebatter och seminarier som nu ordnas om psykiatrin runt om i landet.

Rubriken uttrycker den känsla som många psykiskt funktionshindrade har i dag. Oftast är det människor som aldrig har varit i närheten av att vara farliga för någon annan. Ändå känner många av de människor som lider av psykisk ohälsa att de blir utpekade som tänkbara våldsverkare, som personer som borde ha straff snarare än vård och som personer som samhället över huvud taget inte borde låta gå lösa.

Också vi riksdagsledamöter skriver om och debatterar frågan. Ett hundratal motionsyrkanden som rör psykiatrin har behandlats av utskottet i årets hantering av budgetbetänkandet. Att just psykiatrin har fått ett så stort utrymme är kanske naturligt.

Det senaste året har utan tvekan varit de svarta rubrikernas tid när det gäller psykiskt sjuka. Krigsrubrikerna har gällt tragiska händelser som har fått en väldigt stor uppmärksamhet.

Det finns en risk om den här mörka tonen, den här mörka bilden, får styra debatten. Det är kanske ännu värre om den här mörka bilden också får styra våra politiska beslut. Bilden av de psykiskt funktionshindrade får inte bli ännu mer skev. Vi har som politiker ett ansvar för att lyfta fram människan, inte hjälpa till att sprida mediebilderna av "galningen". Visst har de tragiska händelserna som beskrivs i tidningarna hänt, men vi måste mer än andra vara väldigt varsamma med orden och väldigt varsamma när vi beskriver de här händelserna.

Det är uppemot 1,3 miljoner människor i vårt land som upplever psykisk ohälsa. Det är en av våra stora folksjukdomar, och den bidrar till de höga sjukskrivningstalen. 250 000 människor är i kontakt med psykiatrin och får stöd och hjälp. 130 000–180 000 personer har någon gång varit i någon form av psykotiskt tillstånd. Antalet personer som behöver rättspsykiatrisk vård är 300–400 varje år.

Fakta talar för att många av de människor som är psykiskt sjuka är en fara för sig själva men inte alls i samma utsträckning någon fara för någon annan. Självmodsrisker för människor med svår psykisk sjukdom

är, som några andra talare har tagit upp, kraftigt högre än för den genomsnittliga befolkningen. Men visst finns det människor med så allvarliga psykiska sjukdomar att de är farliga för andra. De ska få vård och behandling, också i form av tvång, när det verkligen behövs.

Det är viktigt att vår ingång i diskussionen om hur vi förbättrar psykiatrin präglas av att vi har en positiv människosyn. Oavsett graden av psykisk sjukdom är man en människa, en människa med samma behov som alla andra. Man har samma behov av bostad, sysselsättning, kultur och socialt umgänge. Men man har självklart också behov av vård och behandling.

Om krigsrubrikerna får påverka politiken finns risken att lösningarna blir helt andra än de som krävs om man ser till de egentliga vårdbehoven.

Vad gör vi då åt de problem som faktiskt finns?

Först ska man kanske slå fast att det inte är de här tidningarnas löpsedlar som har väckt Sveriges riksdag. Redan i den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvården lyftes psykiatrin fram som ett område där förstärkningar verkligen behövs.

Det stannade inte vid orden i den här handlingsplanen. Genom den viktiga försvarsöverenskommelsen kunde betydande resurser gå från kanoner till vård, och det är inga småslantar, utan det är 9 miljarder kronor i tillskott under åren 2001–2004.

Här var och är psykiatrin en viktig del. Det är också nedtecknat i avtalet mellan regeringen och kommun- och landstingsförbunden.

I motionsfloran här i riksdagen finns en rad krav på mer utredningar. Här finns också en rad motioner där det efterfrågas mera straff och mera tvång. Men det finns också en rad motioner som är riktigt bra. I många av de motionerna kan man nästan känna det som att inspirationen har hämtats direkt i direktiven till psykiatrisamordnaren.

Jag tycker att man ska konstatera att vi i huvudsak har de lagar och de regelverk som behövs. Det är i tillämpningen som det brister. Det är där – på det praktiska och vardagliga planet – som mycket måste bli bättre. Det bekräftas också exempelvis av Socialstyrelsens kartläggningar och av många inom professionen.

För att komma till rätta med psykiatrins brister har regeringen som bekant utsett Anders Milton som psykiatrisamordnare, och det är ett mycket omfattande uppdrag.

Det handlar om hur landsting och kommuner äntligen ska kunna samverka i en vårdkedja där man ser den enskildes behov. Det är inte acceptabelt att detta inte fungerar. Redan 1999 pekade Socialstyrelsen på brister i samverkan. Nu är det hög tid att detta blir allvar.

Det handlar om att se till att det finns en fungerande vårdplan för den enskilde. Kraven har skärpts i lagen om detta från den 1 juli i år. Nu gäller det att det också genomförs i verkligheten.

Det handlar om att bedöma behovet av slutenvårdsplatser, om resursfrågor, om ifall nya vårdformer behövs och om hur socialtjänstens boendestöd kan utvecklas. Men det handlar också om att se över om det finns lagar som behöver förändras och om psykiatrins personalbehov och kompetens.

Socialstyrelsen har lagt fram en utredning efter de tragiska händelserna i Åkeshov och i Gamla stan. I rapporten slås bland annat fast att det brister i den gemensamma vårdplaneringen mellan kommun och landsting.

Fru talman! Som många har tagit upp tidigare är det många barn som far illa och som mår illa i vårt land. Det handlar inte minst om psykiska problem. Därför är det en viktig anmärkning som utskottet gör i betänkandet.

När det särskilt gäller barn- och ungdomspsykiatrien konstaterar utskottet att psykiatrisamordnaren också ska redovisa effekterna av de medel som riksdagen har gett kommuner och landsting för insatser enligt den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården.

Utskottet betonar att avsikten i handlingsplanen var att resurser bland annat skulle användas för att stärka stödet till barn och ungdomar med psykisk ohälsa.

I betänkandet säger utskottet att man utgår från att Anders Milton i sitt arbete analyserar och ger förslag till åtgärder även när det gäller barn- och ungdomspsykiatrien.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 55 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tänker uppehålla mig vid personliga ombud. Regeringen har avsatt 90 miljoner kronor. Det räcker till 300 ombud. Samtidigt vältrar man över kostnaden på kommunen eftersom man inte betalar lönerna fullt ut utan säger att alla kringkostnader som har med personliga ombud att göra, som jag nämnde i mitt anförande, som utbildning, datorer, resor med mera får kommunerna stå för själva. Återigen ser vi att staten står för någon form av reform som låter bra men vältrar samtidigt över kostnaderna på kommunen.

Jag har två frågor till Jan Emanuel. Vad kan Jan Emanuel Johansson säga till s-kommunalråden i Bjuv och Åstorp där hemma som har försökt att finna en lösning på att anställa personliga ombud, eftersom man behöver det, men inte har råd? Moderaterna föreslår 200 miljoner kronor för att också kunna täcka kringkostnaderna. Kommunerna Bjuv och Åstorp får lägga ned projektet fastän behovet finns. Staten lovar men ger inte tillräckligt med pengar.

Anf. 56 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Personliga ombud är en permanent verksamhet. Det är först under 2003 som de här projekten verkligen har kommit i gång. Men det finns, som du tar upp, en rad frågetecken kring just etableringen. Det handlar om huruvida kommunerna ska vara huvudman. Det är en fråga som är aktuell. Ska verksamheten regleras i socialtjänstlagen, i LSS eller i egen lagstiftning? Det är något som vi har uppe till diskussion. Du frågade vad vi kan säga till de olika kommunalråden. Socialstyrelsen ska under 2004 och 2005 genomföra en omfattande utvärdering av verksamheten.

Anf. 57 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Så jag kan åka hem till kommunerna Åstorp, Örkel-ljunga, Bjuv och de andra och säga: Vänta! Socialstyrelsen ska titta på det under 2004 och 2005. Det kanske blir en lösning på huvudmannas-kapet 2006.

Vilken tröst till de psykiskt sjuka och till kommunerna. Nu är det en permanent lösning och inte ett försöksprojekt. Därmed öppnar det för alla kommuner, inte bara de tio som var med, att vilja lösa det här. Hur ska 90 miljoner kronor kunna räcka till det? Det är min första fråga.

Jan Emanuel Johansson hänvisade i sitt anförande till att man nu ger vård till psykiskt sjuka. Jan Emanuel sade: från kanoner till vård. Ändå ser vi ingen förbättring. Det är två års väntetider till BUP. Psykiatriläkarna saknas i primärvården. Psykiskt sjuka får inte vårdplatser. Ändå har ni lagt ned snart sagt alla regementen i Sverige. Det finns snart inga fler att lägga ned för att täcka underskottet i sjukvården. Hur ska ni kunna lösa fler vårdplatser, fler psykiatriker i vården och kortare vårdköer när ni inte har fler regementen att lägga ned?

Anf. 58 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! En av dina borgerliga kolleger hade ett väldigt klokt anslag här i debatten. Hon sade att det nog är bra om man har en viss ödmjukhet inför den problematik som finns.

Om man ser till problemen kring psykiatrin så har socialdemokratin en del av ansvaret. Men jag tror att det är farligt att från din talarstol säga att det här är någonting som bara Socialdemokraterna har gjort när man har lagt ned alla regementen och skrotat kanonerna och att fråga vad som hände sedan. Jag tror att det är svårt att bara stå och blunda inför att det faktiskt har kommit satsningar till vården. Vi är inte nöjda. Det finns fortfarande behov. Det tror jag inte någon förnekar på något sätt. Men att pengarna behövdes bättre inom vården än bland kanonerna tror jag nog att vi åtminstone på min sida om blockgränsen är överens om.

Anf. 59 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag tyckte att det var väldigt bra att Jan Emanuel Johansson i sitt anförande tog upp aspekten att det ändå är väldigt få människor som står för våldet som vi har läst om. Jag försökte också ta fram i mitt anförande att det stora inom psykiatrin är alla vi människor som kan råka ut för de olika sakerna.

Men Jan Emanuel Johansson antydde också att det kan behövas vissa tvångsåtgärder. Jag skulle vilja fråga hur ni socialdemokrater ser på att man skulle kunna ha öppna vårdformer med vissa tvångsåtgärder som att man följer vissa regler, tar sina mediciner, får besök på öppenvårdsmottagningar och sådant. Jag har hört att Vänsterpartiet är emot det här. Jag kan konstatera att psykiatrin ser lite annorlunda ut nu än på 70-talet. Det finns betydligt mer. Hur ser Socialdemokraterna på att ha ett visst tvång i öppenvården för att snabbare kunna slussa ut människorna från slutenvården?

Anf. 60 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det har hänt en hel del sedan 70-talet. Det är alldeles säkert. Du ställde frågan om mellanvård. Det har också tagits upp i kom-

mittédirektiven om hur vi ska kunna utvärdera om det här kan vara ett bra förslag. Jag personligen tycker att det är ett bra förslag. Ett exempel är att någon har kommit ut från slutenvård och blivit ålagd en viss form av mediciner, att man under kontrollerade former ska ta sin medicin. Om det inte fungerar med tanke på att medicineringen med största sannolikhet har en ganska kraftig påverkan på individen kanske man kan återgå till slutenvård. Det har tagits upp i kommittédirektiven. Jag ser det som en klok lösning.

Anf. 61 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Det tackar jag för. Vi tror inte att det här är något som skulle skada patienterna. Vi tror snarare att det är någonting som skulle kunna gynna de här patienterna. Vissa människor kanske måste vara i slutenvård en väldigt lång tid, men målsättningen är att vi ska få ut så många människor som möjligt och att de i den öppna vården också får det stöd som de behöver för att kunna återgå till ett normalt liv.

Anf. 62 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det har också tagits upp. Det är av stor betydelse att se till att de här människorna i största möjliga mån också får möjlighet till ett arbete eller åtminstone någon form av sysselsättning. Det gläder mig att det ligger i en del av direktiven.

Anf. 63 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag håller fullständigt med Jan Emanuel Emanuelsson om att det är viktigt att vara försiktig i psykiatridebatten. De allra flesta psykiskt sjuka har fullt upp med sin egen sjukdom och har inget behov av att få ytterligare pålagor på sig och skrämiskott av olika slag om att de skulle vara så hemskt farliga. De allra flesta har inte någon som helst möjlighet att agera mot andra människor utan är oerhört begränsade och handikappade av sin egen sjukdom.

Jan Emanuel säger att 9 miljarder kronor är mycket pengar. Jag håller fullständigt med om det. Men det är fortfarande inte en satsning. Som vi har konstaterat tidigare i debatten har Kommun- och Landstingsförbundet upprepade gånger visat att kommuner och landsting får mindre pengar netto att röra sig med för att klara av bland annat de viktiga uppgifterna inom psykiatrin.

Kristdemokraterna har reagerat kraftigt på att direktiven är så kliniskt rena från skrivningar om barn- och ungdomspsykiatrin. Som Chatrine Pålsson tidigare redovisat är det upp till två års väntetid för att komma till skott inom barn- och ungdomspsykiatrin. Det är helt oacceptabelt.

Socialutskottet har försökt förstärka lite med att det är viktigt att effekterna redovisas av de här tidigare så kallade kanonpengarna, de 9 miljarderna som bland annat skulle gå till förstärkningar av psykiatrin, för att se om det har haft någon betydelse för barn- och ungdomspsykiatrin. Varför har barn- och ungdomspsykiatrin blivit så bortglömd i direktiven? Vi vet alla hur grundläggande det är. Om vi inte kan ordna för barnen så kommer det inte att bli lättare sedan i tonår och vuxen ålder att klara av svåra psykiska problem.

Anf. 64 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:
Fru talman! Ulrik Ulriksson har haft svårt med det här.

(ULRIK LINDGREN (kd): *Sorry.*)

När det gäller barnpsykiatri tror jag återigen att vi är överens. Jag tillägnade ju sista delen av mitt anförande till barnpsykiatri. Det är väldigt viktigt att man tar upp de satsningar som gäller i barn- och ungdomspsykiatri och ser till att köerna minskar.

Anf. 65 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag tänkte också på ett annat komplex i det här sammanhanget. Vi vet ju alla att hemlöshet, droger och psykisk sjukdom hör ihop som ler och långhalm i dag. Jag har tidigare i debatten med anledning av det här betänkandet ett antal gånger frågat hur det blir med satsningar på att verkligen ta tag i narkomanvårdsfrågorna i Sverige. Vi har pratat och pratat sedan 1998, vi pratar igen, och nu kommer det kanske något förslag från Björn Fries nästa år om sprututbytesprogram. Men det är också allt av förslag vi hittills sett efter flera års arbete.

Nu läckte det dock ut från den här konferensen i Malmö i förra veckan att det kanske skulle komma ½ miljard i satsning från regeringen på narkomanvården. Kan du bekräfta eller antyda att det kommer någonting i den här vägen, eller är det så att vi ska fortsätta att prata och sedan prata igen om narkomanvården?

Anf. 66 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Är det någonting vi gjort mer än att prata när det gäller just narkomanvården är det att vi faktiskt också har handlat. Vi kan titta på Stockholm och särskilt det du tog upp om dubbel- och trippeldiagnoser. De satsningar som har gjorts, både inom SiS verksamhet och inom öppenverksamheten här i Stockholm, har gått just till de här ungdomarna. Alla de aktualiseringar som görs, till exempel genom Svensk Sjukvårdsinformation, handlar om att man efterfrågar just dessa platser, och det är också dessa platser som både privata och offentliga vårdgivare satsar på. Där har det faktiskt hänt någonting.

Man har också satsat på olika kognitiva medel för att kunna göra uppföljningar och se att det faktiskt händer någonting.

Här tror jag alltså att din bild är lite mer negativ än vad verkligheten är.

Anf. 67 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga lite grann utifrån det jag sade i mitt anförande om "nånannanismen". Jag kan ju börja med att fråga om du har märkt av den någon gång. "Nånannanism" är vad man möter var man än hamnar i Myndighets-Sverige. Man sitter på stolen framför sin handläggare som lägger huvudet på sned och säger: Tyvärr, det här är inte mitt bord, det här får du gå till nästa ställe med. Detta kan man möta på många ställen innan man har fått hjälp.

I våras och nu i höst har det kommit en del förslag som börjar öppna för ett annat perspektiv i myndighetsutövning och liknande. Man börjar vända på perspektivet och försöker se till den som behöver hjälp och stöd

i stället för att se till hur organisationerna är uppbyggda och ska fungera bäst.

Här skulle jag dock vilja påstå att majoriteten fegar lite. Man vill inte vara med fullt ut och bygga de delarna. Det handlar dels om vilka aktörer som måste vara med, dels om hur mycket pengar man ska satsa i projektet.

Från Centerpartiets sida har vi velat se betydligt öppnare former där man lokalt ska kunna utverka projekt som stämmer utifrån den problembild man har där. I det arbetet kan jag se att det finns många olika delar som måste till. Det handlar inte om en enkel diagnos på de personer som varken hamnar i psykiatri eller blir hemlösa. Ofta finns det många olika delar som måste till.

Här blir det ännu tydligare att det måste till en annan bild av vårdkedjan för att få det att fungera och för att man inte ska hamna i någon annans knä.

Anf. 68 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! En av problembilderna har varit att det funnits många människor som fallit mellan stolarna. Samarbetet har inte fungerat som det ska. Det är precis därför de här kommittédirektiven till en nationell psykiatrisamordnare har kommit till.

Jag kan dela problembilden i mångt och mycket. Jag kan också dela analysen. Det är därför vi har tillsatt psykiatrisamordnaren. Det gläder mig att detta är på gång.

Anf. 69 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det är ju *en* del. I andra förslag som vi lagt fram och jobbat med, vilka vi i och för sig inte har att ta ställning till i dag, har vi tittat just på vårdkedjan och möjligheten att samverka lokalt. Det som kommer att få lov att fungera är kommun, landsting, arbetsförmedling och försäkringskassa, men det kan finnas många olika lokala varianter. Här är Socialdemokraterna inte redo att gå fram.

Har ni inte någon gång när ni tittat på den problematik som vi diskuterar i dag funderat på att detta måste öppnas, att det måste ges möjlighet för betydligt fler variationer och att vi kanske måste gå den vägen? Självklart behövs det någon som kommer och tittar på det hela ovanifrån och kan se vad som behövs, men det måste också finnas utrymme och möjlighet för lokalt engagemang och lokala initiativ för att det inte ska bli bara ord utan också verkstad.

Anf. 70 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! För att verbalisera den breda dialog som verkligen förs tänkte jag bara kort gå igenom några av de institutioner som man har tagit upp just när det gäller att få det här samarbetet att funka. Då är man också nere på kommunal nivå och riktar sig till brukarorganisationer och frivilligorganisationer.

Så här säger man om dialogen: Samordnaren ska genomföra arbetet i bred dialog med landsting, kommuner, Landstingsförbundet, Svenska Kommunförbundet, berörda myndigheter, statliga kommittéer och brukarorganisationer. Samordnaren ska särskilt uppmärksamma frågor som

rör arbetsformer, samverkan, samordning, resurser, personal och kompetens.

Där tror jag att du har svaret på din fråga.

Anf. 71 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Med folkhälsoarbete brukar vi mena arbete som syftar till att förebygga ohälsa. Vi vet ju alla att det är både mer humant och mer ekonomiskt att förebygga än att behöva satsa stora resurser på att ta hand om sjukdomar, skador och andra problem. Trots det har vi bristande proportioner mellan vad vi satsar på folkhälsoarbete och vad som sedan måste satsas på vård i olika former.

Ett exempel på bra förebyggande arbete har vi haft inom tandvården. Den svenska tandhälsan har kraftigt förbättrats sedan den allmänna tandvårdsförsäkringen infördes i mitten av 1970-talet. Nu ser vi dock hur den goda tandhälsa som byggts upp riskerar att urholkas i släptåg av de nedskärningar som gjorts. Enligt en undersökning nyligen hade motsvarande en miljon svenskar under ett år av ekonomiska skäl avstått från tandvård som de skulle behöva.

Vi behöver en tandvårdsreform, en reform som bygger på försäkringsprincipen och som ger rätt incitament, det vill säga incitament att skydda tandhälsan i stället för att bara borra upp tänderna. Vi behöver en försäkring som inte har de orimliga självrisker som det nuvarande tandvårdsstödet innebär. Om man biter av en tand eller får varbildning i en tand kan det för en vanlig löntagare kosta 10 000 kr att få en brygga. Vill man ha ett implantat, alltså en stifttand som man sade förr, kan det kosta 15 000 kr eller mer. Det är självrisker som vi inte har ens i våra bilförsäkringar. Därmed är det också sagt att bristen på en allmän tandvårdsförsäkring med vettiga principer naturligtvis framför allt drabbar dem som har små ekonomiska marginaler.

Vi har från Folkpartiet motionerat om att få en tandvårdsförsäkring med annan inriktning. Detta behandlas inte i det här betänkandet, men när det gäller hela tankegången hänvisar man till att det betänkande från Tandvårdsutredningen som kom för snart ett och ett halvt år sedan är under beredning.

Jag skulle vilja fråga – jag hade helst velat fråga statsrådet, men han är inte här när hans budget behandlas så därför får jag fråga företrädarna för majoriteten: Hur länge ska vi vänta innan vi får en verklig tandvårdsförsäkring värd namnet?

I det förebyggande folkhälsoarbetet har Folkhälsoinstitutet, som bildades i början av 1990-talet på initiativ av både Folkpartiet och Socialdemokraterna, en nyckelroll. Nu har man gjort en omorganisation som vi har haft uppe till diskussion, och för mig är det fortfarande en gåta vad motivet till den var. Vi föreslår från Folkpartiets sida att man återger Folkhälsoinstitutet de uppgifter och den roll man hade enligt den proposition som Socialdemokraterna en gång lade fram.

Ett av de största folkhälsoproblemen vet vi är alkoholskadorna. Där vet vi också att vi står inför en hotande katastrof. Nu kommer detta att debatteras på tisdag i en särskild debatt, så jag ska inte utveckla det närmare. Men eftersom vi har ett särskilt yttrande i det här betänkandet och Carl-Axel Johansson tog upp frågorna vill jag ändå säga ett par ord.

Carl-Axel Johansson sade att den nuvarande politiken inte har lett till minskad konsumtion, tvärtom ökar konsumtionen. Men det beror ju på att Moderaterna delvis har fått gehör för sin politik, nämligen att alkoholen har blivit billigare. All forskning visar att när alkoholen blir billigare ökar konsumtionen och då ökar också skadorna. Nu vill ni göra alkoholen ännu billigare. Men då kan ni inte kritisera den restriktiva alkoholpolitiken, utan kritiken bör ni ju rikta mot er själva som så länge har yrkat på billigare alkohol.

Sedan frågar Carl-Axel Johansson vad det finns för logik i att ha kvar detaljhandelsmonopolet när man har luckrat upp och släppt in det privata alkoholkapitalet i partihandelsledet. Men det var ju inte för att Sverige och Sveriges riksdag önskade det utan det var för att vi tvingades av EU:s regler att i varje fall ge det privata alkoholkapitalet utrymme inom partihandels- och tillverkningsleden. Det har ju också bidragit till ökade skador.

Nu börjar vi få ytterligare ett beroendeproblem som växer. Det är ett spelberoende. Det har delvis förorsakats av den statliga politiken. Vi har haft statliga bolag som intensivt har marknadsfört ökat spelande. Det här behandlas delvis i det betänkande vi har uppe nu, men det behandlas också på andra håll. För min del ser jag det som att huvudfrågan också här är att kunna arbeta förebyggande, det vill säga att vi inte ska ha spelformer som är särskilt beroendeskapande. Vi skulle behöva en statlig spelpolitik som utgick från hur vi ska undvika de spelformer som är särskilt beroendeskapande. Men det har vi inte fått. I stället har vi steg för steg fått ett ökat inslag av beroendeskapande spelformer.

Jag vill avrundningsvis säga att det finns ett nordiskt samarbetet på beroendepolitikens område. Vid Nordiska rådets session i Oslo i höst antogs en rekommendation i stor enighet när det gäller alkohol- och drogpolitiken som innebär att man uppmanar de nordiska regeringarna att tillsammans med de baltiska staterna målmedvetet arbeta för en striktare och effektivare drogpolitik som omfattar både alkohol och narkotika i hela Europa. Med strikt narkotikapolitik menas där att all befattning med narkotika som inte är medicinskt motiverad bör vara olaglig.

Det föreslås också att regeringarna ska lansera strategier för ett effektivt förebyggande av narkotikaanvändningen, för att säkerställa en god vård för missbrukare och att verka för att sänka medelkonsumtionen av alkohol genom en stringent pris- och tillgångspolitik samt en restriktiv marknadsföringspolitik. Och slutligen ska man vidta åtgärder för att kraftigt begränsa försäljningen av alkohol.

Den här resolutionen antogs i ganska så stor enighet. Det var några markeringar från danskt håll, en när det gäller narkotikapolitiken och en när det gäller tillgänglighetspolitiken. Men i stort sett var det en stor enighet bland de nordiska parlamentarikerna om de här riktlinjerna. Det är någonting som jag hoppas att den svenska regeringen kan använda i dialogen med till exempel den danska regeringen, men också ute i Europa, för att skapa bättre förutsättningar för att förebygga alkohol- och narkotikaskador.

Fru talman! Jag stöder givetvis alla reservationer där mitt namn finns med. Men av praktiska skäl har jag inget yrkande.

Anf. 72 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Förstod jag Gabriel Romanus rätt när han sade att det var vår politik som nu lett fram till detta folkhälsoproblem? Så är det ju inte. Det är inte vår politik. Det vi säger är att dessa höga alkoholskatter gör att billigare vin, öl och annan sprit väller in över gränserna därför att man bibehåller skenet av att en hög skattepolitik skulle främja folkhälsan.

Det som i själva verket händer är ju att den sprit, det vin och den öl som väller in över gränserna går ut på en illegal marknad som inte känner åldersgränser och inte känner öppettider. Och det är ju inte vår politik. Vi vill ha åldersgränserna. Vi vill att man håller dessa öppettider. Så du kan inte anklaga oss för det som händer nu, utan det är en annan politik. Det är majoritetens förda politik. Men jag förstod det som att du tyckte att det var vår politik.

Anf. 73 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Ansvar för att det här har hänt delar alla vi som var för att Sverige skulle gå in i EU, så jag skyller inte på er. Jag säger bara att ni har fått som ni har velat. Alkoholen har blivit 20 % billigare i Sverige. Men ni vill ju göra den ännu billigare.

Det är inte så att det bara är resandeförsel och illegal alkohol som orsakar skador. Systembolagets försäljning förra året låg 20 % över vad den var när vi kom med i EU, och den alkoholen är minst lika farlig, i varje fall nästan lika farlig som den alkohol som köps i Danmark eller i Tyskland.

Jag kan bara konstatera att alkoholen har blivit billigare. Det är vi alla ansvariga för som har varit med om att föra in Sverige i Europa, och det har skapat stora problem. Men Moderaterna vill öka dessa problem genom att göra alkoholen ännu billigare.

Anf. 74 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Nej, vi vill inte öka dessa problem. Vi vill göra så att alkoholen hanteras helt lagligt på en marknad som känner öppettider och som känner åldersgränser. Försäljningsmonopolet har uppenbarligen misslyckats med detta.

Vi har inte sagt att Systembolaget ska försvinna. Vi har sagt att försäljningsmonopolet ska försvinna. Andra borde kunna försälja alkoholtunga drycker på ett lagligt sätt där man känner ansvar för hur man säljer detta.

Sedan vill jag åter framhålla att man måste ta all statistik med en nypa salt. Om nu Systembolagets försäljning har gått upp, i synnerhet som konkurrerande importörer uppenbarligen har återhandlat sina lager från Systembolaget, förmodar jag att det ger en viss ökning av statistiken över försäljningen. Vi har också normmän som åker in till Strömstad och ökar försäljningen. Jag tror nog att man får ta all statistik med en nypa salt.

Medge ändå, Gabriel Romanus, att vi måste tänka nytt. Vi måste inse att Sverige nu är en del i Europa, i EU, med fri rörlighet, där attityder och annat färdas mycket snabbare än förbud och höga alkoholskatter.

Anf. 75 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Det är klart att Sverige är en del i Europa, och det är klart att vårt medlemskap där gör att vi delvis måste överge vår politik. Därför är det angeläget att vi försöker få hela Europa att dra rätt slutsatser av de kunskaper som finns genom en omfattande internationell forskning. Den visar bland annat att när priset går ned med ungefär 20 %, som det har gjorts i Sverige, ökar försäljningen. Det beror inte på några marginella företeelser som försäljning till norrmän i Strömstad och längs gränsen. Det beror inte heller på att vissa leverantörer har återköpt några kvantiteter utan det beror helt enkelt på att när priserna går ned ökar konsumtionen. Det är nationalekonomins regel 1 a.

Jag tyckte jag hörde Carl-Axel Johansson nämna någonting om åldersgränsen. Jag har uppfattat att ni vill sänka åldersgränsen. Ni kan väl ändå inte tro att det minskar ungdomarnas drickande.

Det enda man kan säga om Moderaternas alkoholpolitik är att den är konsekvent. Men om den skulle genomföras kommer den att öka alkoholskadorna. Den del av den som har genomförts, nämligen att alkoholen har blivit billigare, har redan bidragit till en ökning av alkoholkonsumtionen.

Anf. 76 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Egentligen skulle jag inte begära replik på Gabriel Romanus, för i väldigt mycket delar jag Gabriel Romanus uppfattning. Jag tycker att det är förtröstansfullt att det är någon som så envetet och ständigt tar upp drogproblematiken och att vi alla måste jobba aktivt med den.

Jag ska passa på att poängtera att vi är helt eniga om narkotikapolitiken, som Ulrik Lindgren tog upp tidigare, i utskottet. Därför finns det inga reservationer.

När det gäller spelberoende har vi faktiskt försökt göra insatser på området. Bland annat har det startats tre centrum som ska jobba med spelberoende, och även Folkhälsoinstitutet har arbetet med det. Min förhoppning är att vi kommer att se resultat av insatserna.

Sedan är det så att spelandet har ökat, så oavsett vad vi har gjort kanske det ändå inte räcker. Det är svårt att säga i dagsläget. Dels har vi nya spelformer som vi inte riktigt kan råda över som kommer via Internet till exempel, dels har vi själva varit med och tagit beslut om nya kasinon, där vi i dag hoppas att vi kan ha spelandet reglerat på ett annat sätt än när det sker illegalt. Vi har alltså vidtagit åtgärder. Men jag är själv oroad över spelandet och just det spelande som sker över Internet och som är svårt att som individ hålla koll på och också att kontrollera via lagreglering.

Anf. 77 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Det är riktigt att de flesta partier i utskottet och i riksdagen är eniga i långa stycken när det gäller drogpolitik och även alkoholpolitik. Det är en stor tillgång, tror jag, när vi nu ska gå ut och försöka övertyga andra i Europa om värdet av att ta de här problemen på stort allvar.

När det gäller spelberoende har vi tyvärr byggt upp det hela baklänges. Vi har först startat statliga bolag som har givits tillåtelse att gå ut

och marknadsföra. När de sedan har kommit och klagat och sagt att de behöver, som det heter, modernisera har riksdagen tillåtit olika spelformer. Jag tänker då inte bara på kasino utan framför allt på Jack Vegas, Miss Vegas och de spelautomater som såvitt jag kan förstå är maximalt beroendeframkallande genom sitt väldigt snabba svar på satsningar. Man har tillåtit detta i stället för att först bygga upp en spelpolitik och sedan ge de statliga bolagen direktiv att arbeta enligt den spelpolitiken. Man har faktiskt gett näring åt en gökunge som har bidragit till att öka problemen i stället för att minska dem.

Jag är medveten om att det finns ett internationellt inflytande, men det gör det trots allt bara ännu mer angeläget att vi inte själva bidrar till att öka problemen. Där tror jag att spelpolitiken, eller frånvaron av spelpolitik, har varit en olycka. Frågan är om vi kan reparera det, och då är det inte första hand vård utan det förebyggande arbetet som är det viktiga.

Anf. 78 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska bara fortsätta att instämma i att det är viktigt att vi gemensamt försöker se vad som går att göra åt spelandet, för jag tror också att det är något som kan leda väldigt många människor mot undergång. Men samtidigt tror jag, som regeringen, att det är klokt att hålla det så att vi kan lagreglera det, även om vi inte klarar att lagreglera allting.

Jag är övertygad om att vi i socialutskottet kommer att få fortsätta jobba rejält aktivt under kommande år för att motverka spelberoende men också för att kunna hjälpa dem som har blivit spelberoende.

Anf. 79 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Jag borde ha använt förra repliken till att påminna om min fråga om när vi kan vänta oss en tandvårdsreform. Nu har inte Kristina Zakrisson rätt till fler repliker, men jag får hoppas att debattens fortsättning kan ge oss något besked om när vi kan vänta oss en tandvårdsreform.

När det gäller spelandet är jag helt övertygad om att socialutskottet får lov att återvända till detta problem. Jag hoppas bara att vi så småningom får ett samlat förslag från regeringen om hur man ska förebygga spelskador. Då ska vi vara medvetna om att det grundläggande problemet är vilka spelformer som kommer ut i varenda svensk by. I dag har vi alltså automater som är, som jag uppfattar det, nästan maximalt beroendeskapande ute i varenda svensk by, på restauranger, i spelbutiker, tobaksbutiker och så vidare, och detta har drivits fram av statens eget bolag. Det är för mig en gåta att riksdagen har kunnat vara med på det.

Anf. 80 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Totalt spelade vi i Sverige för ca 36 miljarder kronor under år 2002. Till denna siffra ska vi lägga ytterligare minst 1 miljard på Internetspel och uppskattningsvis 3 miljarder på illegalt spel.

Drömmen om vinsten, spänningen driver oss att satsa på spel. De allra flesta klarar av att hantera sitt spelande, men för en del blir det problem. Forskare har beräknat att ca 2 % av Sveriges befolkning har eller har haft någon form av spelberoende. Ett spelberoende kan sluta i att spelaren tappat känslan för pengarnas värde. Många storspelare uppvisar

samma beroendemönster som en narkoman. En del blir till slut kriminella för att komma över pengar, så att de inte bara kan betala sina skulder utan också ska kunna fortsätta att spela.

Det finns flera exempel på personer som har spelat bort hus, företag och familj. Men innan detta händer, så händer mycket som får följd för människors psykiska hälsa, och då inte bara för spelmissbrukaren utan även för hans eller hennes omgivning. Ett problem i detta sammanhang är att spelmissbruk inte syns och märks på samma sätt som andra missbruk. Det luktar inte och syns inte som alkoholmissbruk.

Hur tar vi då hand om de drabbade? Det är ett fåtal vårdinrättningar som ska vårda många. Behandlingsmetoderna bygger på kognitiv terapi och försök att ändra tankemönstret bakom spelaridentiteten. Metoderna måste användas länge för att få effekt. Den svåraste perioden följer direkt efter behandlingen, då spelmissbrukaren kanske behöver en ny vänkrets och hjälp till meningsfull fritidssysselsättning.

En ofta förbisedd komplikation vid spelberoende är de anhörigas situation. Här behövs mer forskning och möjligheter för de anhöriga att bli involverade i vårdprocessen. Spelberoendes förening gör på många platser i landet en mycket viktig insats. I Malmö finns 40 betalande medlemmar, och föreningen hoppas kunna utöka sin verksamhet, men det behövs mer pengar för detta. Hemsidan www.slutaspela.nu har många besökare.

Utskottet skriver i sitt betänkande att det framtida arbetet mot spelberoende förefaller tillräckligt och anser att tillräckliga medel avsätts för detta. Jag delar inte den uppfattningen. Mer pengar behövs, och nya behandlingsmetoder bör även utprovas.

Vi i Centerpartiet välkomnar i vår kulturmotion att regeringen avsätter ytterligare 5 miljoner i budgeten för insatser mot spelmissbruk, men vi menar att det behövs mycket mer pengar för att kunna lösa de stora problem som finns. Spelbolagen satsar årligen 600 miljoner på reklamköp. Det är då inte svårt att förstå vikten av satsningar på positiva motkrafter.

Svenskar spelar mest i världen. Låt det inte bli så att vi kommer att toppa listan på de mest spelberoende i världen. Därför ställer jag mig bakom reservation nr 13.

Fru talman! För mig som ny ledamot sedan förra året känns det lite extra högtidligt att stå här i talarstolen i dag. Jag upplever nämligen att en motion som jag och några andra skrivit under har blivit välvilligt behandlad. Min uppgift är att som representant för Riksdagens handikappforum tacka för en välvillig behandling av vår motion om Rett Center.

Retts syndrom är ett funktionshinder som nästan enbart förekommer hos flickor och kvinnor. Syndromet orsakar mycket svåra funktionsstörningar, rörelsehinder, epilepsi samt brist på kontroll och samverkan mellan andning, blodtryck och puls. Det betyder att de som drabbas behöver mycket stöd från sin omgivning.

I Sverige finns det för närvarande ca 200 personer som har detta funktionshinder. För dessa betyder Rett Center i Östersund mycket.

Genom Dagmaröverenskommelsen har under tre år bidrag getts till Rett Center. Nu är det önskvärt med en mera långsiktig och stabil statlig finansiering. Utskottet delar denna åsikt. Regeringen får nu tillfälle att

återkomma till riksdagen med förslag om hur finansieringen på lång sikt ska lösas.

Vi måste slå vakt om detta unika specialistcenter som betyder så oerhört mycket för människor med stora behov. Här möts tvärprofessionell kompetens och utsatta människor i *ett* sammanhang, något som bara just Rett Center kan ge.

Anf. 81 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman och övriga åhörare! Jag vill tala om svensk sjukvård, om den svenska sjukvården som inte mår bra. Det gör inte heller de patienter som i flera månader i någon kö får vänta på behandling.

Ökad ohälsa hos befolkningen tillsammans med det faktum att alltfler äldre människor behöver sjukvård har ökat trycket på sjukvården ute i landstingen. Men även den snabba medicinska utvecklingen och modern teknik har medfört ökade kostnader – allt detta i ett läge där landstingen har stora ekonomiska bekymmer.

Under de senaste åren har en hel del omorganisationer och reformer rörande sjukvården genomförts. Ambitionen har varit att effektivisera och att göra vården tillgänglig för fler men att göra detta med mindre resurser. Samtidigt har det skett en förändring av personalens arbetsuppgifter, främst läkarnas.

I en jämförelse bland OECD-länderna anges att svenska läkare är de som har minst tid med patienterna. I genomsnitt tar de emot fyra patienter per dag. Att göra läkarna mer tillgängliga för patienterna anser jag vara en uppgift för oss alla i kampen för att minska ohälsan.

Det är landstingen som ansvarar för vårdens finansiering och organisation, sade socialministern nyligen i en interpellationsdebatt. Men jag anser att även staten har ett stort ansvar för sjukvården och för att förebygga ohälsa. Det är i riksdagen som vi beslutar om hälso- och sjukvården, om hur den ska bedrivas. Därför tycker jag att det är självklart att staten också är med och finansierar sjukvården – detta för att vi ska ha möjligheter att ute i verksamheterna uppnå de mål som vi här fastställer.

I dag ställs faktiskt krav på budgetbalans mot sjukvårdens huvudmål – till exempel att korta köerna och att kunna upprätthålla en hög kvalitet i vården. En nationell handlingsplan för utveckling av sjukvården och en kommande vårdgaranti kräver faktiskt mer insatser från staten för att vi ska kunna förverkliga det.

För att vi ska kunna förverkliga detta – vi ser ju det ökade behovet av sjukvård – krävs det också att vi gör de rätta sakerna inom andra områden. Det krävs att vi för en sådan tillväxtpolitik att vi skapar en större kaka att fördela och att vi inte stirrar oss blinda på det vi i dag har. Då finns nämligen risken att det hela tiden kommer att vara en mindre andel som vi fördelar ut till verksamheter. Det är alltså viktigt att skapa och att ha tillväxtåtgärder som medför att en större kaka skapas.

Avveckla landstingen! utropar någon när de ekonomiska problemen blir uppenbara. Jag anser att det inte löser de ekonomiska problemen. Avvecklingen av sjukhus är en annan lösning som många tycker borde göra sjukvården billigare. Men kostnaderna kvarstår ofta, särskilt där det finns gott om patienter. Eftersom patienterna fritt kan välja sjukvård någon annanstans kan man inte lösa det hela enbart genom att avveckla

sjukhusen. Jag tycker att fler i stället måste fråga sig om inte sjukvården i dag är underfinansierad.

Vi i Centerpartiet har tidigare visat att vi värnar om en god sjukvård. Genom försvarsuppgörelsen med Socialdemokraterna drev vi kravet på att överföra 8 miljarder extra från försvaret till sjukvården åren 2002–2004. Nu tar vi ytterligare ett steg och avsätter 1 miljard utöver vad regeringen gör för de kommande två åren. Som jag ser det framöver måste detta fortsätta. Att det kommer att krävas ytterligare pengar är helt klart.

Att patientens ställning ska vara stark är vi nog alla överens om. Men det fungerar inte alltid i praktiken. Svårigheterna att nå en sköterska eller en läkare på en vårdcentral kan många vittna om. Många ringer dagligen i flera veckor utan att komma fram. För dem som är gamla och ensamma och som mår dåligt är det oacceptabelt att inte ens kunna få kontakt med någon i sjukvården.

Stark kritik mot psykvården har förts fram efter den senaste tidens händelser. Många anhöriga har pekat på bristerna och svårigheterna för de sina att få vård. Psykiatrin var ett av de fyra områden som vi i Centerpartiet prioriterade när vi och Socialdemokraterna träffade överenskommelsen om försvarspengarna. Men möjligheterna för landstingen att utveckla verksamheter tycker jag har varit alltför begränsade på grund av de budgetkrav och de otillräckliga och sjunkande skatteintäkterna för många landsting.

Människor som är allvarligt sjuka ska naturligtvis erhålla vård, utan väntetid. Vad säger man till ett barn som är psykiskt sjukt och som inte får den vård som barnet behöver? Det är inte heller acceptabelt att föräldrar ska vårda allvarligt sjuka barn.

För både patienters och allmänhetens behov av säkerhet anser jag det vara mycket viktigt att allvarligt sjuka får den vård som de behöver. Det är professionens uppgift att göra bedömningar om behandlingstider och utskrivningar, och det är politikernas uppgift att skapa goda förutsättningar för att också psykiatrins verksamhet ska fungera väl.

Sjukvården engagerar och berör oss alla. Målet för mig är att göra vården tillgänglig också för den som har ett medicinskt behov. De ekonomiska villkoren för sjukvården måste djupare analyseras därför att vi står inför stora uppgifter med tanke på befolkningsstrukturen. Allt fler äldre är en annan en grupp som behöver mer sjukvård.

Naturligtvis ställer jag mig bakom Centerpartiets förslag och reservationer här.

Anf. 82 ANDERS BENGTTSSON (s):

Fru talman! Den 1 oktober i år sänkte Danmark sin spritskatt, vilket fått till följd att Systembolagets försäljning av sprit sedan dess har minskat med ungefär 10 % i landet och med nästan 20 % i Skåne. Men konsumtionen har inte minskat – tvärtom! Enligt institutet Sorad ökar i stället privatinförseln från utlandet och därmed också konsumtionen.

Vi vet att den mängd som köps från utlandet också konsumeras snabbare, och jag vågar även påstå att den lättare når till exempel våra ungdomar. I motionen So576, som till en viss del behandlas här i dag, pekar jag och mina medmotionärer på att något måste göras för att inte våra ungdomar ska öka sin alkoholkonsumtion drastiskt när vi nu från årsskiftet får ta in i princip obegränsat med alkohol.

Prot. 2003/04:42
4 december

*Hälsövård, sjukvård
och social omsorg*

1. Förutom att vi vill ha en harmonisering av skatterna på alkoholområdet vill vi att Sverige ställer sig främst i ledet med fanan i topp för att driva alkohol- och folkhälsofrågan inom EU. Det är viktigt att det ska betraktas som just en folkhälsofråga även i övriga EU.
2. Vi vill att det ska tas ett samlat grepp i vårt land och att en nationell samling genomförs för att motverka att våra ungdomar börjar nyttja alkohol.

Utskottet har tagit *ad notam* punkten 1, att verka för en harmonisering av alkoholpolitiken i EU, man jag saknar kommentarer om den nationella samlingen.

Frågan om nivån på alkoholskatten behandlas inte här i dag, men den hänger samman med andra frågor. Som skåning ser jag att det är ett akut läge, bland annat efter Danmarks skattesänkning nu i oktober. Jag fasar för de ändrade införselreglerna efter nyår. Vi motionärer tycker därför att frågan ska tas på större allvar. Det handlar om våra ungdomars liv och hälsa. Det handlar om att försvara och stärka den svenska alkoholpolitiken, och det handlar om att försvara försäljningsmonopolet och Systembolagets ställning.

Anf. 83 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! En av talarna i dagens debatt sade med barsk röst med riktning till de tre majoritetspartierna: Vad håller ni på med? Det var ett av de första inlägen i dag. Jag måste tyvärr utöka den till att gälla sex partier i utskottet och ställa frågan: Vad håller ni på med?

Det gäller bilstödet till funktionshindrade och handikappade. Jag har väckt en motion i denna fråga som jag tycker är mycket viktig. I motion So206 ifrågasätter jag än en gång den åldersgräns på 50 år som finns. Vad ska den som är rullstolsburen eller handikappad i övrigt men som kan framföra en bil och är beroende av bilstöd göra sedan han fyllt 50? Ska han sjukpensioneras och kastas ut från arbetsmarknaden? Är det majoritetens uppfattning? Så måste det väl vara om jag förstår det hela rätt; gränsen 50 år ger det beskedet.

Reservation 19 har i år tyvärr endast ett parti ställt sig bakom, nämligen Moderaterna. I fjol var tre partier med på en sådan reservation, men tydligen har några partier lämnat den inställning de hade i fjol. Det är tråkigt, och det är en väg som är fel.

Jag vet att det talas om en utredning i handlingarna i socialutskottet. Den ska redovisas den 31 december 2004, om drygt ett år, så i bästa fall kanske vi har ett förslag 2005 med införande 2006 eller 2007. Men när det gäller utredningar i den här frågan har regeringen och stödpartierna inget förtroende. Jag ska förklara vad jag menar.

Jag har drivit den här frågan i sju åtta år, eftersom det kom upp ett problem med åldersgränsen i min hemkommun. Det var en person – av kött och blod – svårt handikappad, som ville arbeta också efter 50. Han nekades bidrag av försäkringskassan just därför att han hade fyllt 50 år. Jag hjälpte den personen att överklaga till länsrätten, som också avslog hans begäran med hänvisning till riksdagens beslut om att det var 50 år som gällde. Punkt och slut.

Åldersgränsen 50 år är naturligtvis ett sätt att spara pengar. Jag måste tro att det är anledningen.

Det hedrar Kristina Zakrisson att hon är kvar i kammaren; de flesta partiets företrädare har ju lämnat den nu. Jag skulle vilja höra vad hon tycker om det här. Ingrid Burman har också varit uppe och pratat så mycket om välfärd. Vad tycker ni i majoritetspartierna i den här frågan? Ni har ju kört förbi den och sagt att ni tror att en utredning kan lösa det här.

Den 13 mars 2002 svarade socialministern så här på en fråga från mig: "Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet." Det är 21 månader sedan. Den 14 februari 2001 – för 34 månader sedan – skrev samme socialminister i ett brev: Bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Också hans företrädare på socialministerposten hänvisade till att frågan var på gång.

Det har gått dagar, veckor, månader och år: Ingenting har hänt. Ingenting säger att det ska hända något nu heller. Men jag ser att Kristina Zakrisson har begärt replik, och det skulle vara intressant att få ett svar på detta.

Jag skäms när jag kommer hem till Falun, där det fall som jag tog upp som exempel finns. Jag skäms att komma hem och säga att det nu har gått sju åtta år och ingenting har hänt. Säger man dessutom att det är en utredning på gång tror jag att politikerföraktet får sig en rejäl knuff uppåt. Jag skäms över detta.

Kristina Zakrisson började så vackert i dag. Jag satt på rummet och lyssnade. Hon talade om lummiga delar av vårt land och en vacker huvudstad. Så långt kan vi vara helt eniga. Likaså sade hon om något att det inte var värdigt ett välfärdssamhälle. De orden kommer att finnas i protokollet efter Kristina Zakrisson.

Det är ord, ord och ord. Jag säger precis som den talare jag nämnde i början av mitt anförande: Vad håller ni på med? Jag riktar frågan till socialutskottet.

Jag har, fru talman, inget annat yrkande än det som Carl-Axel Johansson tidigare har framställt i debatten.

Anf. 84 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Det gläder mig att jag lyckades börja mitt anförande med något som alla kunde hålla med om. Tyvärr tror jag inte att jag kommer att kunna glädja så många med just det här svaret. Jag har i dagsläget inget annat svar att ge än att vi har en utredning som tittar på det.

Jag förstår att det finns vissa frågor som man kan tycka att vi borde kunna ta itu med snabbare. Samtidigt är det många av de frågor som man ska se på i utredningen som är otroligt viktiga. Bland annat ska utredaren titta på vilka personer som ska omfattas av stödet och om bilstöd ska ha någon koppling till förvärvsarbete eller inte. Jag anser nog fortfarande att det är viktigt att man gör en bred analys, och det finns många viktiga frågor.

Ett annat akut problem med bilstödet är att pengarna faktiskt inte räcker i dagsläget. Även om vi har försökt få till mer pengar behövs det ännu mer, vilket gör att det blir en puckel i ansökningarna. Man ser till att försöka bifalla ansökningarna så fort som möjligt för att klara av att ge det stöd människor är berättigade till.

Just nu kan jag inte säga att bilstödet hanteras på ett särskilt bra sätt. Det måste bli bättre. Men jag är också förtröstansfull. Regeringen är fullt

medveten om problemet och arbetar för att vi, förhoppningsvis till nästa budget, ska lösa den ekonomiska frågan. Sedan ska utredaren titta både på åldersgränsen och på andra viktiga frågor som gäller bilstödet. Det är viktigt att de funktionshindrade inte ska vara begränsade av att de inte kan röra sig fritt om de skulle klara det med en egen bil.

Anf. 85 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Det är egentligen en förskräcklig gräns som borde anmälas och kontrolleras på något sätt. Det är diskriminerande att en person som har fyllt 50 vägras bilstöd. Jag vet det eftersom jag har ett fall framför ögonen nu. När man fyller 50 kan man plötsligt inte få något bidrag längre, och vad ska man göra då? Man kastas ut från arbetsmarknaden. Det är det jobb som man orkar med.

Det är dramatiskt hur detta slår. Jag hjälpte till att skriva överklagandet till länsrätten. Man hänvisade helt till de beslut som fattas här i riksdagen.

På slutet sade Kristina Zakrisson att det kanske kommer något i nästa budget. Det är ett bättre bud än vad som står i handlingarna, för där sägs att utredningen ska redovisas först den sista december. I så fall kommer inget förslag förrän året därpå. Det är väldigt lång tid.

Det hjälper inte att komma hem till Falun och säga att det är socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister som styr i Sverige och att jag därför inte kan göra något åt det här. I folks ögon är det vi politiker i riksdagen som har fattat beslutet, och det går inte att komma och säga att det inte är mitt ansvar.

Det har nu gått sju åtta år och vi står inte på något sätt närmare en lösning. Lars Engqvists två senaste svar på mina frågor tar jag som något av en lögn. Har det legat hos regeringen för bearbetning i 34 månader? Det kanske blir 34 månader till, Kristina Zakrisson.

Jag vill inte ta någon gisslan här, men det skulle vara skönt om Kristina Zakrisson i den här debatten kunde lova att hon driver på den här frågan, kanske så att vi till och med kunde få med den i nästa års budget, för det är en förskräcklig åldersgräns som vi har i dag, och jag skäms.

Anf. 86 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det hedrar Rolf Gunnarsson att han inser att vi alla har ansvar och att man inte alltid kan säga: Det är majoritetens ansvar, och där sitter inte jag.

Jag tycker att Rolf Gunnarsson kan åka tillbaka och säga att han har gjort det som gick att göra i det här läget.

Jag kan tyvärr inte lova någonting annat än att jag ska driva på frågan. Jag är nämligen lika angelägen som Rolf Gunnarsson om att vi ska klara av frågan om bilstödet.

Vi behöver mer pengar till bilstödet som regelverket ser ut i dag. Dessutom har vi en utredning som ska se över regelverket och kanske föreslå andra förändringar. Och vi vet inte vad det kommer att innebära i kostnader. Men vi vet redan i dag att vi behöver mer pengar till bilstödet.

Anf. 87 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Det var i och för sig tröstens ord. Men folk har lite svårt att förstå att det ska behöva ta sju åtta år för att ändra en åldersgräns.

Fortfarande tycker jag att gränsen är förskräcklig. Jag vet inte var den ska gå. Den kanske ska gå vid 65 år och kopplas ihop med om man har ett arbete.

Dessutom sägs det att detta är en ekonomisk fråga, och det är det. Lars Engqvist sade också i svaret till mig att det var ekonomiska överväganden som låg bakom detta. Det är egentligen ännu hemskare att säga att man inte har pengar för människor från 50 år och uppåt.

Jag kommer att fortsätta att skämmas. Det enklaste vore att säga: Det är de där hemska människorna som har gjort det här. Men så enkelt är det som sagt inte när man möter väljaren eller någon på gatan. Oavsett hur man har röstat ska man försvara detta. Och det här är svårt att försvara.

Men man ska ju se allting positivt – det har jag fått lära mig på många olika kurser – och Kristina Zakrisson säger att hon ska driva på. Och vi får väl mötas igen nästa år när vi nästa gång ska ha den här debatten, om jag anmäler mig till den då. Och även om jag inte sitter i socialutskottet kommer jag inte att ge upp den här frågan. Jag tycker att det är en så viktig fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

6 § Invandrare och flyktingar

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU2
Anslag inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar (prop. 2003/04:1 delvis).

Anf. 88 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Integration är en relation som människor bygger till landet Sverige, till sin egen kultur, till andras kultur, till arbetsmarknaden och till andra människor. Integration är en fråga om valfrihet, om ömsesidighet och vilja. Det går inte att tvinga någon att bli delaktig eller att känna sig svensk. Däremot kan och ska hinder för det och hinder för delaktighet i samhället monteras ned. Alla människor har rätt att ses som individer och bedömas efter sina erfarenheter, sina kvalifikationer, sina ambitioner och sina drömmar. Alla avvikelser från detta och all särbehandling är diskriminering. Det är alltid fel, även om det görs med goda avsikter, att ovanifrån placera in människor i kollektiv och än mer fel att tillskriva dem egenskaper efter det.

Därför vill jag direkt säga att Mona Sahlins diskussion om positiv särbehandling är ett problem eftersom det legitimerar att andra faktorer än rent personliga egenskaper är legitima att ta hänsyn till bland annat vid anställning.

Vi ser en lång rad problem i dag. När man är nyanländ är man extra beroende av att välfärdssystemen fungerar. Bristerna och oflexibiliteten i den socialdemokratiska välfärdsstaten av i dag är plågsamt tydliga.

Skolpolitiken fungerar särskilt illa för barn med utländsk bakgrund, speciellt för dem som kommer till Sverige under skolåren. För kunskapsvinnings skull kan det vara intressant att studera det. Det är tio procen-

Prot. 2003/04:42
4 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

*Invandrare
och flyktingar*

tenheter färre barn med utländsk bakgrund som når behörighet till gymnasiet. Man får sämre förutsättningar överlag att klara sig i skolan sett till meritvärde. Det gäller även i praktiska ämnen som idrott, vilket knappast kan förklaras bort med eventuella språksvårigheter.

Skolan och politiken säger ofta att det är sociala problem i familjen när det är arbetslöshet som är förklaringen. Men skillnaderna finns kvar även om man tar bort sådana faktorer.

Bristande språkkunnighet och kort vistelsetid i Sverige säger många skolor är en delförklaring. Men skillnaderna finns också för barn som vistats här under en mycket lång tid. Om eleverna själva tillfrågas, vilket alltför sällan sker i politiken i Sverige, är brister i kontakten med skolans vuxna den centrala förklaringen. Man vill inte känna sig utpekad, och man vill inte bli betraktad som ett problem.

Samtidigt måste det föras fram nyanser i debatten. Invandrartjejer har bättre betyg än alla grupper av pojkar i landet. En femtedel av barnen med utländsk bakgrund, som bara brukar betraktas som problem, har tvärtom toppbetyg.

Det andra problemet som vi ser är att de stela reglerna på arbetsmarknaden alltid hårdast drabbar människor som står utanför. Och diskriminering försvårar för människor med annat ursprung.

Invandrades grad av sysselsättning är 60 % jämfört med ungefär 75 % hos inrikes födda. Arbetsmarknaden för invandrare är starkt konjunkturkänslig. Även för människor som har bott i landet under decennier är sysselsättningen lägre och arbetslösheten högre än för infödda, detta trots att högre utbildning faktiskt är vanligare bland utrikes födda än bland infödda. Vi ser att bara fyra av tio högutbildade invandrare i Sverige har jobb som motsvarar utbildningsbakgrunden och att utbildning tragiskt nog mindre gynnar invandrare än infödda. Det finns 10 000–15 000 – en hel stad – av högutbildade människor i Sverige som aldrig får möjlighet att komma till sin rätt. Det är fullkomligt oacceptabelt.

Det tredje problemet är att dagens långsamma, kollektivistiska och icke individualiserade mottagningssystem skolar in folk i passivitet. Det finns i praktiken två separata system för mottagning och introduktion av flyktingar i Sverige i dag, och det finns stora problem inom båda. Det är dels Migrationsverkets organiserade verksamhet, OV, dels den kommunala introduktionen.

De långa väntetiderna vid asylansökningar är mycket problematiska och skapar nya trauman hos dem som söker asyl och bidrar till att hålla människor utanför samhället. Vi är tydliga med att säga att ingen ska behöva vänta mer än sex månader på besked om asyl i första instans, förutsatt att man själv samverkar under processen. För barn bör målet vara tre månader.

I verkligheten var den genomsnittliga handläggningstiden hos Migrationsverket 221 dagar år 2002. Det var en ökning med 23 dagar jämfört med ett par år tidigare. Knappt hälften av ärendena avgjordes inom sex månader. Den mänskliga kostnaden för detta är uppenbar i form av psykisk press och lidande. Men långa handläggningstider och brister i systemet medför också höga samhällsekonomiska kostnader.

Vi moderater ser att regeringen konstant underbudgeterar anslaget för asylprövning. Nu minskar regeringen Migrationsverkets anslag med 20 miljoner och säger att detta inte direkt kommer att påverka handlägg-

ningen av asylärenden. Tillåt mig tvivla. Men oavsett detta står det alldeles klart att till exempel svenskar som gifter sig med personer från andra länder kommer att få vänta ännu längre på att få leva tillsammans. Rege-
ringen stoppar människors livsprojekt.

Vi moderater gör tvärtom. Vi riktar 80 miljoner till, utöver regeringens förslag, till prövning av asylansökningar för att korta väntetiderna. Vi lägger dessutom 20 miljoner mer på Utlänningsnämnden för att avgöra nya och överklagade ansökningar. Det är en betydligt humanare och bättre väg än att som regeringen först vilja avskaffa möjligheten till ny ansökan och därefter stärka rättssäkerheten.

Det har uppstått en något märklig situation genom att Migrationsverkets generaldirektör Barbro Holmberg tillträtt som migrationsminister. Först var hon statssekreterare i den regering som konsekvent underbudgeterade Migrationsverket. Sedan blev hon chef för myndigheten och begärde därmed högre anslag av samma regering som hon nyss hade lämnat. Och sedan inträder hon i regeringen en gång till och avvisar det egna verkets ansökan om högre anslag. Det är inte konstigt att det blir svårt att få en bra och rättssäker asylprövning under sådana förutsättningar.

Fru talman! För oss är hela tanken om en särskild integrationspolitik som skulle kunna bryta den ofrivilliga segregationen helt feltänkt. Hela tanken på att man ska ha en särskild politik just för invandrare är också helt feltänkt. Det handlar om att få de ordinarie välfärdssystemen att fungera bra och flexibelt för alla som bor och vistas i landet, och det handlar om att få en rättssäker asylprövning.

Vi ser här ett område där det har gått inflation i antalet integrationsprojekt, där projekt efter projekt tillsätts och genomförs med offentliga medel utan att utvärderas ordentligt och utan att kunskaperna om vad man har fått fram sprids till andra och utan att man använder *best practice* och lär sig av varandra.

Ett exempel är storstadspengarna, som Socialdemokraterna här i kammaren har stått och skällt på oss borgerliga om år efter år. De avvecklas nu efter några år. Socialdemokraterna har haft flera år på sig att motivera varför den här sÄrlösningen har funnits men har inte klarat av det. Nu tar man antagligen konsekvensen och avvecklar den.

Det råder också förvirring gällande Migrationsverket i betänkandet. På s. 10 står det att Riksdagens revisorer menar att målen för vad verket ska uppnå är otydliga. Det kan man ju säga. På s. 11 står det däremot att uppdraget kan komma att förändras, men att man bättre måste kunna mäta effekten av integrationsarbetet. Mäta jämfört med vad då? Det finns ju inga tydliga mål. Man vet ju inte vad man ska uppnå.

Man börjar nu också avlöva verket uppgifter. Helt analogt med vad Moderaterna tidigare har föreslagit finns det nu en utredning som säger att kommunersÄttningarna för flyktingmottagning ska föras över till Migrationsverket. Men här är det viktigt att konstatera, fru talman, att migrations- och integrationspolitiken är det område i svensk politik där regeringen allra tydligast kört fast, visat inkonsekvens och fullständigt tappat goda delar av kammarens förtroende.

Ett bra exempel på det kan den som vill hitta i reservation 11, där sex av riksdagens sju partier nu säger till regeringen att vi är trötta på att vänta på era utredningar om ensamkommande barn. Vi vet vilka förbätt-

ringar vi vill ska genomföras. Alla partier utom Socialdemokraterna går här samman med krav på att förbättra behandlingen av ensamkommande barn, bland annat genom vårdkommuner.

Den här historien har en fullständigt tragikomisk bakgrund. Det kom ett förslag från bland annat Migrationsverket och Socialstyrelsen som Jan O Karlsson avfärdade. Han hänvisade frågan till ideella organisationer, som inte alls kände att de var redo för att ta över den. Då backade Jan O Karlsson igen. Han anslöt sig till oss borgerliga här i kammaren. Sedan har tiden bara runnit iväg. När regeringen är passiv tar riksdagen över, och det gör vi i dag. Jag vill därför yrka bifall till reservationerna 1 och 11 i dagens betänkande.

Låt mig avsluta med att säga att vi från moderat sida de kommande veckorna kommer att granska regeringen och kräva besked från regeringen om hela migrations- och integrationspolitiken. Vi har väckt sju interpellationer med krav på besked.

Jag har välkomnat att Mona Sahlin i dag är med i debatten. Så har det inte alltid varit. Det ska också bli intressant att höra vad Barbro Holmberg har att säga. Men vi kommer att återkomma när vi har mer tid för att mer i detalj begära besked från regeringen, för detta är ett nyckelområde för Sveriges framtid.

(forts. 8 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.50 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

7 § Statsministerns frågestund

Anf. 89 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar alla välkomna till statsministerns frågestund.

Barnomsorgen

Anf. 90 MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Herr statsminister! Barnen är det viktigaste vi har. Om vi ger våra barn en bra start i livet tjänar vi igen det senare. Det är många barnfamiljer i dag som har det stressigt och jobbigt att få arbetsliv och familjeliv att gå ihop. Det är väldigt viktigt att vi har en välfungerande barnomsorg.

När man ser hur det är ute i kommunerna kan man känna en stor oro. Vi ser större barngrupper, vi ser mindre personal, vi ser mycket stressad

personal och vi ser också väldigt många stressade föräldrar. Jag tycker att det känns väldigt oroande när vi också ser vad som händer senare i livet när vi inte tar hand om våra barn på ett bra sätt.

Vi införde maxtaxan, och det har blivit väldigt fokus på taxa – att ha enhetstaxa över hela landet. Nu är det bekymmer med ekonomin ute i kommunerna. Jag möter många föräldrar som säger: Måste vi bara diskutera taxan? Kan vi inte få diskutera kvaliteten i barnomsorgen?

Om jag fick prioritera skulle jag titta mer på det här med kvaliteten än på enhetstaxan. Jag undrar om statsministern kan tänka sig att fundera i den riktningen också när vi har så ont om pengar.

Anf. 91 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag gör precis samma bedömning som Maud Olofsson – barnen är det viktigaste vi har. Det är den enda påtagliga kopplingen till vår framtid vi känner. Därför har regeringen sagt i regeringsförklaringen att kvaliteten i barnomsorgen är av central betydelse. Vi har också sagt att vi under mandatperioden kommer att tillföra barnomsorgen ytterligare 2 miljarder kronor, motsvarande 6 000 tjänster. Det programmet har vi förhandlat fram med våra samarbetspartier, och det kommer att verkställas under mandatperioden. Så kvalitetshöjningen ska ske, och den ska ske genom att ytterligare resurser tillförs. Jag hoppas på Centerpartiets stöd i det arbetet.

Anf. 92 MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Sanningen är den att väldigt många kommuner känner sig bundna av överenskommelsen om enhetstaxan. Det lägger ett väldigt fokus på taxan; det är taxan som är det viktiga. Jag möter många höginkomsttagare, vill jag säga, som säger: Varför är taxan så viktig? Jag skulle vilja ha mer personal. Jag skulle vilja ha mindre barngrupper. Jag skulle vilja prioritera annorlunda. Men den möjligheten finns inte därför att resurserna är begränsade.

Maxtaxereformen är och kommer att vara underfinansierad även om det tillförs mera resurser. Det är fler kommuner som säger: Vi lämnar enhetstaxediskussionen. Vi behöver få alla parametrarna med i bedömningen så att vi kan få en bra barnomsorg.

Jag förstår att Socialdemokraterna drev maxtaxereformen i en valrörelse, men jag undrar om det inte är dags att fundera över fler parametrar än bara taxedelen för att få en bra kvalitet i barnomsorgen.

Anf. 93 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är självklart mer än bara taxa när vi pratar om god kvalitet i barnomsorgen. Låt oss klara ut taxan först.

Det är inte meningen att vi ska ha sådana taxor i den kommunala verksamheten att vi skapar orimliga marginaleffekter för barnfamiljer som vill kombinera ett förvärvsarbete med ansvarstagande för barn. Därför införde vi maxtaxan. Den har mottagits väl, och den tänker vi inte gå ifrån.

Det handlar inte om att i det sammanhanget diskutera de totala resurserna till barnomsorgen. Dem är vi beredda att öka, och de ska ökas genom att staten tillför mer pengar till kommunerna. Jag är glad att Maud Olofsson möter precis samma reaktion som jag möter. Det finns en vil-

lighet hos människor att betala skatt för att vi ska ha en bra gemensam sektor. Det här området är ett uttryck för detta. Det finns fler. Men vi överger inte den grundläggande principen.

Konsekvenser av EU:s utvidgning

Anf. 94 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Vi har precis i riksdagen antagit anslutningsfördraget som ska möjliggöra EU:s utvidgning. Det finns en diskussion i medier, inte minst efter statsministerns inlägg, huruvida detta är förenligt med svenska socialförsäkringar, barnbidrag, föräldrapenning. När riksdagen fattade detta beslut hade jag en känsla av att vi inte haft full kontroll över de eventuella konsekvenser detta kan få.

Då blir naturligtvis frågan: Vem borde ha försörjt oss med den informationen? Sanningen är att det borde regeringen ha gjort. Det borde ha redovisats vad detta beslut kan få för eventuella konsekvenser, inte minst för oss som bejakar rörlighet och tycker att det är viktigt att fler ska kunna komma också till Sverige och finnas här för att bygga vidare på vår välfärd.

Frågan till Göran Persson är: Kommer den redovisningen, och när i så fall?

Anf. 95 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den redovisningen har funnits tillgänglig för dem som har varit intresserade under en längre tid. Det finns två dimensioner i detta. Den ena är arbetsmarknaden, den fria rörligheten för arbetskraften, och den är vi anhängare av. Men vi vill inte ha en utveckling som är av det slaget att tio timmars arbetstid i veckan mot naturaersättning legitimerar ett uppehållstillstånd i Sverige. Då anträder vi en väg som kommer att bryta upp de kollektivavtal som har träffats och det skydd som har införts för den arbetskraft som är mest utsatt på den svenska arbetsmarknaden. Det känner vi till. Om detta har rått politisk strid en längre tid, men vi tänker inte falla undan där.

Sedan kommer nästa diskussion, den om F-skattsedlarna. Då blir man inte arbetstagare, utan då blir man egenföretagare i stället. Det är väldigt lätt att få F-skattsedel. Mot detta riktas stor kritik från fackföreningsrörelsen. Jag delar deras kritik. Vi ska göra vad vi kan för att täppa till de hål som finns där.

Så har vi den tredje dimensionen som jag kanske kan återkomma till i min nästa replik och som rör de sociala förmånerna, som inte nödvändigtvis ska kopplas till detta.

Anf. 96 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Statsministern ska veta att det finns ett brett stöd för att förena idén om att man direkt ska få komma in som fullvärdig medlem och att vi bejakar fri rörlighet – många av oss ser en stor nytta i att kunna attrahera nytillkommande arbetskraft – med ambitionen att ingen ska kunna vittja bidragssystem på ett sätt som inte tänkt. Så säger Göran Persson att redovisningen har funnits sedan tidigare. Min bedömning är nog att det fortsatt är lite oklart hur de besluten ska fattas för att de ska

komma på plats. Det är trots allt ett anslutningsfördrag som nu är antaget med ikraftträdande den 1 maj. Göran Persson beskriver en del av de möjliga problem som det kan åstadkomma. Men hur ska dessa beslut tas? Ska det ske inom EU-ram, eller ska det ske genom nationella regeländringar i Sverige? När kommer det förslaget i så fall till riksdagen?

Prot. 2003/04:42
4 december

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 97 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! För att skydda oss mot störningar i den svenska arbetsmarknaden och i de svenska sociala försäkringssystemen har vi en skyddsklausul som vi kan använda. Enligt vad jag förstått har riksdagen sagt att blir det övergångsregler ska det gå tillbaka till riksdagen. Jag hoppas att riksdagen i så fall är konstruktiv och hjälper till.

Det finns ett gammalt direktiv som heter 1408 och som jag föreställer mig att de flesta av dem som sitter i riksdagens EU-nämnd har tagit del av. Det handlar om att man för med sig sociala förmåner från ett land till ett annat och att vi i det nya landet sedan adderar till dessa förmåner. Det handlar om hur snabbt man kommer in i det. Det handlar om hur man ska komma in i det svenska arbetslivet, där vi under överskådlig tid vill ha en ordning som är av det slaget att vi inte ska acceptera att man kommer hit för att dumpa kollektivavtal och andra skyddsåtgärder som har vidtagits för den mest utsatta arbetskraften i Sverige. Där ligger det verkligen kritiska. Klarar vi att skydda arbetsmarknaden klarar vi också de sociala regelverken, det är jag ganska säker på.

Förtroendet för livbolagen

Anf. 98 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Jag tänkte fråga statsministern om hans reflexioner med anledning av Skandiaaffären, som just nu dominerar nyhetsidorna.

Jag noterade att näringsministern har kallat till samtal om etik och moral, och det är väldigt bra. Men det kanske finns också andra lärdomar att dra. Går det att stärka lagstiftningen för att undvika det vi nu ser utifrån mediernas rapporter om Skandia?

Kan man lagstifta så att bolag inte kan ha samma revisorer för både moderbolaget och dotterbolagen? Kan vi lagstifta om en öppenhet som innebär att bonusprogram och chefslöner fastställs av bolagsstämmor? Kan vi lagstifta om att de som nominerar ledamöter till bolagsstyrelser har större möjligheter att välja personer till exempel genom kvotering, så att den krets som ledamöter hämtas från inte blir så snäv?

Anf. 99 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är många frågor som Ingrid Burman tar upp, och de är angelägna. Under den närmaste tiden kommer vi att föra samtal med näringslivet inom ramen för tillväxtavtalen. De sker redan nästa vecka. Dessutom arbetar Erik Åsbrinks etikkommission. Så det är väl försörjt på den kanten.

Jag uttalade mig i går i lagstiftningsfrågan. Jag sade att då att jag inte utesluter lagstiftning. Det jag närmast hade i åtanke var det som också Ingrid Burman tar upp, nämligen att en del av dessa förmåner borde kanske beslutas av en bolagsstämma i större offentlighet och inte enbart

av styrelser baserat på en arvodeskommitté, som ofta är sammansatt av personer som i praktiken har samma ställning som den vd som ska arvoderas.

Det är klart att här finns ett problem som lagstiftning kanske skulle kunna råda bot på. Då säger någon att detta borde de klara själva. Ja, det kan man tycka vore rimligt. Men å andra sidan: Alla svenskar äger i praktiken aktier. Vi sparar i våra pensionsfonder och de placeras i aktier. Vi har ett intresse av att de bolag som vi placerar i också sköts på ett anständigt sätt. Det är ett allmänintresse, och då kan man inte utesluta lagstiftning.

Anf. 100 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. En problembild som jag ser är att den krets som man hämtar bolagsdirektörer och styrelserepresentanter ur verkar vara något snäv. Jag tror att lagstiftaren har en uppgift att vidga den kretsen och att också skapa öppenhet. Och då vill jag upprepa min andra fråga. Den handlar om att få in fler i bolagsstyrelser, att hjälpa näringslivet att kunna välja i en vidare krets till exempel genom att införa kvoteringsregler så att även kvinnor får tillgång till styrelserummen i en ökad omfattning. Man kan också tänka sig öppnare redovisningar.

Men jag är glad över att statsministern i alla fall är inne på tanken om lagstiftning. Etiksamtal är nyttigt, viktigt och riktigt, men de tenderar att med tiden urholkas.

Anf. 101 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi ser ju att det som vi talar om har en obehaglig förmåga att återkomma.

Vi har sagt att vi kan tänka oss en kvotering. Det erbjudandet finns, såvida inte näringslivet självt i sin egen process kommer fram till att det vore intressant att också spegla den delen av ägandet som representeras av alla kvinnor som också via exempelvis pensionsfonder äger dessa stora företag. Vi får se hur de betar sig. Kvotering finns där som en möjlighet.

Sedan rent allmänt: Kapitalismen bygger på förtroende. Om förtroendet saknas ska varje affär säkras av en jurist. Den juristen ska granskas av en konsult, eftersom man inte litar på sin motparts jurist. Den konsultens budskap ska säljas av en lobbyist. Så småningom har man fått ihop en kostnad för affären som gör den omöjlig. Också näringslivet borde ha ett intresse av att ta tag i detta.

Statliga företag

Anf. 102 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag vill fråga om ett annat skandalföretag som givit rubriker de senaste dagarna, Vin & Sprit.

Det fanns en gång en alkoholpolitisk motivering till att staten skulle äga Vin & Sprit, men den är sedan länge borta. Nu gäller det bara att kränga så mycket vodka som möjligt i så många länder som möjligt. Till råga på allt visar det sig att personalen mutar personalen i ett annat statligt företag för att få sälja ännu mer. Det är verkligen burleskt.

Det finns inget vettigt skäl för staten att ha kvar Vin & Sprit. Men nu har statsministern till sina övriga dokumenterade förmågor att steka pannkakor och dansa med kossor också visat sig vara finansorakel. Statsministern har sagt att Vin & Sprit kommer att nå sitt börstak om fem år.

Vi tycker att hela synsättet är galet. Staten ska inte leka företagare och börsspekulant. Men om nu statsministern har den förmågan, när når de andra statliga företagen sitt värdetak och blir redo för försäljning?

Anf. 103 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Min förmåga när det gäller det mediala uppträdandet som redovisades här slås ju trots allt fortfarande av en känd partiledare som var med i ungdomsprogrammet *Silikon* och talade om väldigt intima detaljer. Men jag gör ingen affär av det. Jag lämnar det åt sidan.

Jag brukar säga att Vin & Sprit är en tragisk succé. Det är ett av de mest framgångsrika företagen i sin bransch i världen. Det har en prislapp. Det var väl aldrig meningen någon gång på 80-talet, när statstjänstemän i nylonskjorta och brynja utvecklade denna vodka, att det skulle bli på det viset, men så blev det.

Nu ska vi så småningom avyttra det här företaget. Jag vill försäkra mig om att det sker på ett sådant sätt att

1. svenska staten inte förlorar pengar,
2. att vi inte får en köpare som agerar aggressivt för att få avkastning på sitt kapital. Att hitta en sådan köpare blir svårt.

De andra statliga företagen är välskötta och framgångsrika. Jag ser ingen anledning att privatisera något av dem.
(Applåder)

Anf. 104 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Orakelförmågan var tydligen begränsad. Jag kan upplysa statsministern om att om man hade sålt statens aktier i OM, Nordea och Telia hade man fått in 130 miljarder mer än om man skulle sälja dessa företag i dag. Mycket få börsanalytiker som ägnar sig mer åt den saken än statsministern tror inte att dessa bolag någonsin kommer att nå upp till dessa värdenivåer igen.

För att knyta an till Maud Olofssons fråga: Vi skulle få ytterligare 7 500 anställda i barnomsorg, skola eller vård om vi hade dessa pengar.

Det verkar som att det för socialdemokrater alltid är fel tid att sälja statliga företag. Skulle vi inte kunna få ett besked om att det nu är hög tid att sluta med den dubbelmoral som Vin & Sprit utgör och verkligen sälja det bolaget?

Anf. 105 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är två frågor som Lars Leijonborg tar upp. Den första frågan gäller Vin & Sprit, och jag har förklarat vilken linje vi har. Där känner jag mig trygg. Vi ska inte sälja det företaget till någon som vill ha snabb avkastning på sitt kapital. Tror någon här i kammaren att det finns någon som lägger upp 30–40 miljarder kronor för att köpa Vin & Sprit och sedan säga: Nej, vi ska inte ha avkastning på pengarna. Det är klart

att det skulle bli en ännu aggressivare aktör på den svenska alkoholmarknaden. Jag vill inte ha det så.

Den andra frågan gäller de statliga företagen. Det är klart att vi kunde ha sålt Telia tidigare. Men tror någon att den svekdebatt som vi fick efter de 85 kronorna som var priset vi tog för den aktien skulle ha blivit mindre, om vi hade ha sålt aktierna för 100 kr eller 150 kr? Det var en bubbla. Telia skulle bli en folkaktie, och det blev en folkaktie. Den har fallit som alla andra aktier, dock inte så mycket. Jag hoppas att aktien stiger.

Om jag får uppleva att aktiens värde kommer tillbaka till det ursprungliga prisläget vet jag inte. Men jag är säker på att Lars Leijonborg får uppleva det, också då i opposition.

Anf. 106 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Det Björn Rosengren gjorde var ju samma fel som Göran Persson gör. Han påstod sig vara börsorakel. Han lovade svenska folket att Teliaaktien skulle fortsätta att stiga, och nu gör ju Göran Persson samma fel. Hur ska vi få ut mer pengar av Vin & Sprit om man inte ska vara försäljare? Ska man fuska ännu mera på den svenska alkoholmarknaden än vad Vin & Sprit gör? Här är det något konstigt. Är det inte lika bra att sälja Vin & Sprit så fort som möjligt?

Anf. 107 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Lars Leijonborg hetsar upp sig i onödan. Jag säger någonting mycket enkelt och mycket klart. Om ett företag som köper ett annat företag med prislappen 10, 20, 30, 40, 50 miljarder – det kan vi diskutera – tror någon då att man kommer att avstå från möjligheten att få snabb avkastning på dessa pengar? Blir det en lindrigare aktör på den svenska alkoholmarknaden? Lars Leijonborg, med bakgrund i Folkpartiet och dess alkoholpolitiska tradition, måste ju ställa sig den frågan. Det är ganska enkelt.

Kom inte och anklaga Björn Rosengren för att han har gjort en dålig affär! Han sålde Teliaaktierna och fick bra betalt. Vad Lars Leijonborg säger är att han skulle ha sålt dem ännu tidigare och fått ännu mer betalt, och efteråt hade Lars Leijonborg stått här och ondgjort sig ännu mer över Rosengrens svek mot dem som köpte aktierna. Icke, sa Nicke!
(Applåder)

Djurtransporter

Anf. 108 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman! Statsministern! I dag regleras djurtransporter i Sverige i den nationella lagstiftningen. Det finns också ett EU-direktiv som ligger i botten för detta. Det är ett så kallat minimidirektiv som innebär att Sverige kan ha hårdare regler än dem som föreskrivs i direktivet.

Nu är man på väg att göra om direktivet i EU så att nästan alla regler när det gäller djurtransporter i stället kommer att vara harmoniserade, det vill säga att de enskilda länderna inte har möjlighet att gå längre. Det tycker jag är fel i sig, men det som är allra mest oroande är de förslag som man kommer fram med i direktivet. De innebär svåra konsekvenser

för alla de djur som redan i dag lider svårt under transporter genom Europa. Det innebär till exempel att man inte sätter någon total maxtid för transporter, utan man kan köra i nio timmar, stå stilla i tolv timmar, köra i nio timmar och så vidare.

Jag undrar hur regeringen kommer att agera i de här frågorna inom EU.

Anf. 109 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har samma uppfattning som Maria Wetterstrand om dessa djurtransporter. De är vidriga. Jag har väldigt svårt att förstå att de livsmedelsproducenter som betar sig på det här sättet ska kunna tåla en konfrontation med europeiska konsumenter.

Vi har två strategier att välja på. Antingen driver vi linjen att vi nationellt ska få ha egen lagstiftning som är mer ambitiös än andras, och klarar säkert att i Sverige åstadkomma en mycket god situation, eller också satsar vi på linjen att höja nivån i hela Europa och på så sätt få till stånd en förändring för en betydligt större krets av djur och konsumenter än vad vi annars skulle klara. Det är den ständiga konflikt som vi står i när det gäller den här typen av förändringar.

Jag är beredd att satsa på att så långt som möjligt driva den europeiska politiken i rätt riktning och få så mycket som möjligt så bra som möjligt, och sedan också försöka att få Sverige att få behålla särregler om det går – det återstår att se.

Anf. 110 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman! Tack för det svaret, statsministern! Det kanske lugnar oss lite grann.

Vi i Miljöpartiet anser att regeringen omedelbart bör ta initiativ, om man inte redan har gjort det, för att försöka få till stånd en blockerande minoritet i rådet. Det förslag som föreligger nu är så pass dåligt att det inte förbättrar för djuren i Europa. Tvärtom går det i fel riktning, vilket flera remissinstanser också har kommenterat.

Det som jag tog upp om att man inte har någon maximal transporttid är *ett* problem. Det finns också problem med att man försämrar reglerna för vilken miljö som ska råda inne i transporter. Man gör det enklare att plåga djuren medan de transporteras på och av genom att man inte skärper reglerna för detta på det sätt som man borde göra. Det finns mängder av andra saker som innebär att de djur som i dag plågas på transporter kommer att få det ännu sämre.

Är statsministern beredd att ta ett initiativ och försöka få till stånd en blockerande minoritet i rådet – exempelvis med Tyskland och ett antal andra länder som står på vår sida?

Anf. 111 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är beredd att kämpa för denna sak, men jag är inte säker på att det går att få till stånd en blockerande minoritet. När vi väl kommer till skott och ska fatta beslut så motsvaras inte alltid de stolta deklARATIONERNA av den handlingskraft som behövs för att blockera ett beslut.

Men visst är det en vidrig situation, och visst är det en konsumentfi-entlig attityd att inte förstå att det är åt det andra hållet vi ska gå. I stället

börjar man diskutera församringar. Jag förutsätter att den beskrivning som Maria Wetterstrand har gett är korrekt. Jag utgår från den, och jag litar på det du säger. Det är känt var vi står i de här frågorna. Detta är ett profilmråde för Sverige sedan lång tid tillbaka.

Partiöverläggningar om etik och moral

Anf. 112 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en klassisk fråga: Vad är sanning? Jag är övertygad om att svenska folket när det ser på sina TV-apparater eller lyssnar på radio och läser tidningar ställer sig den frågan.

Jag vill stryka under vad statsministern sade förut: Förlorar ett land sitt förtroendekapital och myndigheter, företagare och vi alla vår tillit så har vi förlorat något av det väsentligaste i en demokrati.

Jag tycker inte, statsministern, att det är tillräckligt att Erik Åsbrink tar upp frågor av etisk karaktär eller att resonemang förs enbart i samband med näringslivet då tillväxtfrågor är på tapeten. Jag vill fråga statsministern rakt ut om det inte är rimligt att kalla till partiöverläggningar för att bevisa och visa att partier över allt vad blockgränser och partigränser heter tillsammans vill bilda opinion och formulera lagstiftning så att vi inte uppfattas som enbart varande iakttagare och recensenter.

Anf. 113 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att ett sådant erbjudande från Alf Svensson är attraktivt. Jag har sett det i debattartiklar och i utspel de senaste dagarna. Jag utesluter inte att vi ska göra så. Låt oss först bara fullfölja det som vi sysslar med för att se om det fungerar.

Skulle vi sedan ha ett läge här efter helgerna som är av det slaget att vi tycker att detta är ett gott initiativ så tar jag gärna upp det förslaget och kallar till den typen av överläggning för att inleda våren med den diskussionen. Jag tror nämligen att detta är någonting som vi kommer att komma tillbaka till. Det är det som är det obehagliga i detta.

Kom ihåg – jag har sagt det förut – att många av dem som i dag kritiserar för några år sedan var hyllade och många av dem som i dag kritiserar för några år sedan var i en position där de själva helt och hållet styrde detta utan att någon lyfte ett finger vare sig i politiken, i medierna eller i näringslivet. Hur ska detta förhindras att hända igen?

Låt oss gärna föra ett samtal, men låt oss också ge dem som har påbörjat jobbet chansen att åtminstone fullfölja det först!

Anf. 114 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, statsministern! Jag menar att det inte enbart handlar om relationen mellan statsministern, regeringen och företagare. Det handlar om att på ett så tidigt stadium som möjligt försöka impregnera oss alla med en känsla för det ansvar som vi har i samhället.

Jag skulle gärna se att statsministern initierade det som man kan kalla en värdekommission, så att vi kunde börja samtala i alla kretsar. Det kan vara när knattefotbollen äger rum och när vi sitter på våra lunchraster.

Hur går det för ett samhälle om man inte respekterar etiska värden, väl medveten om att vi alla kommer till korta och att inget politiskt parti och ingen person har någon perfektionism i detta avseende? Jag tror att tillfället är nu, och vi ska inte missa det. Jag tror också att vi nischer det för mycket om det enbart kommer att handla om Skandia eller vad det nu kan vara för övriga företag.

Anf. 115 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det handlar självfallet inte bara om Skandia, även om Skandia nu upptar ett stort intresse.

Jag förstår Alf Svenssons utgångspunkt i resonemanget och jag delar också resonemanget i stor utsträckning. Jag utesluter inte att vi ska göra precis det som Alf Svensson säger. Vi har haft det uppe några gånger förut, vägt för och emot och avstått. Jag vet att man har fört diskussionen i våra grannländer. Där har man startat under ganska storstilade former, och sedan har det runnit ut i sanden. Det är lätt att dra i gång, men det ska också fullföljas.

Låt oss gemensamt reflektera över detta. Vi kan väl ha en överläggning före jul så att vi ytterligare kan fila på saken. Sedan ska vi se om vi inte kan ta ett initiativ – rentav tillsammans – efter helgerna när vi har fått den frid och det lugn som herrar i vår ålder behöver!
(Applåder)

Gäststudenter

Anf. 116 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Varje år kommer många gäststudenter till de svenska lärosätena. Det medför en ökad mångfald inom den högre utbildningen som är viktig, inte minst för kvaliteten.

Jag har ett exempel på en utbildning på nivån teknisk doktor. Den kostar svenska skattebetalare 5 miljoner kronor. När en sådan student avslutar sina studier slängs han eller hon hals över huvud ut ur landet eftersom vår lagstiftning är sådan att icke-europeiska medborgare eller icke nordbor inte kan bo och arbeta här i Sverige. Därför undrar jag vilken typ av värderingar som står bakom sådan lagstiftning.

Anf. 117 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Om man beskriver det så som frågeställaren gör så verkar det ju konstigt. Men om man lägger till ytterligare en dimension i resonemanget så kan det låta så här: Vi öppnar våra universitet och högskolor, våra forskningsinstitutioner, för elever från andra delar av världen. I de här sammanhangen gäller det inte sällan länder som är utomordentligt fattiga och som har gett dessa ungdomar en första god start i livet med stora uppostringar, statsfinansiellt och personligt. Sedan har vi byggt på med en utbildning. Tanken var att de skulle återvända hem och bidra till sitt eget lands uppbyggnad och på så sätt utgöra en bro, en solidaritet, mellan vårt land och ett land i utveckling, kanske i Afrika.

Så kan man också beskriva det. Jag tror att det är en vettigare utgångspunkt än den som frågeställaren hade.

Anf. 118 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Under hösten har av förklarliga skäl mycket av samhällsdebatten handlat om psykiatri och rättspsykiatri. I maj 1999 tillsattes en statlig utredning som skulle utreda ansvar och påföljder för psykiskt störda lagöverträdare. Den här utredningen kom med ett betänkande, *Psykisk störning, brott och ansvar*, i januari 2002.

Där föreslogs genomgripande förändringar. Bland annat ville man införa ett tillräknelighetsrekvisit och föreslog att fängelseförbudet skulle tas bort och så vidare.

Utredningen ansåg att det fanns anledning att göra detta skyndsamt. Justitieministern höll med om det. Jag var själv med i utredningen och var med vid överlämnandet också.

Utredningen kom fram till att detta skulle kunna träda i kraft den 1 januari 2004. Än har vi inte sett någon proposition eller några signaler om en proposition. Jag skulle vilja veta om statsministern känner till hur ärendet har fortskridit och om han kan tänka sig att försöka skynda på det hela.

Anf. 119 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Dessa frågor är viktiga i många perspektiv, det gäller inte minst människors uppfattning om rättssäkerhet och rättskänsla som kopplas också till den här diskussionen.

Jag vet ärligt talat inte exakt var frågan just nu ligger i Regeringskansliets beredning, men jag förutsätter att en proposition tas fram. Det förutsätter att remissynpunkterna har varit sådana att inte utredningens förslag har underminerats.

Som frågeställaren vet bereder jag inte dessa ärenden. Det gör andra statsråd. Jag rekommenderar Ingemar Vänerlov att ta upp diskussionen direkt med dem.

Regional fördelning av statliga medel

Anf. 120 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Den kommunala skatteutjämningen är ett kraftfullt och tydligt instrument för en regional fördelningspolitik. Alla kommuner får del av tillväxten så att skolan, vården och omsorgen blir någorlunda likvärdig över landet.

Statens fördelning av sina resurser regionalt är inte lika tydlig. Det finns ingen total redovisning av hur medel för utbildning, forskning, infrastruktur med mera fördelas regionalt. Det verkar inte heller finnas någon sådan statistik att tillgå eftersom varken regeringen eller någon myndighet har beställt sådan statistik av SCB sedan 1998.

Mina frågor är: Varför är inte regeringen intresserad av sådan statistik? Vilka principer råder för hur statliga medel fördelas regionalt?

Anf. 121 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi har samma uppfattning om det kommunala utjämningsystemet. Det är en grundbult för den kommunala självstyrelsen.

Utan ett utjämningsystem ingen kommunal självstyrelse. Detta måste riksdagen också väga in när man fattar beslut.

Sedan har vi de statliga lokaliseringarna. Staten har genomgått en smärtsam förändring i sin verksamhet med stora strukturella reformer. Det har kostat på ute i landets olika delar. Vi kan alla erinra oss utvecklingen av post-, tele- och järnvägstrafiken. Det har satt sina spår. Vi är mycket intresserade av detta. Jag samtalade om det så sent som i går när jag var i Jämtland och diskuterade olika typer av statligt stöd för att den jämtländska utvecklingen ska gå åt rätt håll. Jag kan konstatera att Jämtland tillhör, tillsammans med Norrbotten, Stockholm och Uppsala, de regioner i landet som har fler statligt anställda per capita än genomsnittet. De som ligger i botten på den skalan är sådana län som Västmanland, Örebro och Södermanland.

Vi är mycket intresserade av detta. Vi tänker så att det knakar i Regeringskansliet. Kan Owe Hellberg hitta på någonting som hjälper oss där är han i allra högsta grad välkommen.

Försvarsfrågorna i den pågående regeringskonferensen

Anf. 122 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Min fråga gäller försvarsfrågorna i den pågående regeringskonferensen. Jag tror inte alls att Sverige kommer att tvingas att skriva under några ömsesidiga försvarsgarantier eller något sådant. Så fungerar inte EU-samarbetet.

Men den intressanta frågan är ju hur långt som Sverige ska friskriva sig, insistera på undantag och särskrivningar. Det är klart att det blir en belastning, särskilt om de andra länderna ser det som en solidaritet att ha gemensamma försvarsansträngningar.

För att få en viss precision i frågan ska jag läsa upp vad statsministern i ett annat alliansfritt land, nämligen Finland, har sagt. Han beskriver Finlands situation. Jag undrar om statsministern kan skriva under hans beskrivning av hur man ska göra. Jag byter ut ordet Finland mot Sverige.

Då låter det så här: Ur Sveriges synpunkt bör solidariteten inom EU utvecklas så att ett anfall mot en medlemsstat självklart uppfattas som ett anfall mot hela unionen och att medlemsländerna har en uppriktig vilja att på olika sätt bistå det land som råkar ut för en attack. Också Sverige som ett alliansfritt land både vill och förmår hjälpa till. Det är solidariteten mellan medlemsländerna som avgör hjälpens natur och hur den ges.

Kan statsministern instämma i detta?

Anf. 123 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag skulle inte uttrycka mig så. Jag skulle vara mycket tydligare när det gäller vår alliansfrihet och vårt avstånd från att ha ömsesidiga militära säkerhetsgarantier. Handlar detta däremot om en solidaritet i händelse av en terroristattack eller en naturkatastrof är vi självfallet med fullt ut.

Detta är viktigt att säga. Sedan förs det ofta en förvirrad diskussion om alliansfrihet och neutralitet. Jag kan inte se att Sverige skulle vara neutralt om något EU-land skulle angripas. Det skulle vi självfallet inte vara. Men vi är likafullt alliansfritt, och vi tänker inte ge några säkerhetsgarantier till någon annan. Det har tjänat oss och Nordeuropa väl, och

Nordeuropa är fortfarande en strategiskt intressant del av jordklotet när det gäller säkerhetspolitik. Jag ser ingen anledning för oss att byta, och det tror jag inte heller att vi behöver göra. Här har vi en utveckling som växer fram inom unionen där vi kan behålla vår särart och vår karaktär och ändå bidra till det gemensamma, det EU vill göra tillsammans, inom FN-systemets ram exempelvis. Jag känner mig faktiskt trygg.

Ryssland och Kyotoprotokollet

Anf. 124 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! De senaste dagarna har det återigen gjorts uttalanden från Ryssland om att man inte anser sig ha möjlighet att skriva under Kyotoprotokollet. För att protokollet ska bli bindande krävs att de länder som skriver under representerar en viss andel av de totala utsläppen av växthusgaser i världen, och det gäller framför allt koldioxid. För att komma upp i den här nivån krävs att Ryssland finns med nu när USA sorgligt och eländigt har ställt sig utanför.

Jag vill därför fråga statsministern: Vad gör regeringen, vad gör statsministern personligen i direkta kontakter med Ryssland och vad görs tillsammans med andra, till exempel EU, för att förmå Ryssland att underteckna Kyotoprotokollet?

Anf. 125 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för den frågan. Det är få saker som jag arbetar så hårt med som att försöka påverka Ryssland att ställa upp för Kyotoprotokollet. Jag gjorde det under den tid jag var ordförande i EU, och jag har gjort det därefter. Jag tog senast upp det på den stora överläggning vi hade i S:t Petersburg med alla stats- och regeringscheferna i Europa inom unionen, ansökarländerna och Ryssland. Jag ställde frågan direkt till den ryske presidenten Putin mot bakgrund av det löfte som hans premiärminister Kasianov gav på den stora konferensen i Johannesburg år 2002, dit jag åkte i brinnande valrörelse med nattflyg fram och tillbaka för att just vara med och driva på att Ryssland skulle ställa upp. Och det gjorde de då, men inte nu. Det beklagar vi djupt.

Vi tänker fortsätta att driva vår linje i världens och i miljöns intresse. Jag tackar för frågan.

Folkomröstningar

Anf. 126 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! I tisdags fick statsministern besök av Tjeckiens president Václav Klaus. Innan besöket sade Václav Klaus att han egentligen hade samma principiella hållning som den som Socialdemokraterna, efter förlusten i EMU-valet, har uttryckt om folkomröstningar, nämligen att folkomröstningar ska man hålla sällan. Det ska kanske bara vara en per generation. Men, sade han sedan, den konstitution som vi nu förhandlar fram inom EU innebär en så stor förändring från ett mellanstatligt samarbete till ett överstatligt samarbete där man faktiskt kan tvinga på länder olika regler utan deras samtycke att den inte kan antas utan att folk får säga sitt.

Efter Václav Klaus och Göran Perssons överläggningar måste jag fråga om Göran Persson tagit något intryck av den tjeckiska hållningen i den här frågan.

Finns det någon chans att svenskarna får samma chans att säga till när det gäller sin och EU:s framtid? Det kommer till exempel tjeckerna att ha i en folkomröstning, eller för den delen danskarna, irländarna, portugiserna, spanjorerna och flera andra.

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 127 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag skulle tro att vi har en minst lika intensiv debatt som tjecker, slovakier och andra har om EU:s framtida regelverk.

Däremot har den här riksdagen och de politiska partierna enats om att sättet att döma av den diskussionen slutligt inte sker i en folkomröstning utan i ett riksdagsbeslut. Vi som tar beslutet i riksdagen är sedan beredda att gå ut, inte bara efter omröstningen utan också före, och hämta in synpunkter från vår valmanskår. Det är ett mycket gott demokratiskt sätt att ta ställning till ett fördrag som också stärker parlamentets roll och betydelse i en tid då alltmer verkar i den andra riktningen.

Riksdagen är viktig, därför bör riksdagen också ta svåra beslut. Det här är ett svårt beslut. Det gjorde jag klart för den tjeckiske presidenten Václav Klaus.

Hjälmtvång för cyklister

Anf. 128 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga angående hjälm tvång för cyklister.

En sådan lag har genomförts i Australien. Det ledde till att färre cyklade. Framför allt slutade ungdomar cykla. Jag är rädd att samma sak kan hända i Sverige om vi inför en sådan lag.

Detta kommer naturligtvis att få förödande folkhälsokonsekvenser. Det kommer att byggas färre cykelbanor. När det finns färre cyklister finns inte argument att bygga cykelbanor. Det i sin tur gör cyklisterna än mer utsatta i trafiken. När färre cyklar kommer fler att välja bilen.

Jag tycker självklart att man ska uppmuntra användning av hjälm, men jag tror inte på tvång. Jag tror framför allt att vi ska uppmuntra till cykling med alla medel – bygga cykelbanor med mera – med tanke på de otroliga hälsoeffekter som det ger.

Jag hoppas att statsministern vill förena sig med mig i ett rungande nej till obligatorisk hjälm för cyklister.

Anf. 129 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Något rungande nej lär det inte bli. Jag begriper samtidigt hur otroligt sårbara vi är, vi glada cyklister som störtar fram i det svenska landskapet och ibland också störtar på huvudet. När vi gör det må vi vara hur tjockhudade och hur tjockskalliga som helst. Det är ändå mycket känsligt.

Inget rungande nej. Jag är kluven. Å andra sidan ska man inte införa en lagstiftning som folk inte kommer att följa. Det är ett annat argument. Det talar för att man ska avstå.

Jag binder mig inte. Jag håller det öppet. Jag förstår Hillevi Larssons sätt att argumentera, men jag har sett tillräckligt mycket elände för att inse hur billig en hjälm är som livförsäkring och hur viktigt det är att vi som faktiskt är lagstiftare – om vi inte orkar ta lagen – åtminstone föregår med gott omdöme och cyklar i hjälm.

Europeiska sjösäkerhetsbyråns lokalisering

Anf. 130 SVERKER THORÉN (fp):

Fru talman! I regeringsförklaringen talas det om satsningar som krävs för en renare Östersjö och att ökade resurser ska satsas för att förhindra oljeutsläpp.

Med anledning av detta och av att sjösäkerhet och havsmiljö nu är viktiga profilfrågor i EU undrar jag om regeringen och särskilt statsministern med kraft kommer att verka för att EMSA, den europeiska sjösäkerhetsbyrån, förläggs till Sverige.

Det finns flera goda skäl för detta. Sverige har lång sjöfartstradition och har mycket stor kompetens på området. Det är dessutom ett av de mest nedsmutsade haven i vår närhet.

Sverige har alltså chans att via EMSA profilera sig på ett positivt sätt inom EU.

Anf. 131 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag törs inte säga någonting annat än att detta är en av de myndigheter som under den närmaste tiden kan komma att fördelas ut över unionens yta.

Det är attraktivt för Sverige. Men det är också attraktivt med en eventuell IT-myndighet. Det är också attraktivt med en kemikaliemyndighet. Man diskuterar också ett intressant institut kring jämställdhet. Det finns flera.

Vår utgångspunkt har varit att vi ska vara med i ett sådant paket. Vi ska ha en myndighet som utvecklar unionens verksamhet och unionens kvalitet. Vi ska inte ha en enda byråkrat för mycket bara för att vi ska skapa nya myndigheter som tillgodoser medlemsländers vilja att ha en myndighet.

Det ligger i allra högsta grad i vårt intresse med tanke på att vi är nettobetalare i denna union.

Det här finns på vår lista, men jag tänker inte försätta mig i det läget att jag orsakar någon kris omkring det som driver fram att man bygger myndigheter på andra ställen bara för att lösa en akut politisk kris. Men det är en intressant myndighet. Det kan jag hålla med om.

Anf. 132 ANDRE VICE TALMANNEN:

Tack. Då var dagens frågestund över. Jag tackar statsministern och samtliga som har deltagit i debatten.

Anf. 133 ERIK ULLENHAG (fp):

Fru talman! Det blåser på många sätt en kall vind genom en rad europeiska länder; en kall vind där snålhet ersätter solidaritet, där medmänsklighet sviks varje dag, där murar byggs, vilket tvingar människor på flykt in i skrovliga båtar eller containrar och i händerna på människosmugglare.

Den här kalla vinden har börjat blåsa allt hårdare även i Sverige. Vi har en flyktingpolitik som innebär att bangladeshiska kvinnor som har blivit våldtagna av poliser inte får uppehållstillstånd i Sverige. Vi har en flyktingpolitik som innebär att barn som har rotat sig i Sverige och kanske gått i svensk skola både tre fyra eller fem år kastas ut ur landet.

Vi har en flyktingpolitik som på slutet har inneburit att man tillåter att familjer splittras. Man skickar mamman till ett land, pappan till ett annat och barnet får följa med någon av de två.

Vi har ett debattklimat där Göran Perssons uttalanden ganska nyligen om social turism sände signalen att Polen och Ungern av de nya medlemsländerna har människor som funderar på att fuska med bidragssystemen, medan vi i det rika väst inte gör det.

I det här läget skulle man kunna tro att regeringen fokuserade på humanitet och att regeringen fokuserade på att försöka skapa en mer liberal migrationspolitik i Sverige.

Så är det inte. Regeringen är mycket handlingskraftig. Regeringen är ytterst handlingskraftig när det gäller att presentera restriktiva förslag. Det handlar om att dra in bidrag för asylsökande som saknar pass. Det kommer att drabba asylsökande barn. Det kommer att drabba människor som verkligen har flyktingskäl. Det handlar om att se till att införa det så kallade transportörsansvaret vilket kommer att leda till att människor som har flyktingskäl inte ens kan få komma till Sverige och få sin asylansökan prövad.

Det handlar om rader av förslag som regeringen presenterar för att göra flyktingpolitiken mer restriktiv. Man kan diskutera förslagen. Vissa kan vara bra. De flesta är dåliga. Men det bekymmersamma är att samtidigt som regeringen visar handlingskraft vad gäller restriktivitet, verkar man nästan handlingsförlamad när det gäller de utlovade åtgärderna för att skapa större humanitet.

Löftet och förslaget om att vidga flyktingbegreppet så att det omfattar kön och sexuell läggning försenas gång på gång.

Också den enighet som har funnits om förslaget att öka anhöriginvandringen genom att införa ett så kallat anhörigansvar har lagts i en byrålåda. Utlänningsnämndens nedläggning börjar bli en av svensk politikens riktiga långkörare. Mitt intryck är att regeringen för närvarande söker varje halmstrå för att kunna backa från att lägga ned Utlänningsnämnden.

Vad gäller arbetskraftsinvandringen, som riksdagen ändå har fattat ett beslut om, går månad efter månad, och man klarar inte ens att presentera direktiv till en utredning, sannolikt därför att man är motståndare till detta.

Just när det gäller arbetskraftsinvandringen är det lite intressant att se vad Barbro Holmbergs företrädare Jan O Karlsson sade efter att ha läm-

*Invandrare
och flyktingar*

nat regeringen. I sitt första tal efter att ha lämnat regeringen sade Jan O Karlsson:

Europa måste öppnas för arbetskraftsinvandring. Det är nödvändigt för att öka integrationen. Det är nödvändigt för att ta kampen mot främlingsfientligheten.

Det är något lite lustigt med socialdemokratiska ministrar. Det råder ofta en tystnad så länge de sitter i regeringen, och när de har lämnat den säger de massor av klokheter om sådant som de borde ha gjort medan de fanns där.

Sammanfattningsvis kan man säga att vi ser en flyktingpolitik och en regering som visar handlingskraft vad gäller hårda tag och restriktivitet men som är i det närmaste handlingsförlamad när det gäller humanitet och liberalisering av vår migrationspolitik.

Varje gång finns det ett skäl, och varje gång säger migrationsministern eller någon annan så här: Vi måste göra detta för att värna den humana flyktingpolitiken i Sverige. Men gör man det för många gånger, hamnar vi i en situation där det inte finns så mycket humanitet kvar att värna.

Här har Folkpartiet och flera andra partier i riksdagen ett mycket tydligt alternativ för att klara en human flyktingpolitik. Det handlar om att få en human och rättssäker asylprocess. Det handlar om att få ett nytt lagrum i utlänningslagen för att garantera att barns bästa verkligen sätts i främsta rummet. Det handlar om att lagstifta om handläggningstider så att människor slipper sitta i månader och år för att vänta på besked om ifall de ska få stanna. Det handlar om en rad reformer för att se till att Sverige även om 15 eller 20 år kan se tillbaka på en period i vår historia och säga: Vi ställde upp. Vi tog vårt medmänskliga ansvar.

Men samtidigt som vi i Folkpartiet är glasklara om att vårt land ska vara öppet mot omvärlden måste vi också fundera på hur vi öppnar samhället för de nya svenskarna. Vi vet allihop här inne att vi är i en situation där ett antal barn i Sverige i kväll kommer att fråga sina föräldrar: Vad gör du, pappa? Och pappa kommer att svara: Jag är arkitekt. Då kommer barnet att säga: Ja, men det var ju i Iran. Vad gör du här? Och pappan tvingas svara: Ingenting.

Vi är i en situation där ett antal barn i dag har fått gå med sin mamma till försäkringskassan eller någon annan myndighet och tolka, därför att mamman inte har lärt sig språket. Vi har bostadsområden i Sverige med totalt utanförskap.

Herrgården är en del av Rosengård med ungefär 5 000 invånare. I Herrgården har 11 % av den arbetsföra befolkningen ett arbete, medan 89 % saknar jobb. 82 % av Herrgårdens befolkning är socialbidragsberoende. Hur går det här till? Hur går det till att människor flyr från Mogadishu och från Kabul eller emigrerar från något annat land, hamnar i Sverige och fastnar i passivitet och utanförskap? Det börjar redan med det som jag har nämnt, med handläggningstider. Det är en oviss väntan, som trasar sönder människor.

Det handlar om att se till att människor snabbt får ta ansvar för sin egen tillvaro och från den första dagen när de kommer till Sverige har möjlighet att arbeta. Man ska se till att genomföra en rad åtgärder i områden som Herrgården, där utanförskap råder, med jobb och utvecklings-

garanti, och se till att människor i stället för att fastna i passivitet kan känna att de bidrar och är en del i det nya samhället.

Det handlar om att införa ett nytt sysselsättningsmål. Regeringen talar stolt om 80 % sysselsättning. Det är ett skämt i Herrgården. Säg i stället att det inte ska finnas ett enda område i Sverige som har under 60 % sysselsättning! Det är ett mål att sträva efter.

Det handlar om att reformera språkundervisningen – se till att människor faktiskt deltar i språkundervisningen och se till att kommuner ställer krav, vilket man har möjlighet till enligt lagen, om att de ska finnas på plats och lära sig tala svenska.

Fru talman! Jag tror vidare att det också handlar om att det i Sverige finns en folkhemsnationalism som Socialdemokraterna själva har skapat. Vi tror att vi i Sverige är bäst i världen på allting, och då måste ju de som har kommit från något annat håll vara något lite sämre. Jag tror att det var förklaringen till att det blev nej i euroomröstningen och även till en hel del av den diskriminering som vi ser i landet. Vi tycker att människor från något annat håll är lite märkliga och konstiga och att de måste vara lite sämre.

Detta förstärks också av att vi i detta land har en statsminister som när han presenterar sin regering säger: Det finns ingen kompetent invandrare att sätta i denna regering, och jag tänker inte kvotera in någon.

Det förstärks vidare av att vi har en regering som inte ens i sitt eget regeringskansli klarar att se till att det finns chefer med invandrarbakgrund. Detta sänder signaler, fru talman, och gör att utanförskapet blir än starkare.

Med det sagda yrkar jag bifall till reservation 11 angående ensamkommande barn, som är ett exempel på att det i denna riksdag finns en majoritet för att driva flyktingpolitiken i human riktning, och till reservation 14 angående vidarebosättning.

(Applåder)

Anf. 134 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Vi behandlar ett område som verkligen berör människors välfärd och ibland till och med liv och död. Få politikområden är så laddade med känslor och uppfattningar som det här. Det är vi medvetna om som i princip dagligen konfronteras med bilder av politikens tillämpning. Jag önskar att den dimensionen kunde få prägla också debatten om ett budgetbetänkande. Det handlar inte främst om 7 miljarder kronor utan om utsatta människors livsvillkor.

Den svenska flyktingpolitiken avsätter olika bilder hos betraktaren. En bild sätts av regeringen, som ofta vill försäkra att svensk asylpolitik är oförändrat human, kanske den humanaste i världen. Mot den bilden ställs återkommande reportage om traumatiska utvisningar och händelser som ger bilden av känslökyla och paragrafrytteri.

Det finns också en tredje bild, som beskriver hur en i mångas mening – kanske alltför mångas mening – generös invandringspolitik tillåter kriminella att missbruka den svenska välfärden och hota vanliga människors trygghet. Vi kan inte blunda för att också den bilden finns, och vi måste förhålla oss till den.

Att praxis i asylärenden förskjutits i riktning mot en större restriktivitet är inte bara flyktingorganisationernas uppfattning utan också något

som bekräftas av företrädare för migrationsmyndigheterna. Det här framkom bland annat vid en hearing i riksdagshuset i anslutning till den utredning som nu ser över utlänningslagens så kallade humanitära skäl. Ett antal betydelsefulla regeringsbeslut, upphävandet av tidiga generösa tidsregler och inskränkningar i anhöriginvandringen är några faktorer som bidragit till skärpningen av praxis.

Långa handläggningstider och bristande rättstrygghet är två allvarliga brister i invandringspolitiken som båda bidrar till bristande humanitet. För att komma till rätta med de här förhållandena behöver vi föra över nuvarande handläggning i Utlänningsnämnden till ett antal kompetensförstärkta domstolar. För detta finns starka rättssäkerhetsskäl, och i lösningen ligger också målet om en snabbare hantering. Trots ett enigt riksdagsbeslut redan 2001 stoppade regeringen undan denna fråga hos ansvarig minister, och först i mitten av det här året påbörjades den nödvändiga översynen av utlänningslagen. Lite otydliga budskap från ansvarigt statsråd skapar osäkerhet om den verkliga ambitionen i den här frågan, och jag undrar: Kommer regeringen att uppfylla riksdagens tydliga beslut, eller försöker man hitta en bakdörr att smita ut igenom? Hur många år kommer det att gå mellan utredning, ett riksdagsbeslut och genomförandet av den här reformen?

Fru talman! FN:s barnkonvention, som är ratificerad av Sverige, kräver i sin portalparagraf att man i alla beslut ska beakta "barnets bästa". De humanitära skälen i varje ärende där barn förekommer måste ges särskild tyngd, anser vi kristdemokrater. Barn måste också höras om sina egna skäl för uppehållstillstånd, och självklart ska dessa skäl tas på stort allvar. Barnets fysiska och psykiska hälsa ska vägas in tillsammans med situationen i hemlandet och anpassningen till Sverige. När det gäller barnen själva och när det gäller barnfamiljer måste ribban sänkas vid tillståndsprövningen. Barnets bästa innebär i de allra flesta fall sammanhållna familjer, men vi har dessvärre sett exempel på beslut den senaste tiden som inneburit familjesplittring.

Fru talman! Att också ensam barn utan sina föräldrar är på flykt i världen är ett skakande faktum. De barnen är alltför många. Bara ett barn som berövas sin elementära rätt till trygghet är ett barn för mycket. Mer än 500 av dessa barn kommer till vårt land under ett år. Att mottagandet av skyddssökande barn ska bli rättssäkert är ett självklart krav. Men det ska inte bara bli rättssäkert utan också ske med hänsyn till varje barns elementära behov av trygghet och kärlek.

Nu vet vi att mottagandet av de ensamkommande barnen har stora brister. En del skrämmande bilder möter oss av och till. Som så ofta sker har debatten kommit att handla om vems ansvar det är att lösa problemet. Det förslag som Socialstyrelsen och Migrationsverket lämnade redan i juni 2002 krävde att ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter skulle göras tydlig. Vidare föreslog man en överenskommelse med ett femtontal kommuner som skulle ges särskilt ansvar för verksamheten och täckning för sina kostnader.

Vad som hände med förslagen mellan juni 2002 och april detta år är oklart. Till slut förklarade ändå den ansvariga ministern för det första att förslaget är för dyrt att genomföra och för det andra att Rädde Barnen och andra frivilligorganisationer borde ta större ansvar. För det tredje tillsattes en ny arbetsgrupp, den här gången på departementet. Där befin-

ner vi oss just nu. I riksdagens frågestund för två veckor sedan sade statsrådet Barbro Holmberg att det kanske hade kunnat gå lite snabbare. Jo, förvisso.

Herr talman! Det reses många frågor när man ser på hanteringen av den här frågan. Trögheten vore häpnadsväckande oavsett vad frågan gäller. Men nu handlar det om unga människor vars hela liv står på spel. Då kan man inte fundera i årtal på ansvarsfrågor och inte heller på finansieringsfrågor.

Nu finns det en reservation i betänkandet som stöds av sex av sju riksdagspartier här i kammaren. Det är en reservation som sätter press på regeringen att snarast komma med förslag i linje med det som Socialstyrelsen och Migrationsverket presenterade för ett och ett halvt år sedan. Vi väntar med spänning.

Herr talman! I budgetpropositionen kunde man läsa att regeringen bedriver en mängd angelägna insatser för att de integrationspolitiska målen ska uppnås. Mycket pekar på att utvecklingen går åt rätt håll, säger regeringen.

I Integrationsverkets rapport för 2002 finner man en annan verklighet. 21 % av de utlandsfödda är beroende av socialbidrag, alltså en femtedel. 45 % av samma grupp saknar ett arbete, nästan varannan. En tiondel, en av tio, är självförsörjande efter fyra år. 20 %, alltså var femte, klarar språktestet efter fyra år. Endast fyra av tio utlandsfödda akademiker har ett arbete som motsvarar deras utbildningsnivå. För svenskfödda är det åtta av tio. Utanförskapet lista kan göras längre.

Nu säger regeringen att utvecklingen går åt rätt håll. Jag undrar hur många av dem som är berörda som uppfattar den rörelseriktningen. Bakom statistiken finns frustrerade och desillusionerade människor. Den absolut viktigaste förutsättningen är tillgången till arbetsmarknaden. Det är den som saknas. Den centrala frågan hanteras av ett annat utskott. Det vore rimligt, herr talman, att integrationspolitiken flyttas från det i och för sig mycket kompetenta socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet. Det skulle utgöra en viktig markering.

Herr talman! Vi kristdemokrater har ett antal förslag och reservationer i betänkandet. Jag står självfallet bakom alla dessa men yrkar här bifall till reservationerna 2 och 11.

Anf. 135 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Det har sagts förut men det förtjänar att sägas igen. Den svenska flyktingpolitiken brister i dag avsevärt i humanitet och rättssäkerhet. Rapporter om omänskliga och obegripliga avvisningsbeslut återkommer oupphörligen liksom fällningarna av Sverige för olagliga avvisningsbeslut av FN:s kommitté mot tortyr. I stället för att göra något åt detta tycks regeringen försöka att på alla sätt förhindra att Utlänningsnämnden läggs ned, trots beslut av en enig riksdag.

Nu kommer dessutom nya signaler från migrationsminister Barbro Holmberg om hårdare tag mot flyktingar. De transportföretag som används av en person som avser att söka asyl i Sverige men inte beviljas det ska bestraffas ekonomiskt genom så kallat transportörsansvar. Vidare föreslås åtgärder för att möjliggöra bestraffning av dokumentlöshet bland annat genom sänkt dagersättning. Det är utmärkt att migrationsministern

är här i dag och står till svars för dessa förslag. Vari ligger rättssäkerheten och humaniteten i dessa förslag.

Herr talman! Det här är i första hand en debatt om budgeten för invandrare och flyktingar. Det är en budget som är framförhandlad mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det betyder att mitt parti i de frågor som rör pengar har en överenskommelse med nämnda partier och står bakom betänkandet i dessa delar.

Det är förstås ingen hemlighet att det på en del punkter ser anorlunda ut än vad vi hade velat. Vi har exempelvis föreslagit att den som väntat på besked längre än 18 månader utan att själv vara skäl till dröjsmålet automatiskt ska beviljas permanent uppehållstillstånd. Det är ett förslag som, om det hade godtagits av de två andra partierna, hade inneburit att vi sparat tillräckligt mycket pengar för att inte behöva göra nedskärningar på anslaget till Migrationsverket och ändå få pengar över att korta väntetiderna.

Herr talman! Sedan 1995 bedriver Flyktingmedicinskt centrum vid Universitetssjukhuset i Linköping i samarbete med Migrationsverket den svenska delen av det medicinska biståndsprogrammet Medevac. Vissa patienter evakueras för medicinsk behandling till bland annat Sverige, och svenska läkarteam arbetar under kortare perioder i Bosnien, Kosovo och Palestina. Vi välkomnar utskottets ställningstagande om att Medevac i enlighet med vår motion bör finnas kvar och ges en möjlighet till långsiktig planering.

Herr talman! Människor lever i dag i Sverige utan tillgång till erforderlig läkarvård och sjukvård bara av den enkla anledningen att de inte råkar vara födda här. Därför har vi föreslagit att vi tillsammans ska finna ett sätt att tillföra medel för hälso- och sjukvård till asylsökande vuxna. Syftet är att även gömda flyktingar ska kunna erbjudas vård. Vårdpersonal sätts i dag i en svår situation i de fall där de kan ge vård man bara till den enskilde som kan betala. Det strider mot den etiska kod som all hälso- och sjukvårdspersonal ska arbeta utifrån.

Jag vill påpeka att ett stort antal barn som lever gömda också har stort behov av sjukvård. Enligt FN:s barnrättskommitté ska barn utan uppehållstillstånd åtminstone ha rätt till bland annat hälso- och sjukvård. Vi anser därför att det krävs ytterligare åtgärder för att asylsökande och gömda barn ska ges ett säkert och tryggt omhändertagande. Jag står bakom Vänsterpartiets reservation och yrkar bifall till reservation 8 under punkt 10.

Herr talman! Flera talare har redan varit inne på att stödet för den socialdemokratiska regeringens restriktiva hållning i migrationspolitiska frågor krackelerar. De förslag jag inledningsvis nämnde att migrationsministern nyligen presenterat har i dagsläget såvitt jag förstår inte stöd i Sveriges riksdag. Dessutom är sex partier i dag överens om att kräva handling av regeringen när det gäller ensamkommande barn. Vi är trötta på att vänta.

Vi menar gemensamt att kommunerna har ett ansvar för barnens välmående och att det uppenbarligen har brustit i ansvarstagandet. Det är ett av vad jag hoppas blir många exempel på samarbete mellan de partier i denna kammare som inte nöjer sig med vackra ord för att dölja en hårdnande migrationspolitik utan som kräver förändring i riktning mot humanitet och rättssäkerhet. Vi har majoritet i denna kammare.

Också jag yrkar bifall till reservation 11 under punkt 12.

Herr talman! Jag har koncentrerat detta anförande runt migrationspolitiken eftersom de flesta motioner och reservationer återfinns på det området, men också eftersom det som görs inom området integrationspolitik egentligen är relativt betydelselöst för att skapa integration. I stället handlar det om insatser inom den generella politiken. Det handlar om att ge alla – invandrare såväl som infödda – rätt till arbete, bostad och utbildning, och att ingen, oavsett ursprung, ska diskrimineras.

Låt mig påminna om att det viktigaste inte är att bara förbättra villkoren för dem som har behov av det, utan att också ifrågasätta dem som i dag har makt och privilegier. Egentligen viktigare att ifrågasätta än om invandrare i eget boende bör beläggas med restriktioner för att inte bli alltför trångbodda är det att kritisera att svensk vit överklass tycks ha rätt till hur stor bostadsyta som helst bara för att de tjänat pengar på andra människors arbete.

Herr talman! Visst har det sagts förut, men nog förtjänar det att sägas igen. Inom EU har främlingsfientliga krafter tillåtits sätta dagordningen i flyktingpolitiken. Besluten om repressiva åtgärder har tagits snabbt och till synes utan vända i Bryssel. Den svenska regeringen tycks ha kapitulerat och aldrig använt sin vetorätt för att stoppa ens de allra värsta avarterna.

Det förefaller tyvärr som om Sveriges regering gett upp arbetet för en solidarisk flyktingpolitik – i praktiken – både här hemma och i EU. Mursten fogas nu till mursten i bygget av ”Fästning Europa”. På en sten står transportörsansvar, på en annan sänkt dagersättning. Så läggs stenarna på varandra – Dublinkonventionen, fingeravtryck, avvisningar i strid med flyktingkonventionen – sammanfogade av den betong som heter gemensam, och snart harmoniserad, flyktingpolitik inom EU. Tillsammans bildar de en mur som stänger ute människor, och huvudbudskapet från Vänsterpartiets sida är i dag att den muren måste rivras.

Anf. 136 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag tillhör dem i kammaren som faktiskt brukar lyssna på det som Kalle Larsson säger i talarstolen så till den grad att jag ibland också läser det i efterhand.

I fjol hade Kalle Larsson och jag en diskussion om storstadspengarna. Då sade Kalle Larsson – jag läser från protokollet: ”Låt mig inledningsvis nämna att om Sten Tolgfors politik blev verklighet skulle 230 miljoner kronor mindre kunna användas för läxläsningsprojekt, tillväxtåtgärder, svenskundervisning och en mängd andra saker som i dag är resultatet av storstadssatsningen”.

I år är Kalle Larsson med och avskaffar det anslaget, och därför skulle jag vilja veta vilka andra tankar Kalle Larsson kommit till insikt om sedan i fjol då han med sådan emfas försvarade just detta anslag. Jag var kritisk till att man genomförde selektiva åtgärder och sÄrlösningar och menade att det handlade om att reparera de generella system som vi har, en bättre och mer individanpassad skola och så vidare. Så jag skulle vilja fråga Kalle Larsson vilka andra tankar han kommit på sedan i fjol, eftersom han nu är med och avskaffar det anslag som han så hårt försvarade då.

Anf. 137 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig inleda med att tacka för att jag blir citerad av Sten Tolgfors. Dessa kloka ord är värda att lyssna till, det gäller alla kammarens ledamöter, liksom dem som jag nu tänker yttra.

Jag har inte ändrat uppfattning, och i de förhandlingar som drivits mellan partierna hade mitt parti ett krav om att vi skulle fortsätta med storstadssatsningen. Återigen är det ett krav som inte har lyssnats på av de andra partierna. Ställ därför gärna frågan till vår integrationsminister och till Miljöpartiets representant i den här debatten.

Min uppfattning är att det hade varit bättre om vi avsatt pengar till en storstadssatsning också under kommande år, men jag sade – och det är avgörande – att de generella insatserna är de viktigaste. Det finns ingen skillnad, åtminstone inte i ord, mellan mig och Sten Tolgfors i fråga om den beskrivningen.

Däremot finns det förstås en oerhörd, ibland avgrunds djup, skillnad i vilken politik vi skulle vilja se inom den generella ramen. Det är väl egentligen det som diskussionen i så fall borde handla om – inte om man ska satsa några få miljoner eller inte på människor som har stora behov. Den borde i stället gälla den breda, stora politik som handlar om att alla människor, oavsett ursprung, ska ha rätt till arbete, bostad, utbildning och hur detta i så fall ska gå till.

Vi har alltså inte ändrat uppfattning, men det är säkert inte obekant för kammarens ledamöter att man emellanåt gör kompromisser med andra partier för att flytta fram positionerna på en del områden. Då medverkar man också till sådant som man helst skulle vilja se inte blev gjort. Helheten har emellertid i det här fallet tagit överhanden, och därför står mitt parti bakom den budgetproposition som är avlämnad till riksdagen.

Anf. 138 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Kalle Larsson tycker inte att vi ska ha en diskussion om några enstaka miljoner, men det roliga är att i fjol begärde han replik på mig när det gällde just dessa enstaka miljoner. Då tyckte Kalle Larsson att det var hela integrationspolitikens centrala punkt, och där avvek min-sann Moderaterna. Nu i år är frågan så oviktig att vi inte ens ska diskutera den. Det är alldeles sant att Kalle Larsson kom med kloka ord, men de varierar något beroende på vilket år det gäller.

Jag har också tidigare hört Vänsterpartiet säga att man är för allt gott och mot allt ont i budgeten, men likväl tänker man rösta igenom alltihop. Så är det också med storstadspengarna, och så är det med synen på den generella kontra den selektiva integrationspolitiken. Samma sak gäller i fråga om Migrationsverket. Det förhåller sig likväl så att Vänsterpartiet röstar igenom den politiken i kammaren.

Låt mig också fråga Kalle Larsson, när han nu talar så väl för storstadssatsningen som han dock tänker avskaffa i dag, vilka utvärderingar han faller tillbaka på. Såvitt jag vet har det inte gjorts en enda total sammanställning av storstadspengarna. Det har gjorts en lång rad, kanske till och med fler än hundra, sammanställningar och utvärderingar i enskildheter men ingen enda total sammanställning. Också den skrivningen medverkar Kalle Larsson till i dagens betänkande.

Vilken kunskap faller Kalle Larsson tillbaka på när han säger att det är så viktigt med storstadspengarna? Samtidigt är det inget problem med

inkonsekvensen, utan man säger olika saker olika år, och man säger en sak i talarstolen och röstar sedan för den direkta motsatsen någon timme senare.

Prot. 2003/04:42
4 december

*Invandrare
och flyktingar*

Anf. 139 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det skulle vara mig mycket främmande att vilja förhindra eller på något vis censurera vad debatten ska handla om. Repliken tillhör Sten Tolgfors, och den ska han förstås ställa och få svar på. Han har också fått det.

Jag är övertygad om att Sten Tolgfors inte har läst enbart det som han nyss läste upp utan hela mitt anförande från förra året. Det är nämligen så klokt att han med sin skärpa har velat ta del av hela uttalandet. Då ser han också att budskapet i allt väsentligt inte är annorlunda mot vad jag i dag sagt, nämligen att den generella politiken är grundförutsättningen för att alla människor ska kunna vara en del av samhället. Oavsett om man är född i Sverige eller utomlands är det rätten till arbete, bostad och utbildning som är grunden för att man ska få bli en del av samhället och få bidrag.

Sten Tolgfors säger att det verkar som om Vänsterpartiet är för allt gott och mot allt ont. Det är en alldeles utmärkt ståndpunkt om man tänker på alternativen. Man kan, om det nu är det som Sten Tolgfors avser, vara för en del som är ont och mot en del som är gott. Det är möjligt att det är en moderat uppfattning. Min uppfattning är att man ska vara för det som är gott och mot det som är ont.

Sedan ska man försöka att också flytta fram positionerna tillsammans med de partier som står en närmast. Därför ingår mitt och Sten Tolgfors parti emellanåt i en gemensam reservation. Tillsammans med i det här fallet fyra andra partier i Sveriges riksdag har vi just en sådan reservation, som kommer att vinna kammarens gehör. Den gäller ensamkommande flyktingbarn. Men därför står mitt parti och jag också bakom den gemensamma budgetöverenskommelse som vi tillsammans med Miljöpartiet och regeringspartiet Socialdemokraterna har förhandlat fram.

Det är inte konstigt att ha en åsikt och inte ändra den bara för att man också ingår en kompromiss med andra partier. I det läge när Sten Tolgfors får vara med och påverka politiken på nationell nivå lär han bli varse den insikten.

Anf. 140 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Det är inte så ofta Kalle Larsson och jag är överens, eftersom han är kommunist och jag liberal. Men just på flyktingpolitikens område har vi hittat möjligheter att ha en samsyn då vi utgår från samma humana världsbild. Det var dock inte det jag tänkte diskutera, utan jag har två frågor som jag hoppas få svar på från Kalle Larsson.

Kalle Larsson gillar att ganska ofta använda sig av kommunistisk retorik. Jag har inte som Sten Tolgfors läst vad han sagt, men jag lyssnade nu och hörde Kalle Larsson säga att svensk vit överklass hade rätt att bo hur stort som helst. Vad ska Kalle Larsson göra åt det?

Man kan lösa det på olika sätt. Man kan ha ett inkomsttak och säga att människor inte får tjäna mer än en viss summa pengar, eller så kan man ha ett bostadsytetak och säga att människor bara får bo på max 50

kvadratmeter per person. Vad mer än kommunistisk retorik ska Kalle Larsson göra av detta? Det var den ena frågan.

Den andra frågan gäller att Kalle Larsson är ansvarig för budgeten. Så är det, även om han inte tar ansvar för den förda flyktingpolitiken. Jag fick i går signaler från Migrationsverket om att man befarar att det faktum att man sparar på delar av personalen kommer att leda till att man inte klarar att göra de avvísningar som man har fattat beslut om mot bakgrund av att man fick mer resurser förra året för att handlägga ärenden. De signaler jag fick innebär att man tror att väldigt många kommer att fastna på flyktingförläggningar och vänta på avvísningar. Man kommer inte att hinna med dem. Det kommer att kosta pengar, och det kommer att öka det mänskliga lidandet. Har Kalle Larsson och hans parti på något sätt försökt förhindra detta i budgetarbetet?

Anf. 141 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är intressant att bli omnämnd som både en intressant talare som man faktiskt måste lyssna på i ett tidigare replikskifte och nu som en som trots allt har något att säga, eftersom Erik Ullenhag vill ta replik.

Vari det kommunistiska i retoriken ligger får en filosof möjligen i efterhand utreda. Det jag säger är att man inte bara ska vända sig till dem som behöver stöd, hjälp och frigörelse, utan också kritisera det som binder, begränsar och gör att människor hålls nere. Då vänder jag på perspektiven, och för en liberal blir det alltid väldigt märkligt när man gör det, därför att perspektiven från liberalt håll ju väldigt ofta är: Låt oss hjälpa, låt oss – ja, just det – tycka synd om och stötta de svaga.

Men det vi säger är att människor inte bara behöver hjälp och stöd, även om det ibland är viktigt. Det handlar också om att ifrågasätta den maktordning som i dag gäller, precis som på jämställdhetsområdet. Om kvinnor ska få mer makt måste män rimligen få mindre. Om invandrare ska få större möjligheter att ta makt i sitt eget samhälle, där de i dag bor, betyder det, Erik Ullenhag, att din och min makt blir något mindre. Makt är inte något som bara växer, utan makt är något som faktiskt begränsar, om den utövas av andra.

Har vi försökt att förhindra nedskärningarna på Migrationsverket? Det var frågan. Svaret på den frågan är ja. Vi har, som jag nämnde i mitt anförande, föreslagit det som vore bra ur rättssäkerhetssynpunkt men också besparande när det gäller budgeten, nämligen att den som har funnits i Sverige längre än 18 månader och inte själv är skuld till väntetiden skulle kunna få ett permanent uppehållstillstånd. Det var ett förslag vi lyfte fram tillsammans med andra för att förhindra nedskärningarna på Migrationsverket.

Anf. 142 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Ibland ser man, Kalle Larsson, kommunister. Det gör jag när jag hör den retorik där man, ganska hårdhänt, säger: Svensk vit överklass får inte bo hur stort som helst. Ibland har jag i och för sig lite svårare att förstå Kalle Larssons kommunism, för till skillnad från till exempel Karl Marx tror uppenbarligen inte Kalle Larsson att resurserna i ett samhälle kan öka.

Anledningen till att människor har det svårt i Sverige är att vi inte har haft en tillväxt. Anledningen till att människor har det svårt i Sverige är att vi år ut och år in har blivit fattigare. Anledningen till att det i dag finns en ensamstående tvåbarnsmor som inte har råd att köpa vinterkläder till barnen är att vi har åkt kana i OECD:s välståndsliga. Det är förklaringen.

Det behöver inte alls vara så, Kalle Larsson, att folk behöver bo mindre för att folk i Herrgården får jobb. Får folk i Herrgården jobb, så ökar deras frihet. Låter vi dem ta makten över sitt liv så ökar deras frihet. Det minskar på intet sätt makten för de människor som råkar ha förmånen att bo stort i Sverige.

Det intressanta, Kalle Larsson, är att du är lagstiftare. Du är riksdagsman i Sveriges riksdag. Du slänger ur dig att vi måste fokusera på att svensk vit överklass bor alldeles för stort. Jag frågar: Hur då? Rimligtvis borde en svensk lagstiftare säga: Jag har ett, två, tre, fyra, fem förslag. Vilka förslag är det? Ska du förbjuda för stora villor? Ska du förbjuda för höga inkomster? Vad har du för förslag? Eller är det bara ord?

Om det bara är ord förstår jag att du aldrig får igenom något i ditt samarbete med regeringen, att du står här och skäller på enskildheter i budgeten men aldrig försvarar den och att du hamnar i sådana här situationer: Ja, Migrationsverket skulle ha haft mer pengar, och det skulle ha haft mer pengar, och det skulle inte ha skett.

Det blir så därför att du egentligen bara har ord. Hur ska du se till att människor bor mindre, Kalle Larsson?

Anf. 143 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det jag sade i mitt anförande, som jag förstår att Erik Ullenhag gärna vill missförstå till någonting annat, var att man måste ifrågasätta. Lika mycket som man ifrågasätter att en del är alltför trångbodda måste man vända blicken och sökarljuset mot dem som bor väldigt, väldigt stort därför att de har tjänat pengar på andra människors arbete.

Måste jag då ha en tiopunktlista att presentera för Sveriges riksdag för att få ha en åsikt i till exempel den här frågan? Nej, det tycker jag inte. Det här är en arena för politisk debatt. Det är en arena där vi stöter och blöter åsikter, något som liberaler – tills de själva blir kraftfullt ifrågasatta – alltid brukar uppskatta. Men jag märker att Erik Ullenhag är mycket intresserad av att diskutera vilka åtgärder det skulle kunna vara. Jag kan gärna ta på mig att i ett annat sammanhang sätta mig ned med Erik och fundera över vilka frågor och förslag vi skulle kunna komma fram till – om vi delar grundsynen. Jag gissar att vi inte gör det, och att det är det som är skälet till Erik Ullenhags – ska vi säga upprördhet.

Vi har föreslagit att man skulle ta fram en handlingsplan – det är väl känt för den här kammaren eftersom jag har sagt det många gånger, och det finns i riksdagens protokoll för den som vill att läsa, nästa år eller senare – som skulle handla om hur man bryter segregationen i de områden som är verkligt etniskt homogena, till exempel Östermalm, Limhamn och Danderyd, där det i stort sett bara bor människor som är vita svenskar. Om vi inte förmår att se att det också är ett bekymmer åstadkommer vi det problem som många gör i jämställdhetsdebatten: Man talar om att hjälpa kvinnor och om att underlätta för kvinnor att få mer makt och

inflytande men säger inte ett ord om dem som upprätthåller maktstrukturerna, nämligen män i det fallet, nämligen vita svenskar, Erik Ullenhag, som du och jag.

Anf. 144 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med att yrka bifall till reservationerna nummer 4 och 11.

Sedan vill jag också uttrycka min uppskattning av att vi har två ansvariga statsråd i alla fall delvis med här i kammaren i dag, och båda är anmälda på talarlistan för att delta i debatten om detta utgiftsområde 8 om invandrar- och flyktingpolitiken.

I Centerpartiets motion på det här området har vi liksom vid flera andra tillfällen satt fokus på arbete i migrations- och integrationspolitiken. Vi anser att grunden för migrationspolitiken ska vara ett öppet samhälle där människor i mycket större utsträckning än vad som sker i dag själva får välja var de ska bo och var de ska forma sin framtid.

Därför tar vi ställning för att Sverige ska vara en välkomnande tillflyktsort för människor som tvingas fly från sina länder på grund av politiskt förtryck eller andra hot mot liv och frihet. Vi vill ha en mer öppen migrationspolitik som tillåter människor på flykt från hot, människor med nära anhörig i Sverige och människor som kommer hit för att förvärvsarbeta att komma till vårt land. Inriktningen inom migrationspolitiken ska vara att människor i så hög grad som möjligt ska försörja sig själva och sina familjer genom eget förvärvsarbete eller företagande. Det är bäst både för livskvaliteten och för den ekonomiska utvecklingen.

Sverige är beroende av invandringen för sin framtida välfärdsutveckling. Trots misslyckanden i integrationspolitiken har de senaste decenniernas invandring varit till nytta för vårt land, eftersom den ökat samhällets ekonomiska, sociala och kulturella dynamik. Dessutom vet vi att i framtiden blir invandringen av demografiska skäl än viktigare. Därför har vi i Centerpartiet tagit ställning för arbetskraftsinvandring.

Herr talman! Tyvärr finns det stora brister i mottagandet av asylsökande. Mottagandet måste moderniseras och effektiviseras. Ett kvalitets-säkert mottagande av asylsökande bygger broar för framtiden, och de nyanlända blir bärare av demokratiska principer. Flyktingmottagandet måste få ett ökat fokus på att behandla invandrarna som den resurs de faktiskt är. Det är nödvändigt att vi kommer bort från offermentaliteten och omhändertagandet i flyktingmottagandet. Våra nya svenskar är unika och har stora möjligheter. Det som behövs är rätt förutsättningar.

Det är viktigt att tidigt i asylprocessen upprätta en individuell handlingsplan för nyanlända personer. Att tidigt börja läsa svenska samtidigt som de asylsökande erhåller arbete eller arbetspraktik för att integreras i samhället är en nödvändighet. Genom arbete och integrationsåtgärder riktas den invandrades fokus på framtiden i stället för på tidigare upplevelser, som i många fall varit traumatiska.

I våra grannländer Norge och Danmark har man arbetat fram modeller med ett tydligt sysselsättningsfokus. Tanken är att nyanlända flyktingar och invandrare ska ges en provanställning parallellt med språkstudier. Man har där lyckats betydligt mycket bättre och fått fler i arbete än vad vi har lyckats med i Sverige.

Det är viktigt att det även här kommer till stånd ett bättre samarbete mellan arbetsmarknadens parter, kommuner och berörda statliga myndigheter för att öka möjligheterna för invandrare och flyktingar att komma ut på arbetsmarknaden till nytta både för sig själva och för samhället i stort. Centerpartiet välkomnar förslaget i utredningen *Etablering i Sverige* om ett ökat samarbete mellan kommuner, Migrationsverket och Arbetsmarknadsverket. Vi ser positivt på de förslag som fokuserar på ett tydligare individperspektiv när det gäller invandrare.

Centerpartiet anser att det finns anledning att decentralisera flyktingmottagandet så att alla kommuner som kan erbjuda god kvalitet på mottagandet också ges möjlighet att göra detta. Får vi en jämnare fördelning av mottagandet över landet bidrar detta positivt till synen på svensk flyktingpolitik samtidigt som det underlättar för de mottagande kommunerna. Det skulle gagna alla parter om vi decentraliserade flyktingmottagandet, särskilt i de landsdelar som står inför strukturomvandlingar och en uppochnedvänd ålderspyramid. Detta är även något som skulle kunna bidra till en bättre integration.

Det råder inget tvivel om att väldigt många kommuner i vårt land lyckats bra med att integrera invandrare och flyktingar. De vuxna har en arbetsplats att gå till, och barnen fungerar mycket bra i den svenska skolan. Jag har vid flera tidigare tillfällen när vi debatterat detta ämne lyft fram många exempel på mycket lyckade etableringar i det svenska samhället. Många svenska familjer har fått vänner från andra länder, och acceptansen för de nya svenskarna är stor.

Men till vår stora besvikelse kan vi också konstatera att klimatet har hårdnat i många kommuner därför att Migrationsverket där placerat alldeles för många asylsökande utan att det finns en plan över hur de asylsökandena ska ha tillgång till svenskundervisning och arbetspraktik. Även om de så småningom får avslag på sin asylansökan är de bättre rustade för en hemtransport om de har haft en meningsfull vistelse i vårt land. Får de uppehållstillstånd är grunden redan lagd för ett bra liv här i landet. Alldeles för många asylsökande bryts ned både fysiskt och psykiskt av att bara gå och vänta och vänta.

Herr talman! Ensamkommande barn har under de senaste åren ökat i antal, och förra året kom så många som 550 ensamkommande barn hit till vårt land. Dessa asylsökande barn befinner sig i en mycket utsatt situation. Det som känns särskilt bekymmersamt är att många av dessa barn försvunnit från flyktingförläggningar utan att vi vet vart de har tagit vägen.

Det är oerhört viktigt att varje flyktingbarns försvinnande undersöks lika grundligt som ”svenska” barns försvinnande. Myndigheterna kan inte bara ta för givet att barnet har åkt till sitt hemland eller något annat land. Vi måste göra allt för att förhindra att barn fortsätter att försvinna spårlöst från flyktingförläggningar.

Socialtjänsten i kommunerna som har det övergripande ansvaret för dessa barn måste ges resurser så att de på ett bättre sätt än i dag tar emot dessa barn. De måste få bästa möjliga omhändertagande så att de ges en ärlig chans till ett värdigt liv här i vårt land. En god man måste ta ansvar för barnet, och denne måste ha ett nära och långvarigt engagemang. Det är tyvärr brist på kontaktfamiljer till ensamma flyktingbarn. För att dessa

barn ska få en så bra start som möjligt behövs det kontaktfamiljer eller familjehem som kan kopplas in tidigt i utredningen.

Regeringen måste snarast återkomma till riksdagen med förslag till ändring i enlighet med Migrationsverkets och Socialstyrelsens förslag om att Migrationsverket ska ges möjlighet att sluta avtal med ett antal kommuner om mottagande av ensamkommande barn.

Herr talman! Vi har i dag haft en manifestation i Bankhallen av Fem-i-tolv-rörelsen som riktar sig mot våld och främlingsfientlighet. När jag förberedde mig inför det här anförandet hittade jag en gammal skrift som Röda Korset gav ut 1993, för tio år sedan. Dessa rader läses över hela vårt land:

Till Sverige kommer människor som flytt undan krig, förföljelser och våld, vidrigare och mer skrämmande än vi kan föreställa oss. Det är en förmån att bo i ett land som faktiskt kan ta emot dessa människor. Ändå finns det de som sprider illvilja och misstro mot alla som söker skydd. Nu måste alla ta ställning och välja sida. Vi måste ge våra ljusa tankar en möjlighet att vinna över det mörka. Låt Sverige förbli ett land där alla kan känna sig trygga! Släck hatet och stoppa våldet!

Anf. 145 MONA JÖNSSON (mp):

Herr talman! Först vill jag också ge en eloge till våra kvinnliga ministrar som är här till skillnad från en del av våra manliga ministrar.

Herr talman! Migrationspolitiken är alltid beroende av vår omvärld. Krig, konflikter, miljökatastrofer, dåligt förvaltade stater, fattigdom och andra missförhållanden leder till att människor lämnar sina länder för att söka skydd eller få ett bättre liv. Migrationspolitiken måste vara flexibel och generös eftersom vi lever i en värld i ständig förändring.

Den internationella flyktingpolitiken har folkrättslig förankring redan i 1951 års FN-konvention om flyktingars rättsliga ställning samt dess tilläggsprotokoll från 1967. I dessa dokument definieras en flykting som "en person som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning och som inte kan eller, på grund av denna fruktan, inte vill stå under sitt hemlands skydd".

För att denna princip ska kunna upprätthållas är det nödvändigt att varje asylsökande har rätt till en fullständig och korrekt prövning av sin sak. Att ge skydd till människor som riskerar förföljelse är en folkrättslig skyldighet. Jag blir tveksam till om det verkligen är så här i Sverige när jag hör om människor som söker asyl och inte får sin sak prövad på ett, enligt mitt sätt att se, rättssäkert sätt och där de dessutom riskerar att avvisas utan att ha fått hjälp av ett offentligt biträde.

Många människor får beslut från Migrationsverket om att deras ansökan är uppenbart ogrundad och att behov av offentligt biträde därför saknas. Många av dem som drabbats av dessa beslut har varit mycket kort tid i Sverige – i regel mindre än tre månader. Man har inte hunnit lära sig svenska och därmed inte kunnat få kontakt med människor som kan hjälpa till med vilka rättigheter som finns och därmed få hjälp att överklaga. Det som är mest skrämmande är att det endast är den asylsökande själv och Migrationsverket som har insyn i ärendet. Det finns alltså inget offentligt biträde som kan tillvarata den asylsökandes intres-

sen. Risken är enormt stor att utredningarna i dessa ärenden blir undermåliga. I en del fall har man inte heller fått tolk på det egna språket.

I ett fall som har beskrivits för mig fick en familj som blivit offer för detta hjälp att överklaga. Det visade sig att Utlänningsnämnden inte tyckte att det var lika uppenbart att familjens ansökan var ogrundad. De fick därför inhibition, och därmed fick de också rätt till ett offentligt biträde. Familjen väntar just nu på besked om den får stanna eller inte. Vi i Miljöpartiet vill att handläggningstiderna på Migrationsverket ska kortas – men inte på det sätt jag har beskrivit här. Vi tar avstånd från regeringens aviserade förslag om att inte kunna göra en ny ansökan.

Att människor tvingas vänta flera år på besked kan inte, enligt vår mening, anses som en human och mänsklig asylpolitik. Vi anser att asylsökande ska få besked från första instans inom sex månader. Miljöpartiet kräver att regeringen tar ansvar i frågan om att förkorta handläggningstiderna och se till att varje enskilt fall betraktas ur ett individuellt perspektiv. De långa handläggningstiderna anser vi delvis härrör från att regeringen inte påskyndat riksdagens beslut om nedläggningen av Utlänningsnämnden till förmån för civila domstolar och ett tvåpartsförfarande.

Vi vill även att det i samtliga avvisningsbeslut där barn är inblandade ska finnas utförligare beslutsmotiveringar där det tydligt går att utläsa hur barnets bästa har beaktats. Det är bra att Migrationsverket vidtagit åtgärder för att stärka barnkompetensen bland sina anställda, men vi menar att det fortfarande inte fungerar tillfredsställande. Framför allt ges inte portalparagrafen om barnets bästa erforderlig tyngd. Vi menar även att Utlänningsnämndens alla handläggare, inte bara en särskilt utsedd, bör vidareutbildas vad gäller barnkompetens.

Barn kan ha egna asylskäl. Barn kan ha bevittnat händelser som gör att de fått så kallade posttraumatiska stressyndrom. De kan ha blivit vittnen till att pappan dödades eller förts bort eller att mamman våldtagits. De drömmer mardrömmar, och händelser de varit med om kommer tillbaka i barnens tankar om och om igen och hindrar ett normalt liv om de inte får hjälp. Miljöpartiet anser att det är av stor vikt att asylsökande barn får terapeutisk vård om det behövs, oavsett om familjen får stanna eller inte. Det ska ses ur ett fredsbevarande perspektiv och för att förbättra återuppbyggandet i det gamla hemlandet när barnen en gång återvänder.

Barn har enligt barnkonventionen rätt till hälso- och sjukvård och utbildning för att utvecklas. Det är viktigt att barn, vare sig de är asylsökande eller gömda, känner sig trygga och säkra och kan lita på människor, till exempel under en vistelse på sjukhus. Det har förekommit att barn ryckts upp ur sjukhussängen för att avvisas. Miljöpartiet anser att personal inom hälso- och sjukvård och skola inte ska anmäla till polisen att dessa barn vistas där.

För att säkerställa att det går rätt till vid avvisningar anser vi att det alltid ska finnas ett medborgarvittne närvarande, detta för att vara en garant dels för den som ska avvisas, dels för polisen och för att säkerställa att inga avvisningar sker på ett kränkande och omänskligt sätt. Regeringen bör se över möjligheterna att införa praxis eller bestämmelse att ett så kallat medborgarvittne ska närvara vid avvisningar.

Barn som kommer ensamma till Sverige är utsatta på många sätt. Många av de ensamkommande barnen flyr från hot om militärtjänstgöring eller av rädsla att bli tvångsrekryterade till en väpnad konflikt. Bar-

nen mår ofta dåligt och behöver stöd och hjälp. Utan rehabilitering kan exempelvis barnsoldater inte klara av att återanpassa sig till de normer och värderingar som råder i ett samhälle. För ensamkommande barn ska inte handläggningstiden överstiga tre månader. De ensamkommande barnen måste i första hand behandlas som barn, inte som asylsökande. När barnen kommer hit ska genast en god man, eller en särskild företrädare som har kunskap om barn i utsatta situationer, tillkallas.

Miljöpartiet liksom flera andra partier i utskottet anser att socialtjänsten bör ha det entydiga ansvaret för de ensamkommande barnen redan vid ankomsten, och handläggare inom socialtjänsten bör ges möjlighet till särskild kompetensutveckling för detta. Barnen måste få bästa möjliga omhändertagande i form av boende och särskilt stöd. Man bör på ett tidigt stadium ta ställning till om en familjehemsplacering är möjlig.

Herr talman! Ett viktigt arbete framöver är att följa arbetet mot rasism och diskriminering – som vi för övrigt hörde av Fem-i-tolv-rörelsen och talmannen i Bankhallen under lunchen i dag. I årets budget har samarbetspartierna tillskjutit medel så att Centrum mot rasism, som organiseras gemensamt av olika frivilligorganisationer, har kunnat starta. Det är glädjande att arbetet med de lokala antidiskrimineringsbyråerna fortsätter och utökas. Annat glädjande är att utredningen om strukturell diskriminering startas för att påvisa och komma till rätta med hur diskriminering sker i det tysta varje dag. Vi måste öppna våra ögon och se vad som försiggår runt oss.

Från och med år 2004 upphör de särskilda medlen till de lokala utvecklingsavtalen, den så kallade storstadssatsningen, och insatserna ska införlivas i den ordinarie kommunala verksamheten. Vi befarar att kommunernas besvärliga ekonomi kan underminera det tänkta, och därför anser Miljöpartiet att det ska göras en uppföljning av hur arbetet varit innan och hur det blir efter 2004.

Till sist men inte minst: Det fortsatta inrättandet av skyddat boende för ungdomar, och då främst för flickor som riskerar att utsättas för så kallat hedersrelaterat våld, är mycket viktigt. Kunskaper om mekanismer som utlöser våld och om mänskliga rättigheter behöver spridas i samhället. Målet om kvinnors och mäns rättigheter måste betonas i undervisning och all kunskapsspridning.

Herr talman! Jag stöder givetvis Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 11, 13 och 16 och anser att FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, barnkonventionen och kvinnokonventionen är väldigt viktiga att följa.

Anf. 146 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Det finns skäl för dem som lyssnar till den här diskussionen, som inte finns här i kammaren vanligtvis och som inte följer och förstår den politiska diskussionen och den retorik som ibland förekommer i kammaren, att uppmärksamma att det också finns ett annat arbete, ett mer pragmatiskt förhållningssätt till den diskussion som vi nu är på väg att slutföra när det gäller behandlingen av detta betänkande.

Jag säger det därför att det är viktigt att vi har en öppen hållning till frågeställningarna för att leta oss fram och söka möjliga lösningar på viktiga politikområden. Jag upplever att just asyl-, migrations- och integrationsfrågorna är ett viktigt politikområde. Det är viktigt att vi har en

gemensam stark syn från riksdagens sida. Vi ska minnas att det inte är speciellt länge sedan vi hade ett politiskt parti företrätt i den här kammaren som också företrädde ett synsätt som vi i dag känner oss helt främmande för att ha med i diskussionen. Jag ska be att få återkomma till det senare i mitt anförande.

Vi behandlar nu socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04: SfU2 *Anslag inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar*.

Sverige som nation har ett erkänt rykte som ett humant och öppet samhälle. Detta gäller även vårt sätt att förhålla oss till omvärlden och gentemot människor som söker en fristad i Sverige på grund av flykt från krig, förtryck eller andra för den enskilde tragiska händelser.

Sverige är på inget sätt ensamt om att ta emot människor som är på flykt. På vår jord sägs årligen 175 miljoner människor migrera för att söka bättre livsförutsättningar. Ca 17 miljoner människor sägs vara på flykt. Det sägs att 400 000 människor de senaste åren årligen har sökt sig till Europa, varav Sverige under föregående år tog emot drygt 33 000 asylsökande.

För att möta de behov som finns för dem som kommer till Sverige anslår regeringen, utöver den övergripande politiken, ca 7 miljarder kronor inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar. Även om politikområdet i sig inte är så stort är många medborgare engagerade i detsamma. För många är mötet med människor från andra länder lockande och engagerande. För vissa är det frågande och sökande, därför att man saknar vetskap om de olika individernas bakgrund.

Herr talman! En offensiv migrations- och asylpolitik tillsammans med ett aktivt integrationsarbete är för Sverige och svenskarna ett viktigt politikområde, där Sveriges riksdag och de i dag ingående riksdagspartierna har en god tradition av stor samsyn i de breda perspektiven.

När socialförsäkringsutskottet besökte Genève och internationella organ inom området mänskliga rättigheter fick ledamöterna en eloge för det arbete som görs och för att Sverige utgör ett föredöme för många andra länder.

Trots vår roll i processen redan i dag markerar samtliga riksdagspartier att de inte är nöjda utan önskar gå vidare i arbetet för att trygga livet för många människor. Detta gäller såväl dem som kommer till Sverige för att söka en fristad som dem som ute i världen behöver hjälp och stöd i närområdet. Socialförsäkringsutskottets betänkande visar i all tydlighet på denna hållning.

Jag vill därför yrka bifall till förslaget i betänkandet. Jag gör det samtidigt som jag yrkar avslag på de reservationer som lagts fram med anledning av detsamma.

Trots mycken och oftast sakligt grundad argumentation för förändringar måste detta betänkande ses i ljuset av en statsbudget med många och stora utgiftsområden. Även yrkanden på specifika sakområden måste ges en helhetsbild gentemot andra angelägna reformer inom samhällsbyggandet.

I den skrivelse som regeringen överlämnat till riksdagen, som kommer att behandlas under våren och som beskriver vad som gjorts och vad som planeras inom politikområdet, ges en bred bild över allt som skett och som sker. Härvid kan konstateras en rad utredningar som pågår, som

avlämnats till regeringen och som nu är föremål för beredning i Rege-
ringskansliet.

Många av socialförsäkringsutskottets ledamöter är just nu starkt en-
gagerade i den kommitté som utreder den svenska utlänningslagstiftning-
en i syfte att skapa en rättssäkrare process för asylsökande. Såväl de
problembilder som de möjligheter till lösningar som finns diskuteras nu
brett bland dessa ledamöter och i de politiska partierna. Utredningen ska
lämnas till regeringen inför sommaren.

Herr talman! Trots den stora samsyn som finns bland riksdagens par-
tier är många av oss som arbetar med politikområdet väl medvetna om de
krafter som finns ute i samhället och som på olika sätt lyfter fram de
asylsökande som en fara för det svenska samhället.

Emellanåt skräms man av den aggressiva framtoning som vissa grup-
peringar har för att skapa opinion mot den svenska flyktingpolitiken. Det
finns därför ett stort värde i den förhållandevis stora samsyn som finns
här i kammaren.

Till betänkandet har fogats 18 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Jag ska försöka ge den socialdemokratiska synen på några områden
där reservationer finns. Jag utgår dessutom från att ansvariga ministrar i
sina inlägg ger kompletterande faktainformation för att ge en bättre hel-
hetsbild och visa på önskade effekter av den budgeterade verksamheten.

I två reservationer, från m respektive kd, föreslås kraftfullare åtgärder
för att skydda kvinnors och flickors rättigheter.

Utskottet pekar i betänkandet på de åtgärder som planerats men också
på de stödåtgärder som genomförs genom frivilligorganisationer och som
ekonomiskt stöds genom förelagt budgetförslag.

Inom ramen för regeringens 121-punktsprogram som framförhandlats
med samarbetspartierna finns ytterligare åtgärder inplanerade. I detta
hänseende vill jag speciellt belysa de åtgärder som planeras för skyddat
boende och utbildningsinsatser för flickor och unga kvinnor. Arbetet som
görs ligger väl i linje med vad Moderaterna och Kristdemokraterna för
fram i sina respektive reservationer.

När det gäller det kommunala flyktingmottagandet finns två reservat-
ioner, från kd respektive c.

Jag konstaterar, liksom utskottsmajoriteten, att en utredning om flyk-
tingmottagande och introduktion har lagts fram för regeringen. Utred-
ningen ger en bred bild av de processer som behövs för ett aktivt arbete
med mottagning och introduktion av människor ute i samhället.

I det beredningsarbete som nu sker och som i den mediala debatten
emellanåt lyfts fram som utmanande pågår nu en bred debatt inte minst
bland de kommunala organisationerna. Riksdagen bör därför avvakta
denna beredning för att härigenom få en helhetsbedömning innan vi
fattar beslut inom området.

Migrationsverkets arbete vad gäller såväl handläggningstider som
formerna för asylprocessen lyfts fram i tre reservationer. Migrationsver-
ket, som besökte utskottet i samband med behandlingen av betänkandet,
gav en bild av situationen vad gäller handläggningstider och de problem
som just nu gäller i mottagningssystemet. Man gav också en bild av hur
man ser på inströmningen av asylsökande under året och beräkningar
inför kommande år. En viss minskning kunde förutspås, ett förhållande
som beräknades gälla inom hela EU-området.

Kd och mp ser behovet av resurser till verket för att man ska klara uppsatta mål för tidsåtgång vad gäller asylsökande i stort och framför allt ärenden som rör barn. Riksdagen har till regeringen givit ett tillkännagivande om förbättrade underlag för bedömning av behovet av och utnyttjandet av resurser för asylprocessen. I detta sammanhang är hanteringen av ärenden som rör barn en prioriterad fråga. Jag konstaterar att barns utsatta situation i asylprocessen är en angelägen fråga för samtliga riksdagspartier.

I kommittén för översyn av utlänningslagstiftningen markeras en stor samsyn kring frågan. Hos såväl Migrationsverket som Utlänningsnämnden pågår härutöver ett arbete för att utbilda handläggare och beslutsfattare i barnfrågor.

Vad gäller fp:s förslag om en möjlighet att göra asylansökan i hela landet, som finns i en reservation, konstaterar jag liksom utskottsmajoriteten att detta förhållande i princip redan gäller i dag.

I sex reservationer lyfts frågor om sjukvård och barns situation fram. I en gemensam sexpartireservation om ensamkommande barn föreslås bland annat att Migrationsverket endast bör ansvara för att utreda de ensamkommande barnens asylskäl. Vidare lyfts kommunernas ansvar fram. Det gäller ansvaret för barnen och av vem och på vilket sätt barnens situation ska hanteras. Man anser vidare att regeringen snarast ska återkomma med förslag om hur Migrationsverket ska ges möjlighet att sluta avtal med ett antal kommuner om mottagandet av barn.

Som utskottet har informerats om har en utbildningssatsning gjorts, och görs, hos såväl Migrationsverket som Utlänningsnämnden vad gäller frågor som rör barn. Kommunernas socialtjänst har ett ansvar för asylsökande barn. Detta ansvar kan dock utvecklas och tydliggöras på ett bättre sätt. En interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att arbeta fram ett förslag till arbetsfördelning mellan Migrationsverket och kommuner presenterar sitt arbete denna månad.

Barns utsatta situation är på inget sätt någon ny fråga. Genom Migrationsverket och Regeringskansliet har utskottet informerats om de beräkningar som varit föremål för diskussion mellan ansvariga organisationer vad gäller kostnader för handläggningen av bland annat ensamkommande barn.

Jag utgår från att den interdepartementala arbetsgruppens arbete som ska presenteras ligger i linje med vad som framkommer i reservation 11. Vi bör dock avvakta med förslaget för ett mera heltäckande beslut. Det av nuvarande migrationsministern tillsatta barnrådet har just inlett sitt arbete och bör också ges möjlighet att framlägga viktiga synpunkter.

Herr talman! Tre särskilda yttranden har också lagts fram. Där gör m, fp och kd en markering när det gäller anslagsfördelningen. Samtliga tre partier vill öka anslaget till Migrationsverket för att snabba upp handlägningsprocessen och härigenom minska kostnaden i mottagningssystemet.

Frågan om ökade anslag och härigenom dynamiska effekter har diskuterats i utskottet och varit föremål för en förstudie genom riksdagens utredningstjänst. Migrationsverket har visat på en analys av situationen och möjliga effekter. Utskottet har beslutat att gå vidare med en granskning. Riksdagen bör därför avvakta denna av utskottet beslutade utredning.

Såväl m som kd för vidare fram förslag om nedläggning av Integrationsverket och om att man ska överföra delar av verksamheten till Migrationsverket. Utskottsmajoriteten gör en annan bedömning av situationen och ser ett värde i att bibehålla Integrationsverket som en samlade myndighet för det breda integrationsarbete som förs och behöver föras i samhället.

Herr talman! Jag har överskridit tiden, men jag har försökt markera frågeställningar. Jag vill än en gång yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 147 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Göte Wahlström gör det som är väldigt vanligt bland socialdemokrater i dag i den flyktingpolitiska debatten. Han varnar för att det finns starka främlingsfientliga och främlingsosäkra krafter i samhället. Sedan säger han att vi alla i kammaren är överens, att det är tur att vi inte tycker som de.

Jag är helt enig med Göte Wahlström om att vi ska vara stenhårda när det gäller främlingsfientligheten och alltid ta debatten och stå upp för humaniteten. Men det vore också bra ifall Göte Wahlström någon gång nämnde den starka opinionen, som finns i samhället. Det är betydligt fler som engagerar sig för en mer solidarisk flyktingpolitik. Jag är gång på gång på demonstrationer som samlar hundratals, ibland tusentals, människor som vill visa solidaritet med en människa som vill stanna i Sverige. Så ser verkligheten i Sverige i huvudsak ut.

Jag har tre öppna frågor till Göte Wahlström.

Den första handlar om att Socialdemokraterna har styrt sedan 1994, i princip också dessförinnan, med ett undantag. Är du nöjd med svensk integrationspolitik? Tycker du att den fungerar?

Den andra frågan som jag har till Göte Wahlström gäller att du och jag, när vi stod här förra året och diskuterade, hade samma syn på hur flyktingpolitiken på EU-nivå skulle vara: Man skulle jobba med minimiregler. När bytte du åsikt, Göte Wahlström?

Sedan har jag en tredje fråga som jag skulle vilja ställa. Jag känner en oro för att regeringen håller på att backa från det krav som du själv har varit med och röstat igenom i riksdagen, nämligen att vi ska lägga ned Utlänningsnämnden. Är Göte Wahlström och socialdemokraterna i riksdagen beredda att ta ett gemensamt initiativ för att ytterligare trycka på regeringen i den frågan?

Anf. 148 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Tre öppna frågor, säger Erik Ullenhag.

Vi sitter just nu i ett arbete vad gäller en översyn av utlänningslagstiftningen. Vi är helt överens om att processa detta. Det är en enig riksdag, och vi arbetar med frågeställningarna. Jag tycker att det tydligt nog visar den process som vi alla är inbegripna i.

Vi har styrts av socialdemokratin sedan 1994, säger Erik Ullenhag. Det är sant, och jag är glad för det. Jag kan se att mycket av det politiska tänkande som finns också genomsyrar det som pågår ute i våra kommuner. Erik Ullenhag och jag hade en dialog under den allmänpolitiska debatten kring de här frågeställningarna. Erik Ullenhag gav en bild av ett svart Sverige. Jag gav en bild av ett vitt Sverige, det vill säga ett Sverige

som var väldigt offensivt, där det fanns mycket gott att visa upp. Jag gav också bilder från min hemkommun och det arbete som jag själv har varit inblandad i vad gäller integrationsarbete och där jag sett de positiva effekterna.

Vi är nog ganska goda kålsupare båda två att måla upp svarta och vita bilder. Det är därför jag i mitt anförande försökte markera den samstämmighet som egentligen finns mellan riksdagens partier mellan de debatter som förekommer här i kammaren. Då är vi mer pragmatiska i vår hållning att leta fram lösningar för en offensiv och bra politik även inom detta integrationspolitiska område.

Anf. 149 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Det är nog en skillnad mellan Göte Wahlström och mig i synen på hur integrationspolitiken har lyckats. När det finns bostadsområden som Herrgården där, som jag nämnde i mitt anförande, 11 % har jobb och 82 % är beroende av socialbidrag tycker jag att integrationspolitiken har misslyckats kapitalt. Där är man fast i utanförskap.

Göte Wahlström svarade inte på två av mina frågor. Jag upprepar dem. När bytte Göte Wahlström ståndpunkt när det gäller hur flyktingpolitiken på EU-nivå ska formas? För ett år sedan tyckte Göte Wahlström som jag att det ska vara minimiregler. Nu gissar jag att Göte Wahlström står bakom regeringen. När bytte Göte Wahlström åsikt?

Den andra frågan är: Är Socialdemokraterna och Göte Wahlström beredda att trycka på regeringen när det gäller frågan om Utlänningsnämnden? Jag läser ur den migrationspolitiska skrivelsen som regeringen har lämnat. Det handlar om att reformera asylprocessen och förstärka rätts-säkerheten i både första och andra instans, och det handlar om att förbättra mottagandet av asylsökande.

Det var inte det riksdagen beslutade, Göte Wahlström. Det var inte det du röstade på. Du röstade på att lägga ned Utlänningsnämnden. Har du svängt i den frågan också, eller är du beredd att ta ett gemensamt initiativ för att trycka på regeringen så att den i slutändan uppfyller ett riksdagsbeslut som börjar bli en svår långbänk?

Anf. 150 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vi är just inne i en process. Vi sitter i ett utredningsarbete. Vi har ett uppdrag från den här riksdagen. Vi ska fortsätta med det arbetet. Vi är mitt uppe i processen för att genomföra en rättssäker process. Vårt arbete just nu är att genomföra det uppdrag som riksdagen har givit oss. Vi har ett gemensamt intresse av att se till att det blir genomfört.

När det gäller integrationsarbetet kan vi ha olika bilder av det. Vi ser positiva och negativa effekter. Vi fick en bild av en kommun del i Malmö. Jag kan ge en bild av en kommun del i Jönköping som har flyttat fram positionerna genom ett offensivt arbete på det integrationspolitiska området. Där har vi ökat sysselsättningsnivån på ett ganska radikalt sätt. Vi kan visa på bilder. Låt oss använda de positiva bilderna, lyfta fram dem och visa dem som föredömen för att därigenom flytta fram positionerna även på de områden och ställen där vi i dagsläget inte har lyckats så väldigt bra.

Anf. 151 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig inleda med att säga att jag uppskattar att Göte Wahlström pekar på den samstämmighet som finns. Vi är i denna kammare, samtliga ledamöter vad jag förstår, överens om att vi ska bekämpa rasism och främlingsfientlighet. Vi avvisar den människosyn som högerextrema, högerpopulistiska och främlingsfientliga partier har. Det är viktigt att säga att rågången ska vara tydlig mellan de demokratiska partierna i denna kammare och andra partier utanför denna kammare som knackar på dörren så småningom.

Det finns också risker med en sådan beskrivning, att demonisera en grupp och säga att det är de som är fienden, att det är de som utgör hotet och att vi här i allt väsentligt är överens. Ärligt menat och faktiskt inte för att insinuera någonting skulle jag på ett konkret plan vilja få veta vilka frågor som drevs av det parti Göte Wahlström syftade på, Ny demokrati, när det gäller flyktingpolitiken och som i dag inte har genomförts.

Anf. 152 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Kalle Larsson lyfter fram just den enhet som finns i de breda perspektiven på det här viktiga området. Genom vårt agerande markerar vi att det etablerade politiska systemet inte accepterar den flyktingfientlighet som finns ute. Vi markerar en samstämmighet. Vi visar på en offensiv hållning på det här området.

Vi hörde tidigare att man från talarstolen sade att det blåser en kall vind över Europa. Det gör det bekymmersamt att det är så. Det innebär att vi också i det internationella perspektivet måste se till att våra svenska tankar förs med och förs fram i debatten.

Jag hade möjligheten för inte alltför länge sedan att möta företrädare för parlamenten ute i Europa i en konferens där vi följde upp Tammerforsdokumentet. Vi kunde konstatera att de fyra år som har gått sedan Tammerforskonferensen har förändrat positionen ganska radikalt ute i Europa. Det gör att man skräms över vad som kan hända i en debatt som väldigt snabbt svänger. Jag tror jag har markerat just detta förhållande en gång i en debatt med Kalle Larsson. Vi måste vara väldigt försiktiga när det gäller att svänga åt ena eller andra hållet. Kast på det politiska området kan också väldigt snabbt innebära att man lyfter fram krafter ute som vi i dag inte ser men som finns under debatten. Det är viktigt att vi markerar det härifrån kammaren.

Anf. 153 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är det säkerligen. Det är viktigt att vi markerar den samstämmighet som finns. Det har gjorts av Göte Wahlström, av tidigare ministrar i andra debatter, av socialdemokrater ständigt och jämt. Jag tror att det är bra. Jag tror att den rågången ska vara tydlig. Men den konkreta frågan kvarstår. På vilka punkter, i vilka frågor och på vilka områden ville Ny demokrati förändra svensk flyktingpolitik där det i dag inte är genomfört? Det är den konkreta frågan. Nu vill jag ha ett svar av Göte Wahlström på den frågan.

Anf. 154 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Låt oss återkomma till den frågeställningen när jag har beretts möjlighet att hämta in dessa uppgifter och läsa in de tankar som fanns hos Ny demokrati. Jag var inte beredd på frågeställningen. Min erfarenhet säger mig dock att vi är långt ifrån den bild som Ny demokrati målade upp och hade ambitionen att genomföra. Vi är inte i närheten av de tankar som fanns i det parti som en gång fanns i den här kammaren.

Jag vill än en gång säga härifrån att jag gläder mig över den samstämmiga uppfattning och det synsätt som finns i det breda perspektivet vad gäller migrations- och asylpolitiken. Det gör att vi står starka inför de frågeställningar och utmaningar som ligger framför oss. Det finns alltid utmaningar på det här området. Det är viktigt att vi då står klara och raka i debatten.

Dagens aktivitet i Bankhallen glädde mig. Den visar också på att det finns en känsla i det här huset för att manifesteras när vi behöver manifesteras kring viktiga frågeställningar.

Anf. 155 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! För mindre än hundra år sedan bodde 20 % av Sveriges befolkning i USA. Då flydde man Sverige för att söka en annan framtid någon annanstans. I dag är Sverige ett land där nästan 20 % av befolkningen har alla eller delar av sina rötter i ett annat land. I grunden är detta en oerhörd rikedom för vårt land. I grunden har detta varit med och öppnat Sverige för nya tankar, nya företag och nya insikter. Det kan också vara viktigt i en debatt om denna att påminna oss alla om att en stor majoritet och alltfler av dessa svenskar arbetar, försörjer sig och bidrar aktivt till det samhälle som nu också är deras.

Invandring är ingen kostnad. Invandring är ett tillskott och i längden en överlevnadsfråga för snart sagt varje land i Europa. Men Sverige är också ett land med en mycket gammaldags blågul självbild som inte stämmer med den verklighet som vi har. Detta är, som flera talare har påpekat, ett mycket stort problem. Vi är också ett land med en stor och djup strukturell diskriminering. Vi är också ett land med ett näringsliv, privat som offentligt, som inte till fullo förmår se sin egen roll i diskrimineringen och inte heller förmår se den tillgång som just de individer utgör som till exempel Sten Tolgfors så målande beskrev eller som Erik Ullenhag talade om.

Jag måste fråga: Var är, i framför allt Tolgfors inlägg, upprördheten över företagens diskriminering? Det låter som om alla problem på denna jord beror på introduktionen, på Göran Persson eller på individernas svenskkunnande. Det är lätt att uppröras över diskussioner om positiv särbehandling om man är moderat men i sitt tal helt bortse från den negativa särbehandling som väldigt många människor upplever varje dag.

Integrationspolitiken ska få än mer fokus på att vara en antidiskriminerande kraft i politiken. Integrationspolitiken ska än mer gå mot att vara en tydlig del i den generella välfärdspolitiken.

Jag måste också säga, trots att jag sagt det varenda gång jag varit med i de här debatterna, att mycket har hänt, men väldigt mycket kvarstår att göra.

Sven Brus ondgjorde sig över att vi har mage att påpeka att någonting gott faktiskt också har hänt. Man måste försöka använda båda ögonen;

annars trillar man lätt. Man måste kunna se de brister som finns men också de framgångar som faktiskt har uppnåtts. Jag påstår att jag ser båda de här delarna – de oerhörda brister som kvarstår innan alla människor på allvar bli behandlade på ett likvärdigt sätt, men också att vi på ett antal områden har lyckats vända en under årtionden negativ utveckling.

Detta syns framför allt på tre områden, som jag kan dra mycket kort. Det syns på arbetslöshetssiffrorna, där vi har sett en förändring som är den första på tre årtionden när det handlar om arbetslöshet bland framför allt invandrade personer från länder utanför Europa. Det syns i utvecklingen i många av de kommuner som har funnits med i utvecklingsavtalen. Det syns också i det förändrade mottagandet av nyanlända, något som väldigt många kommuner har moderniserat och humaniserat.

Det samlade grepp om integrationspolitiken som vi diskuterar i dag, som till stora delar är en gemensam grund som regeringspartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom, handlar om att kraftsamla integrationspolitiken för att den ska få ett genomslag inom alla politikområden. Det handlar om att förbättra både genomförandet och också uppföljandet, vilket jag tror att Erik Ullenhag frågade efter. Områden som ska prioriteras är framför allt arbete, utbildning, etnisk mångfald i staten, hälsa, boende och diskriminering. Vi ska också se till att riksdagen fortlöpande får en redovisning av resultaten på alla de här områdena men också en samlad redovisning som ska lämnas till riksdagen hösten 2006.

Integrationsverkets uppföljande, utvärderande och kunskapsförmedlande roll är det som ska prioriteras i styrningen. Vi måste sätta upp ett antal mål, något som också efterlystes, till exempel på två av de mest centrala områdena. För det första handlar det om elever med utländsk bakgrund. Fler av dem måste lämna grundskolan med fullständiga betyg. Detta gäller även de nationella programmen i gymnasieskolan. För det andra måste sysselsättningen för invandrade öka och närma sig den som gäller för befolkningen i sin helhet. Det är självklart – vilket annat mål går att ställa upp?

Detta är också en mycket viktig del i de tillväxtsamtal som regeringen nu för med näringslivet. Om detta ska fungera, om vi ska komma i närheten av att öka sysselsättningen, måste nämligen fler företag till exempel erbjuda praktikplatser.

Vi arbetar också med ett nytt system, vilket nämnts här tidigare, när det gäller etableringen av nyanlända. Det handlar framför allt om det jag tror att alla partier i grunden är väldigt överens om vikten av, nämligen att kunna erbjuda praktik, språk och validering samtidigt, samfällt och från början. Där kommuner redan har förändrat mottagningen i riktning mot detta syns också effekterna väldigt snart i hur sysselsättningen utvecklar sig.

Staten måste bli ett föredöme när det gäller etnisk mångfald i arbetslivet. Ökade insatser görs och måste fortsätta för att motverka diskrimineringen. Det handlar om alltifrån den förstärkta lagstiftningen till ökade medel till DO. Det handlar om de antidiskrimineringsbyråer som mycket framgångsrikt arbetar och som jag tror att framför allt Mona Jönsson nämnde. Det handlar om de utredningar som nu successivt kommer att ge oss mer kunskap och forskning om den strukturella diskrimineringens utbreddhet, djup och faror. Det handlar om det ökade stödet till ett centrum mot rasism där de frivilligorganisationer som arbetar mot rasismen

får en bas, utrymme och resurser för att kunna bedriva det viktiga arbetet. Det handlar om insatser för att stödja ungdomar, framför allt flickor som riskerar att utsättas för inte så kallat hedersrelaterat våld utan hedersrelaterat våld – en mycket grym verklighet som alltför många lever i här i vårt land i dag. Det handlar till sist också om den ökade jämställdhetens betydelse mellan kvinnor och män, oavsett etnisk bakgrund.

Alla är vi olika, men vi har lika värde. Det är det som är svensk integrationspolitik.

Anf. 156 SVEN BRUS (kd) replik:

Herr talman! Jag tillät mig att kritisera regeringen för dess skrivning i budgetpropositionen där man, som jag uppfattar det, väldigt ensidigt säger att utvecklingen går åt rätt håll. Jag tycker också att man ska ha båda bilderna och se nyanserat på detta. Det går förvisso att hitta goda exempel. Statsrådet har här nämnt några. Men det samlade budskapet i propositionen är ändå att det går åt rätt håll.

Sedan finns det en annan verklighet som man kan läsa om i till exempel rapporten *Integration 2002*: Två tredjedelar saknar egen försörjning. Åtta av tio klarar inte godkänd sfi-nivå under första året. Sex av tio går fortfarande kvar i svenskundervisningen efter tre år. Medelinkomsten för de här människorna ligger efter tre år långt under befolkningens i övrigt.

Med all respekt för de goda exemplen, som vi ska glädjas åt, skulle jag ändå vilja fråga: Tror inte statsrådet att det i ett sådant här påstående att det går åt rätt håll och i den ensidiga beskrivning som jag upplever finns i regeringens proposition finns en grogrund för den misstro och kanske till och med fientlighet som man finner hos många människor i dag, både mot migrationspolitiken och mot integrationspolitiken? Jag är rädd att det ensidiga påståendet att utvecklingen går åt rätt håll, som människor inte känner igen, spär på den här misstron och fientligheten. Är det inte dags att inta en mer ödmjuk och kanske mer verklighetsbaserad hållning och inse att svensk integrationspolitik i grunden har misslyckats när två tredjedelar inte kan försörja sig själva efter tre år i Sverige?

Anf. 157 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Sven Brus fortsätter att envist påstå att det finns en ensidig beskrivning. Jag fortsätter nog lika envist att säga att det gör det inte alls! Såväl skrivelser och propositioner som hela regeringens arbete utgår från att det finns väldigt många områden där svensk integrationspolitik absolut inte har lyckats. Sven Brus nämnde några. Arbetslöshets-siffrorna visar ett förskräckande avstånd mellan människor med så kallat ursvenskt ursprung och människor med utländskt ursprung. Det finns många exempel på bostadsområden där utanförskapet är stort, som Erik Ullenhag nämnde. Det håller jag med om. Det är därför jag är politiker. Det är därför jag är integrationsminister: därför att det finns områden där vi icke har lyckats.

Det är därför det är så viktigt att i Integrationsverkets rapport om integrationen se också de områden där vi har kommit en bit närmare en annan tingens ordning. Det är ju dem vi måste lära av. De, påstår jag, finns också.

Jag håller alltså inte med om beskrivningen av denna ensidiga beskrivning. Jag fortsätter nog att påstå att av både misslyckanden och lyckanden försöker vi nu forma ett mer samlat och generellt grepp om svensk integrationspolitik som jag hoppas också kan visa sig i praktisk handling ännu mer än vad det gjort så här långt.

Anf. 158 SVEN BRUS (kd) replik:

Herr talman! Återigen, det finns goda exempel. Trots det är det på de grundläggande områdena som politiken har misslyckats, att få människor att få ett fotfäste, att kunna försörja sig själva, att uppleva den värdighet som ligger i att kunna leva på en lön. Det är på de grundläggande områdena som politiken har misslyckats.

Sedan finns det goda exempel på projekt som har hjälpt människor att fungera bättre i ett bostadsområde och sådant. Låt oss inte förakta det. Det är jättebra. Men på de grundläggande områdena har politiken misslyckats.

Nu ser vi fram emot ett behov av arbetskraft i vårt land. Vi kan i det avseendet behöva konkurrera med andra länder i vår omvärld som befinner sig i samma demografiska situation. Då skulle jag vilja säga så här: Hur tror statsrådet att de verklighetsbilder som jag återgav i min förra replik hjälper till att locka arbetsvilliga människor till vårt land? Efter tre år saknar ju två tredjedelar av dem som har kommit till vårt land möjlighet att försörja sig själva. Skillnaderna i sysselsättningsgrad bland inrikes och utrikes födda kvarstår i princip livet ut. Efter 20 år i Sverige är skillnaden fortfarande markant mellan de här två grupperna. Vad är det för budskap vi skickar ut till vår omvärld när vi säger: Kom hit och hjälp oss att fylla våra arbetskraftsbehov! Man kan ju inte försörja sig. Man kan ju inte leva i Sverige.

Anf. 159 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Det jag avser när jag pratar om de goda exemplen är inte projekt som har varit mer eller mindre lyckade, utan det är de hårddata som finns i arbetslöshetsstatistiken, där vi för första gången på 30 år, inte bara för ett år utan under ett antal år, har förändrat verkligheten. Det har verkligen blivit fler jobb just bland de grupper vi talar om nu. Arbetslösheten har sjunkit fortare än för genomsnittet, och sysselsättningen har vuxit snabbare än bland genomsnittet. Det är den lärdomen vi nu ska föra vidare, inte bara erfarenheter av något litet projekt.

Sedan delar jag Sven Brus sätt att diskutera arbetskraftsinvandringen. När den än kommer och vilka former den än kommer att ha är det avgörande att behovet finns i väldigt många länder i Europa. De länder som kan visa upp att man har en icke-diskriminerande arbetsmarknad kommer att ha ett försteg. De länder som kan visa att de inte har rasism och att de inte har främlingsfientliga partier i sin riksdag kommer också att ha ett försteg.

Det är därför det är så viktigt också i Sven Brus sätt att resonera att vända sig till svenskt näringsliv, som har detta arbetskraftsbehov, och fråga var deras samlade arbete mot sin egen diskriminering är. Politiken kan komma långt, längre än vi har gjort i dag, men det kvarstår väldigt mycket från företagets sida, från svenskt näringslivs sida, om vi ska kunna komma hela vägen. Det är därför tillväxtsamtalen som förs just

om detta område är av avgörande betydelse. Svenskt näringsliv behöver ha mycket större förtroendekapital än man har i dag. Det här kan vara ett sätt att visa det.

Prot. 2003/04:42
4 december

*Invandrare
och flyktingar*

Anf. 160 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Först av allt är det intressant att höra Mona Sahlin tala väl om arbetskraftsinvandring samtidigt som hon sitter i en regering som bromsar ett nytt regelverk som möjliggör arbetskraftsinvandring. Det är bara ett av alla konkreta exempel på motsägelsefullheten i regeringens politik.

Senast vi diskuterade integration i riksdagen fanns ingen minister här. Nu har vi två, men fortfarande saknar vi ett enda konkret besked om vad man vill göra åt de problem vi ser.

Mona Sahlin återkommer annars till riksdagen varje år och hävdar att Moderaterna inte pratar om negativ särbehandling. Nehej! Jag tror snarare att det är så att Mona Sahlin inte hör vad vi säger, ibland för att hon inte är här, ibland för att hon inte lyssnar. Hon läser definitivt inte de skrifter vi producerar, som vår proposition på partistämman.

Vi sektoriserar nämligen inte alls. Vi pratar om problemet att man inte tar till vara de erbjudanden i form av kunskap och arbetsinsatser som alla som kommer till Sverige har att komma med. Man är bättre utbildad än svenska folket i snitt. Jag jämförde förut med motsvarande en hel svensk stad av akademiker som inte tas till vara.

Mona Sahlin däremot vill behålla särbehandlingen, kollektiviseringen. Martin Luther King sade i sitt *I have a dream*-tal att han drömde om den dag då hans barn skulle bli bedömda inte efter färgen på sin hud utan efter måttet på sin karaktär. Det är exakt i den andan som vi moderater verkar.

Jag vill hävda att det är direkt kontraproduktivt att göra som Mona Sahlin, att med särbehandling legitimera att man behandlar invandrare annorlunda än andra på arbetsmarknaden. Då säger hon just att ursprung och hudfärg är en relevant faktor att ta hänsyn till när man anställer människor.

Nu råkar det vara så att Mona Sahlin menar att det ska vara i positiv riktning. Men dessvärre kan jag berätta för ministern att det finns de som anser att det ska vara åt andra hållet. Detta vill jag aldrig legitimera. Det är enbart utbildning, vilja, drivkraft, motivation och ansvarstagande som ska vägas in när man bedömer en persons kvalifikationer för en anställning. Målet måste vara precis det motsatta mot det Mona Sahlin redogör för, att vi beaktar ursprung så lite som möjligt. Först då är vi av med diskrimineringen på arbetsmarknaden.

Anf. 161 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag lyssnar verkligen, Sven Tolfors, både nu och andra gånger. Jag kan möjligen ibland ha lite problem att följa logiken i det Moderaterna egentligen säger och menar, framför allt när det gäller diskriminering på arbetsmarknaden.

Sven Tolfors pratade om att det är allvarligt att man inte utnyttjar kompetensen. Man ser inte den kapacitet som invandrarna har. Jag har bara en liten fråga. Vilka är man? Vilka är det som inte ser den här kompetensen? Vilka är det som inte tar till vara den enorma tillgång som

dessa människor är? Är det regeringen? Är det jag? Eller är det också svenskt näringsliv? Är det också företag och personalansvariga runtom i landet som konsekvent lägger bort en ansökan om där står Muhammed och plockar fram den där det står Sven eller Mona?

Om vi ska komma längre måste också Moderaterna se att strukturell diskriminering måste bekämpas även ute på arbetsplatserna. Då måste man också se att positiv särbehandling är någonting som jag får krav på just från många företag. Man vill att det skapas ett lagutrymme för det många företag i dag försöker, nämligen att se att nu behöver man verkligen bredda kompetensen på den här arbetsplatsen. Nu behöver vi verkligen få in människor som också har en annan etnisk bakgrund, för det är en kompetens i sig. I dag är det tveksamt om diskrimineringslagen tillåter det. De här företagen vill få den möjligheten, och det tycker jag att de ska få.

Anf. 162 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det blir tragikomiskt när Mona Sahlin säger att hon lyssnar till Moderaterna, och sedan vet hon inte ens vad jag heter. Så mycket lyssnar Mona Sahlin. Hon kallar mig Sven hela tiden. Det säger väl en del.

Låt mig också säga att bakgrund inte alls är en kompetens. Språkkunighet är en kompetens. Kännedom om andra kulturer är en kompetens. Det kan också vara relevant att man har jobbat i en bransch som gör att man har kontakter. Men bakgrunden är inte en kompetens. Att jag är uppväxt i Åmål är inte en kompetens.

Tvärtom, Mona Sahlin, måste vi göra så att vi betraktar enskilda människor som individer, oavsett ursprung. Då finns det bara en väg. Sluta gena i debatten, som regeringen nu gör. I stället måste vi se att det är ett tålmodigt, långsiktigt opinionsarbete i kombination med att avskaffa särlösningar som vi måste ta tag i. Dessutom finns faktiskt vissa diskriminerande delar av svensk lag som jag får återkomma till i andra sammanhang. Det är nämligen ekonomiskt rationellt både för myndigheter och företag i en alltmer internationaliserad värld och ett mer internationaliserat samhälle att ta till vara människor med kännedom om olika språk och kulturer.

Vi ser också att en betydande del av svensk hemmamarknad består av människor som har en annan språklig och kulturell bakgrund. Det handlar om att bryta osäkerhetens barriärer. Det är just de arbetsplatser som medvetet har skärskådat sig själva och för vilka det har blivit naturligt att anställa människor med lämplig kompetens, oavsett födelseland, som är lyckosamma. De som är tveksamma till att anställa människor med annan bakgrund är de som aldrig har prövat. Då är inte framgångsreceptet att lyfta fram just ursprung och bakgrund och säga att det är en särskild kompetens och att man ska särbehandla människor. Då flyttar man fokus.

Invandrare är inte annorlunda än andra människor. Vi har alla olika utbildningsbakgrund och olika kunskaper. Direkt när vi lämnar det är vi ute på mycket tunn is. Det leder till diskriminering i förlängningen. Det legitimerar Mona Sahlin genom att säga just det hon sade i kammaren, att bakgrund är något särskilt att ta hänsyn till. Det är det inte. Det är människors kvaliteter som är värda att ta hänsyn till, inte ursprung.

Anf. 163 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag får först be om ursäkt. Från att ha haft diskussioner med Sven Brus blev det Sven Tolgfors. Jag är mycket medveten om att du heter Sten. Men jag ber om ursäkt om du tog det som en förolämpning.

Jag är övertygad om att hela Sten Tolgfors uppväxt, bakgrund, möten med människor och utbildning har betydelse för den kompetens du har i dag, precis som min uppväxt, bakgrund, kamratskapskrets, sociala umgänge och språkkunskaper har betydelse för min kompetens. Precis det har många företag insett, att också den som har en utländsk bakgrund, en utländsk kompetens, en utländsk kamratkrets och andra erfarenheter faktiskt är en tillgång.

På konferensen som vi hade i Tylösand i somras med näringslivet var det många företagare som där förde fram: I stället för negativ särbehandling tror vi att det vore viktigt och bra för företaget att ha anställda som har samma bakgrund som Sveriges befolkning. Därför har jag bett en utredning titta på om lagen kan förändras, så att de företag som vill bygga in en positiv särbehandling också får möjlighet att göra det.

Min ideologiska övertygelse, Sten Tolgfors, är ändå att för att man ska kunna förändra den strukturella diskrimineringen och den negativa särbehandlingen måste man använda lagstiftningen. Näringslivet självt måste också komma längre när det gäller att förmå att se sin egen roll i diskrimineringen. Det har lett fram mig till att använda diskrimineringslagen i detta syfte. Jag tror att det är rätt väg. Jag tror att det till och med är en mycket viktig väg.

Anf. 164 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Låt mig inledningsvis tacka dig, Mona Sahlin, för att du är här och också för den ingång du hade till den här frågeställningen, att invandring i grunden är något positivt. Med tanke på de stämningar som ibland råder i det politiska samtalsklimatet tror jag att detta är viktigt att hela tiden upprepa.

Jag tror att vi har lite olika syn på och olika bilder av verkligheten. Det ger inte så mycket att bråka om det. Jag tror tyvärr att det kommer att visa sig att den sysselsättningsuppgång bland folk med utomnordisk bakgrund som vi såg i samband med en högkonjunktur kommer att förbytas till sin motsats, till ett rejält ras, nu när vi går in i en betydligt tuffare situation och arbetslösheten stiger.

Jag har tre konkreta frågor.

Jag fick häromdagen höra talas om en ung tjej från Libanon som vuxit upp i Sverige. Hon har sitt ursprung i Libanon och har drabbats av tvångsgifte i Libanon. Hon har fått hjälp med att bli skild, inte av sin familj utan av en annan person i Sverige. Hon har sedan inte vågat återvända till sin familj utan har levt ute, levt hos zigenare, levt hemlös, levt på Plattan och till slut tagit kontakt med socialen. Svaret hon fick var att hon skulle ta kontakt med sin familj som hon inte vågade ta kontakt med. Jag tror att det finns ett problem med att vi är för inriktade på att förena en familj med en minderårig flicka i den situationen. Jag skulle vilja ha en kommentar till det.

Den andra frågan gäller det politiska ansvaret. Göran Persson sade vid sin regeringsombildning: Det finns ingen kompetent med invandrarbakgrund att sätta i min regering. Jag skulle vilja höra vad Mona Sahlin tror att det sänder för signal. Jag kan ge ett par exempel: Nalin Peggul och Luciano Astudillo. Jag tror att bägge är mer kompetenta än ett par av de statsråd som sitter i regeringen nu. Det är trist att en folkpartist måste peka på socialdemokrater som är kompetenta. Men tror du inte att det sänder en väldigt stark signal som ytterligare cementerar svårigheter att komma in på arbetsmarknaden?

Den tredje frågan gäller också din chef Göran Persson. Vad tror du att det sänder för signal när han går ut och pratar om social turism? Hur reagerar du på det? Det han indirekt säger är: Polackerna är benägna att fuska med bidrag, men vi litar på fransmän och briter.

Anf. 165 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag vill först kommentera Erik Ullenhags farhåga, när arbetsmarknaden nu blir tuffare, för att situationen för just gruppen med utländsk bakgrund drastiskt skulle förändras. Den risken finns. Men jag måste säga att så här långt, som vi har kunnat se av siffrorna och utvecklingen, har inte det skett. När vi nu både förstärker uppdraget på Arbetsmarknadsstyrelsen och förändrar introduktionen så kanske, kanske vi också kan visa att vi inte bara tillfälligt bröt en negativ 30-årig utveckling, utan att någonting har hänt i inställningen och kunskapen också ute i svenskt näringsliv. Det är det som nu är så viktigt när det gäller arbetsmarknadspolitikens koncentration på just de här grupperna.

Sedan berättade Erik Ullenhag om en tjej från Libanon. Jag kan inte kommentera det mer än att säga att jag har träffat många flickor i motsvarande situation. Man ska inte svära i riksdagens talarstol, och det ska jag inte heller göra, herr talman. Men jag blir fruktansvärt upprörd över de socialkontor som fortfarande säger: Det här är ett familjeproblem. Prata ut med din pappa. Prata ut med dina bröder. Så här får de inte göra. Då har man inte förstått vad hedersrelaterat våld handlar om.

Det finns bara ett sätt, och det är att sätta de här flickorna i centrum. Det är deras liv det måste handla om, deras rätt att leva sina egna liv och fatta fria beslut om sin framtid. Regeringen har på olika sätt gett resurser till kunskapen och gett den direkta ordern till många länsstyrelser men också till socialkontoren när det gäller att bemöta flickor som har den bakgrunden att flickorna måste komma först. Är familjen problemet måste man acceptera det och utgå från en annan verklighet.

Anf. 166 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att säga att jag tror att vi egentligen delar inställningen till hur man ska hantera en ung kvinna som hamnar i den här situationen. Det kan behövas lagförändringar. Det kan behövas en fullständigt förändrad syn där man mer riktar sig mot individ än familj i sådana här lägen för att komma till rätta med problemen.

Jag kan återupprepa mina frågor, så får Mona Sahlin chansen att svara på dem.

Jag håller med Mona Sahlin om att ansvaret för att vi har en bristande integration inte bara är politiskt. Ansvaret delar vi alla egentligen. Integration handlar om en tvåpartsprocess av oss som har bott i Sverige i generationer och nya svenskar. Det finns ett ansvar hos näringslivet, och det finns ett ansvar hos de politiska partierna. Men som opinionsbildare är statsministern mycket viktig. När han då säger att det inte finns någon kompetent invandrare att sätta i hans regering, att han inte vill kvotera, är jag rädd för att det ökar diskrimineringen i samhället. Dessutom är det ganska oförsäamt mot de kompetenta invandrare som av någon outgrundlig anledning har valt just Mona Sahlins parti i stället för Folkpartiet. Men min fråga kvarstår: Hur ser Mona Sahlin på det uttalandet, och vad betyder det?

Den andra frågan gäller den diskussion som statsministern helt oprovokerat körde i gång om social turism. Stöder Mona Sahlin statsministerns uttalanden? Tror Mona Sahlin att det finns större risk att en polack kommer till Sverige och fuskar med bidrag än att en britt, fransman, portugis, italienare eller en svensk gör det?

Anf. 167 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Ja, det kanske kan behövas lagändringar, apropå flickan från Libanon. Jag är inte så säker på det än, för jag har också stött på väldigt många socialtjänstkontor som med de befintliga lagarna inte har haft några problem med att utgå från och sätta individen och flickan i centrum. Men vi ska inte väja för det om det visar sig viktigt, därför att det är så många flickor och pojkar som lever under de här villkoren att där får ingen möda sparas. Det hoppas jag att vi kan återkomma till om det krävs.

Sedan kan varken jag eller Erik Ullenhag se in i Göran Perssons huvud hur han tänker om personer i regeringen. Det är inte heller mitt ansvar att svara på det. Det finns bara en person som utser ministrar, och det är Göran Persson. Däremot tycker både jag och, det vet jag, Göran Persson själv att visst finns det väldigt många fler människor än de 22 personer som just nu sitter i regeringen som har tillräcklig kompetens och att visst finns det många som har invandrarbakgrund som också besitter den kompetensen. Sedan är det upp till statsministern att utse sin regering. Ibland undrar jag vad som är en invandrare i Erik Ullenhags ögon, för jag vet åtminstone en kollega i regeringen som kom hit som flyktingbarn en blåsig natt över Östersjön, och hon heter Laila Freivalds.

Sedan är det oerhört viktigt när vi nu ska diskutera den mycket nödvändiga arbetskraftsinvandringen att inte använda den debatten som ett sätt att dumpa löner och sociala villkor i Sverige. Den debatten, som statsministern har tagit upp, tycker jag är mycket viktig. Och jag tror att den är extra viktig för dem som vill se ett öppet Europa, där självklart såväl polacken som fransmannen och britten ska kunna använda möjligheten att röra sig, studera och arbeta i hela Europa. Men låt oss också vara realistiska och se att det finns risk för att det finns krafter som gärna vill använda denna invandring för att ordentligt dumpa de sociala villkoren och framför allt lönerna i vårt land. Det tror jag inte att vare sig jag, Erik Ullenhag eller polacken har något som helst intresse av. Den debatten har Göran Persson tagit upp, och den tycker jag är viktig.

Anf. 168 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Mona Sahlén var inte inne när jag höll mitt huvudanförande, men jag sade förut att jag uppskattar att statsrådet är här och deltar i debatten. Det här är ett viktigt område. Jag uppskattar också det statsrådet sade om att vi från början ska satsa på språkinläring och validering av den utbildning som de invandrade som kommer hit har och det här med att de ska få arbetspraktik.

Vi har från Centerpartiets sida just poängterat och tryckt på hur viktigt det är att de människor som kommer hit mycket snabbare än i dag får möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden. Jag kommer själv från en kommun som hade stor arbetskraftsinvandring på 60-talet och början av 70-talet. Jag har träffat många av dem som kom hit nu efteråt, och de kan inte riktigt förstå varför vi inte jobbar mycket mer för att få ut de här människorna i arbete. De kom hit ena veckan och började jobba nästa. Samtidigt som de arbetade hade de svenskundervisning – ibland på arbetstid men ibland också på sin fritid.

Det är viktigt att människor får möjlighet till arbete. Just det här att gå och vänta så länge som många får göra gör att de glömmer bort den kunskap de har. De blir passiva och har mycket svårare att komma i gång. Nu finns det utredningar som visar på just detta med flyktingmottagande och introduktion och hur viktigt det är att man samarbetar omkring personerna och genom det ser till att de får en möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden.

Då undrar jag: När får vi se de här förslagen på riksdagens bord så att vi driver på ute i hela landet för att underlätta för de här människorna att komma i arbete?

Anf. 169 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag hörde i alla fall stora delar av anförandet.

Först vill jag bara mycket kort säga att jag tycker att det är lite svårt att jämföra dagens situation med 50- och 60-talens invandring, som ju till stor del var en ren arbetskraftsinvandring där företag plockade hit människor just för att de skulle arbeta på ett speciellt företag. Att jämföra den verkligheten med de många gånger djupt traumatiserande öden som finns bland de flyktingar som i dag kommer till Sverige är ganska svårt. Däremot finns det mycket att lära av att en tidig kontakt med en speciell arbetsplats är oerhört avgörande för möjligheterna att komma in i samhället.

Du pratade om att fler måste få möjlighet till ett arbete. Det är där regeringen nu jobbar mycket med att säga att det också måste finnas arbetsgivare som erbjuder denna möjlighet. Därför har vi den här nya utredningen. Det kommer att komma förslag till riksdagen under nästa år om en helt ny introduktion där statens, kommunernas och myndigheternas ansvar ska klarläggas. Jag hoppas också på tillväxtsamtalen. Tusentals praktikplatser ska stå färdiga för dessa nyanlända att kunna börja sin tid i Sverige med. Då tror jag, precis som Centerpartiet, att vi får en helt annan förutsättning för integrationen i vårt land.

Anf. 170 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning att vi inte riktigt ska jämföra, men man kan ibland dra lärdom av historien för att se hur man kan ta vara på detta med möjligheten att arbeta parallellt med att man lär sig svenska språket.

Men vi har också ett annat problem. Det är åtskilliga människor som har hört av sig till mig, från Småorts-Sverige skulle jag nästan vilja säga, många gånger från väldigt små kommuner som har fått några få invandrarfamiljer som har bosatt sig där. De har ofta bara inte haft klart om de får asyl eller inte. Men de har erhållit arbete. Jag vet särskilt ett fall där ett företag genom duktig arbetskraft hade kunnat ta order. Men så blir den här familjen utvisad. Den här personen måste då sluta sin anställning. Det innebar stora problem just för det här företaget. Och det gäller inte bara det företaget. Det gäller alldeles för många.

Ibland undrar jag: Finns det inga som helst möjligheter att lägga fram ett förslag som innebär att regelverket ser ut på ett sådant sätt att den person som kan skaffa sig ett arbete också får möjlighet att här ansöka om arbetstillstånd för att arbeta? För många företag skulle det vara en fördel om den person, eller de personer, som man har lärt upp, som har kommit in och fungerar väl i ett företag också får möjlighet att fortsätta arbeta. Man skulle önska att regeringen kunde komma med förslag också inom det området. Vilka planer finns det där?

Anf. 171 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Först kan det förtjäna att nämnas, fast det vet jag att Birgitta Carlsson också vet, att man i dag på ett helt annat sätt än bara för några år sedan kan arbeta också under asyltiden. Det är fortfarande många som inte vet om detta och inte vet hur det fungerar. Det tror jag att det är viktigt att vi hjälps åt att sprida information om.

Sedan måste jag nog säga att jag känner en väldig oro inför, och inte alls tycker om tanken på, att så tydligt blanda ihop flykting- och asylpolitiken med arbetskraftsbehovet. Jag vill ändå se att den handikappade analfabeten som aldrig har arbetat i hela sitt liv ska ha samma möjlighet, om han eller hon har flyktingskäl, att stanna i Sverige som den som är välutbildad inom ett yrkesområde där det finns ett behov på svensk arbetsmarknad.

Jag tror personligen att det är viktigt att ha dels en diskussion om hur integrationspolitiken ska se ut när man väl har fått stanna i Sverige, dels en diskussion om hur resonemanget om arbetskraftsinvandring ska föras framåt. Det är två olika saker. Det är för flyktingstatusens egen skull som jag tror att det är viktigt att hålla isär dessa saker så att vi aldrig riskerar att läkaren har lättare att få stanna än analfabeten. Det är inte en human flyktingpolitik om det blir så.

Anf. 172 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Det betänkande som ligger till grund för dagens debatt ger en översiktlig bild av hela det politiska landskapet. Det är en ganska positiv bild. Bilden är att flyktingdebatten i Sverige förs på en hög nivå och att alla partier värnar om asyl- och flyktingrätten. Jag ska ta några exempel. Moderaterna vill öka anslagen till Migrationsverket för att korta handläggningstiderna. Jag delar helt uppfattningen att vi måste få

ned handläggningstiderna så att inte människor går under i väntan på beslut. Men vi måste vidta åtgärder som bygger på en analys av orsakerna till de långa handläggningstiderna. Jag tänker återkomma till det.

Folkpartiet vill höja flyktingkvoten. Jag tror, och det tycker jag är positivt, att man kan använda flyktingkvoten på ett bättre sätt än vad vi har gjort hittills. FN:s flyktingkommissarie arbetar för att flyktingar ska kunna återvända till sina hemländer. Men det finns vissa som aldrig kommer att kunna återvända. De har inte heller resurser eller möjligheter att söka asyl någon annanstans. Men genom den så kallade flyktingkvoten kan de få en fristad. Jag tror att vi måste se till att öka uttagningen av flyktingkvoten och på längre sikt också se över hur hela det svenska flyktingmottagandet kan kopplas närmare de behov och prioriteringar som görs av FN:s flyktingkommissarie.

Vänsterpartiet och Ulla Hoffmann betonar vikten av att förtydliga olika myndigheters ansvar för omhändertagande av ensamkommande barn. Det är en viktig fråga, som har tagits upp av flera partier. På det här området har det gjorts väldigt mycket för att de barn och ungdomar som kommer till Sverige ska få ett så bra mottagande som möjligt. Men det är helt riktigt att det återstår en del att göra. En lagändring som utvidgar den gode mannens ansvar ska införas, och inom kort läggs också ett förslag fram som tydliggör arbetsfördelningen och ansvarsfördelningen mellan kommunerna och Migrationsverket.

Även om vi inte är överens om detaljerna om hur reglerna ska utformas, och inte heller detaljerna om hur medlen ska fördelas, vågar jag nog påstå att det finns en gemensam värdegrund. Det gör förmodligen den svenska riksdagen unik i ett europeiskt perspektiv. Jag är överens med Kalle Larsson på så vis att jag tror att detta måste sägas. Det är bra att vi håller den rågången. Det är den värdegrunden som vi också står på när vi förhandlar i EU. Här är Sveriges röst väldigt viktig.

Sveriges röst är viktig därför att vi står väldigt fast förankrade i principerna om mänskliga rättigheter. Det betyder att vi ska fortsätta arbetet med att förstärka flyktingrätten och förbättra mottagandet. Utöver det som jag tidigare sagt ska vi utvidga flyktingbegreppet så att det också omfattar människor som förföljs på grund av kön eller sexuell läggning.

Vi ska också förbättra mottagandet av asylsökande. Sverige har i dag en nivå på mottagandet av asylsökande som väldigt få länder kan mäta sig med. Kommuner, landsting, organisationer och enskilda individer är engagerade i att ta emot asylsökande. Asylsökande erbjuds bostäder, hälsoundersökningar, praktikplatser och aktiviteter av olika slag, och barnen går i skola.

Det arbete som nu måste göras är att i större utsträckning individualisera mottagandet. Här behöver kommunerna ett stöd i sitt viktiga arbete. Det ska göras en översyn av statens ersättningar till kommunerna. Vi ska också fortsätta arbetet med att reformera asylprocessen.

Vi vet att många som i dag får avslag på sina asylansökningar upplever att de inte har fått alla sina skäl beaktade. Därför ska asylprocessen förändras så att den blir mer öppen. Det är vi helt överens om – muntlighet ska användas i ökad utsträckning. Här finns det, precis som tidigare sagts, en process som arbetar i den riktningen.

Parallellt med detta arbete måste vi också värna asylrätten genom att ta itu med de problem som i dag präglar ett överbelastat asylsystem. Antalet asylsökande till Sverige har ökat med 40 % varje år mellan år 2000 och år 2002. Det är inget problem. Det är inte antalet i sig som belastar asylsystemet utan snarare det faktum att de flesta av dem som kommer i dag saknar asylskäl.

Det betyder inte att de inte har några skäl, tvärtom. Människor kommer från länder som präglas av ekonomisk och social instabilitet. Det är människor som behöver arbete och bostad. Många behöver vård och rehabilitering. Framför allt behöver de en plats där de kan bygga en framtid för sig själva och för sina barn. De har väldigt starka skäl, men det är inte asylskäl i de allra flesta fall.

Till detta ska vi lägga att ungefär 80 % av dem som kommer hit saknar pass och identitetshandlingar. Det här leder till mycket komplicerade utredningar eftersom utredningen först måste klargöra vem personen är och från vilket land han eller hon kommer för att sedan kunna bedöma asylskälen. Detta leder till långa handläggningstider och till årslånga vistelser i Sverige och svårigheter att verkställa ett eventuellt avvisningsbeslut. Här har vi bland annat orsakerna till de långa handläggningstiderna.

Därför kommer jag att lägga fram en rad förslag för riksdagen att ta ställning till. Ett förslag om höjda straff för människosmugglare för att komma åt dem som lurar redan utsatta människor att under falska förespeglningar dyrt köpa resor och därigenom också hindra att människor utsätts för fara ligger redan på riksdagens bord.

Efter julleddigheten kommer ett förslag om att avskaffa möjligheten till ny ansökan också för att minska vistelsetiden, öka tydligheten i asylprocessen och därigenom hindra att människor bryts ned av själva asylprocessen.

Det kommer ett förslag om åtgärder mot dokumentlöshet – detta också för att minska handläggningstiderna och för att underlätta arbetet med att göra en individuell och rättssäker prövning av varje enskild asylsökandes skäl.

Det centrala, slutligen, i våra insatser måste vara att värna asylrätten och att se till att människor som flyr för sina liv får en fristad. För att kunna göra det måste vi också ta itu med de problem som vi har i dag.
(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.54 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

SoU1 Budgetpropositionen för 2004 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Punkt 11 (Vård i livets slutskede)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, kd, c)

Votering:

164 för utskottet

130 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 24 v, 13 mp

För res. 2: 46 m, 42 fp, 25 kd, 17 c

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 8 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Punkt 12 (Psykiatri)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

3. res. 4 (fp)

4. res. 5 (kd)

5. res. 7 (c)

6. res. 8 (mp)

Förberedande votering 1:

18 för res. 7

13 för res. 8

264 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Förberedande votering 2:

25 för res. 5

17 för res. 7

253 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 3:

42 för res. 4

27 för res. 5

226 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 4:

46 för res. 3

42 för res. 4

207 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:
128 för utskottet
46 för res. 3
119 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 1 v
För res. 3: 46 m
Avstod: 41 fp, 26 kd, 23 v, 16 c, 13 mp
Frånvarande: 17 s, 9 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 6 c, 4 mp

Punkt 13 (Abort i Sverige för utländska kvinnor)

1. utskottet
2. res. 9 (m, fp, c, mp)
Votering:
176 för utskottet
117 för res. 9
2 avstod
54 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 26 kd, 23 v
För res. 9: 45 m, 41 fp, 1 v, 17 c, 13 mp
Avstod: 1 m, 1 fp
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Punkt 23 (Rätt till personligt ombud enligt socialtjänstlagen)

1. utskottet
2. res. 15 (v, mp)
Votering:
256 för utskottet
37 för res. 15
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 126 s, 46 m, 42 fp, 25 kd, 17 c
För res. 15: 24 v, 13 mp
Frånvarande: 18 s, 9 m, 6 fp, 8 kd, 6 v, 5 c, 4 mp
Nikos Papadopoulos (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 28 (Personlig assistans)

1. utskottet
2. res. 20 (m, fp, kd, c)
Votering:
164 för utskottet
129 för res. 20
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 24 v, 13 mp
För res. 20: 45 m, 42 fp, 26 kd, 16 c
Frånvarande: 17 s, 10 m, 6 fp, 7 kd, 6 v, 6 c, 4 mp

Punkt 29 (Stöd till kvinnojourer m.m.)

1. utskottet
2. res. 22 (v, mp)

Votering:

214 för utskottet

37 för res. 22

44 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 46 m, 25 kd, 16 c

För res. 22: 24 v, 13 mp

Avstod: 42 fp, 1 kd, 1 c

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 7 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Lars Gustafsson (kd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 34 (Apoteksmonopolet)

1. utskottet
2. res. 24 (m, fp, kd, c)

Votering:

166 för utskottet

127 för res. 24

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 2 fp, 24 v, 13 mp

För res. 24: 45 m, 40 fp, 25 kd, 17 c

Frånvarande: 17 s, 10 m, 6 fp, 8 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Invandrare
och flyktingar*

10 § (forts. från 8 §) **Invandrare och flyktingar** (forts. SfU2)

Anf. 173 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp frågan om de ensamkommande barnen. Jag vet att det har gjorts en hel del, och detta har debatterats åtskilliga gånger här i kammaren, men jag tycker fortfarande att det känns som att ovissheten är stor om det görs tillräckligt på det här området. De signaler vi får visar på att det inte är tillräckligt.

Det förekommer fortfarande att barn försvinner. Man tror att de åker till andra länder eller hem till sitt eget land, men man vet inte säkert. Det är inte försvarbart, anser vi i Centerpartiet, att man inte precis på samma sätt som man sätter till alla resurser för att undersöka när ett svenskt barn

försvinner verkligen ser till att ta reda på vart de här barnen har tagit vägen. Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta för att se till att de här barnen verkligen får en trygg miljö här i Sverige?

Prot. 2003/04:42
4 december

*Invandrare
och flyktingar*

Anf. 174 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Det har vidtagits många åtgärder för att se till att ensamkommande barn ska få ett så bra mottagande som möjligt. Antalet barn- och ungdomsenheter har ökat. Personaltätheten har ökat. Det betyder att man i praktiken har skilt mellan å ena sidan omhändertagandet av barnen och å andra sidan utredning och bedömning av asylskäl.

Samtidigt finns det mycket kvar. Jag nämnde två saker. Det ena är att det nu sitter en arbetsgrupp som ska komma med förslag till en lagändring så att också lagen ger uttryck för att man skiljer de här två sakerna åt – å ena sidan asylprövningen och å andra sidan omhändertagandet.

Den andra saken, som är oerhört viktig, är att vi får en ny lag om gode män som faktiskt får ett utökat ansvar och som kan gå in i föräldrarnas ställe. Det är på gång.

När det sedan gäller de försvunna barnen finns väldigt tydliga rutiner. Vad som görs är att Migrationsverket alltid anmäler till gode män, till socialtjänsten och till polisen när ett barn har försvunnit. De myndigheterna gör allt för att man ska hitta de här barnen. Där finns det en del att göra för att förbättra rutinerna. Men vi har lagstiftning och riktlinjer på plats.

Anf. 175 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det är inte bara de ensamkommande barnen som man ibland känner en stor oro för. Barnfamiljer behandlas alltför ofta på ett styvmoderligt sätt. Det finns barnfamiljer där en av föräldrarna skickas hem till ett land dit man absolut inte vill. Man har skräckupplevelser och traumatiska upplevelser bakom sig just från det landet. Den ena föräldern och barnen finns kvar i Sverige. Anser statsrådet att det är en human flyktingpolitik och förenligt med barnkonventionen att behandla barnfamiljer och barnen i synnerhet på det här sättet?

Anf. 176 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! När det gäller familjesplittring finns även där väldigt tydliga riktlinjer. Man ska inte splittra familjer. Det är någonting som man definitivt strävar efter från Migrationsverkets och Utlänningsnämndens sida. Sedan finns det väldigt speciella fall där till exempel mannen skickas tillbaka till hemlandet, men man utgår från att familjen kan återförenas i något annat land. Definitivt är riktlinjen att familjer inte ska splittras.

Anf. 177 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Låt mig inledningsvis tacka migrationsministern för att hon är här i kammaren och deltar i debatten.

Jag försökte i mitt anförande beskriva hur jag upplever en regering som är oerhört handlingskraftig när det gäller hårda tag och restriktivitet men i det närmaste handlingsförlamad när det gäller att presentera förslag som skulle göra flyktingpolitiken mera human och liberal.

I Barbro Holmbergs anförande fick vi höra att hon har lagt fram förslag om skärpta straff för människosmugglare och förslag om att avskaffa möjlighet till ny ansökan innan vi har en human och rättssäker asylprocess. Hon har lagt förslag om sänkta bidrag till asylsökande som saknar dokument, medan det finns en rad andra förslag som kraftigt har försenats och löften som inte har infriats. Vad är förklaringen till den häpnadsväckande effektiviteten i restriktiv riktning, medan förslagen i human riktning aldrig kommer? Det är den första frågan.

Den andra frågan gäller Migrationsverket, som i går upplyste om de brister som finns i budgetförslaget. De är mycket rädda för att man inte kommer att hinna avvisa de personer som ska avvisas på grund av att de har fått neddragna resurser. Det kommer att riskera att ytterligare förlänga handläggningstiderna. Jag delar Barbro Holmbergs övertygelse om att det är mer humant att avvisa snabbt än att det tar tid. Finns det några funderingar i Regeringskansliet om de brister som Migrationsverket påtalar?

Den tredje frågan: Om Barbro Holmberg efter ett infört strängare transportörsansvar såg sig arbetande på ett transportföretag – ett flygbolag, båt företag eller annat – tror hon att det skulle finnas en risk att hon skulle neka en person som saknade dokument men som var flykting att kliva på det flygplan eller den båt som hon var ansvarig för?

Anf. 178 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Om Erik Ullenhag lyssnade på mitt anförande hörde han hur jag beskrev en rad olika insatser som ska göras för att förstärka och förbättra asylrätten och asylmottagandet. Jag ser positivt på att öka uttagningen av till exempel kvotflyktingar. Vi ska vidga flyktingbegreppet. Det är en oerhört viktig reform som måste genomföras så snart som möjligt. Vi ska förbättra mottagandet generellt sett för asylsökande. Vi jobbar på en ny lag om gode män och därmed om förbättrat mottagande av de ensamma barnen.

Jag ser att de andra förslag som Erik Ullenhag hänvisar till handlar om att faktiskt åtgärda problem som vi har i dag inom asylmottagandet. Om det är någonting jag saknar i debatten är det förslag från Erik Ullenhags partis och andra partiers sida om vad vi ska göra. Om man inte tycker att regeringens förslag är bra måste man ändå formulera vad vi ska göra för att komma till rätta med de problem som vi har. Ett problem som vi har i dag är till exempel identitetslösheten. 80–88 % saknar pass och identitetshandlingar.

I anslaget till Migrationsverket har det skett en neddragning med 20 miljoner. Det baseras på Migrationsverkets egna prognoser om att antalet asylsökande kommer att minska nästa år. Hur det än slår på verkställigheten har vi återigen problemet med identitetslösheten. De problem som Migrationsverket har med verkställighet har att göra med att asylsökande inte har pass eller några resedokument. Det går inte att få någon verkställighet.

Anf. 179 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Barbro Holmberg kastar ut en handske och frågar vad Folkpartiet vill göra för att se till att få ordning på asylmottagningen. Den första och viktigaste åtgärd som jag tror skulle ge effekt är att öppna för

arbetskraftsinvandring. En rad av de människor som söker sig till Sverige och som inte har asylskäl skulle då få möjlighet till en annan ingång till Sverige. Den uppfattningen delar de flesta som jobbar på Migrationsverket, och de tror att det är en väldigt viktig reform. Problemet Barbro Holmberg har är att hon sitter i en regering som är beroende av LO, som inte gillar arbetskraftsinvandring, så man kommer inte att genomföra det.

Vi vill ha mer resurser till Migrationsverket för att korta handläggningstiderna. Vi vill lagstifta om kortare handläggningstider, och jag kan ge en lista över andra åtgärder som behövs. Vi vill ha en ny human och rättssäker asylprocess, något som sju partier var överens om i riksdagen. När vi får den ska vi också göra något åt de nya ansökningarna. Som det är i dag fungerar det inte bra.

Problemet, Barbro Holmberg, är att de positiva förslag som du nämner har regeringen haft som något slags alibi ganska länge. Vidgat flyktningbegrepp skulle ha varit klart för ganska länge sedan. Ökad anhöringvandring, som ni nu verkar backa ifrån, skulle ha varit klar för länge sedan. Asylsökande barn lovade Jan O Karlsson förra året att tillmötesgå liksom att genomföra åtgärderna i den utredning som Barnombudsmanen och Socialstyrelsen har lagt fram. Det har inte skett.

På punkt efter punkt är det så att även om det kommer löften om ökad humanitet och ökad liberalisering av flyktingpolitiken händer det ingenting, men det händer fasligt mycket när det handlar om restriktivitet och hårdare tag. För mig blir detta ett väldigt bekymmersamt mönster, som gör att vi får en allt restriktivare flyktingpolitik.

Jag ställer frågan en gång till om det viktiga transportörsansvaret: Om Barbro Holmberg var ansvarig för en båt eller ett flygplan, tror inte Barbro Holmberg att det finns en uppenbar risk att hon, ifall man genomför en ny lag om transportörsansvar, skulle neka också folk som faktiskt skulle få skydd enligt flyktingkonventionen? Eller tror hon att flygvärddinnor och andra är bra på att göra en asylprövning?

Anf. 180 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag kan ändå konstatera att Erik Ullenhag vill prata om allting annat än de problem som jag beskriver. Han vill prata om huruvida vi ska öppna för arbetskraftsinvandring. Det är en intressant fråga – den debatten kan vi gärna ta, likaså när det gäller mer resurser till Migrationsverket för att korta handläggningstiderna. Men detta löser inte de problem som jag har beskrivit. Det löser inte problemen med att 88 % av dem som kommer som asylsökande saknar pass och identitetshandlingar. Jag efterlyser fortfarande åtgärder för att komma till rätta med de problem som vi har.

Transportörsansvaret är ingenting nytt. Vi har varit bundna till transportörsansvaret sedan 1946 genom att Sverige har varit bundet till en internationell konvention om civil luftfarts- och trafiksäkerhet. Det är ingenting nytt. Det nya med det förslag som jag nu lägger är att man också kan påföra en avgift för transportörer som inte genomför en rimlig kontroll, som de egentligen redan är bundna att genomföra. Skillnaden kommer inte att bli särskilt stor.

Anf. 181 SVEN BRUS (kd) replik:

Herr talman! Det är många frågor som berörs i den här debatten och som finns på den flyktingpolitiska agendan. Men frågan om en ny instans- och processordning är en av de mest centrala frågorna, kanske den viktigaste just nu.

Det fanns en mycket tydlig inriktning från början i NIPU:s förslag och senare i form av ett enigt riksdagsbeslut 2001. Utlänningsnämnden ska läggas ned. Handläggningen ska flyttas till förvaltningsdomstolar. Men under den senaste tiden har flera av oss haft anledning att undra över regeringens verkliga ambition och hållning.

Under hösten läckte det ut en kostnadsberäkning från Regeringskansliet där det hävdades att kostnaderna för reformen skulle bli 1 000 % högre än vad NIPU hade räknat fram. Det är det ena.

Det andra är att det nya statsrådet i Ekots lördagsintervju för en tid sedan svarade på en journalists raka fråga: Utlänningsnämnden ska läggas ned i sin nuvarande form.

Jag undrar då: Tror statsrådet på fullt allvar att NIPU räknade så fel att den här reformen skulle bli 1 000 % dyrare nu, ungefär fyra år efter det att NIPU:s beräkningar gjordes? Och vad menar statsrådet konkret med att Utlänningsnämnden ska läggas ned i sin nuvarande form?

Anf. 182 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag har verkligen full förståelse för att många känner en viss frustration över att detta med NIPU har dragit ut på tiden. Men det är ju inte så att det inte har hänt någonting. Det har faktiskt hänt och händer en hel del saker i den här processen.

För drygt ett år sedan lade regeringen fram en lagrådsremiss som helt gick i linje med det förslag som NIPU hade lagt fram. Den lagrådsremissen avstyrktes av Lagrådet å det bestämdaste. Man sade väldigt tydligt att av rättssäkerhetsskäl måste lagstiftningen först ändras. Lagstiftningen måste först förtydligas så att den kan hanteras i domstol. Det är den processen som nu pågår. Man håller på att göra en översyn av lagstiftningen för att förtydliga den.

Samtidigt pågår det ett beredning på Regeringskansliet där vi tittar på överföringen från Utlänningsnämnden till domstol, och då har man kommit fram till beräkningar som naturligtvis oroar mig väldigt mycket. NIPU beräknade kostnaden till mellan 25 och 30 miljoner. Nu är vi uppe i från 800 miljoner till 1,4 miljarder. Det är självklart att det är någonting som oroar mig och som man måste titta väldigt noga på för att se om det finns någonting vi kan göra för att få ned dessa kostnader.

En anledning till att kostnaderna har ökat så mycket är det som jag nämnde tidigare, nämligen den enormt ökade asylinströmningen. NIPU räknade med 12 000 asylsökande. Förra året kom det 33 000 asylsökande, och det leder till bieffekter på det sättet att det blir större och större kostnader.

Anf. 183 SVEN BRUS (kd) replik:

Herr talman! I mitt exempel med en ökning på 1 000 % hade jag tagit hänsyn till den ökade mängden asylsökande. Det är nu ungefär tre gånger så många som när NIPU gjorde sin beräkning.

Det är riktigt att Lagrådet hade invändningar, men efter det hamnade den här frågan i bakvatten. Den utredning som skulle ha börjat sitt arbete för länge sedan kom i realiteten inte i gång förrän i somras. Vi har tappat ytterligare ett eller ett par år i den här processen, och det kan vi bara beklaga.

Barnperspektivet har flera av oss tagit upp i debatten. Det gäller både de ensamkommande barnen och barn i flyktingärenden. Utan att gå händelserna i förväg när det gäller det uppdrag som kommittén för översyn av utredningslagen har fått med tanke på den nya instans- och processordningen vågar jag ändå påstå att vi kommer att trycka mycket hårt på barnfrågorna, på barnens situation och deras rätt i asylprocessen. Barnkonventionens portalparagraf talar ju om barnets bästa.

Nu konfronteras vi av och till med exempel på ärenden där den självklara rätten för barn sätts åt sidan. Ett av dessa konkreta exempel gäller familjesplittring. Nu har statsrådet sagt här redan i dag och också tidigare att man inte ska splittra familjer och att man ska sträva efter att hålla ihop dem. Det kan vi säkert vara överens om. Men vad finns det för substans i dessa strävanden och denna inriktning? Anser statsrådet att barnperspektivet behöver stärkas? Bör det finnas ett särskilt barnperspektiv i utlänningslagen? Vad kan vi göra för att förhindra de tragedier som det innebär när man splittrar familjer, vilket ju sker i verkligheten?

Anf. 184 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Det finns ju ett barnperspektiv i utlänningslagen på det sättet att vi har skrivit in i utlänningslagen att man ska ta hänsyn till barnets bästa. Det i sin tur har satt i gång en metodutveckling, en process hos myndigheterna att verkligen utveckla ett barnperspektiv i praktiken. Där har väldigt mycket hänt, men jag tror att det finns ytterligare saker som man måste göra för att utveckla barnperspektivet i asylprocessen.

En sak som är viktig att peka på och som kan utvecklas ännu mera är att se till att barn verkligen får sina egna asylskäl beaktade i utredningarna. Här finns det mycket utvecklingsarbete att göra. Jag förbereder ett regeringsuppdrag till Migrationsverket att utveckla dessa metoder.

När det sedan gäller barnperspektivet och barnens situation återkommer vi igen till handläggningstiderna. Är det någonting som drabbar barn är det de långa handläggningstiderna och vistelsetiderna i Sverige. De gör att barn ibland tvingas att se sina föräldrar brytas ned och kanske själva bryts ned av att man får vänta så länge på beslut.

Det förslag som jag lägger fram för att komma till rätta med problemen är också ett sätt att minska lidandet för barn i asylprocessen.

Anf. 185 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! I den utredning som här nämns har jag tagit initiativ för att förändra utlänningslagen när det gäller barn och barns rättigheter i asylprocessen. Där kommer inte minst Socialdemokraternas inställning i den här frågan att synas. Vi arbetar på att man ska införa en barnavdelning – som vi kallar det halvt på allvar, halvt på skoj – i lagen där barns rättigheter förtydligas.

Jag vill knyta an till det som ministern sade i sitt inledningsanförande. Hon välkomnade att Moderaterna ökade anslagen till Migrationsverket.

Då blir den naturliga frågan: Om detta är så bra, varför gör inte regeringen samma sak?

Regeringen har konstant underbudgeterat anslaget för asylprövning. Också antalet asylsökande har felbedömts konstant. Nu minskar man anslaget och säger att man hoppas att detta inte direkt kommer att påverka handläggningstiderna. Där gör vi en annan bedömning.

Vi anser att det finns en betydande risk för kompetensuppbyggnadsproblem inom ett verk som ständigt måste förändra sin dimensionering och ändra sin interna planering. Jag är alldeles övertygad om att statsrådet bättre än de flesta inser att så blir fallet.

Vi vill satsa 80 miljoner mer än regeringen på asylprövningen för att korta väntetiderna på Migrationsverket. Därtill vill vi anslå ytterligare 20 miljoner på Utlänningsnämnden. Vi menar att det är det riktiga sättet att komma till rätta med de obalanser som finns i dag inom asylsystemet snarare än att först försämra rättssäkerheten, som regeringen har varit inne på.

Det finns en rad förändringar av asylsystemet som måste till för att man ska få en snabb och rättssäker hantering och en minskning av antalet överklaganden och förnyade ansökningar. I dag är det mer regel än undantag att man överklagar, och det är mer regel än undantag att man lämnar in nya ansökningar. Vi ser en betydande misstro mot hela processen, inte minst därför att besluten inte är tillräckligt väl motiverade. Det finns också ett behov av modernisera lagstiftningen.

Det är fel att enbart de restriktiva åtgärder som regeringen nu företräder är de som skulle göra att vi kommer till rätta med problemen.

Anf. 186 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag sade inte att jag höll med om att det behövs mera pengar till Migrationsverket, utan jag sade att jag håller med om att vi måste göra något för att korta handläggningstiderna. Jag tror att det är en av de viktigaste sakerna som vi måste åtgärda.

Dessutom finns det inte något direkt samband mellan pengar till Migrationsverket och hur många ärenden Migrationsverket avgör och minskade kostnader i mottagningsystemet, som antyds här. För att det ska bli minskade kostnader i mottagningsystemet krävs det att hela processen fungerar. Då krävs det att de beslut som fattas också verkställs. Migrationsverket avgjorde förra året 60 % fler ärenden än tidigare. Men kostnaderna i mottagningsystemet ökade därför att antalet människor som blev kvar i Sverige hela tiden ökade. Då kommer vi återigen tillbaka till det som jag har sagt tidigare, nämligen att möjligheten till ny ansökan leder till långa, långa vistelsetider. När människor inte har sina dokument leder det till långa handläggningstider och mycket stora svårigheter att verkställa faktiska beslut.

Anf. 187 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag påstod inte heller i inlägget att det finns ett direkt samband. Jag talade till exempel om kompetensuppbyggnadsproblem inom verket när man ändrar dimensioneringen. Jag pratade också om problemen med planering inom verket när man måste överföra folk från den ena grenen till den andra.

När det gäller sambandet mellan anslag till asylprövning och kostnader för boende och så vidare under väntetiden så har socialförsäkringsutskottet nu beslutat att gå vidare och titta på detta. Migrationsverket har i andra sammanhang sagt till oss ledamöter att det finns ett direkt samband att räkna hem. Olika faktorer har nämnts – alltifrån att en ytterligare spenderad krona på asylprövning skulle ge tio tillbaka i minskade kostnader för väntetid. Vi har från den borgerliga sidan räknat mycket modest på detta för att inte överinteckna eventuella effekter. Men det är alldeles självklart att de signaler vi får från verket gäller att man har resursbrist och att man är orolig för vad som nu kommer att ske i samband med neddragningarna.

Vi tror också att man måste ha en helhetssyn där hela asylprocessen ses i ett sammanhang. Har vi en asylprocess för vilken det råder bristande förtroende hos allmänheten, hos ombud, hos asylsökande och så vidare kommer det att resultera i otydlighet, fler överklaganden och fler nya ansökningar. Därför måste tydligheten öka, och det tror vi att den nya instans- och processordningen kommer att bidra till tillsammans med den lagöversyn som nu sker. Jag vill betona att den lagöversynen inte sker därför att regeringen så föreslog utan därför att Moderaterna så föreslog i den här kammaren för exakt ett år sedan.

Moderaterna är ett parti som står för rättssäkerhet. Vi ser samma problem som regeringen när det gäller nya ansökningar, men samtidigt ser vi att vi har ett rättssäkerhetsproblem i dagens system för asylprövning. Vi vill göra någonting åt båda sakerna. Hittills har vi sett mer från regeringen när det gäller att föregå den nya instansordningen med inskränkningar i möjligheten att göra nya ansökningar. Då finns rättssäkerhetsproblemen kvar. Jag tror att regeringen har mycket att leva upp till framöver.

Anf. 188 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! När det gäller pengar till Migrationsverket minskar anslaget med 20 miljoner kronor, vilket bygger på Migrationsverkets egna prognoser om att antalet asylsökande ska minska. Men vi följer naturligtvis utvecklingen noga. Det har visat sig, vilket också Erik Ullenhag påpekade, att det ibland är svårt att göra prognoser. De slår inte riktigt alltid in, och det leder i sin tur till att resurserna kanske hänger efter.

Visst följer vi utvecklingen på området, och ambitionen är definitivt att på alla sätt och vis se vad man kan göra för att minska handläggningstiderna. Det leder, som vi har sagt här tidigare, till svåra situationer för människor.

Jag kan hålla med Sten Tolgfors om det han sade om rättssäkerhet, det vill säga att man hela tiden måste göra flera saker på en gång. Jag menar att det är ett systemfel med ny ansökan. Jag ser att det skadar människor i asylprocessen. Vi har en rättssäker prövning, menar jag, men den kan hela tiden bli bättre. Det är någonting som vi hela tiden måste arbeta med, och som vi också håller på att arbeta med.

Anf. 189 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Först och främst vill jag säga att jag är glad över att Fem-i-tolv-rörelsen, som har sin vagga hos Stig Wallin i mitt hemlän Västernorrland, har haft möjlighet att ha sin manifestation mot främlingsfientlighet och rasism och för integration i riksdagen i dag. Rörelsen är

en förebild. Den är uthållig och sprider sitt budskap över hela landet. Det är många som borde ta efter det här initiativet.

I dag finns många asylsökande i Sverige som väntar år ut och år in på besked om huruvida de får stanna eller inte. Migrationsverket har pekat på det samhällsekonomiskt lönsamma i att satsa på fler handläggare för att få ned handläggningskostnaderna. Folkpartiet liberalerna anslog därför 70 miljoner kronor ytterligare till Migrationsverket för att fler handläggare ska kunna anställas. Genom att korta handläggningstiderna minskar man självfallet kostnaderna för mottagandet av asylsökande.

Men att korta handläggningstiderna handlar egentligen inte om pengar. Det handlar framför allt om att bespara människor onödigt mänskligt lidande. Jag påstår att de humanitära skäl som inte fanns från början hos de asylsökande i stor utsträckning beror på de långa väntetiderna. Det är särskilt viktigt att handläggningstiderna för barn och barnfamiljer minskar. Vi får komma ihåg att barn har ett helt annat tidsperspektiv än vi vuxna. Dagens asylpraxis och beslutsprocess i flyktingärenden är inte anpassad efter barnens behov. I utlänningslagen ska hänsyn tas till barns bästa. Men praxis talar ett annat språk. Hänsynen till andra viktiga intressen, till exempel intresset att reglera invandringen, har visat sig vara viktigare. Det är oacceptabelt.

Rädda Barnen presenterade under 2003 en rapport som visar att många barns rätt åsidosätts i asylprocessen. Barn kommer inte till tals, och deras egna asylskäl bedöms inte i tillräcklig omfattning. Därför är det ett måste att det finns personal med barnkompetens och kunskap i samtalsmetodik som kan samtala med de här barnen, som själva har svårt att hävda sina rättigheter.

Vi ser ständigt exempel på hur flyktingbarn far illa i vårt land. Många har levt i skräck under stora delar av sitt liv och lever alltjämt i otrygghet då det hela tiden finns ett hot om avvisning. De förlorar både sin barnom och sin framtidstro. De ensamkommande barnen är särskilt utsatta. Trots att problemen har varit kända under lång tid har regeringen inte vidtagit nödvändiga åtgärder för att göra situationen för barnen bättre. Omhändertagandet av asylsökande barn måste förbättras. Socialtjänsten, som har det yttersta ansvaret för dem som vistas i kommunen, bör ta hand om ensamma flyktingbarn redan vid ankomsten.

Det är trist att Barbro Holmberg har stuckit i väg, för jag tänkte prata lite extra om barn och barns bästa och mina erfarenheter av det. Sverige ratificerade barnkonventionen redan 1999. Det är 2003 nu. I våra lagar finns barns bästa inskrivet sedan några år tillbaka – i socialtjänstlagen, föräldrabalken och utlänningslagen. Trots det vet vi i dag att barn knappast är synliga vare sig i barnavårdsärenden eller i socialbidragsärenden. I ärenden som rör vårdnad, boende och umgänge handlar det mer om föräldrarätt än om barnens rätt. Jag tar upp detta för att tydliggöra att det tar mycket lång tid och kräver särskilda insatser för att barns bästa ska få genomslag.

Vi pratar ju ständigt och jämt om barns bästa. Det har vi också gjort i dag i den här kammaren, men det finns väldigt lite handling. Det känns som att asylbarns bästa har aktualiserats mycket sent – det senaste året. Migrationsverket har visserligen inlett utbildningar om barn och barnkonventionen, och statsrådet Barbro Holmberg har inrättat ett barnråd.

Men dessa åtgärder har kommit mycket sent, och vi ska ha klart för oss att de är i sin linda.

Jag har mött många engagerade människor i Västernorrland som försöker hjälpa de asylsökande familjerna. De åberopar ofta barnperspektivet och barnkonventionen eftersom de tror att det är det som gäller. Det är tyvärr så att de familjer som de möter får ett orealistiskt hopp om att de ska få stanna.

Att förkorta handläggningstiderna är en åtgärd som är angelägen för att det ska bli bättre för de här familjerna, och i synnerhet för barnen. Det jag tänkte säga till Barbro är att klockan är fem i tolv när det gäller de här barnens situation. Det kanske till och med är så att klockan redan har klämtat.

Jag ställer mig bakom våra reservationer nr 11 och 14.

Anf. 190 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! För någon vecka sedan hade jag en interpellationsdebatt med migrationsminister Barbro Holmberg. Då pratade hon om hur viktigt det är att vi håller frågan om barn i asylpolitiken levande. Jag tänker ta henne på orden och hålla den levande lite till även om det är många som tidigare har sagt samma sak som jag. Jag tycker ändå att jag vill vara en papegoja och säga de här orden igen så att de verkligen fastnar.

Barn som söker asyl, oavsett om de kommer med sina familjer eller ensamma, är verkligen utsatta barn. De har varit med om många upplevelser som vi inte kan föreställa oss. De har kanske sett sin mamma eller pappa dödas framför sina ögon. Barnkonventionen och portalparagrafen i utlänningslagen följs inte. Det har sagts många gånger i dag.

I interpellationssvaret till mig svarade migrationsministern: Visst ska vi se till barnens bästa. Men i nästa mening sade hon: Men inte om någonting annat har större betydelse.

Det brukar handla om reglerad invandring. Det verkar ha blivit så att i alltfler fall är det något annat som överväger.

Barns egna asylskäl ska beaktas. Barnombudsmannen, Rädda Barnen och barnläkare framför kritik mot hanteringen av asylsökande barn. I socialförsäkringsutskottet för någon månad sedan sade Migrationsverkets representant att man inte nått så långt som man avsett även om det blivit bättre.

Barnkompetensen måste förbättras hos Migrationsverket, precis som flera har sagt här tidigare. Handläggningstiderna måste bli kortare, men man ska inte börja med det. Det som måste komma först är att göra asylprocessen mer rättssäker. Regeringen går totalt fel väg. Risken finns att det blir alltfler människor som gömmer sig. Jag har hört talas om att det finns tendenser till det redan. Man är orolig för att man inte ska få göra någon ny ansökan.

Herr talman! Barnombudsmannen har också påtalat att det måste specificeras vad som är barnets humanitära skäl i utlänningslagstiftningen. Enligt barnombudsmannen borde barnkonventionens artiklar kunna vara vägledande. Man ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling. Barnet har rätt till omvårdnad och hälsa. Barnet har rätt till skydd mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, bland annat misshandel och sexuellt utnyttjande.

Herr talman! Många av de barn som i dag finns i asylprocessen har inte fått göra sin röst hörd. Man har inte heller tagit hänsyn till deras humanitära skäl – de som jag nämnde nyss. Man avvisar handikappade barn som inte kan få rätt vård i sitt hemland. Avvisningarna görs på ett inhumant sätt. Det har vi sett nyligen på TV i Kalla fakta. Där kunde vi se hur man band fast en flicka som är flygrädd till händer och fötter och stoppade in henne i ett flygplan. Så hanterar man inte ens djur.

De barn som finns i asylprocessen i Sverige i dag borde få sin sak prövad igen just med fokus på deras skäl.

Som flera har sagt tidigare har de ensamkommande barnens öde hamnat i en kvarn som mal långsamt. Det förslag som alla inblandade var överens om för ett och ett halvt år sedan har begravts i en ny utredning. Samtidigt kan man läsa i medierna att det finns ensamkommande barn som har hamnat i prostitution.

Det som känns roligt i dag är att sex partier står bakom en reservation där vi vill att socialtjänsten ska stå för ansvaret för barnen medan Migrationsverket ska utreda de ensamkommande barnens skäl. Men det är dags att det händer något snabbt, precis som många har sagt tidigare i dag.

Herr talman! För någon vecka sedan hade den tvärpolitiska gruppen för human flyktingpolitik som finns här i riksdagen, och där sex partier finns med i styrgruppen, besök av personal från Transkulturellt Centrum här i Stockholm. De berättade om hur asylsökande som mår psykiskt dåligt får hjälp alldeles för sent, först när de är akut sjuka. Det händer kanske när ett avslag kommit.

De ansåg att det vore mycket bättre om man satte in sjukvård och kunde ge de här personerna stöd och hjälp i ett mycket tidigare skede för att de inte ska bli så sjuka som de riskerar att bli efter ett tag. Det är viktigt oavsett om man så småningom får uppehållstillstånd eller måste återvända.

I samband med asylutredningen ska även de asylsökande göras medvetna om att de kanske måste återvända. En person som inte bearbetat sina traumatiska upplevelser i hemlandet har säkert svårare att ta till sig tanken att återvända. Vill man underlätta ett återvändande borde den asylsökande få hjälp att bearbeta sina upplevelser tidigt. Även den som får stanna är hjälpt av att tidigt bearbeta de hemska upplevelserna. Det underlättar när man ska etablera sig i det nya samhället.

Herr talman! Det finns mycket kvar att göra för att Sverige ska ha en human flyktingpolitik. Mer måste göras för att vi verkligen ska leva upp till en säker asylprocess och värna om barnens bästa. Det finns ju trots allt ett litet hopp eftersom sex partier ställt sig bakom den reservation om ensamkommande flyktingbarn som jag också ställer mig bakom och yrkar bifall till, nämligen reservation 11.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.57 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

11 § Hyresrätt och bostadsrätt m.m.

*Hyresrätt och
bostadsrätt m.m.*

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2003/04:BoU3
Hyresrätt och bostadsrätt m.m.

Anf. 191 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna står bakom alla reservationer med kristdemokratiska förtecken, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1.

Jag ska i det här inlägget beröra några av de åtta punkter som är föremål för reservationer från kristdemokratiskt håll, i vissa fall tillsammans med andra partier.

Socialdemokraternas politik har förmodligen mot de ansvarigas vilja och intention kommit att utgöra ett allvarligt hot mot hyresrätten.

Senare års byggstatistik är en ganska dyster läsning, framför allt vad gäller hyresbostäder. En rad hinder finns för att fler hyresrätter ska kunna produceras. Regeringen har länge trott att tillfälliga investeringsbidrag kan råda bot på hyresrättens specifika problem. Så har inte varit fallet.

Också förutsättningarna för hyresvärdar, framför allt privata, att behålla sina fastigheter i stället för att sälja till bostadsrättsföreningar är otillräckliga.

Nu måste politiken inriktas mot att skapa förutsägbarhet och långsiktig lönsamhet för ägande av hyresfastigheter – annars riskerar hyresrätten att försvinna som boendeform i många områden.

Positivt är att några saker är på väg att hända.

För knappt ett år sedan nådde parterna på bostadsmarknaden, SABO, fastighetsägarna och hyresgästerna, en överenskommelse om bland annat hyressättning. Avtalet kunde slutas efter långvariga förhandlingar och visar, tycker jag, på ett stort mod och en konstruktiv anda hos de tre parterna.

Överenskommelsen ligger till grund för ett utredningsarbete som bland annat har att pröva möjligheterna till särskilda hyressättningsregler vid nyproduktion, men också hur man i det befintliga beståndet bättre kan anpassa hyressättningen till tankarna bakom bruksvärdesprincipen. Utredaren ska också titta på möjligheterna att underlätta för hyresgäster att göra hyrespåverkande tillval och frånval. Uppdraget ska vara färdigt den 30 april nästa år.

Kristdemokraterna och tre andra partier i utskottet anser att utredningen bör få tilläggsdirektiv som innebär att man också ska utreda hur de kommunala bostadsföretagens hyresledande roll ska ersättas med ett system där alla likvärdiga lägenheter ingår i jämförelseunderlaget.

Kristdemokraterna deltar i en reservation mot majoritetens förslag som i praktiken innebär att man avstår från att ta ställning i frågan.

När det gäller hyressättningen i nyproduktion anser Kristdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet och Centern att det finns anledning för riksdagen att trycka på regeringen för att snabbt åstadkomma de angelägna förändringar som ligger inom överenskommelsen mellan parterna. Utskottets majoritet säger nej till detta.

I en motion har vi kristdemokrater tagit upp ett problem som inte gäller så många, men som för dessa får betydande konsekvenser. Det gäller de särskilda studentbostadsföretag som har fått ett särskilt ansvar för studentboende. De här företagen har haft en allmännyttig status och finansierats genom förmånliga lån och har varit skattebefriade. Eventuella överskott återinvesteras i verksamheten.

Fram till april 2002 hade de här företagen en så kallad hyresledande ställning. Men genom en lagändring hamnade de i en helt ny situation, som i praktiken riskerar att leda till att nyinvesteringar på det området upphör för dessa företag.

En del av lägenheterna finns i Stockholm. En del av dem är insprängda bland vanliga hyreslägenheter, och en del är tillfälligt upplåtna till exempel till följd av att saneringsarbete ska ske. De har alltså tillfälligt upplåtits och använts som uthyrningsbostäder till studenter.

Företaget drivs i stiftelseform. Man betalar samma hyra som andra, men för att täcka kostnaderna för andrahandshyresverksamheten tar man ut ett pålägg som de studerande får betala.

Detta har nu prövats i domstol, som har förbjudit uttaget av pålägget. Konsekvenserna för företagen blir att de får sluta att hyra ut lägenheter på detta sätt eller att andra hyresgäster inom deras bestånd, som ofta redan betalar en högre hyra, får betala ännu mer. I Stockholm handlar det om ungefär 500 lägenheter.

I vår motion har vi lämnat förslag som skulle kunna lösa de här stiftelsernas problem. Utskottets majoritet väjer egentligen för att ta ställning till de faktiska problemen. Man hänvisar bara till tidigare bedömningar. Det gör att problemet kvarstår för stiftelserna, men framför allt för alla de studerande som inte kan få tag i en bostad.

Vi kommer att få tillfälle att återkomma till den frågan igen.

I en annan motion har vi kristdemokrater föreslagit att det i de fall där det kan bli aktuellt med vräkning – vi talar nu om hyresbeståndet i övrigt – ska genomföras ett samråd där hyresvärd, hyresgäst och en representant för kommunen, till exempel socialförvaltningen, deltar. Detta skulle syfta till att undvika vräkning. Detta förslag har avvisats av utskottsmajoriteten.

För några år sedan ändrade riksdagsmajoriteten de bestämmelser som föreskrev att en majoritet av hyresgästerna i en fastighet måste biträda idén för att en ombildning till bostadsrätt ska vara möjlig till att i stället gälla en kvalificerad majoritet som måste vara för.

Bakom denna ändring ligger en historisk ovilja mot ägande. Här finns två olika borgerliga reservationer. Det finns en motion där Kristdemokraterna och Centerpartiet beskriver varför vi anser det vara angeläget att underlätta för människor som vill äga sin lägenhet genom en bostadsrättsförening. Vi anser att det ska räcka med en enkel majoritet av dem som är skrivna i fastigheten för att en ombildning ska kunna ske.

En sista fråga som jag vill ta upp i det här betänkandet gäller ägarlägenheter.

Det finns ett utredningsbetänkande som var klart i mars 2002. Alla förslag om att införa den nya upplåtelseformen ägarlägenhet, som har väckts i riksdagen under de senaste åren och även i föreliggande betänkande, har avslagits av majoriteten med hänsyn till utredningen och att frågan bereds inom Regeringskansliet.

Från oppositionshåll har vi förgäves försökt få besked från regeringen om hur man vill gå vidare. I gårdagens budgetdebatt meddelade den socialdemokratiska företrädaren att han för sin del var motståndare till den nya upplåtelseformen ägarlägenhet.

Om detta är att betrakta som ett auktoritativt besked från Socialdemokraterna, varför skriver då inte utskottsmajoriteten det när man svarar på motionerna?

Om gårdagens besked snarare är att betrakta som en personlig synpunkt från den socialdemokratiska företrädaren är det en sak. Därför tycker jag att det är angeläget att Leif Jakobsson, som är uppsatt på talarlistan, ger besked till kammaren i dag. Är inriktningen från regeringens sida ett ja till ägarlägenheter? Bereder man frågan med sikte på att lägga ett sådant förslag för riksdagen, eller har Leif Jakobsson och Socialdemokraterna samma uppfattning som i det besked vi fick i går, nämligen att det inte ska bli några ägarlägenheter?

Gäller det senare svaret kan man ju ställa frågor varför man skriver som man gör i betänkandet, där man landar på att frågan bereds i Regeringskansliet.

Är inriktningen ett ja eller nej till ägarlägenheter? Om besked anhålles.

Anf. 192 PETER DANIELSSON (m):

Herr talman! Utskottskolleger, personal och alla åhörare! Som vanligt står vi bakom alla de moderata reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

Efter att ha lyssnat till gårdagens budgetdebatt kan jag konstatera att vi i alla fall är överens om en sak, nämligen att det byggs alldeles för lite i Sverige. Dessvärre har regeringens mål om att bygga 120 000 lägenheter under mandatperioden gått från att vara ett konkret mål till att bli en målsättning att sträva efter eller kanske i allra bästa fall uppnå.

Lars-Erik Lövdén skyller på byggföretagen och kommunerna så fort han får chansen. Samtidigt talar han ofta och gärna om alla de kraftfulla åtgärder som regeringen sätter in. Hade det byggts en lägenhet varje gång Lövdén säger "kraftfulla insatser", hade regeringen med lätthet uppnått sina mål. Dessvärre är verkligheten en helt annan. Trots att efterfrågan på hyresrätter är stor i tillväxtorter, byggs det inte många hyresrätter. Man kan ju fråga sig vad det beror på.

Naturligtvis finns det många orsaker till att det inte byggs. En ineffektiv planprocess, krångliga regler, höga skatter och bristande konkurrens är några exempel på orsaker. Men en riktigt stor bov i det här dramat är hyresregleringen, som får en hel rad negativa konsekvenser.

Hyresregleringen hämmar byggandet av hyresrätter, framför allt eftersom det inte är lönsamt att bygga och förvalta hyresfastigheter. Vi vet att när byggföretagen får verka på en normal marknad, där det finns lönsamhet, vill de inget hellre än att bygga bostäder. Fler hyreslägenheter skulle byggas om hyressättningen var friare.

Bostadsbrist och långa köer kommer som ett brev på posten när det byggs för lite. Stor efterfrågan samt det faktum att hyresregleringen medför att hyran i en förort till och med kan vara högre än hyran för en attraktiv lägenhet i stadskärnan skapar utrymme för en lukrativ svart marknad.

Detta medför också kraftiga inlåsnings effekter. Den som har kommit över en billig lägenhet i centrum släpper inte den i första taget. Det leder naturligtvis till extremt låg omsättning av lägenheter. Lediga lägenheter kommer sällan ut på den vita marknaden. I Stockholms innerstad omsätts exempelvis vita förstahandskontrakt ungefär vart hundra år. Lyssna på det: vart hundra år! Det är förödande för rörligheten, för arbetsmarknaden här i Stockholm och för alla unga som är beroende av de flyttkedjor som rörligheten skapar.

Dessutom skapar hyresregleringen en grogrund för en mycket skadlig mygeleekonomi, där fiffel, skenbyten och svarta pengar tillhör vardagen och där fackpampar, Skandischefer och andra potentater tilldelas värdefulla förstahandskontrakt, likt gamla tiders förlänningar.

Herr talman! Det blev med rätta en präktig skandal när Laila Freivalds ombildade sin allmännyttiga lägenhet till bostadsrätt, samtidigt som hon som justitieminister arbetade med ett lagförslag för att försvåra just sådana ombildningar. Hennes beteende var klart tveksamt ur ett moraliskt perspektiv, men det är inte min poäng just nu. Min poäng är i stället att hon sannolikt inte fick hyreskontraktet i den attraktiva Kungsholmenfastigheten genom att köa hos bostadsförmedlingen.

Även vi riksdagsledamöter som sitter här har en gräddfil eftersom vi får hyra lägenheter i särskilda hus, som ägs av riksdagen. Annars skulle vi ha haft det mycket svårare att hitta övernattningslägenheter här i Stockholm.

Herr talman! Hyresregleringen är också direkt orättvis. I tillväxtorter hålls hyrorna under marknadsnivån, vilket leder till att hyresskillnaderna mellan attraktiva lägen och mindre attraktiva lägen i många fall blir obetydlig. Vem tjänar respektive förlorar på det?

I min hemstad Helsingborg skiljer det exempelvis bara ca 7 kr per kvadratmeter i årshyra mellan en centralt belägen etagelägenhet med sundsutsikt och en mindre attraktiv lägenhet i ett av de socialt tyngda ytterområdena. Det tycker jag är djupt orättvist.

Hyresregleringen medför samtidigt att hyresnivåerna utanför de hetaste regionerna hålls på en för hög nivå. Trots att lägre hyror där skulle kunna skapa konkurrens fördelar tvingas många kommunala bostadsbolag att riva hyresbostäder i stället eftersom en sänkning av hyran skulle tvinga dem att sänka hyrorna även i det övriga beståndet. Hur vansinnigt det än låter har tusentals funktionsdugliga lägenheter rivits under de senaste åren.

Herr talman! Vi moderater har under många år påtalat problemen med hyresregleringen. Därför är det glädjande att alltfler börjar inse att vi måste modernisera hyreslagstiftningen. I den så kallade trepartsöverenskommelsen mellan Hyresgästföreningen, SABO och Fastighetsägarna slår man fast att man måste göra någonting åt den bristande överensstämmelsen mellan dagens hyror och se till att hyresgästernas syn på vad som är rättvisa skillnader blir mer relevant. Vi tycker att den är ett stort

och viktigt steg i rätt riktning. Särskilt glädjande är det att Hyresgästför-
eningen nu är drivande i denna process.

När det gäller den fortsatta processen i dessa frågor är det också vik-
tigt att regeringen lever upp till sitt ansvar och sätter fart på förändrings-
processen. Dessvärre tog det ganska lång tid innan en utredning tillsattes,
och nu hör jag att denna utredning redan är försenad och har begärt en
förlängd tid. Den vill helst inte redovisa sitt resultat förrän till hösten
2004. Om det är sant tycker jag att det är anmärkningsvärt med tanke på
hur akut situationen på bostadsmarknaden är.

Herr talman! Det finns många bra skäl till att successivt marknadsan-
passa hyrorna. Det behövs bland annat för att få fart på byggandet, för att
göra hyresmarknaden mer rörlig, för att skapa rättvisare hyror samt för
att avveckla den svarta marknaden.

Efter många år av politisk styrning och regleringar går det emellertid
inte att ändra systemet över en natt. För såväl hyresgäster som fastighets-
ägare är det angeläget att se till att övergången sker successivt. En bra
början är att ta bort de kommunala bostadsföretagens hyresnormerande
roll. Då skapas förutsättningar för en hyressättning som tar större hänsyn
till hyresgästernas och de bostadssökandes önskemål. Dessutom måste
regeringen skyndsamt återkomma med förslag till riksdagen om en friare
hyressättning i nyproduktionen.

Herr talman! Ett annat sätt att stimulera byggande är att införa ägar-
lägenheter. Det skulle sannolikt öka tillgången på riskvilligt kapital för
byggande. Enskilda hushåll har nämligen normalt inte samma avkast-
ningskrav på eget kapital som professionella fastighetsföretag. Ägarlä-
genheter bör därför ge förutsättningar för ökad nyproduktion av bostäder,
särskilt i områden där efterfrågan är större än utbudet.

Om regeringen menar allvar med sitt mål om 120 000 nya lägenheter
under mandatperioden bör regeringen snarast lägga fram ett förslag till
ägarlägenheter. Tyvärr är det väl efter gårdagens besked ungefär lika
sannolikt som att tomten skulle komma in här i kammaren och önska oss
god jul.

Tidigare har Socialdemokraterna hänvisat till att frågan bereds inom
Regeringskansliet, men i gårdagens debatt fick vi ett klagörande från
Anders Ygeman. Han sade klart och tydligt att Socialdemokraterna är
emot ägarlägenheter. Som jag misstänkte redan tidigare är förmodligen
rädslan för det privata ägandet utspridd inom rörelsen, och det tycker jag
är synd.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag kommentera den kampanj som
Socialdemokraterna och stödpartierna för i syfte att göra det svårare för
hyresgäster att ombilda sina lägenheter till bostadsrätter. De har höjt
majoritetskraven från majoritet till kvalificerad majoritet bland hyresgäs-
terna. Dessutom har de infört krav på folkbokföring på fastigheten för att
få rösta. Och inte nog med det: Man har också fattat beslut om en så
kallad stopplag, som gäller sedan den 1 april 2002. Enligt den ska läns-
styrelsen pröva alla överlåtelse av lägenheter som ägs av kommunala
bostadsföretag. Denna mycket tveksamma lag har fått förödande conse-
kvenser för 1 171 boende i Östberga. Jag vill återigen citera Penka
Kashmerova, som den 16 november förra året sade så här i Dagens Ny-
heter:

”Det var jag – en invandrarkvinna – som för två år sedan satte igång arbetet med utbildningen i Östberga. Under dessa två år, för första gången i mitt nya liv, kände jag att jag kunde tillföra samhället något, välstånd, gemenskap och glädje.”

Jag kan inte förstå varför Socialdemokraterna är så angelägna att hindra de här människorna från att få köpa sina lägenheter. Varför förnekas Penka möjligheten att, som hon uttrycker det, tillföra samhället något?

Vi moderater vill, i motsats till regeringen, underlätta och uppmuntra utbildningar. En bra början vore att dra tillbaka folkbokföringskravet, skrota stopplagen och återställa majoritetskraven i samband med utbildning till bostadsrätt till det enkla majoritetskrav som gällde före ändringen.

Herr talman! I Sverige kan man i princip inte bli rik på eget arbete. Men på andras arbete kan man bli rik, likaså på spel, på spekulation och på bostäder, allra helst inom ramen för den mygeleekonomi som jag tidigare talade om. I Stockholm kan man till exempel tjäna en halv miljon på den svarta bostadsmarknaden genom att råka bo på rätt ställe vid rätt tillfälle. För omkring 90 % av befolkningen av befolkningen skulle det ta 25 år att arbeta ihop den summan efter skatt.

Mygeleekonomin är bara en bland de många konsekvenser som bostadspolitikens totala haveri medför. Trots alla dessa haverisymtom vägrar majoriteten att ändra den gamla invanda politiken. Gårdagens budgetdebatt visar att man fortsätter att förespråka långtgående politisk styrning via intervention på hyresmarknaden och via subventioner och stimulanser.

Jag kommer avslutningsvis osökt att tänka på ett citat av John Steinbeck, som sade så här: ”Galenskap är att upprepa samma metoder, men förvänta sig ett annat resultat.” Det tycker jag att majoriteten ska fundera på.

Anf. 193 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att för tids vinnande yrka bifall endast till reservationerna nr 2 och 20, men jag står självfallet bakom alla de reservationer där vi finns med.

Herr talman! I dag har riksdagen möjlighet att direkt påverka bostadsbyggandet i Sverige. Det är lätt att i dessa tider, som präglas av statsbudgeten och debatter med anledning av budgetbehandlingen, tro att den enda tänkbara åtgärden för att öka bostadsbyggandet är kortsiktiga bidrag i olika former med krångliga regelverk, såsom utskottsmajoriteten förordar. Så är icke fallet.

Vi i Folkpartiet tror att det finns en rad andra åtgärder som direkt skulle leda till ökat bostadsbyggande. Regeringen kunde ha återkommit för länge, länge sedan i hyresrättsliga frågor för att underlätta för ökat bostadsbyggande. Ett exempel är reformering av hyressättningsystemet. Bostadsutskottet anförde riksmötet 1998/99 att man förväntade sig att regeringen skulle ta de initiativ som behövdes. Inget händer. Och nu tiger utskottsmajoriteten. Vad anser utskottsmajoriteten? Vi vet alla att hyressättningsystemet samt dess tillämpning är ett stort hinder för nyproduktion.

De tre stora aktörerna på den svenska bostadsmarknaden, SABO, Fastighetsägarna och Hyresgästernas riksförbund, har tagit initiativ till en överenskommelse, den så kallade trepartsöverenskommelsen. De har gjort det som politikerna inte har måktat med. Tongångarna har ofta varit hårda. Alla förslag om friare hyressättning i nyproduktion har fått hårt motstånd med tongångar som gjort det omöjligt under en lång tid att föra en saklig diskussion om vilka åtgärder som behövs inom hyressättnings-systemet för att få i gång byggandet och motverka svarthandel med bostäder.

Vi i Folkpartiet har många förslag på hur byggandet kan komma i gång. I dag behandlar vi de hyresrättsliga frågorna och frågan om ägarlägenheter, men våra bostadspolitiska motioner omfattar ett helhetsgrepp med mängder av olika förslag som handlar om konkurrensfrågor, beskattning, planprocessen, markpolitik – även den statliga markpolitiken – och valfrihetsfrågorna, det vill säga vad bostadskonsumenter efterfrågar, viktiga åtgärder och ett helhetsgrepp.

Vi vill reformera hyressättningen och se en friare hyressättning i nyproduktion. Ett viktigt skäl till att det inte byggs är att det är svårt att räkna hem en ekonomiskt hållbar kalkyl. Avkastningen blir helt enkelt för dålig sett till investeringen. Friare hyressättning för nyproducerade lägenheter behöver införas.

I dag formas hyrorna i skärningspunkten mellan tre avgörande faktorer: bruksvärdesprincipen, hyresförhandlingarna och de kommunala bostadsföretagens roll. Det är uppenbart att den nuvarande ordningen inte håller. Om Sverige ska få en fungerande bostadsmarknad som bättre tillmötesgår människors önskemål måste systemet reformeras. Bruksvärdesprincipen syftade ursprungligen till att skapa ett starkt besittningsskydd för hyresgästerna, men den hade också till avsikt att beakta marknadsmässiga inslag. En tydlig glidning har dock skett under de drygt 30 år som systemet har varit i bruk till att även ha som syfte att dämpa hyresutvecklingen.

Av situationen på Stockholms bostadsmarknad kan vi dra slutsatsen att systemet förvisso har lyckats uppfylla målen vad gäller besittningsskyddet och hyresdämpningen, men bristen på anpassningsförmåga till människors värderingar har skapat avarter: bostadsbrist med långa köer, en stor andra-, tredje- och fjärdehandsmarknad och svarta lägenhetsaffärer. Bolagsdirektörerna på Strandvägen och Östermalm bor bättre och billigare än låginkomsttagarna i Rinkeby. Barbro Engman, ordförande för Hyresgästernas riksförbund, säger i Dagens Nyheter den 10 november 2003 att man inte förmått vårda bruksvärdessystemet: ”Min uppgift är att se till att hyrorna upplevs som rättvisa, annars blir inte systemet trovärdigt. Dagens hyressättning drabbar folk i ytterstan, som redan betalat mer än vad man gör i innerstan. Vår trovärdighet som organisation i miljonprogramsområdena är snart nere på noll.”

Herr talman! Min fråga till utskottsmajoriteten är: Hur ser ni på hyressättningssystemet? Tar ni till er de signaler som kommer från marknaden? Vad är er uppfattning?

Folkpartiet anser att en rad reformer behöver genomföras för att få fart på nyproduktionen av hyresrätter samt för att öka rörligheten och flexibiliteten på hyresmarknaden.

Friare hyressättning för nyproducerade lägenheter behöver införas. Det skulle skapa förutsättningar att få fart på det bostadsbyggande som på många håll är mycket lågt. När byggföretagen inte kan ta ut sina kostnader eller när andra alternativ – att bygga bostadsrätter eller kontorsfastigheter – framstår som ekonomiskt fördelaktigare är det inte underligt att väldigt få nya hyreslägenheter byggs.

Det är självklart att osäkerheten om vilka hyresnivåer som kan tänkas godtas i framtiden allvarligt försvårar både den privata och den kommunala nyproduktionen av hyresrätten och styr över till det mer lönsamma och regelmässigt stabila byggandet av bostadsrätter. Enligt Folkpartiet bör därför Hyresnämnden ha avgjort hyresnivån före byggstart. Vi vill också begränsa möjligheten att ompröva hyran efter sex månaders hyres-tid.

Vi vill ta krafttag mot svarthandeln med hyresbostäder. Vi tror att hyressättningsystemet har en viktig roll att spela här, men vi har också presenterat andra förslag som vi tycker att man ska utreda.

Vi vill att de kommunala bostadsbolagens hyresnormerande roll förändras. Det ser vi som en mycket viktig del i detta.

Vi vill se förändringar inom det kollektiva förhandlingssystemet och hyresgästföreningarnas roll. Vi vill öka den enskildes konsumentmakt.

Vi vill införa ägarlägenheter.

I mars månad 1999 beslutade riksdagen att tillkännage till regeringen att ett förslag om ägarlägenheter skulle tas fram i enlighet med bostadsutskottets förslag. Mer än fyra år har passerat. Vi tror att ägarlägenheter är oerhört viktiga och intressanta, dels för att öka nyproduktionen, dels ur ett integrationsperspektiv. Vi tror att många miljonprogramsområden skulle kunna få en ägarform som vore intressant. Det vet vi. Vi har hört från många håll, både i Stockholm och Malmö, att den möjligheten vore intressant.

Ägarlägenheter kan dessutom hyras ut med förstahandskontrakt – observera: förstahandskontrakt! På så sätt slipper man ifrån flertalet komplikationer med andrahandshyresgäster. När det finns så många möjligheter och fördelar är det svårt att förstå utskottsmajoritetens passivitet.

Herr talman! Ett ökat bostadsbyggande kan åstadkommas. Sverige behöver en liberal bostadspolitik. Det är synd att inte utskottsmajoriteten ser möjligheterna till ökat bostadsbyggande.

Anf. 194 STEN LUNDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill först göra några korta kommentarer. Det är ju vackert att Peter Danielsson tycker att det är så synd att vi inte skriver in de närmare konkreta målen för bostadsbyggandet, som Peter Danielsson och hans parti inte vill ha. Jag har lite svårt att förstå resonemanget. I en motion som fanns med i gårdagens debatt i en motivreservation skrev ni att det inte ska finnas några konkreta mål för bostadsbyggandet. Att då dagen efter i en debatt sakna de konkreta målen gör att jag inte riktigt förstår resonemanget.

Nina Lundström, Peter Danielsson och i viss mån Göran Hägglund vill riva sönder det mesta av hyresförhandlingssystemet. Jag vet inte vilken värld ni lever i. Folk klagar inte i någon större utsträckning på att hyrorna är för låga. Det normala för mig är att jag möter folk som tycker att hyrorna är för höga. Det är grunden.

Man kan titta på bostadsrättsbyggandet. Ja, tro det! Jag kan tjäna 20 000 kr per kvadratmeter på att bygga bostadsrätter som byggare, vilket är ett överpris, och se det som avkastning på insatt kapital. Det finns ingen möjlighet i världen att bygga hyresrätter till de priserna. Jag tror nog att de stora jättarna som man pratar om i byggsektorn fortsätter att bygga bostadsrätter eftersom avkastningen är mycket högre. Det går inte att bygga hyresrätter om man vill ha den avkastningen.

Herr talman! Till betänkandet har de borgerliga partierna lagt en rad förslag om förändringar av hyresförhandlingsordningen eller hyresförhandlingslagen, eller för att uttrycka det lite tydligare: en rad förslag som kraftigt kommer att försämra hyresgästernas möjligheter till förmån för fastigheterna. Det är inte särskilt underligt i sig självt med tanke på den övertro på marknadens kraft att lösa alla problem som de flesta borgerliga partier i dag omfattas av.

I den så kallade trepartsöverenskommelsen mellan Hyresgästföreningen, SABO och Fastighetsägarna fastslogs bland annat att bruksvärdesprincipen skulle gälla och att allmännyttans hyresledande funktion skulle finnas kvar, men att man däremot skulle göra en rad andra förändringar vad gäller på vilka grunder som hyresnivåerna skulle sättas. För att säkra den reformering som parterna önskade tillsattes därför också en särskild utredare, den så kallade Hyressättningsutredningen, som skulle ha redovisat sitt förslag den 30 april nästa år. Möjligtvis kan man ha begärt en förskjutning. Det hade jag inte hört tidigare.

I och för sig har jag full förståelse för denna otålighet, men man borde kunna avvakta resultatet av utredningen och i likhet med Vänsterpartiet vänta med att motionera och reservera sig i frågorna.

Moderaternas mer fundamentalistiska hållning att helt avskaffa hyresförhandlingslagen är de lyckligtvis helt ensamma om. Däremot är det sorgesamt att läsa de reservationer som pekar ut hyresgästernas eget val av organisering som ett felaktigt val.

Det finns ingen lag i dag som ger en enskild organisation ensamrätt att förhandla, vilket man skulle kunna tro när man läser de borgerliga reservationerna. Däremot finns en förhandlingsordning som ger den organisation rätten att förhandla som flertalet hyresgäster valt som företrädare. Det är en väldig skillnad. De flesta hyresgäster som organiserar sig har i dag valt att organisera sig i Hyresgästföreningen. Det är inget underligt i det.

Att låta flera organisationer förhandla samtidigt tror jag däremot skulle leda till en betydligt försämrad position för hyresgästerna, och med all säkerhet också fördyra förhandlingarna, vilket både direkt och indirekt skulle leda till högre hyror.

Herr talman! Jag vill gärna kommentera våra egna reservationer i betänkandet. Vänsterpartiet har en rad reservationer. De flesta, för att inte säga alla, har samma syfte, nämligen att stärka hyresgästernas position. Det gäller i detta betänkande framför allt dem som i dag bor på andrahandskontrakt. Våra reservationer kan ses som ett paket, som förutom att stärka andrahandshyresgästernas ställning också skulle fungera som ett medel att minska den snabbt växande andrahandsuthyrningen.

I reservation 9 har vi ett förslag om rätten till förstahandsavtal för andrahandshyresgästerna när förstahandshyresgästens rätt upphört. Avslaget från majoriteten bygger på risken för planerade överlåtelse, trots

att vi i både reservationen och motionen mycket nogsamt påpekat att den reglering som ska gälla måste se till att just detta inte kan ske. Självklart ska den tid man varit andrahandshyresgäst vägas in i möjligheten att ta över ett förstahandskontrakt.

När vi sedan i reservation 10 försöker komma till rätta med ockerhyror och överhyror – vårt förslag går helt enkelt ut på att man vid ockerhyra eller överhyra ska kunna förlora rätten till sitt kontrakt och kontraktet därmed gå över till andrahandshyresgästen – blir majoritetens svar lite förbryllande. Eftersom man inte har kunnat bifalla vår reservation 9 kan man inte heller bifalla reservation 10, trots att man tycker att den är väldigt bra. Detta är politikens moment 22. Man avslår en reservation eftersom man inte bifallit en annan.

Reservation 11 är en gammal klassiker, höll jag på att säga. Den handlar om blockuthyrning. När vi ändrade lagen om blockuthyrning kändes det initialt ganska bra. Det visar sig emellertid att blockuthyrning bara sker när en kommun eller någon annan hyr två eller tre lägenheter samtidigt för att sedan hyra ut dem. Det blev en styrka för alla dem som i dag lever som hemlösa och på sociala kontrakt att ha ett besittningsskydd som omfattas av blockhyresavtalet. Där avkrävs alla, eller de kommuner som hyr lägenheter av en och samma fastighetsägare fast inte på samma dag och vid samma tidpunkt, en blockhyresfunktion. Det skulle stärka dessa människors ställning.

Reservation 12 handlar framför allt om de så kallade kommunala och sociala kontrakten. Det är den enda reservation som vi yrkar bifall till – inte för att vi inte står bakom alla våra reservationer utan för att spara tid vid voteringen på tisdag.

Jag har ett antal gånger berättat hur dessa kontrakt fungerar, och jag tänker göra det en gång till, för det är värt att lyssna på flera gånger. Under den tid jag satt i Hemlösekommittén läste jag ett antal sådana kontrakt. Man avsäger sig i princip alla rättigheter. Jag kunde då konstatera att jag inte skulle kunna leva på ett sådant kontrakt utan att bli vräkt – och ingen annan i denna kammare heller, tror jag.

Kontraktet innebär att man inte får ta en snaps till sillen på midsommarafton, inte får låta sina barn övernatta, inte ha hund och inte ha gäster. Så ser dessa kontrakt ut, och om man bryter mot dem vräks man. Om man mot all förmodan skulle kunna leva med dessa bestämmelser måste man också vara beredd på att socialtjänsten eller någon annan precis när som helst kan komma in i lägenheten utan att man själv behöver godkänna det. Allt detta står i de här kontrakten.

Vi vill se till att dessa kontrakt blir så få som möjligt. Det finns naturligtvis människor som har behov av stöd och hjälp i sitt boende, men det ska inte behöva innebära att man förlorar rätten till integritet och till ett eget kontrakt. De flesta sjukdomar här i världen botas med sjukvård – inte genom att vi förlorar vår bostad.

Slutligen, herr talman, vill jag ta upp reservation 15, som går ut på att man inte ska behöva förlora sin bostad enkom på grund av försenade inbetalningar. I dag kan man vräkas på grund av upprepade försenade inbetalningar, och ”upprepade” kan i det här fallet vara två gånger. Vi har flera gånger tidigare föreslagit – och vi gör det igen – att det normala borde vara att ingen ska kunna vräkas i det fall man inte har en hyresskuld. Ingen ska heller kunna vräkas för att man inte fått en påminnelse

om man glömt att betala in hyran, vilket ju i de flesta andra sammanhang är den normala ordningen. I dag använder man sig till och med av principen att inte skicka ut någon avi över huvud taget när det är dags att betala in hyran. Sedan kan man vråka folk för att de inte betalat i tid under några månader, trots att de inte ens fått en avi och än mindre en påminnelse.

Anf. 195 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag vill ställa två frågor till Vänsterpartiet. Den första är den som jag också ställde i mitt huvudanförande.

Med tanke på att vi från olika håll på marknaden gång på gång fått höra att hyressättningssystemet förhindrar nyproduktion skulle jag vilja höra hur Vänsterpartiet tagit till sig de synpunkterna. Dessutom innebär trepartsöverenskommelsen att både Hyresgästernas Riksförbund, SABO och fastighetsägarna gemensamt ser behovet av en reformering. Var står Vänsterpartiet i den frågan?

Den andra frågan handlar om andrahandskontrakten, de sociala kontrakten och möjligheterna på marknaden. Jag kan inte förstå varför Vänsterpartiet är så oerhört negativa till ägarlägenheter. De skulle öppna för en möjlighet att integrera den här typen av lägenheter där kommuner kan vara direkta ägare och hyra ut med förstahandskontrakt. Då skulle man komma ifrån många av de problem som Sten Lundström så föredömligt redogjort för. Det skulle nämligen innebära att människor då hade möjlighet att hyra i första hand. Varför detta enorma motstånd mot en upplåtelseform som skulle skapa stora möjligheter på marknaden?

Anf. 196 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag svarar på den andra frågan först. Just för att boendebandet inte finns i ägarlägenhetssystemet är jag motståndare till det. I till exempel Oslo upphandlas framför allt de äldre ägarlägenheterna inte främst av dem som ska bo där utan framför allt av folk som vill bli hyresvärdar för ett mindre antal lägenheter.

När jag diskuterade det här med en vän som är fastighetsskötare sade han att han då visste precis vilka fem sex lägenheter han skulle köpa. Sedan kunde han leva gott på dessa fem sex lägenheter. Jag vill inte ha en mängd små fastighetsägare som hyr ut. Marknaden mår inte bra av det. Det är klart bättre att man i stället förvaltar hela huset.

Jag har också tittat på detta i England. Där har den enskilde andelsägaren stora problem att få lån till renovering. Jag har också sett hur delar av hus står och förfaller när man inte har någon gemensamhet.

När ni diskuterar ägarlägenheter liknar det hela alltmer bostadsrätten, och då förstår jag inte varför vi över huvud taget ska skapa en ny form. Vi har ju redan bostadsrätten, som innebär ett kollektivt ansvar.

När det gäller andrahandskontrakt har kommunerna mycket bättre möjligheter att gå in och hyra lägenheter i första hand. Kommunerna har ju stora kommunala bostadsbolag som de borde kunna använda i den sociala bostadspolitikerna.

Slutligen till frågan hur vi ställer oss till hyressättningssystemet. Vi har tacksamt tagit emot parternas trepartsöverenskommelse. Nu avvaktar vi Hyrelagstiftningsutredningen för att se vad den säger. Därmed inte sagt att vi kommer att köpa allt. En sak som vi inte kommer att köpa är

fria inflyttningshyror. Det leder bara till en höjd hyresnivå. Däremot har vi motionerat ett antal gånger, vilket Folkpartiet inte stött, om färdigförhandlade hyror vid inflyttningen, där Hyresgästföreningen och fastighetsägarna i förväg gör upp om hyror så att man får vetskap om kostnaderna.

Anf. 197 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Svaret är alltså att det inte är bra för Sverige och bostadskonsumenter att man har små fastighetsägare. Det är det huvudsakliga skälet, samt att Sten Lundström vid vissa tillfällen har kunnat konstatera att det finns exempel utomlands där man inte har skött sitt underhåll. Jag vill bara påminna om det enorma underhållsunderskott som finns i kommunala bostadsföretag. Om man nu ska diskutera underhåll tror jag att de problemen finns överallt även i Sverige.

Det andra Sten Lundström kommenterar är att kommunen har så mycket större möjligheter genom de kommunala bostadsföretagen att få tillgång till kontrakten och hyra ut dem i andra hand. Varför är då ni i Vänsterpartiet så otroligt kritiska att ni till och med har reserverat er i betänkandet precis på den punkten? Ni anser att det inte fungerar. Det tycker jag är oerhört märkligt.

Det tredje jag vill återkomma till är svarhandeln, som jag inte tog upp i min första replik. Vänsterpartiet menar att man möjligtvis kan tänka sig att ha lägenhetsregister. Men svarhandeln är de facto en marknadsanpassning av hyror. Vi har tre stora aktörer som menar att det krävs en reformering av hyressättningssystemet.

Folkpartiet menar dessutom att om man har bra konkurrensförhållanden och ser till att man sköter markpolitiken kan man också se till att pressa produktionskostnaderna. Varför är Vänsterpartiet så skeptiskt? Varför ser ni inte möjligheterna?

Anf. 198 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! När det gäller svarhandeln har Vänsterpartiet en rad förslag för att komma åt det bland annat via lägenhetsregister där man kan se byteskedjor och annat som förekommer. Det har Folkpartiet än så länge röstat emot.

Det är en lite slarvig inställning att priserna i svarhandeln är en marknadsanpassning. Det är ungefär som att säga att hembränning är egentligen rätt okej. Det är också en anpassning till vad folk är beredda att betala för brännvin. Man kan inte resonera på det viset.

Jag vill bara förtydliga mig. Med små fastighetsägare menar jag inte en fastighetsägare som äger en fastighet med åtta-tio lägenheter. Jag talar om fastighetsägare, eller i det här fallet ägarlägenhetsinnehavare, som äger ett hus därborta, ett hus därborta, det tredje eller fjärde i andra delen av staden och två i grannstaden. Det är de fastighetsägarna som jag inte alls tror på. Det vore direkt olyckligt.

Sedan missade jag nästa fråga. Jag ber om ursäkt.

Anf. 199 PETER DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja säga något angående missuppfattningen om målen. Jag efterlyste inte alls några konkreta mål. Jag försökte travestera eller vara lite ironisk angående att målen först var väldigt kon-

kreta, 120 000 lägenheter. Nu har de blivit mer luddiga och blivit en målsättning som vi strävar efter att kanske uppnå.

Jag har två frågor till Sten Lundström. Du talade en del om Hyresgästföreningen och hur fantastisk den var. Den första frågan som jag skulle vilja höra Sten Lundströms svar på är vad Hyresgästföreningen egentligen har åstadkommit för hyresgästerna i Tensta. Min egen slutsats är att det egentligen är för höga hyror som den har åstadkommit till hyresgästerna därute. Det vore intressant att höra vad Sten Lundström säger om det.

Dessutom skulle jag vilja höra lite om Sten Lundströms inställning till rättvisa. Ditt parti använder det som en paroll väldigt ofta. Jag skulle vilja höra om Sten Lundström tycker att det är rättvist att en ensamstående mamma i Rinkeby indirekt via hyressättningsystemet subventionerar en Skandiachef på Östermalm. Tycker du det är rättvist?

Anf. 200 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ibland är det här med ironi lite svårt. Jag bara konstaterar att om Moderaterna fick skriva budgeten skulle vi inte kunna diskutera några mål för byggande över huvud taget. Ni vill inte sätta upp några sådana mål, till skillnad från oss som hade ett förslag på hur mycket som borde byggas och hur mycket som borde renoveras. Sedan får vi skapa medel för att göra det.

Jag fick en fråga om vad Hyresgästföreningen har lyckats med i Tensta. Jag vet inte riktigt. Jag har inte någon särskild koll på hur det ser ut i Tensta. Hyresgästföreningen förhandlar naturligtvis med fastighetsägarna. Jag tycker att det är en bra ordning att fastighetsägare och konsumentintresset, som i det här fallet oftast företräds av Hyresgästföreningen, förhandlar fram hyra som man tycker är rimlig utifrån olika principer. Vi kan se olika tolkningar av det. I min egen hemkommun Malmö tycker jag att lägesfaktorn har fått alldeles för kraftigt genomslag i hyressättningen.

Det ställdes en fråga om den ensamstående mamman som eventuellt subventionerar något boende. Nej, det gör hon nog inte. Hon subventionerar inget boende. Det gäller framför allt om man skulle använda marknadsprincipen fullt ut. Då har man en annan kapitalkostnad i ett hus som har stått i 100, 150 år. Det är avbetalt flera gånger om i förhållande till ett hus som fortfarande har lån och annat kvar. Någon subvention är det inte.

Jag förstår inte principen. Skulle den ensamstående mamman kunna byta till lägenheten på Östermalm om det var så att Östermalmshyran blev satt efter de 10 000–15 000 kr i månaden som marknaden kanske efterfrågar? Självklart inte. Hon skulle fortfarande bo kvar i Tensta. Möjligtvis skulle hon få någon hundralapp lägre hyra. Men era förslag leder inte till lägre hyror. De leder tvärtom till högre hyror, högre kostnader, ökad segregation och minskade möjligheter till omflyttning på bostadsmarknaden.

Anf. 201 PETER DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Hade hyresmarknaden varit en normal marknad hade byggföretagen inte velat någonting hellre än att just bygga. Jag är rätt övertygad om att vi hade haft ett betydligt större utbud av hyreslägenheter då. Som bekant leder också ett större utbud till lägre priser. Inte minst

i mindre attraktiva områden hade hyrorna sannolikt stått still eller kanske till och med minskat.

Man kan fråga sig: Vem är det egentligen som tjänar på hyresregleringen? Många hävdar i dag, inte minst från vänstersidan, att det är låginkomsttagarna som tjänar på bostadssocialismen. Jag menar att det är precis tvärtom. Genom hyresregleringen sker en ganska stor resursöverföring från fattiga förortsbor till mer välbeställda innerstadsbor.

En reglerad marknad gynnar nästan aldrig människor med tunn plånbok. När det är en oerhörd brist är det hundratals människor som vill hyra varje ledig lägenhet som finns. Då har en fastighetsägare utmärkta möjligheter att välja och vraka.

Vem tror man egentligen att han väljer? Han väljer knappast en person med tunn plånbok. Han väljer den med den tjocka plånboken. Även på den svarta marknaden har de med tjocka plånböcker betydligt bättre förutsättningar. Dessutom har ofta de som är mer välbeställda de rätta nätverken för att skaffa sig en sådan eftertraktad hyreslägenhet.

Jag är förvånad över att Vänsterpartiet och Sten Lundström kan försvara ett system som så uppenbart är en snedfördelning till nackdel för dem som är mindre beställda i samhället. Jag skulle vilja att Sten Lundström utvecklar hur det kan vara ett rättvist system.

Man kan också lägga till att detta knappast är någonting som har lett till att man undvikit någon bostadssegregation. Ett argument som man har är att alla ska kunna bo överallt. Men vi vet i dag att Stockholm och många andra städer är mer segregerade än någonsin. Det gäller inte minst de områden där man har många allmännyttiga hyresrätter ute i miljöprogramsområdena.

Anf. 202 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Den värsta segregationen är naturligtvis inte mellan hyresrätter och hyresrätter. Den värsta segregationen har du säkert i de välbeställda villaområdena i Stockholms och Malmös utkanter. Det gäller till exempel Limhamn, Djursholm och lite andra områden. Där är det verkligen tal om segregation. Där har man lyckats segregera sig till den milda grad att i stort sett ingen annan har råd att bo där ute.

Jag är lite intresserad av Peter Danielssons resonemang kring hur orättvist bostadsmarknaden fungerar. Efter att ha hört detta anförande, som jag mycket väl skulle kunna höra på ett av mina egna partimöten, utgår jag ifrån att Peter Danielsson vid nästa tillfälle kommer att rösta för både obligatorisk bostadsförmedling och en bostadsanvisningslag.

Det är med de medlen vi kan bryta den här utvecklingen och se till att det inte bara är marknaden som styr och att bostaden är en rättighet för alla. Vill du bryta sönder segregationen på Östermalm och på andra ställen rösta då för Vänsterpartiets förslag om en bostadsanvisningslag och en obligatorisk bostadsförmedling. Då kommer vi till rätta med de problemen.

Anf. 203 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 20. Det är möjligt att man redan har yrkat bifall till dem, men jag vill understryka det hårt. Jag står naturligtvis bakom alla andra reservationer där Centerpartiet finns med.

I dagens ämne, hyresrätt och bostadsrätt, väljer jag att fokusera på systemet för hyressättning samt på ägarlägenheter. Jag börjar med det sista.

Majoriteten i utskottet avstyrker motionsförslag från oss alla andra om att införa just ägarlägenheter. Den gör det med motiveringen på s. 28 i betänkandet: ”En modell för hur ägarlägenheter skulle kunna regleras i Sverige har föreslagits av 2000 års ägarlägenhetsutredning. Förslaget återfinns i betänkandet Att äga sin lägenhet (SOU 2001:21). Det bereds för närvarande inom Justitiedepartementet.

Riksdagen har nyligen tagit ställning till och avslagit ett flertal motioner som syftar till att ägarlägenheter skall införas (bet. 2003/04: BoU2). Utskottet avstyrkte dem med hänvisning till den beredning som pågår inom Regeringskansliet av det ovan nämnda utredningsförslaget. Utskottet avstyrker på samma grund de nya motionerna om ägarlägenheter.”

Herr talman! Jag vill med anledning av detta ställa två frågor direkt till vice ordföranden i bostadsutskottet, Anders Ygeman, eftersom han finns här i kammaren.

Den första frågan är: Är bostads- och kommunministern fortfarande ute och reser?

Den andra frågan är: Ditt svar vid gårdagens debatt var, och jag citerar ur snabbprotokollet från den 3 december: ”Jag tror att jag varje gång jag varit i kammaren har sagt ett tydligt och klart nej till ägarlägenheter. Ägarlägenheter skulle inte ge ett ökat bostadsbyggande. Ägarlägenheter skulle skapa oreda på bostadsmarknaden.”

Är ditt svar ett officiellt svar från Socialdemokraterna och regeringen eller är det möjligt ditt personliga svar? Det är en viss skillnad; jag håller med Kristdemokraternas Göran Hägglund om det. Om det nu är så att Anders Ygeman är talesman för Socialdemokraterna och regeringen, förstår inte heller jag varför man i det här betänkandet avslår våra krav på ett införande av ägarlägenheter i Sverige, som är något som finns i alla våra grannländer. Man hänvisar till att en utredning pågår. Svaret i det här betänkandet håller dörren öppen – en utredning pågår. Det kan man ju godta. Men om du Anders Ygeman är talesman för Socialdemokraterna och i går sade helt klart nej, så kan du väl knappast ha ändrat dig i dag. Eller har du sovit på saken och insett att det finns goda skäl för att yrka bifall till vår reservation nr 20? Därför yrkar jag bifall till den, så att du har en chans att i handling visa var du och Socialdemokraterna står. Ni kan ju inte hålla på och lura oss och lura svenska folket med att hela tiden säga att det pågår en utredning och att ni därför avstyrker motionerna. Vi kräver faktiskt ett tydligt ja eller nej.

Herr talman! Den andra principiellt viktiga frågan i det här betänkandet är hyressättningssystemet. För tydlighets skull, eftersom det brukar bli mycket misstolkningar och debatter om var Centerpartiet står i frågan om hyressättning, läser jag ur vår partimotion om hyressättning:

Den i dag rådande principen om att hyror ska sättas efter det så kallade bruksvärdet leder till oönskade effekter när prissättningen avviker från det som den normala konsumenten är beredd att betala. Den trepartsoverenskommelse som är gjord mellan Hyresgästernas Riksförbund, Sveriges Fastighetsägareförbund och SABO är ett steg i rätt riktning i och med att läget får en större inverkan på hyressättningen. Inriktningen på reformeringen bör vara att göra bruksvärdessystemet mer flexibelt och

fungera som det var tänkt när det infördes – ett system byggt på avtalsfrihet, men med ett starkt besittningsskydd.

Allmännyttans hyresledande roll bör slopas och de privata fastighetsföretagen och deras organisation göras till en reell och fullvärdig förhandlingspart i det kollektiva förhandlingssystemet. För över ansvaret till de lokala hyreskommittéer, med företrädare från både hyresgästföreningen, fastighetsägarföretagen och kommunala bostadsföretag, som bildats efter trepartsöverenskommelsen. Uppgifterna för dessa lokala kommittéer ska vara att komma fram till hur hyresgäster värderar lägenheters olika egenskaper, det vill säga att bestämma objektiva bruksvärden i enlighet med de principer om bruksvärdet som gällde när bruksvärdessystemet infördes. Riksdagen bör besluta att slopa allmännyttans hyresledande roll och göra de privata fastighetsföretagen och deras organisation till en reell och fullvärdig förhandlingspart i det kollektiva förhandlingssystemet.

Nyproduktion bör undantas från bruksvärdessystemet. Den nuvarande tillämpningen av bruksvärdessystemet gör att byggherrar inte är benägna att bygga hyreshus. En av orsakerna till detta är att bruksvärdessystemet ger hyresgästerna möjlighet att redan efter sex månader få till stånd en prövning av hyran. För en fastighetsägare är detta en stor osäkerhetsfaktor. Hela kalkylen kan spricka om en inflyttningshyra, som framstått som nödvändig och tillräcklig för ett projekt, kan komma att sänkas. Efterfrågan på de nya hyreslägenheterna kan vara stor, men risken för hyres-sänkning leder i många fall till att potentiella investerare i stället väljer en mindre riskfylld bostadsrättsproduktion.

Detta syns tydligt i Stockholmsregionen där bara en bråkdel av de bostäder som byggs är hyresrätter. Så är det också i andra storstadsregioner. Om några nya hyreslägenheter ska byggas måste hyrorna på nybyggda lägenheter bättre spegla efterfrågan. Centerpartiet anser därför att de hyresavtal som tecknas vid nyproduktion inte ska kunna omprövas i efterhand. Tillsammans med ett starkt besittningsskydd för hyresgästen handlar detta om att reformera bruksvärdessystemet med större grad av marknadsanpassning, dock inte om att införa rena marknadshyror. Riksdagen bör dock besluta att undanta nyproducerade lägenheter från bruksvärdessystemet.

Anf. 204 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Man kan ha respekt för trepartsöverenskommelsen. Jag har det. En av grunderna i trepartsöverenskommelsen var att allmännyttan skulle fortsätta att vara hyresledande. Varför kan inte ni ha samma respekt för trepartsöverenskommelsen som vi har?

Sedan måste jag ställa en fråga när det gäller nyproduktion. Vi har ett konkret förslag om förhandlad hyra så att både hyresgäster och fastighetsägare vet vad som är en rimlig kalkyl. Ni föreslår en förförhandlad hyra. Någon har föreslagit att man rättsligt ska pröva det, men jag tycker att vi ska behålla det svenska systemet med förhandlingar.

Nyproduktionen är undantagen från bruksvärdesprincipen och har i stället fått en marknadssatt hyra. Hur länge ska det här pågå? Jag har förstått att efter sex månader ska man inte kunna ompröva hyran. Men när ska man då kunna göra det, om fyra år? Och vad händer om hyran är alldeles för högt satt i det läget? Är det inte bättre att redan från början

sätta ett bruksvärde även på de nybyggda lägenheterna som hyresgäster och fastighetsägare är överens om?

Det här kommer att ställa till med oerhörda problem på sikt, för förr eller senare ska väl de här lägenheterna in i förhandlingssystemet. Eller ska de för all tid framöver ligga utanför förhandlingssystemet?

Prot. 2003/04:42
4 december

*Hyresrätt och
bostadsrätt m.m.*

Anf. 205 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag tror att Sten Lundström förstår att den situation som i dag råder i Sverige helt klart är att vi inte har tillgång till hyreslägenheter. Det är ett jätteproblem i Sverige. Då måste vi kunna diskutera hur vi ska kunna komma till rätta med det.

När vi är ute och tittar på hur verkligheten ser ut och när vi diskuterar här i kammaren är just bruksvärdessystemet det som de flesta tar upp som ett hinder för att bygga. Hur länge det sedan ska gälla kan vi inte säga riktigt säkert i dag. Det beror alldeles på hur situationen ser ut. Vi måste kunna vara flexibla. Men med takten i riksdagen och de ordningar som gäller här är det så att om vi fastställer en princip så lär den nog gälla några år framöver. Det är ju självklart.

Anf. 206 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag fick tyvärr inget svar på varför man bryter mot trepartsöverenskommelsens idéer om att allmännyttan i grunden fortfarande ska vara hyresledande och varför borgerligheten inte kan acceptera trepartsöverenskommelsen utan tvunget dessutom ska ta bort dess funktion.

Jag fick inget svar på den andra frågan heller, herr talman. Min fråga gällde de icke-förhandlade hyressättningarna och de hyressättningar som ligger utanför bruksvärdessystemet i nybyggnationen. Hur länge ska de ligga utanför förhandlingssystemet? När ska de tillföras? Och vad tror Rigmor Stenmark då kommer att hända när hyrorna är satta alldeles för högt?

Anf. 207 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en motfråga till Sten Lundström, herr talman.

(STEN LUNDSTRÖM (v): Det går inte.)

Förlåt – ordning och reda. Det är bra. Det är sent på kvällen, så man har börjat tappa koncentrationen lite grann.

Jag skulle vilja veta vad Vänsterpartiet tänker göra åt den situation som vi har i Sverige för att kunna få i gång hyresbostäderna. Det måste ändå vara intressant för Sten Lundström att jobba med den frågan. Vad kommer Sten Lundström att föreslå på den punkten?

Anf. 208 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Nu är vi framme vid det betänkande som vi berörde lite grann igår. Vi började prata om hyresrätter, bostadsrätter och ägarlägenheter redan i går. Kooperativ hyresrätt är också någonting som jag tycker är oerhört intressant och som jag dessutom har ställt en fråga om till Lars-Erik Lövdén på en frågestund en gång. Så jag är också lite besviken

över att han inte är här i dag så att vi hade kunnat utveckla det. Vi har skrivit lite om det i det här betänkandet. Man har dock inte kommit så långt som åtminstone jag hade önskat med de här pilotprojekten. Jag vill att den kooperativa hyresrätten verkligen ska få en chans att utvecklas. Jag håller faktiskt den formen före ägarlägenheter, som vi beslutade om i utskottet.

Jag gick ju ihop med borgarna så att det blev en majoritet för att vi skulle utreda de här frågorna. Utredningen har kommit. Nina Pripp har skrivit den. Den är lättläst och trevlig. Jag har inte tagit itu med den tidigare, måste jag säga. Men nu har jag fått låna den av kanslichefen. Vi får se vem som först blir färdig, Justitiedepartementet eller jag, med att ta ställning. Utredningen tar ingen ställning i frågan. De väger för- och nackdelar. De visar på fördelar och nackdelar och gör jämförelser med andra länder. Det är en del av det som ni andra redan har berört.

Det är ju alltid så när jag kommer upp i talarstolen att allting redan har berörts på ett eller annat vis – väldigt sakkunnigt och väldigt initierat, tycker jag. Det är roligt att lyssna. Det betyder ju att jag får använda min tid för anförande till att ta replik på er andra.

Jag tycker att det är väldigt konstigt att man pratar så mycket om den här trepartsöverenskommelsen och att man betonar lägesfaktorn så mycket. Jag har väldigt stor respekt för Hyresgästföreningen, SABO, Fastighetsägarföreningen och alla andra. De kan sina saker. Men här tycker jag att man handlar lite över huvudet på en hel hoper med hyresgäster. Det är inte så att det bara finns Skandiadirektörer och rika människor i Stockholms innerstad. Det finns även ensamstående mammor. Det finns änkor. Det finns alla möjliga människor som är väldigt angelägna om att få behålla besittningsskyddet för sina lägenheter.

Går man för långt i det här förslaget börjar man sätta hyror över huvud på folk. Jag tänker bland annat på det som Sten tog upp, att en del fastigheter är väl avbetalda sedan länge. Det finns inga lån. Man har inte så himla mycket kostnader. Ska de fastigheternas ägare också få del av de höga hyror som lägesfaktorn ska rendera? Det blir ju förfärligt egendomligt. Jag vet många hyresgäster som har kontaktat mig – och säkert er andra också – i de här frågorna och som är väldigt oroliga.

Besittningsskyddet urholkas ju på det här viset. Och vart ska hyrorna gå? Ska de gå in i någon allmän pott för att bekosta byggandet av nya hyresrätter, nya hyresbostäder? Eller ska de gå till de fastighetsägare som råkar vara så välbeställda att de har hundraåriga fastigheter här inne i staden som de inte har några särskilda kostnader för? Reparationer och underhåll, javisst. Men allt annat, det som alla andra fastighetsägare får dras med, har de inte. Det skulle jag vilja att ni som är sådana kramare av den här trepartsöverenskommelsen förklarar för mig. Som det nu är verkar det som att jag är den enda som inte tycker att det här är bra och som jublar över förslaget. Nu finns det en utredning på området, och det ska bli mycket intressant att se.

När det gäller ägarlägenheter är jag väldigt mån om att framhålla, för det står i vårt partiprogram, bo- och brukarplikten. Den hävdar vi i alla andra sammanhang, när det gäller förvärv av skogsfastigheter och annat, och det gäller här också. Äger jag en bostad så ska jag väl bo där om det inte direkt är en fritidsbostad? Det är en viktig princip för mig.

Annars skulle jag kunna vara den där tomten som Peter efterfrågar och säga att javisst, jag tycker att ägarlägenheter är jättebra. Sedan skulle vi kunna enas om att vi genomför det. Men nu vill jag ta del av det här. Jag är inte så kategorisk som Anders Ygeman var i går och säger att det här inte är något att ha, vilket lägger en kall hand över Justitiedepartementets handhavande av frågan. Jag nöjer mig med det som står om att detta verkligen bereds i departementet. Det hoppas jag att det görs. Det har det kanske gjorts i hundra år hittills, men vi får väl se vad som händer.

Jag tycker att ett långsiktigt hållbart byggande måste förenas med förvaltande. Jag blir hemskt besviken när jag hör hur branschens företrädare alltid pratar om att vi bygger och någon annan får ta hand om förvaltningen. Det betyder, det har vi sett otroligt många exempel på, att man faktiskt – jag måste säga det – skiter i kvaliteten. Jag bor själv i ett hus som har stått i 250 år. På den tiden kunde man bygga hus. Det är ju märkligt att det inte går att göra det nu för tiden.

Jag tror faktiskt att det här med byggande och förvaltande hänger ihop. Vi har jättefina exempel på det, bland annat Duvkullen. Det är en byggmästare som heter Cocozza i Linköping. Han har fått möjlighet att bygga här i Stockholm också. Han är precis den typ av fastighetsägare som jag skulle vilja se mer av, en byggare och fastighetsägare som också månar om sina hyresgäster.

Om det nu är brist på färdiga planer, som det också klagas över, som gör att man inte bygger tycker jag faktiskt att det är viktigast att man bygger hyresrätter. Det är samma sak med ombildningen. Det är min anledning till att jag säger nej till de förslag som finns här, att vi måste koncentrera oss på hyresrätterna. Och om inte byggsektorn fattar det? Ja, man skär kanske inte längre guld med täljkniv i byggbranschen. Man kanske inte behöver ha ett sådant otroligt vinstuttag som man har haft. Man har de här lite mer långsiktiga och ansvarskännande byggmästarna som också vill förvalta.

Nu ser jag att min talartid har gått ut med god marginal. Jag ska bara tillägga en sak. Ni pratar om att vi har en stopplag. Vi hade en stopplag, men den har vi faktiskt avskaffat. Nu har vi ersatt den med en annan lag, där det är förbundet med vissa villkor att ombilda. Men det är missledande att kalla det för en stopplag. En sådan hade vi, och då var det totalstopp.

Anf. 209 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag har även två frågor till Helena Hillar Rosenqvist. Först är det naturligtvis frågan om ägarlägenheter, inte minst med tanke på att Miljöpartiet stödde det här så att det var möjligt att få till stånd en utredning. Ser Helena Hillar Rosenqvist och Miljöpartiet inga som helst möjligheter med ägarlägenheten som upplåtelseform?

Jag var tidigare inne på att det finns ett spännande integrationsperspektiv. Det finns en möjlighet att använda det här för exempelvis sociala bostäder med förstahandskontrakt. Det är också så att själva ägandet i sig fyller en viktig funktion för väldigt många människor. Om man nu ändå har den här formen på andra ställen i Europa, och det trots allt fungerar väldigt väl och är en eftertraktad form – varför detta enorma motstånd? Det vore intressant att höra lite mer om det.

Det andra är trepartsöverenskommelsen, som Miljöpartiet uppenbarligen är oerhört tveksamt till. Trepartsöverenskommelsen berör dels nyproduktion, dels det befintliga beståndet, men den berör även frågor som från- och tillval. Jag har lite svårt att hänga med i Miljöpartiets resonemang här. Vi kan konstatera att det finns ett facit: Det byggs inga hyresrätter. Inte minst i storstadsregionerna är detta mycket bekymmersamt. Det byggs ingenting.

Vart vi än kommer på våra resor med utskottet eller när man kontaktar oss som ledamöter kan vi konstatera att det finns en entydig signal: Det beror på hyressättningssystemet. Det måste reformeras. Har alla dessa människor fel? Har aktörerna fel?

Har Miljöpartiet något annat recept för hur man ska få i gång bostadsbyggandet? Varför märks det då inte i betänkandet? Jag ser ingen reservation från Miljöpartiet som tyder på att man har hittat ett annat sätt att bygga fler hyresrätter. Jag skulle vilja veta vad alternativet är, om det nu är så att Miljöpartiet vill ha hyresrätter.

Anf. 210 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Herr talman! Jag har en känsla av att Nina Lundström har skrivit sina repliker i förväg. Oavsett vad jag pratar om ställer hon sina frågor som om jag inte har berört precis de sakerna i mitt anförande.

Jag glömde faktiskt att anmäla att jag yrkar bifall till reservation 9, som handlar om andrahandsuthyrning och rätt till förstahandsavtal. Det här hänger ihop med frågan om ägarlägenheter. Precis som ni andra redan har beskrivit är ägarlägenhet ett sätt att äga en lägenhet. Man behöver inte bo där utan man kan hyra ut den till någon annan.

Jag vill precis det motsatta. Jag vill stärka rätten för den hyresgäst som av någon anledning har blivit tvungen att bosätta sig i en lägenhet med andrahandskontrakt att få ett förstahandskontrakt på den lägenheten. Det är en av anledningarna. Jag tycker att jag var tillräckligt utförlig i mitt anförande om varför jag inte vill ha ägarlägenheter. Det hänger ihop med bo- och brukarplikten. Men jag ska läsa utredningen väldigt noga och se hur man föreslår att man ska komma till rätta med det och hur man gör jämförelser.

När vi höll på med Boendesociala beredningen och Allbokommittén var vi på väldigt många ställen där jag fick se avigsidorna av det, som jag inte riktigt kände till när jag var nytillträdd riksdagsledamot. Det var mycket lärorikt och mycket intressant. Jag är inte säker på att det är något att ta efter.

Jag prioriterar hyresrätterna. Om nu byggmästarna sitter och väntar på att vi äntligen ska släppa det fritt och att de ska bygga bostadsrätter – för det är vad de gör – så måste vi vara envisa. Om vi är envisa med att det är hyresrätter som gäller så kommer det att byggas hyresrätter.

Anf. 211 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag frågade därför att Helena Hillar Rosenqvist för någon minut sedan var uppe i talarstolen och sade att allt redan hade sagts av tidigare talare. Då kände jag att det finns ett antal angelägna frågor, som jag också ställde till Sten Lundström. Det centrala för dagen är just hyressättningssystemet, alltså hyresrättsliga frågor, och frågan om ägarlägenheter.

Vi i Folkpartiet ser detta som oerhört viktiga och stora möjligheter för att se till att det byggs bostäder. Det är egentligen det som har varit i fokus både i går och i dag. Hur ska vi få i gång bostadsbyggandet? En tidigare talare sade att det faktiskt finns en sak som vi är överens om, och det är att det behövs fler bostäder.

Nu är vi inne på metoder för hur vi ska öka bostadsbyggandet. Vi i Folkpartiet menar att det är viktigt att fånga upp signalerna när nu alla påpekar att detta är grundfaktorerna för att öka bostadsbyggandet. Vi menar också att man genom att nyproducera bostäder också frigör bostäder i det gamla beståndet – bostäder som är både mindre och billigare. Vi tror inte att precis alla kommer att kunna efterfråga nyproducerade bostäder, men om vi också har med själva konkurrensfrågorna och ser till att pressa produktionskostnaden så ökar möjligheterna. Det är detta som jag efterlyser hos Miljöpartiet.

Det är jättebra att även Miljöpartiet vill ha fler hyresrätter, men vilken är metoden för att skapa dem? Det är det vi är ute efter. Här i riksdagen fattar vi beslut om lagar. Det är här vi kan skapa möjligheterna. En annan aspekt är naturligtvis att det finns en mängd avarter på marknaden – svarthandel med mera – som också visar på att det här inte fungerar. Jag skulle också gärna vilja höra från Helena Hillar Rosenqvist hur Miljöpartiet ser på det. Helhetsbilden är ju att någonting är generalfel på den här marknaden.

Anf. 212 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Herr talman! Jättebra, Nina! Det har jag ansett länge: Någonting är generalfel.

Tidigare trodde jag att felet var att alla som över huvud taget var inblandade i branschen var så sammanblandade med varandra. Jag tror faktiskt att det har en hel del med frågan att göra.

Folkpartiet säger sig vilja öka den enskildes konsumentmakt. Men uppenbarligen gäller det bara de rika. Alla era idéer handlar ju om att få höja hyrorna och att det är det enda sättet att få i gång byggandet. Man lockar med det: Ja visst, ni får era hyror! Bygg hur dyrt som helst – det är självklart att ni måste få ta ut den hyra som det kostar! Man säger att det är det som ska gälla. Som om inte hyrorna är höga nog, både i det befintliga beståndet och framför allt i det som byggs nu!

Tyvärr måste vi ta till sådana medel som investeringsbidrag. Jag tycker faktiskt inte att det är särskilt kul. Vi hade alldeles för mycket bidrag på den här marknaden, och det blev väldigt svajig – först byggde man för mycket, sedan byggde man för lite och så vidare. Det var inte så kul. Men tyvärr måste man ta till investeringsbidrag. Det var tydligen det enda sättet att locka byggföretagen att bygga.

Det finns mycket annat man skulle kunna göra för att bringa ned byggkostnaderna. Återigen får jag ta till min käre Michael Cocossa och Duvkullen. Han har visat på att detta är möjligt. Det är förmodligen därför som han har fått en hel del kontrakt och möjligheter att bygga. Han kan visa att det faktiskt går att bringa ned byggkostnaderna i branschen.

Anf. 213 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra att Helena Hillar Rosenqvist nu har tagit till sig den debatt som vi hade förra gången när det gäller ägarlägenheter. Då anförde Helena Hillar Rosenqvist som skäl att hon inte skulle kunna gå med på det, att bostäderna som vi hade tittat på ute i Europa såg så gräsliga ut, åtminstone var det en vägg som såg alldeles förskräcklig ut.

När Helena Hillar Rosenqvist nu ändå är i gång och läser en utredning skulle jag vilja att hon också tog till sig och läste en rapport som boverket har gett ut. Kanske har hon redan tagit del av den. Den heter *Bättre koll på underhåll*, och den är från juli 2003. Hon kan ta bort biten om att det ser så förskräckligt ut även i Sverige men ändå ta till sig att 500 000–1 300 000 lägenheter i flerbostadshus i Sverige behöver renoveras under de närmaste 15–20 åren. Här skulle ägarlägenheter enligt den modell som Nina Lundström har redovisat – ägarlägenheter insprängda i de miljonprogramsområden som nu behöver renoveras – kunna göra underverk.

Det går inte att komma ifrån att om man äger en sak så är man väldigt rädd om den. Då ser man till att underhållet sköts bra. Kommer Helena Hillar Rosenqvist att verkligen läsa igenom allting och ta till sig allting?

Anf. 214 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Herr talman! Ja, det kommer jag att göra.

Hittills har jag mest fäst ögonen vid sådant som bekräftar mina egna farhågor. Det är väl ganska typiskt att man läser saker på det sättet. Man tar upp en mängd frågetecken: risk för spekulation, blir det verkligen ökad valfrihet. Det är många frågetecken som rör ägarlägenheter. Jag vidhåller fortfarande att jag inte tycker att argumentet att det redan finns så mycket bostäder som kräver underhåll i Sverige skulle bättras på av att man inför en ny ägarform. Det kommer inte att ha någon dramatisk effekt. Om det finns brister i underhållet av 500 000 lägenheter skulle det inte förändras särskilt mycket om man inför ägarlägenheter som boendeform. Det tror jag inte så mycket på.

Jag tycker inte heller att man behöver raljera över mina erfarenheter av hur bostadsbeståndet ser ut i andra länder, därför att de erfarenheter som jag har de har jag, och det som jag har sett det har jag sett. Jag har också sett att det finns mycket positivism och framtidsanda i de länder som vi har varit i. Jag säger inte att de på något sätt är sämre än vi, snarare tvärtom. Det finns en sådan entusiasm i att restaurera och bygga upp. Men jag tycker inte att det så mycket hänger ihop med vilken boendeform det handlar om. Jag har nämligen också sett många bra företag som har restaurerat bostadshus.

Anf. 215 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Det är mig främmande, Helena Hillar Rosenqvist, att raljera. Det vill jag verkligen inte göra. Jag blev bara glad över att Helena Hillar Rosenqvist var så allvarsam och verkligen tog till sig saker och ting och läste på. Det tycker jag är bra.

Då tycker jag att Helena Hillar Rosenqvist också ska ta till sig det som handlar om SABO, Hyresgästföreningen och Fastighetsägareföreningen. Helena Hillar Rosenqvist undrade varför vi var så väldigt entusiastiska över att dessa tre parter sätter sig ned vid ett förhandlingsbord. Detta är ändå tre parter som har stått ganska långt ifrån varandra och som faktiskt har kommit överens om att sätta sig vid ett förhandlingsbord och diskutera. Nu tror jag att det gäller att vi som politiker verkligen uppmuntrar den förhandlingen. Jag är nämligen inte så säker på att den håller. Det måste till en stabilitet om vi ska få en ändring i hyressättningssystemet som alla frågar efter. Det är inte något lockbete som våra fastighetsägare och entreprenörer behöver ute i samhället, utan de vill ha åtgärder som de själva lägger fram som förslag. Överallt där man träffar människor som har med byggbranschen att göra så tar de upp just hyressättningssystemet som en viktig fråga.

Anf. 216 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om det. Jag vet också att Rigmor Stenmark sitter i SABO:s styrelse – jag tror att hon fortfarande gör det. Jag har väldigt stor respekt för Fastighetsägareföreningen, för Hyresgästföreningen och för SABO i detta sammanhang. Man har tidigare gjort saker så att vi har sluppit att gå in med lagstiftning på vissa områden. Jag gratulerar dem till att de har kommit överens. Men jag tycker ändå att dessa tre stora förbund har hamnat lite över huvudet på vissa hyresgäster. Och det förvånar mig lite grann att inte ni andra tar upp det eftersom ni också måste ha blivit kontaktade av hyresgäster som i stället för att ha Hyresgästföreningen som förhandlingspart har valt att förhandla själva, och den möjligheten finns.

Tyvärr har man varit tvungen att framhålla att detta inte ser ut att bli riktigt bra för alla. Då handlar det återigen om de farhågor som jag har tagit upp, nämligen vart pengarna för de jättehöga hyrorna tar vägen som den ensamstående tonårsmamman här i Stockholms innerstad skulle få betala.

Anf. 217 LEIF JAKOBSSON (s):

Herr talman! Betänkandet som vi diskuterar i dag behandlar motioner från allmänna motionstiden och spänner över en lång rad frågor. Jag ska försöka kommentera de största frågorna och motivera majoritetens ställningstagande. Därav följer också att jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Innan jag går in på det ska jag passa på att yrka bifall till Anders Ygemans uttalande i går om ägarlägenheter och reda ut formalian i detta.

Om debattörerna här i dag är intresserade av vad Socialdemokraterna tycker i den frågan är en lämplig åtgärd att gå tillbaka till voteringsprotokollet då man fattade beslut om en lagstiftning och en utredning begärdes. Vi röstade nej. Och jag har inte ändrat åsikt. Jag har väldigt svårt att se något som skulle bli bättre på bostadsmarknaden om man införde ägarlägenheter. Men det som kammarens majoritet har begärt har man begärt av regeringen. Man har inte skickat en begäran till det socialdemokratiska partiet. Jag vet att en del av er odlar hypotesen att staten och socialdemokratin är samma sak. Men så är det inte. Vi har ett parlamentariskt system, och vi har en regering som har fått ett uppdrag. Och det är

alldeles korrekt beskrivet i betänkandet. Utredningen är genomförd – precis den utredning som kammarens majoritet fattade beslut om – och frågan bereds i Regeringskansliet. Precis så är det. Det är respekt för riksdagsmajoriteten att vi socialdemokrater i ett betänkande inte upprepar våra ställningstaganden som vi hade när vi tryckte på nejknappen i fråga om detta. Tänk lite i dessa banor så blir det kanske inte så konstigt.

Herr talman! Hyressättningssystemet tas upp i motioner och i reservationer. Här känner vi igen positionerna från tidigare debatter. De borgerliga partierna vill i varierande grad stärka hyresvärdarnas möjligheter att ta ut högre hyror än i dag. Längst vill väl Moderaterna gå. Om jag förstod rapporteringen i medierna rätt beslutade moderatstämman att man nu ska sluta hymla och rakt av förorda marknadshyror. Men i dag talades det om att man successivt skulle marknadsanpassa hyrorna. Det kanske är det politiskt korrekta uttrycket i kammaren. Men om jag förstod stämman rätt så var det ett tydligare budskap där.

Vi socialdemokrater ser hyressättningen på följande sätt:

Bostaden, alltså hemmet, är inte en vara bland andra. Bostadsmarknaden, även om den benämns marknad, fungerar inte och kan inte fungera som andra marknader. Framför allt är det långsiktigheten i investeringar och underhåll som gör att en sund bostadsmarknad måste befinna sig miltals från dagens kvartalskapitalism. Därför kan inte heller prismekanismerna vara utan spärrar och utan socialt motiverade ingrepp. Till skillnad från de flesta andra länder har vi däremot ett system som inte innebär statlig reglering av hyrorna. I stället bildas hyresnivån i fria förhandlingar lokalt och med hänsyn till de lokala förhållanden som råder. Men som alla andra system behöver de ständigt ses över, förändras och utvärderas så att de speglar de aktuella värderingarna. Därför tycker vi att det är mycket bra att den här trepartsöverenskommelsen kunde nås mellan SABO, Fastighetsägarföreningen och Hyresgästföreningen.

De förslag till justeringar i tillämpningen som där föreslås har tagits om hand av regeringen, och en utredning om eventuella lagändringar ska komma. När vi har det kan det finnas anledning att vi går i klinsch med vad den verkliga föreslår. Jag är övertygad om att det här kommer att leda till en ännu bättre tillämpning av bruksvärdessystemet.

Jag ska ange några övergripande synpunkter. De borgerliga motionerna och reservationerna och inte minst inläggen här i dag utgår ifrån att en annan tillämpning av bruksvärdessystemet med någon naturlags kraft skulle leda till högre hyror och ännu högre hyror i nybyggda och citynära fastigheter. Det är inte alls så säkert att det blir resultatet. Och förvänta er inte att vi här i riksdagen ska ta ställning och besluta om att det ska vara dyrare att bo mitt inne i staden och att det ska vara billigare att bo i en förort. Så är inte systemet. Systemet bygger på att man på lokal nivå gör de värderingar som man vill göra och som speglar de lokala förhållandena. Men i debatten här låter det som om det som ska hända är att bruksvärdessystemet lagstiftningsmässigt ska ändras så att det ska bli större skillnader mellan hyrorna i city och hyrorna i förorterna. Det finns ingenting sagt om att det kommer att bli så. Det kommer säkert att bli så på många orter.

Kom ihåg en sak till. Det viktigaste med det som vi nu talar om, det vill säga den del som handlar om lägesfaktorn och hur man bruksvärde-
rar, är redan i gång. Det är ingenting som det behövs någon lagstiftnings-

ändring för att göra. Det har gjorts till exempel i Stockholm, och det har gjorts i väldigt många kommuner. Det som lagstiftningen behövs för är för att man ska kunna hitta ett sätt för att besittningsskyddet ska kunna ha ett reellt innehåll på de ställen där man kommer överens om att trappa upp hyrorna. Det är det som man begär av oss.

Man begär inte av oss att vi ska berätta om var det ska vara billigt och var det ska vara dyrt. Ni kan gärna på hemmaplan studera hur långt man har kommit i det jobbet och vad det jobbet har inneburit. Då får ni en bild av hur bruksvärdessystemet antagligen kommer att tillämpas i framtiden.

Man måste hela tiden fråga vad högre hyror ska vara till för nytta. Ligger det i samhällets, i statens eller i kommunernas intresse att vi ska höja hyrorna? Handlar det bara om argumentet att kraftigt höjda hyror är enda sättet att motivera börsnoterade byggföretag att intressera sig för hyresrätten? Det är det enda argumentet som jag kan läsa ut av debatten här.

I och för sig är jag den förste att välkomna fler aktörer på hyresrättens område. Men om priset är att vi ska öka hyresnivån generellt både i det befintliga beståndet och för de nya lägenheterna för att några börsbolag ska vara intresserade av att sätta sina pengar här, då är priset för högt. Det finns ju en massa privata fastighetsägare som gör en god affär på att äga och förvalta hyresfastigheter, och även på att bygga i dag. När jag lyssnar på debatten här låter det som om det inte byggs några hyresrätter. Jag rekommenderar er att gå in och titta på Byggekostnadsforums hemsida.

Vi socialdemokrater i bostadsutskottet ska ut och åka och besöka en lång rad projekt där det byggs. Är de privata fastighetsägare dumma som i dag bygger hyresrätter med hjälp av investeringsbidrag och sänkt byggmoms? Tror ni att de gör dåliga affärer? Nej, det tror inte jag. Men det är heller inte fråga om börsnoterade företag som varje kvartal måste redovisa en orimlig avkastning på sitt kapital, för då kan man inte bygga hyresrätter.

Herr talman! En annan nagel i ögat på de borgerliga partierna tycks hyresgäströrelsens styrka vara. Jag vet inte vad det är för ryggradsreflexer som hela tiden framkallas när borgerliga bostadspolitiker kommer in på frågan om hyresgästernas rätt att organisera sig och förhandla om hyrorna.

Hela tiden pågår en form av krypskytte mot hyresgäströrelsen. Nu angriper de borgerliga partierna vad de kallar för ett monopol – något som inte finns.

Kristdemokraterna och Centern skriver i sin reservation om monopol omgärdat av citattecken. I Folkpartiets och Moderaternas reservation används följande uttryck: i stort sett monopol. Men det finns inget förhandlingsmonopol.

Uppenbarligen tycker de allra flesta hyresgäster att de bäst företräds av Hyresgästföreningen. Någon frågade tidigare här vad hyresgästerna får ut av det. Ja, fråga dem som varje månad betalar medlemsavgiften till Hyresgästföreningen! Det är verkligen en massa hyresgäster som tydligt uppskattar sitt medlemskap och som får ut något av det.

Ni som borgerliga politiker tycker jag faktiskt skulle respektera hyresgästernas individuella fria val när det gäller att låta Hyresgästföreningen företräda dem på de ställen där så sker.

Vidare anser jag att vi ska vara glada över den utveckling som har skett, att hyresgäströrelsen har visat en vilja till ett ännu större samhällsansvar och till samhällsnytta. Tänk er situationen där alla är fokuserade bara på lägsta möjliga hyra! Om det gick ut över underhållet, miljöanpassningen eller nybyggnationen skulle det långsiktigt inte tjäna vare sig hyresgästerna eller samhället.

Hyresgäströrelsen har tagit ett utökat ansvar. Men det krävs också att motparten, fastighetsägarna, är mycket öppnare i sin redovisning och verkligen kan visa på kostnaderna och visa att de belopp man kräver används till beståndets förvaltning och inte till andra ändamål – om än aldrig så behjärtansvärda i kommunens eller koncernens verksamhet.

Herr talman! Jag konstaterar att det finns problem på bostadsmarknaden. Det behöver byggas mer, och det tycker jag att vi faktiskt arbetar framgångsrikt med. Men de alternativ till vår bostadspolitik som presenteras i motionerna och reservationerna här handlar om högre hyror, om otryggare hyresgäster och om en svagare hyresgäströrelse. Jag har svårt att se hur något sådant skulle kunna leda till en bättre situation för landets hyresgäster.

Anf. 218 PETER DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Först och främst skulle jag vilja reagera på det som Leif Jakobsson säger om Hyresgästföreningen. Leif Jakobsson säger att vi kan fråga alla dem som betalar sin medlemsavgift till Hyresgästföreningen om de är så missnöjda.

Såvitt jag minns är det åtminstone när det gäller förhandlingsavgiften nästintill kollektivanslutning. Hyresgästerna har egentligen inget reellt val. De allra flesta orkar inte ringa till Hyresgästföreningen och säga att de inte vill att Hyresgästföreningen ska förhandla för dem. I praktiken blir således de allra flesta meddragna, vare sig de vill eller inte vill.

När det gäller den moderata partistämman och vårt beslut där tänkte jag ta tillfället i akt att lämna en liten redogörelse för vad som hände. Jag var ju där men Leif var inte där. Det är inte alltid som mediernas rapportering är korrekt.

Det beslut som stämman fattade var att vi ställde oss bakom en successiv övergång till marknadsbaserad hyressättning. Vi skickade också med ett antal punkter som vi vill ska bakas in i ett sådant här nytt system: att man ska behålla bytesrätten, att man ska behålla besittningsskyddet – det ska finnas en rätt till prövning så att det inte blir oskäligen hyror i förhållande till den marknadsnivå som kan tänkas finnas – och att det ska vara en trygg övergång så att ingen över en natt, eller ens över ett antal år, ska behöva flytta från hus och hem.

Jag blev lite förvånad över att höra Leif Jakobsson tala om att vi i denna kammare inte ska sätta hyrorna och hyresnivåerna. Efter vad jag kommer ihåg brukar Anders Ygeman vara den som frågar alla om allt här: Vad ska en trerummare i centrala Stockholm egentligen kosta? Hur hög ska hyran få lov att vara? Detta var alltså lite förvånande.

Jag tror inte att det alltid handlar om högre hyror. Tvärtom är det på många håll så att en marknadsanpassning skulle kunna leda till lägre hyror, inte minst i förorter och på landsbygden.

Avslutningsvis har jag en fråga: Tycker Leif Jakobsson att det är rättvist att det ibland till och med kan vara dyrare att bo i en hyreslägenhet i Tensta än att bo inne på Östermalm?

Anf. 219 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med att svara på frågan: Det är inte min sak att avgöra det. De som finns, som bor och verkar, i området tycker jag är de som i lokala förhandlingar ska avgöra den saken.

Jag kan ha personliga åsikter och kan ha det ännu mer hemma. Men jag tänker inte uttala mig om det, för jag är bostadspolitiker och ska sätta spelreglerna. De spelregler som jag vill ha handlar om att det är i de lokala förhandlingarna som det ska avgöras vilken nivå hyrorna ska ligga på.

När det gäller Hyresgästföreningen och avgifterna tror jag att Peter Danielsson blandar ihop förhandlingsavgiften med medlemsavgiften. Men det är två olika saker. Medlemsavgiften är något som man får betala varje månad – om man gör det valet men det är ett alldeles fritt val. Veldig många människor tycker att de får ut så pass mycket av sitt medlemskap att man gör det valet. Det finns ingenting som handlar om att man automatiskt blir med eller så, utan det pågår ett mycket brett folkrörelse-baserat medlemsvärningsarbete från hyresgäströrelsen. Det är på det sättet som medlemmar kommer till. Sedan betalar man sin avgift. Det är alltså en helt annan sak.

Det är riktigt att jag inte var med på moderatstämman. Jag var inte bjuden, utan jag baserar mina iakttagelser på pressuttalanden från dig, Peter Danielsson. Det var därför mycket bra att du nu fick en möjlighet att här i kammaren ge en redogörelse, för det hela har framförts på ett annat sätt. Jag vet också hur det kan vara att försöka få ut något via medierna.

Såvitt jag förstår är det ett långsamt införande av marknadshyror som Moderaterna har bestämt sig för att genomföra – med lite dimridåer när det gäller att man kanske kan lagstifta bort de lite negativa effekterna, eller?

Anf. 220 PETER DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Det är mycket riktigt att vi vill ha en hyressättning som på sikt är betydligt mer marknadsbaserad än vad den är i dag. Vi vill att allmänhetens värderingar ska återspeglas också i hyressättningen, det vill säga att hyran ska vara rättvis. Alla människor kör inte Porsche i dag. Inte heller kan alla bo på Östermalm.

Leif Jakobsson säger här att förändringar redan är på gång inom ramen för systemet. Ja, man kan konstatera att verkligheten hinner i kapp. I dag i Stockholms city håller redan en utveckling på att ske. Man säger att i Stockholm hålls hyrorna tillbaka i mindre attraktiva områden – om man får säga så – och höjs mer i innerstan.

Det är en sådan utveckling som vi vill se. Man kan väl konstatera att vi kanske är överens. Det är den här utvecklingen som just nu verkar vara

gällande. Efter vad jag förstår på Leif Jakobsson motsätter ni er inte den här utvecklingen heller, eller?

Anf. 221 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Nej, återigen: Vi lägger inte på några synpunkter på hur man värderar det. Om man i Stockholmsområdet har kommit överens med de lokala hyreskommittéerna om att det är den förändring man vill göra på hyresstrukturen måste det vara det bästa måttet. Men det är någonting helt annat än att använda marknadshyror. Marknadshyror skulle innebära att man vägde in brister också. Det är det vi ser när det gäller lokaler. Finns det god tillgång på lokaler ligger priserna lägre, men finns det brist på lokaler stiger de väldigt. Vad det här handlar om, och det som trepartsöverenskommelsen och det nuvarande bruksvärdessystemet handlar om, är att hyressättningen ska spegla de värderingar som hyresgästerna har. Det är vi helt med på. Vi är försvarare av det här systemet, men vi vill inte släppa in den typen av marknadsmekanismer som innebär att man kan berika sig på brister. Det är det som är den viktiga skillnaden. Konsekvensen kan bli att man långsiktigt sänker hyrorna i ytterområdena. Det kan bli ett rätt stort problem eftersom det ofta är där som det finns byggbar mark. Det får vi ta lärdom av. Allt det här återkommer vi till när vi får förslaget. Jag tycker att Peter gott kan avvakta ett par månader till, för det finns ingen annan ambition än att försöka se till att trepartsöverenskommelsen kommer att genomföras.

Anf. 222 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag vill fråga: Varför skriver inte Socialdemokraterna en reservation när man så tydligt och klart i kammaren säger nej till ägarlägenheter? Varför gör man inte det, åtminstone med en motivreservation i betänkandet? Vi andra redovisar klart våra åsikter på ett mycket öppet sätt.

Anf. 223 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Om vi har haft en omröstning i kammaren om någonting och Rigmor kanske har röstat emot det förslag som vi har haft så vet vi var du står. Du behöver inte varje gång vi diskuterar den frågan säga det. Om du inte säger något annat förutsätter inte vi automatiskt att du ändrat uppfattning och anslutit dig till majoriteten. Jag har väldigt svårt att förstå den här diskussionen.

Det är fullständigt klart. Kammarens majoritet har begärt att regeringen ska utreda hur ägarlägenheter skulle kunna se ut och ta fram förslag till det. Det är gjort. Det bereds i Regeringskansliet. När vi ser förslaget kommer vi att tvingas att ta ställning till det då, men i det här läget handlar det faktiskt om respekt för parlamentarismen och respekt för kammarens beslut. Skulle regeringen ha sagt: Nej, det vill vi inte göra, då skulle du ha gått till KU i morgon och anmält det.

Anf. 224 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag håller med Leif Jakobsson om att vi inte på något sätt ska sträva efter att få ökade hyreskostnader. Vad vi ska sträva efter och ge förutsättningar för från riksdagen är att se till att kostnaderna för

allt boende blir lägre. Det är för dyrt i dag, det är helt enkelt så. Det finns många åtgärder som man kan vidta. Om vi håller oss till hyreshusen har vi från Centerpartiet föreslagit att man ska ta bort fastighetsskatten på hyreshusen och att också se på momsatsen.

Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna är ute och åker och möter väl bostadsministern på någon färd också, hoppas jag. Det är nödvändigt att man är ute i verkligheten och ser. Titta då och fråga om kartellbildningar. Dessvärre hör vi om det fortfarande. I min hemstad uppdagades det häromveckan kartellbildningar igen. Se på hur det är med svarthandeln. Det är oerhört viktigt. Titta också på behovet av nya bostäder.

Vi står ganska nära varandra, och jag tror att Leif Jakobsson kan se den bild jag visar. Den visar hur många färdigställda lägenheter det finns i Sverige per tusen invånare och i andra länder. Vår stapel är fortfarande jättelåg.

Det behövs fler bostäder. Det byggs – jag håller med om det. Det börjar byggas också hyreshus. Men titta på det, var väldigt kritisk och kom gärna och redovisa i bostadsutskottet. Förresten, varför skulle vi inte kunna göra gemensamma resor?

Anf. 225 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Vi ska till Svedala och Staffanstorp på måndag. Rigmor är välkommen dit. Det finns möjlighet att ta kontakt med byggkostnadsfirmor.

Jag menar faktiskt att vi har en roll som de rikspolitiker som sysslar med boendet. Jag blir lite orolig när man hör från er borgerliga politiker – jag undantar Rigmor, hennes inlägg var nyanserat – att det inte byggs någonting och att det inte går att bygga någonting. Det kanske är så att folk lyssnar på er. Det kan vara så att byggherrarna tror på er, att det är omöjligt att bygga. Vi har faktiskt lite ansvar själva också. Det går även om ni vill bevisa tesen att hyresförhandlingssystemet innebär att det inte går att bygga. Men det går att se att runtom i landets kommuner finns det både privata och allmännyttiga bostadsföretag som betar sig så korkat att de bygger hyresrätter. Ni kan ändå titta på hur de har tänkt. Vi är ju överens om att det måste byggas mer. Så det kanske vi kan hjälpa till med och inte alltid vara sådana dysterkvistar.

Anf. 226 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Det byggs överallt, säger Leif Jakobsson och att vi i oppositionen skulle skicka ut signaler om att det inte skulle vara så. Jag blir väldigt förvånad när jag hör det. Är det någonting som man får uppleva som ledamot i bostadsutskottet är det oerhört många kontakter från dem som står i bostadskö. Det är studerande som inte har någonstans att bo. Det är föräldrar som åter har gått till att sova i utdragssoffan i vardagsrummet därför att de är så trångbodda. Det är de som flyttar från Stockholm därför att de inte hittar någon bostad, och det är de som inte kan ta sig an ett arbete eller en studieplats därför att det inte finns några bostäder. Så ser det ut i många storstadsregioner.

I 100 av Sveriges kommuner är det bostadsbrist. 60 % av befolkningen bor i de kommunerna. Jag blir som sagt väldigt förvånad. I det betänkande som vi behandlade i går kunde vi läsa att majoriteten tillstår att

man inte har nått det mål som man hade satt upp. Man har faktiskt all anledning att stimulera bostadsbyggandet.

Jag undrar om Leif Jakobsson har allt intresse av att skapa en bild av att läget ser mycket bättre ut än vad det gör. Nyckeltalen visar precis det motsatta.

Trepartsöverenskommelsen – ja, det verkar som att det initiativ som har tagits är fullständigt ointressant. Allting handlar om de lokala hyresförhandlingarna. Men det finns skäl till att man har tagit det initiativet.

Då vill jag höra med Leif Jakobsson: Varför skrivet ni inte i det här betänkandet att det är helt ointressant att gå vidare med det här. Det sägs att det bara handlar om tillämpningen av det som finns i dag. Vad ser Leif Jakobsson för möjligheter att reformera hyressättningssystemet utifrån trepartsöverenskommelsen? Eller är den helt ointressant? Jag har uppfattat att den är helt ointressant.

Anf. 227 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Vad jag sade var att det byggs. Jag sade inte att det inte var bostadsbrist. Det är två olika saker. Jag sade att det faktiskt går att bygga, och att det byggs på väldigt många håll i landet. Det byggs väldigt mycket just i Skåne, även om jag inte kan ta åt mig äran av det. Det är väldigt mycket på gång. Jag rekommenderar återigen Byggkostnadsforums hemsida.

Samtidigt sade jag att det byggs för lite. Vi måste bygga ännu mer. Men det är på rätt väg. Kanske också Nina Lundström kunde göra en insats genom att någon gång inte bara prata om att det inte går att bygga. Hon kunde kanske berätta för en och annan politiker, ett och annat kommunalt bostadsföretag eller privat bostadsföretag att det finns de som kan bygga. Det byggs 1 200 nya lägenheter i Bunkeflostrand i Malmö som kommer att hamna på högst rimliga hyreskostnader. Det byggs i kommun efter kommun. Sedan hade vi också SABO-tävlingen. Försök att se lite grann av det som är möjligt. Annars kanske vi bara pratar om mer produktion.

Den andra frågan handlade om trepartsöverenskommelsen. Nina Lundström har kanske missförstått mig. Jag tycker att den är jättebra. Vad den fokuserar på är vad parterna har kommit fram till, att man under de senaste åren antagligen inte har vårdat bruksvärdessystemet på det sätt som man borde ha gjort. Det finns många lokala avvikelser, och det ser väldigt olika ut i landet. Det man har kommit fram till nu är att det är dags att göra en ordentlig revision, men den ska göras lokalt, vilket man gör.

För att detta ska kunna fungera om man ska genomföra större hyresförändringar över tiden säger parterna: I så fall måste vi ha ett system där vi kan se till att det inte slår ut människor direkt. Det kräver en lagändring, och den är jag beredd att vara med på om det går att genomföra på ett vettigt sätt. Jag negligerar inte alls överenskommelsen, men det är inte vi här i kammaren som ska bestämma om hyresnivåerna.

Anf. 228 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Den offentliga utredning som tittade på bruksvärdessystemet konstaterade att samspelet mellan bruksvärdessystemet, hyresförhandlingslagen och allmännyttans roll är väldigt centralt och utsatt för

spänningar som har lett till minskad nyproduktion och allmänt förändrade ekonomiska förutsättningar för byggandet. Man diskuterade förslag om att avskaffa allmännyttans roll som förstahandsnorm och att bruksvärdesregeln inte ska gälla för nyproduktion.

Sedan kom trepartsöverenskommelsen som belyste delar av den lagstiftningsproblematik som finns i grunden. Vi har även gjort gemensamma utskottsresor – dock inte många – och senast häromveckan till ett av byggföretagen som påtalade att vi som lagstiftare hade möjlighet att förändra. Därför tycker jag att det är väldigt märkligt att Leif Jakobsson gör detta till en fråga om lokala förhandlingar, att det egentligen är där som de stora möjligheterna finns.

Sedan skulle jag vilja kommentera detta med ägarlägenheterna. Kanske det är så att Leif Jakobsson själv bidrar till att det blir väldigt förvirrat. Å ena sidan sade Leif Jakobsson i det tidigare replikskiftet att han vill avvakta utredningen. Å andra sidan sade han i anförandet: Det vi tycker står i protokollet. Vi säger nej.

Men då får väl Leif Jakobsson och Socialdemokraterna bestämma sig. Det är faktiskt ganska väsentligt vad ni tycker eftersom det är ni som styr det här landet. Det finns ett stort intresse av att höra vad Socialdemokraterna tycker. Vilket är det? Ja eller nej till ägarlägenheter?

Anf. 229 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Vårt partis inställning till frågan om nybyggnadshyror är väl känd. Vi har sagt att om man förhandlar om en nybyggnadshyra ska den kunna gälla för fyra år framåt. Det gäller alltså om hyresgästföreningen och fastighetsägaren har förhandlat om den. Det tror vi skulle kunna lösa en hel del av det problemet. Men det finns ingen anledning att driva fram den ena eller den andra lösningen, eftersom också trepartsöverenskommelsen handlar om dessa frågor och det är en utredning på gång. Där finns ett problem som vi har identifierat eller i alla fall lyssnat på.

Jag är inte så säker på att problemet är så stort. Till syvende och sist handlar det om att människor ska ha råd att betala hyra. Om alla förslag till att bygga flera lägenheter handlar om att det ska bli dyrare för dem som i slutändan ska bo där tror jag att det slutar med att det inte blir någonting byggt. Vi måste också ta på oss rollen att se till att inte bristsituationen utnyttjas till att ta ut ohemult höga hyror och plocka av folk pengar i boendekostnad. Det är ett ansvar som jag som bostadspolitiker känner i allra högsta grad.

När det gäller ägarlägenheter har kammaren gjort en beställning. Det är inte så att vi väntar på en utredning. Utredningen tog två år, och den är klar. Nu pågår det en beredning.

Anf. 230 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det känns ganska hoppfullt framöver. Vi har samma motstånd till ägarlägenheter. Vi har samma tilltro till förhandlingssystemet när det gäller hyressättningen. Men det som gör mig lite orolig är att Leif Jakobsson under sitt anförande inte med ett ord berörde de reservationer som Vänsterpartiet har avgett.

Hur förstärker vi det så väl omhuldade besittningsskyddet för hyresgästen som är grunden för bruksvärdesprincipen när det gäller andrahandshyresgäster. Som jag sade i mitt anförande innebär majoritetstexten för oss närmast ett moment 22. Å ena sidan tycker ni att vår reservation är bra, men eftersom ni tidigare har avslagit en motion kan ni inte tillstyrka den här motionen. Det är svårt att veta hur vi ska klara ut det här.

Jag skulle vilja att Leif Jakobsson på ett par minuter reder ut på vilket sätt Socialdemokraterna är beredda att stärka besittningsskyddet för andrahandshyresgäster. Jag kan ännu inte se något sätt.

Anf. 231 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Vi kanske fokuserar på olika frågor. Jag tror att Vänsterpartiet och en del av de borgerliga partierna borde fundera på det. När man tar del av motionsfloden får man ibland känslan av att det handlar om att administrera en extrem situation samtidigt som det råder brist. Våldigt många av dessa problem är direkt relaterade till att det finns för få lägenheter lediga för uthyrning.

Naturligtvis ska vi vidta kraftfulla åtgärder mot ocker, mot svarthandel och annat sådant, och det görs hela tiden. Men så länge vi inte får bukt med den grundläggande frågan – att det är brist på lägenheter – kommer smarta entreprenörer att hitta nya sätt att berika sig på människor som inte får en bostad den vanliga vägen.

Att över huvud taget använda andrahandskontrakt, som många av reservationerna handlar om, som ett sätt att skaffa sig ett förstahandskontrakt tror jag inte är rätt väg. En hel del av dessa förslag handlar också om att vi ska tala om hur kommunerna ska agera och hur kommunernas andrahandskontrakt ska se ut. Jag tycker att vi ska överlåta till kommunalpolitiker att avgöra hur de vill jobba med hemlösa och med bostadslösa. I den ena kommunen är man kanske betjänt av en viss typ av kontrakt, och i den andra kommunen är man betjänt av en annan typ. Men låt det lokala verkligen få avgöra det.

Anf. 232 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! I en decentraliserad demokrati har statsmakterna – i det här fallet riksdagen och regeringen – till uppgift att skydda individerna. Om kommunerna inte tar det ansvaret, vilket de inte gör när det gäller dem som har andrahandskontrakt, då är det riksdagens sak att fastställa spelreglerna på ett sådant sätt att det blir rimligt för människor som bor på dessa villkor.

Sedan är det lite lustigt när det pratas om fokusering. Än så länge vet jag inget förslag för att få fart på byggandet där vi inte har gått fram gemensamt. Vi i Vänsterpartiet brukar till och med vilja lite mer, vilket inte är särskilt underligt med tanke på mitt parti. Än så länge finns det ingenting av investeringsstöd eller andra insatser där vi inte har varit överens. I de fallen har vår fokusering varit lika skarp. Vid tidigare riksmöten när vi i Vänsterpartiet har krävt investeringsstöd har vi fått höra att vi har varit opportunistiska. Jag tycker att vi i Vänsterpartiet har lyckats att driva er framåt och att vi är väl överens om att det viktigaste är att bygga bort bostadsbristen. Det är vi fullständigt överens om.

Om man åker landet runt och ser sig omkring även på de orter där det i dag rivs lägenheter finner man att det där finns sociala kontrakt och människor som är hemlösa. Det är alltså en attityd mot människor som det handlar om. Det är den attityden som finns ute i kommunerna. Det har visat sig att man inte har klarat av detta, och då går det inte att vänta. Individens rättigheter är större än kommunens rättigheter att själv forma sin politik. Det är därför vi har LSS, det är därför vi har socialtjänstlagen, det är därför vi har skollagen och så vidare. Riksdagen ska tillse att individerna ute i kommuner och landsting har rätt till en hel rad saker. En av de saker som vi tycker att socialdemokratin borde förstå är att de människor som i dag bor utan besittningsskydd också måste ha en förstärkt position på bostadsmarknaden.

Anf. 233 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns ingenting som hindrar en kommun att göra detta när det gäller de kontrakt som Sten Lundström drar. Det finns inget tvång för en kommun att agera på det sättet, att drogtesta varannan timme eller vad det nu handlar om. Jag ifrågasätter bara vad man uppnår för resultat med att gång på gång lagstiftningsvägen säga att detta har kommunerna ansvar för och så här ska de göra. Jag tror att det är mycket nog, framför allt i de ekonomiska tider vi har nu, att vi faktiskt är lite försiktiga med vad vi talar om att kommunerna ska göra inom ramen för den ekonomi som de har.

Mycket av detta bygger på någon form av misstroende mot kommunalpolitiker. De drivs ju av samma sak som vi. Vi vill bättre, och vi vill förbättra för människor. Vi vill göra det på olika sätt, men vi vill förbättra. Varför kan vi inte tro att de kan klara av det? Och varför inte låta de lokala förhållandena få lov att spela in? Och varför inte lyfta upp kommuner? Kan inte Sten Lundström till nästa gång vi har den här debatten lyfta upp en kommun som har bra förhållanden för sociala kontrakt, och säga: Här är ett fint exempel? Då kan vi gemensamt gå ut och propagera för att man kan arbeta så här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2003/04:31 Riktlinjer för genomförande av EG:s direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser

Motioner

med anledning av prop. 2003/04:42 Torv och elcertifikat

2003/04:N7 av Maria Larsson m.fl. (kd)

2003/04:N8 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v)

2003/04:N9 av Per Bill m.fl. (m)

2003/04:N10 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

2003/04:N11 av Ingegerd Saarinen (mp)

13 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 4 december

2003/04:183 av *Nina Lundström* (fp) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Inomhusmiljö

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 december.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 4 december

2003/04:397 av *Gustav Fridolin* (mp) till försvarsminister Leni Björklund

Debatt om den planerade EU-armén

2003/04:398 av *Johan Linander* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Utvecklande av lokal och regional TV

2003/04:399 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Dalauppror

2003/04:400 av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Cykeltransport vid tågresa

2003/04:401 av *Per-Olof Svensson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tågföretagens planer

2003/04:402 av *Per-Olof Svensson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tillgänglighet på postens serviceställen

2003/04:403 av *Elizabeth Nyström* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Legitimeringskrav vid adressändring

2003/04:404 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Vägverkets sektorsansvar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 december.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 4 december

2003/04:252 av *Anna Grönlund* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Datoranläggning inom Rikspolisstyrelsen till Kiruna

2003/04:260 av *Inger René* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Utredning om skydd för den personliga integriteten

2003/04:261 av *Bo Bernhardsson* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Tingsrätten i Ystad

2003/04:262 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Vaktbolag för hotade kvinnor

2003/04:285 av *Kerstin Lundgren* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Tingsrätterna i Norrtälje och Södertälje

2003/04:330 av *Gudrun Schyman* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Sexualiseringen av det offentliga rummet

2003/04:336 av *Peter Danielsson* (m) till statsrådet Hans Karlsson

Lönegranskningsavgifter

2003/04:339 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Carin Jämtin

Bistånd till Irak

2003/04:340 av *Patrik Norinder* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Jordbruk i kris

2003/04:347 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till näringsminister Leif Pagrotsky

Framtiden för den svenska kycklingnäringen

2003/04:348 av *Agne Hansson* (c) till näringsminister Leif Pagrotsky

Konkurrenssituationen för svensk kycklingnäring

2003/04:357 av *Patrik Norinder* (m) till näringsminister Leif Pagrotsky

Hotad svensk livsmedelsindustri

2003/04:359 av *Liselott Hagberg* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Rennäringens villkor

2003/04:364 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Carin Jämtin

Bistånd till Afrika

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 december.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 5 §
anf. 24 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 71 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 134 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.54 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om aktuell debatt	1
3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	2
4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 december.....	2
TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer.....	3
KU5 Riksdagens arbetsformer.....	6
SkU6 Ändrade regler för CFC-besättning	7
SkU8 Omedelbart avdrag för reparation och underhåll på näringsfastigheter	9
SkU13 Avdrag för utdelning på insatsemissioner	9
SkU14 Skatteadministrativt samarbete i EU	9
SkU15 Nya faktureringsregler när det gäller mervärdesskatt.....	9
SkU16 Skatteregler om värdering av lager av finansiella instrument.....	9
5 § Hälsovård, sjukvård och social omsorg	9
Socialutskottets betänkande 2003/04:SoU1	9
Anf. 1 CONNY ÖHMAN (s)	9
Anf. 2 INGRID BURMAN (v).....	10
Anf. 3 CARL-AXEL JOHANSSON (m)	12
Anf. 4 INGRID BURMAN (v) replik.....	14
Anf. 5 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	15
Anf. 6 INGRID BURMAN (v) replik.....	16
Anf. 7 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	16
Anf. 8 MARITA ARONSON (fp).....	17
Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik.....	18
Anf. 10 MARITA ARONSON (fp) replik.....	19
Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik.....	19
Anf. 12 MARITA ARONSON (fp) replik.....	20
Anf. 13 ULRIK LINDGREN (kd).....	20
Anf. 14 INGRID BURMAN (v) replik.....	22
Anf. 15 ULRIK LINDGREN (kd) replik	23
Anf. 16 INGRID BURMAN (v) replik.....	24
Anf. 17 ULRIK LINDGREN (kd) replik	24
Anf. 18 KENNETH JOHANSSON (c)	25
Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik.....	27
Anf. 20 KENNETH JOHANSSON (c) replik	27
Anf. 21 INGRID BURMAN (v) replik.....	28
Anf. 22 KENNETH JOHANSSON (c) replik	28
Anf. 23 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	29
Anf. 24 KENNETH JOHANSSON (c) replik	31
Anf. 25 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	31
Anf. 26 KENNETH JOHANSSON (c) replik	32
Anf. 27 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	32

Anf. 28 KRISTINA ZAKRISSON (s)	32
Anf. 29 KENNETH JOHANSSON (c) replik	34
Anf. 30 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	35
Anf. 31 KENNETH JOHANSSON (c) replik	35
Anf. 32 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	36
Anf. 33 ULRIK LINDGREN (kd) replik	36
Anf. 34 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	37
Anf. 35 ULRIK LINDGREN (kd) replik	38
Anf. 36 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	38
Anf. 37 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	39
Anf. 38 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	39
Anf. 39 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	40
Anf. 40 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	40
Anf. 41 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	41
Anf. 42 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp)	43
Anf. 43 CHATRINE PÅLSSON (kd)	45
Anf. 44 ELINA LINNA (v)	47
Anf. 45 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	49
Anf. 46 ELINA LINNA (v) replik	49
Anf. 47 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	49
Anf. 48 ELINA LINNA (v) replik	50
Anf. 49 ANNIKA QARLSSON (c)	50
Anf. 50 INGRID BURMAN (v) replik	52
Anf. 51 ANNIKA QARLSSON (c) replik	52
Anf. 52 INGRID BURMAN (v) replik	53
Anf. 53 ANNIKA QARLSSON (c) replik	53
Anf. 54 JAN EMANUEL JOHANSSON (s)	53
Anf. 55 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	55
Anf. 56 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	55
Anf. 57 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	56
Anf. 58 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	56
Anf. 59 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	56
Anf. 60 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	56
Anf. 61 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	57
Anf. 62 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	57
Anf. 63 ULRIK LINDGREN (kd) replik	57
Anf. 64 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	58
Anf. 65 ULRIK LINDGREN (kd) replik	58
Anf. 66 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	58
Anf. 67 ANNIKA QARLSSON (c) replik	58
Anf. 68 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	59
Anf. 69 ANNIKA QARLSSON (c) replik	59
Anf. 70 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	59
Anf. 71 GABRIEL ROMANUS (fp)	60
Anf. 72 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	62

Anf. 73 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	62
Anf. 74 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	62
Anf. 75 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	63
Anf. 76 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik.....	63
Anf. 77 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	63
Anf. 78 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik.....	64
Anf. 79 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	64
Anf. 80 LARS-IVAR ERICSON (c)	64
Anf. 81 VIVIANN GERDIN (c)	66
Anf. 82 ANDERS BENGTTSSON (s)	67
Anf. 83 ROLF GUNNARSSON (m).....	68
Anf. 84 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik.....	69
Anf. 85 ROLF GUNNARSSON (m) replik	70
Anf. 86 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik.....	70
Anf. 87 ROLF GUNNARSSON (m) replik	70
(Beslut fattades under 9 §.).....	71
6 § Invandrare och flyktingar	71
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU2	71
Anf. 88 STEN TOLGFORS (m).....	71
(forts. 8 §).....	74
Ajournering	74
Återupptagna förhandlingar	74
7 § Statsministerns frågestund.....	74
Anf. 89 ANDRE VICE TALMANNEN.....	74
<i>Barnomsorgen</i>	<i>74</i>
Anf. 90 MAUD OLOFSSON (c).....	74
Anf. 91 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	75
Anf. 92 MAUD OLOFSSON (c).....	75
Anf. 93 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	75
<i>Konsekvenser av EU:s utvidgning</i>	<i>76</i>
Anf. 94 FREDRIK REINFELDT (m)	76
Anf. 95 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	76
Anf. 96 FREDRIK REINFELDT (m)	76
Anf. 97 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	77
<i>Förtroendet för livbolagen.....</i>	<i>77</i>
Anf. 98 INGRID BURMAN (v).....	77
Anf. 99 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	77
Anf. 100 INGRID BURMAN (v).....	78
Anf. 101 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	78
<i>Statliga företag</i>	<i>78</i>
Anf. 102 LARS LEIJONBORG (fp)	78
Anf. 103 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	79
Anf. 104 LARS LEIJONBORG (fp)	79
Anf. 105 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	79
Anf. 106 LARS LEIJONBORG (fp)	80
Anf. 107 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	80
<i>Djurtransporter</i>	<i>80</i>
Anf. 108 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	80
Anf. 109 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	81

Anf. 110 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	81
Anf. 111 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	81
<i>Partiöverläggningar om etik och moral</i>	82
Anf. 112 ALF SVENSSON (kd).....	82
Anf. 113 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	82
Anf. 114 ALF SVENSSON (kd).....	82
Anf. 115 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	83
<i>Gäststudenter</i>	83
Anf. 116 AXEL DARVIK (fp).....	83
Anf. 117 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	83
<i>Psykiskt störda lagöverträdare</i>	84
Anf. 118 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	84
Anf. 119 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	84
<i>Regional fördelning av statliga medel</i>	84
Anf. 120 OWE HELLBERG (v).....	84
Anf. 121 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	84
<i>Försvarsfrågorna i den pågående regeringskonferensen</i>	85
Anf. 122 CARL B HAMILTON (fp).....	85
Anf. 123 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	85
<i>Ryssland och Kyotoprotokollet</i>	86
Anf. 124 SVEN GUNNAR PERSSON (kd).....	86
Anf. 125 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	86
<i>Folkomröstningar</i>	86
Anf. 126 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	86
Anf. 127 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	87
<i>Hjälm tvång för cyklister</i>	87
Anf. 128 HILLEVI LARSSON (s).....	87
Anf. 129 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	87
<i>Europeiska sjösäkerhetsbyråns lokalisering</i>	88
Anf. 130 SVERKER THORÉN (fp).....	88
Anf. 131 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	88
Anf. 132 ANDRE VICE TALMANNEN.....	88
8 § (forts. från 6 §) Invandrare och flyktingar (forts. SfU2).....	89
Anf. 133 ERIK ULLENHAG (fp).....	89
Anf. 134 SVEN BRUS (kd).....	91
Anf. 135 KALLE LARSSON (v).....	93
Anf. 136 STEN TOLGFORS (m) replik.....	95
Anf. 137 KALLE LARSSON (v) replik.....	96
Anf. 138 STEN TOLGFORS (m) replik.....	96
Anf. 139 KALLE LARSSON (v) replik.....	97
Anf. 140 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	97
Anf. 141 KALLE LARSSON (v) replik.....	98
Anf. 142 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	98
Anf. 143 KALLE LARSSON (v) replik.....	99
Anf. 144 BIRGITTA CARLSSON (c).....	100
Anf. 145 MONA JÖNSSON (mp).....	102
Anf. 146 GÖTE WAHLSTRÖM (s).....	104
Anf. 147 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	108
Anf. 148 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	108

Anf. 149 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	109
Anf. 150 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	109
Anf. 151 KALLE LARSSON (v) replik.....	110
Anf. 152 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	110
Anf. 153 KALLE LARSSON (v) replik.....	110
Anf. 154 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	111
Anf. 155 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	111
Anf. 156 SVEN BRUS (kd) replik	113
Anf. 157 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	113
Anf. 158 SVEN BRUS (kd) replik	114
Anf. 159 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	114
Anf. 160 STEN TOLGFORS (m) replik	115
Anf. 161 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	115
Anf. 162 STEN TOLGFORS (m) replik	116
Anf. 163 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	117
Anf. 164 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	117
Anf. 165 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	118
Anf. 166 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	118
Anf. 167 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	119
Anf. 168 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	120
Anf. 169 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	120
Anf. 170 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	121
Anf. 171 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	121
Anf. 172 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	121
(forts. 10 §).....	123
Ajournering.....	123
Återupptagna förhandlingar	123
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	124
SoU1 Budgetpropositionen för 2004 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	124
10 § (forts. från 8 §) Invandrare och flyktingar (forts. SfU2)	126
Anf. 173 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	126
Anf. 174 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	127
Anf. 175 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	127
Anf. 176 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	127
Anf. 177 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	127
Anf. 178 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	128
Anf. 179 ERIK ULLENHAG (fp) replik.....	128
Anf. 180 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	129
Anf. 181 SVEN BRUS (kd) replik	130
Anf. 182 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	130
Anf. 183 SVEN BRUS (kd) replik	130
Anf. 184 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	131
Anf. 185 STEN TOLGFORS (m) replik	131
Anf. 186 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	132
Anf. 187 STEN TOLGFORS (m) replik	132
Anf. 188 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik.....	133
Anf. 189 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	133

Anf. 190 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	135
(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	136
Ajournering.....	136
Återupptagna förhandlingar	137
11 § Hyresrätt och bostadsrätt m.m.....	137
Bostadsutskottets betänkande 2003/04:BoU3	137
Anf. 191 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	137
Anf. 192 PETER DANIELSSON (m).....	139
Anf. 193 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	142
Anf. 194 STEN LUNDSTRÖM (v)	144
Anf. 195 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	147
Anf. 196 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	147
Anf. 197 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	148
Anf. 198 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	148
Anf. 199 PETER DANIELSSON (m) replik	148
Anf. 200 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	149
Anf. 201 PETER DANIELSSON (m) replik	149
Anf. 202 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	150
Anf. 203 RIGMOR STENMARK (c)	150
Anf. 204 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	152
Anf. 205 RIGMOR STENMARK (c) replik	153
Anf. 206 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	153
Anf. 207 RIGMOR STENMARK (c) replik	153
Anf. 208 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	153
Anf. 209 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	155
Anf. 210 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	156
Anf. 211 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	156
Anf. 212 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	157
Anf. 213 RIGMOR STENMARK (c) replik	158
Anf. 214 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	158
Anf. 215 RIGMOR STENMARK (c) replik	158
Anf. 216 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	159
Anf. 217 LEIF JAKOBSSON (s).....	159
Anf. 218 PETER DANIELSSON (m) replik	162
Anf. 219 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	163
Anf. 220 PETER DANIELSSON (m) replik	163
Anf. 221 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	164
Anf. 222 RIGMOR STENMARK (c) replik.....	164
Anf. 223 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	164
Anf. 224 RIGMOR STENMARK (c) replik.....	164
Anf. 225 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	165
Anf. 226 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	165
Anf. 227 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	166
Anf. 228 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	166
Anf. 229 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	167
Anf. 230 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	167
Anf. 231 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	168
Anf. 232 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	168
Anf. 233 LEIF JAKOBSSON (s) replik.....	169

(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	169	Prot. 2003/04:42
12 § Bordläggning.....	169	4 december
13 § Anmälan om interpellation	170	<hr/>
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	170	
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	171	
16 § Kammaren åtskildes kl. 21.02.....	172	

Prot. 2003/04:42
4 december

Elanders Gotab, Stockholm 2004